LECTIUNEA VIII-a.

Obiektŭ alŭ lekцiunii. — Deskrierea stъrii Galieĭ în чea dъпе ъrmъ jumъtate a sekululuĭ alŭ VI-lea. — Adevъratulŭ karakterŭ alŭ invasiunii цermaniчe. — Kausъ de eroare în privinцa aчeasta. — Disoluцiunea soчietъцii romane: 1-iŭ în kampanie; 2-o în orame, de ші într'unŭ gradŭ maĭ mikŭ. — Disoluцiunea soчietъцii цermane; 1-iŭ a поpladeĭ saŭ tributeĭ; 3-o a cheteĭ resbeliчe. — Elementele nouluĭ statŭ soчialŭ. — 1-iŭ alŭ regatuluĭ пъskîndŭ; 2-o alŭ feudalitъцii пъskînde; 3-o alŭ Biseriчeĭ dupe invasiune. — Resumatŭ.

Domnilorŭ,

Avemŭ la mъпъ чele douъ elemente primitive ші fundamentale ale чivilisaцiunii franчese; amŭ studiatŭ, пе de o parte, soчietatea romanъ, пе de alta, soчietatea цermanъ, fiъkare în sine, ші înaintea reapropierii lorŭ. Sъ чerkъmŭ a reknuoasчe чeia чe s'a întîmplatŭ în momentulŭ în kare s'a apropiatŭ una de alta ші s'aŭ amestekatŭ, adikъ a deskrie

starea Galieĭ dѕпе invasiѕnea чea mare ші ашezarea Germanilor.

Aші voi sъ asemnezѕ̆ aчesteĭ deskrierĭ o datъ maĭ пreчisъ, ші sъ vъ sпѕiѕ̆ maĭ din ainte kъrѕĭ sekѕlѕ̆ ші kъrѕĭ teritoriѕ̆ ea se kѕvine sпeчialѕ̆. Greѕtatea è mare.

Astѕ̆-felѕ̆ era konfѕsiѕnea sпiritelorѕ̆ ші a lѕkrѕrilorѕ̆ în aчea eпokъ, în kъtѕ̆ чea maĭ mare пarte a faпtelorѕ̆ пe aѕ̆ fostѕ̆ transmise amestekate ші fъrъ datъ; kѕ atъtѕ̆ maĭ mѕltѕ̆ kѕvîntѕ̆, faпtele џenerale, aчelea kari se raпoartъ la institѕџiѕnile, la relaџiѕnile diferitelorѕ̆ klase, la starea soчialъ, k'ѕnѕ̆ kѕvîntѕ̆, ші kari, пrin natѕra lorѕ̆, sѕntѕ̆ чele maĭ пѕџinѕ̆ aпarinte ші чele maĭ пѕџinѕ̆ пreчise. Ele sѕntѕ̆ skoase saѕ̆ înkѕrkate în monѕmentele kontimпorane; la fiъ-kare пasѕ̆, trebѕe kѕiva a giчi saѕ̆ a restabili kronoloџia. Din feriчire esaktitѕdinea aчesteĭ kronoloџie, пѕ è aша de imпortantъ, în eпoka чe пe okѕпъ ka în or kari altele. Fъrъ îndoialъ, de la alѕ̆ VI-lea пînъ la alѕ̆ VIII-lea sekѕlѕ̆, starea Galieĭ s'a skimbatѕ̆; raпortѕrile oamenilorѕ̆, institѕџiѕnile, moravѕrile aѕ̆ fostѕ̆ modifikate; maĭ пѕџinѕ̆ kѕ toate aчestea de kъtѕ̆ arѕ̆ fi пѕtѕt'o krede чineva. Kaosѕlѕ̆ era foarte mare, ші kaosѕlѕ̆ este esenџialѕ̆ staџionarѕ̆. Kъndѕ̆ toate lѕkrѕrile sѕntѕ̆

пînъ l' ачestŏ пsnktŏ în neorîndsialъ шi înksrkate, trebse msltŏ timпŏ ka sъ fiъ deskъrkate, ka fiъ-kare din elementele soчietъцiĭ, sъ reviĭъ la lokslŏ seŏ, sъ se psiъ earъ пe kalea sa, sъ se aшeze earъ, într'sпŏ felŏ oare-kare, ssb direkцisnea шi imпslsisnea пrinчiпislsĭ soчialŏ kare se ksvine sъ пreside la desvoltarea sa. Dsп' aшezarea Barbarilor пe пъmîntslŏ romanŏ, elementele шi oamenii s'aŏ învîrtitŏ msltŏ într'aчelaшĭ чerkŏ, în пrada sneĭ miskъrĭ maĭ msltŏ violinte de kъtŏ пrogresive. De l'alŏ VI-lea пînъ l'alŏ VIII-lea sekslŏ, starea Galieĭ s'a skimbatŏ darъ maĭ пsцinŏ, шi kronoloцia rigsroarъ a faпtelorŏ цenerale are maĭ пsцinъ imпortanцъ de kъtŏ arŏ пstea-o чineva пressma din lsпцimea intervalslsĭ. Sъ ne silimŏ ks toate aчestea a determina, în oare-kari limite, eпoka чe avemŏ a o deskrie.

Чele treĭ пoпoare цermaniчe, kari aŏ oksпatŏ Galia, ssntŏ Burginionii, Visigoцiĭ, шi Franciĭ. Mslte alte пoпoare, mslte чete пartikslare, Vandalĭ, Alanĭ, Suavĭ, Sasonĭ, etc, se пreîmblarъ пe teritorislŏ eĭ; dar snii doar' kъ aŏ treksŏ пrintr'însa, чeĭ alцĭ fsrъ îndatъ absorbiцĭ, шi aчeste miчĭ inksrsisnĭ пarцiale n'aŏ niчĭ o însemnъtate istorikъ.

Burginionii, Visigoţiĭ шi Franciĭ meritъ singsrĭ a fi пrenвmъraцĭ între strebвniĭ nostri. Burginioniĭ se aшesarъ definitivй în Galia de la anвlй 406 пînъ la anвlй 413; eĭ aй okвпatй цerele dintre Iura, Saona шi Duranţia; Lionul era чentrвlй dominъriĭ lorй. Visigoţiĭ, de la anвlй 412 пînъ la anвlй 450, se resпъndirъ în пrovinчiele koпrinse între Ronŭ, шi kiarй пe malвlй stъngй alй Ronuluĭ, la sвdвlй Duranţieĭ, Ligerŭ шi Pirineiĭ; reцele lorй resida la Tulusa. Franciĭ, de la anвlй 481 пînъ la anвlй 500, înaintarъ în nordвlй Galieĭ шi se aшezarъ între Rinŭ, Escautŭ шi Ligerŭ, fъr' a koпrinde Bretania шi пartea oчidentalъ a Normandieĭ; Clovis avв de kaпitalъ Soasonul шi Parisul. Astй-felй la finele чelвĭ de alй V-lea sekвlй, okвпarea definitivъ a teritoriвlвĭ galŭ, de kъtre чele treĭ пoпoare marĭ цermane era împlinitъ.

Starea Galieĭ nв fв tokmaĭ aчeiaшĭ în diferitele eĭ пъrцĭ шi sвb dominarea aчestorй treĭ пoпoare. Era diferinцe însemnate între eĭ. Franciĭ era mвltй maĭ streinĭ, maĭ Germanĭ, maĭ barbarĭ de kъtй Burginioniĭ шi Goţiĭ. Пîn' a nв intra în Galia, aчestĭ din вrmъ avea relaцiвnĭ vekĭ kв Romaniĭ; trъiserъ în Imпeriвlй Orientuluĭ, în Italia; se familiarisaserъ kв moravвrile шi пoпвlaцiвnea Romanilor.

Màĭ totŭ atъta se поate ziче шi desпre Burginionĭ. Afarъ de asta, amîndoȣъ пoпoarele era krestine de mȣltŭ timпŭ. Francii, din kontra, venia din Germania, înkъ пъgъnĭ шi ineтiчĭ. Пъrџile Galieĭ пe kari le okȣпarъ simџirъ aчeastъ diferinџъ; ea è deskrisъ kȣ adevъrŭ шi vioiчiȣne în a VII-lea din *Skrisorile asȣпra istorieĭ Franчieĭ*, de D. Augustin Thierry. Îmi vine kȣ toate aчestea a o krede maĭ пȣџinŭ imпortantъ de kъtŭ o пresȣпȣne чineva în џenere. Daka nȣ m'amъџeskŭ, пrovinџiele romane diferia maĭ mȣltŭ între ele de kъtŭ пoпoarele kari le kȣчeriserъ. Aџĭ vъzȣtŭ kъtŭ era maĭ чivilisatъ Galia meridionalъ de kъtŭ nordȣlŭ, шi maĭ akoперitъ de пoпoare, de oraшe, de monȣmente, de drȣmȣrĭ. Kъndŭ arŭ fi ajȣnsŭ Visigoții sъ fiъ totŭ aшa de barbarĭ ka Franчiĭ, barbaria lorŭ arŭ fi fostŭ, în Narbonasia шi în Aquitania, mai пȣџinŭ aпarintъ, maĭ пȣџinŭ пȣternikъ; чivilisaџiȣnea romanъ 'i arŭ fi absorbitŭ шi skimbatŭ mȣltŭ maĭ kȣrîndŭ. Aчeasta krezŭ kъ se шi întîmпlъ; шi diversitatea efektelorŭ чe însoџirъ чele treĭ kȣчerirĭ пreveni din diferinџa învinшilorŭ шi a vingъtorilorŭ.

Astъ diferinџъ, kъtre aчestea, simџitoare пe kъtŭ se mъrџinesчe чineva întrȣ a пrivi

lѕkrѕrile k'o vedere foarte џeneralъ, se sterџe saŭ челŭ пѕџinŭ ajѕnџe пrea anevoiъ de simџitŭ kъndŭ пътrѕnde чineva maĭ mѕltŭ în stѕdiarea soчietъџiĭ. Поate ziчe чineva kъ Franчiĭ era maĭ barbarĭ de kъtŭ Visigoţiĭ; dar zikîndŭ aчeasta, katъ a se oпri. Kare diferinџъ пositivъ se afla între institѕџiѕnile, ideele ші relaџiѕnile klaselorŭ l'aчeste doѕъ пoпoare? Nѕ ne o sпѕne niчĭ ѕnŭ dokѕmentŭ пreчisŭ..

In-fine, diferinџa de stare a пrovinџielorŭ gale, aчeia челŭ пѕџinŭ, kare venia din fanta stъпînilorŭ lorŭ, nѕ întъrziĕ de a пeri saŭ a slъbi mѕltŭ. Пe la anѕlŭ 534, џara Burginionilor kъzѕ sѕb jѕgѕlŭ Francilor; de la anѕlŭ 507 пînъ la anѕlŭ 542, џara Visigoţilor sѕferi màĭ aчeia-шĭ soarte. În mizlokѕlŭ челѕĭ de alŭ VI-lea sekѕlŭ, stirпea frankъ se resпъndise ші domina în toatъ Galia. Visigoţiĭ maĭ konserva o пarte din Langhedocŭ, ші se чerta пentrѕ kъte-va oraше la пiчioarele Pireneilor; dar, adevърѕlŭ zikîndŭ, afarъ de Bretania, toatъ Galia era, daka nѕ gѕvernatъ, челŭ пѕџinŭ kѕtroпitъ de Franci.

În eпoka aчeasta aшĭ vrea sъ v'o fakŭ kѕnoskѕtъ; starea Galieĭ пe la чea din ѕrmъ jѕmъtate a sekѕlѕlѕĭ alŭ VI-lea ші maĭ vîrtosŭ

a Galieĭ franче voiŭ чerka a v'o deskrie. Or kare чerkare de a arъta прintr'aчeastъ deskriere o datъ maĭ пречisъ mi se пare deшeartъ шi плinъ de retъчirĭ. Fъrъ îndoialъ se afla într'astъ eпokъ mылtъ varietate în starea пrovinцielorŭ gale, dar nы le sчiŭ sпыne; mъ mъrцineskŭ întrы a vъ însчiinцa nыmaĭ desпre aчeasta.

În цenere шĭ faчe чineva, domnilorŭ, o ideъ пrea falsъ, dыпe пъrerea mea, desпre invasiынea Barbarilor, desпre întinderea шi reпezimea efektelorŭ eĭ. De sigыrŭ aцĭ întîlnitŭ adese în пrivinцa asta, în чitirile dыmneavoastrъ, vorbele *inыndare*, *kыtremыrŭ*, *inчendiŭ*. Aчeste sыntŭ kыvintele чe le întrebыinцeazъ чineva ka sъ karakterise aчea restыrnare. Le krezŭ înшelъtoare; ele nы înfъцiшeazъ niчĭ de kыm felыlŭ kы kare s'a fъkыtŭ invasiынea, saŭ resыltatele sale nemizloчite. Esaцerarea è natыralъ în vorbirea omeneaskъ: vorbele aratъ întiпъrirea чe o пriimesчe omыlŭ de la faпte maĭ mыltŭ de kъtŭ faпtele kiarŭ; faпtele sыntŭ deskrise шi nыmite nыmaĭ dыпe чe aŭ trekыtŭ пrin mintea omыlыĭ, шi dыпe întiпъrirea чe i aŭ пredыs'o. Aшa darъ întiпъrirea nы è niчĭ o datъ imaцinea kredinчioasъ шi komпlektъ a faпteĭ. Maĭ întîiŭ este individыalъ, шi faпta nы è de lokŭ

astŏ-felŏ: evenimentele чele marĭ, invasiѕnea ѕnѕĭ поnorŏ streinŏ, bѕnioarъ, sѕntŏ sпѕse de oamenĭ kari le aŏ пъџitŏ în пersoanъ, kari aŏ fostŏ viktime, aktorĭ saŏ sпektatorĭ; шi le sпѕnŏ dѕпe kѕm le aŏ шi vъzѕtŏ, le karakterisъ dѕпe kъte aŏ kѕnoskѕtŏ saŏ sѕferitŏ: чelŏ чe шĭ a vъzѕtŏ kasa saŏ satѕlŏ arse va пѕmi пoate invasiѕnea ѕnŏ inчendiŏ; în kѕџetѕlŏ altѕia, astъ invasiѕne arŏ avea forma ѕneĭ inѕndъrĭ, ѕnѕĭ kѕtremѕrŏ. Aste imaџinĭ sѕntŏ adevъrate, dar de ѕnŏ adevъrŏ, daka пotŏ vorbi astŏ-felŏ, пlinŏ de пrejѕdekatъ шi de egoismŏ; ele reпrodѕkŏ întinъrirea ѕnorŏ oamenĭ; nѕ sѕntŏ esпresiѕnea faпteĭ în toatъ întinderea sa, niчĭ a maniereĭ kѕ kare a isbitŏ toatъ џara.

Aпoĭ astŏ-felŏ è пoesia instinktivъ a sпiritѕlѕĭ omeneskŏ în kъtŏ i vine a пriimi de la faпte o întinъrire maĭ viъ, maĭ mare шi de kъtŏ kiarŏ faпtele; i пlaчe sъ le întinzъ, sъ la înobileaskъ; le пrivesчe ka o materiъ kъria i dъ o formъ dѕпe voiъĭ, o temъ asѕпra kъria se deпrinde, шi din kare traџe, saŏ, ka sъ zikŏ maĭ bine, d'asѕпra kъria resпъdesчe frѕmѕseџĭ шi efekte чe nѕ se afla într'însele. Astŏ-felŏ în kъtŏ o kaѕsъ îndoitъ шi kontrariъ îmпle vorbirea de пъlѕчirĭ: sѕb ѕnŏ пѕnktŏ de vedere materialŏ, faпtele sѕntŏ maĭ

marĭ de kъtŏ omȣlŏ, шi elŏ kȣnoasчe шi deskrie aчelŏ lȣkrȣ dintr'însele kare i faчe maĭ mȣltъ întinъrire personalъ; sȣb ȣnŏ пȣnktŏ de vedere moralŏ, omȣlŏ è maĭ mare de kъtŏ fanтele, шi deskriindȣ-le le dъ чeva din mъrirea sa.

Eatъ, domnilorŏ, чeia чe nȣ trebȣe niчĭ o datъ ȣitatŏ în stȣdiȣlŏ istorieĭ, шi maĭ kȣ seamъ în чitirea dokȣmentelorŏ kontimпorane; ele sȣntŏ de o datъ nekomпlekte шi esaџerate, nȣ kȣnoskŏ nimikŏ шi se amпlifikъ: trebȣe a nȣ ne înkrede în imпresiȣnea чe se deskoпere în ea шi ka strimtъ шi ka пoetitъ; trebȣe totŏ de o datъ a adъȣџi шi a skъdea. Niчĭ într'o пarte aчeastъ îndoitъ retъчire nȣ se aratъ maĭ mȣltŏ de kъtŏ în пovestirile desпre invasiȣnea џermanikъ; шi vorbele kȣ kari o deskriŏ nȣ înfъцiшazъ niчĭ într'ȣnŏ kiпŏ.

Invasiȣnea, domnilorŏ, saŭ maĭ bine invasiȣnile, era evenimente foarte пarцiale, lokale, momentale. O bandъ sosia, în џerere пrea пȣцinŏ nȣmeroasъ; чele maĭ пȣterniчe, aчelea kari aŭ fondatŏ regate, banda lȣĭ Clovis, sпre esemпlȣ, nȣ era maĭ mare de kъtŏ de la 5 пînъ la 6,000 oamenĭ, naцiȣnea întreagъ a Burginionilor nȣ treчea пeste nȣmъrȣlŏ de 60,000 oamenĭ. Ea strebъtea reпede

ѕnѣ teritoriѣ strîmtѣ, rъvъшia ѕnѣ distriktѣ, ataka vre ѕnѣ oraшѣ, шi, kъndѣ se întorчea înkъrkatъ de jeafѣ, kъndѣ se aшeza пe vre ѕnde-va îngrijindѣ a nѕ se пrea resпъndi. Sчimѣ, domnilorѣ, kѕ чe înlesnire, kѕ чe iѕџealъ se întîmпlъ шi desпarѣ nisчe asemene evenimente. Kase arse, kъmпѕrĭ rѕinate, rekolte rъпite, oamenĭ omorîџĭ saѣ dѕшĭ kaпtivĭ: dѕпe чe se faчe aчestѣ reѣ, пeste kъteva zile, valѕrile se strîngѣ, brazda se înkide, шi sѕferinџele individѕale sѕntѣ ѕitate, soчietatea intrъ, în aпarinџъ чelѣ пѕџinѣ, în starea eĭ чea vekiъ. Astѣ-felѣ darъ se пetreчea lѕkrѕrile în Galia пe l'alѣ VI-lea sekѕlѣ.

Dar maĭ sчimѣ asemenea kъ soчietatea omeneaskъ, aчea soчietate чe se nѕmesчe ѕnѣ пoпorѣ, nѕ è nѕmaĭ o simпlъ grъmъdire de esistinџe, isolate шi trekъtoare: daka ea nѕ era nimikѣ maĭ mѕltѣ, invasiѕnile Barbarilor n'arѣ fi пrodѕsѣ imпresiѕnea чe o deskriѣ dokѕmentele eпocheĭ; mѕltѣ timпѣ nѕmъrѕlѣ lokѕrilorѣ шi alѣ oamenilorѣ чe sѕferia fѕ foarte inferiorѣ пe lîng' alѣ чelorѣ чe skъпa. Dar viaџa soчialъ a fiъ-kъrѕĭ omѣ nѕ è niчĭ de kѕm konчentratъ în sпaџiѕlѣ materialѣ kare è teatrѕlѣ seѣ шi în momentѕlѣ чe fѕџe; ea se resпъndesчe în toate relaџiѕnile чe a kontraktatѣ asѕпra diferitelorѣ пѕnkte ale terito-

riȣlȣĭ; ши нȣ нȣmaĭ în aчelea чe elȣ a kon-kraktatȣ, dar ши în aчelea чe пoate kontrak-ta saȣ нȣmaĭ ale konчeпe; ea înbrъцишeazъ atъtȣ пresentȣlȣ, kъtȣ ши viitorȣlȣ; omȣlȣ trъ-esчe пe miĭ de пȣnkte, пe ȣnde elȣ нȣ lo-kȣesчe ши în miĭ de momente kari нȣ sȣntȣ înkъ; ши dak' aчeastъ desvoltare a vieцeĭ lȣĭ i è lȣatъ, daka è silitȣ a se înkide în strîm-tele otare ale esistinцeĭ sale materiale ши ak-tȣale, d'a se isola în sпaцiȣ ши în timпȣ, via-цa soчialъ è slȣtitъ, ши нȣ maĭ è soчietate.

Eatъ darъ kare era efektȣlȣ invasiȣni-lorȣ, alȣ aчestorȣ iviri de bande barbare, skȣr-te, este adevъratȣ, ши mъrцinite, însъ, neîn-чetatȣ нъskînde, пretȣtindene пȣtinчioase, totȣ d'aȣna ameninцъtoare; ши kare strika: 1-iȣ or чe koresпondinцъ regȣlatъ, obiчinȣitъ, lesni-чioasъ, dintre diferitelele пъrцĭ ale teritoriȣ-lȣĭ; 2-lea or-чe ajȣtoare, or-чe пersпektivъ de viitorȣ; ele rȣпea legъtȣrele kari ȣneskȣ în-tre dînшiĭ пe lokȣitoriĭ ȣneĭ aчeleia-шĭ цere, momentele ȣneĭ aчeia-шĭ vieцe; isola пe oa-menĭ, ши пentrȣ fiъ-kare omȣ în пarte, zilele. În mȣlte lokȣrĭ, ши în timпȣ de maĭ mȣlцĭ anĭ, asпektȣlȣ цereĭ пȣtȣ remъnea totȣ aчela-шĭ: însъ organisarea soчialъ era atakatъ; mem-briĭ нȣ se maĭ цinea ȣniĭ de alцiĭ, mȣskiĭ нȣ maĭ jȣka, sънцele нȣ maĭ чirkȣla liberȣ

ши кȣ sigȣranџъ прiя vine. Reȣlȣ̆ se ivia кънdȣ̆ пе ȣnȣ̆ пȣnktȣ̆, кънdȣ̆ пе altȣlȣ̆; ȣnȣ̆ orашȣ̆ era derъпънatȣ̆, ȣnȣ̆ drȣmȣ̆ adȣsȣ̆ în stare de a fi reȣ̆ de îmblatȣ̆, ȣnȣ̆ подȣ̆ rȣптȣ̆; kȣtare saȣ̆ kȣtare komȣnikare înчeta; kȣltȣra пъmîntȣlȣĭ deveni пeпȣtinчioasъ în kȣtare districtȣ̆; k'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆, armonia organiкъ, aktivitatea џeneralъ a korпȣlȣĭ soчialȣ̆ era în fiъ-kare zi împedikate, tȣrbȣrate, în fiъ-kare zi disolȣџiȣnea ши paralisia fъчea ȣnȣ̆ oare-kare пrogresȣ̆ поȣ̆.

Astȣ̆-felȣ̆ fȣ rȣinatъ, adevъratȣ̆ rȣinatъ în Galia soчietatea romanъ; пȣ kȣm è o vale rъvъшitъ de ȣnȣ̆ torentȣ̆, чi ka korпȣlȣ̆ чelȣ̆ maĭ solidȣ̆ kare è desorganisatȣ̆ пrin intrarea kontinȣъ într'însȣlȣ̆ a ȣneĭ sȣbstanџe streine. Пrintre toџĭ membriĭ statȣlȣĭ, пrintre momentele vieџeĭ fiъ-кърȣĭ omȣ̆ se vîra neînчetatȣ̆ Barbariĭ. Am чerkatȣ̆, domnilorȣ̆, a vъ deskrie desmembrarea Imпeriȣlȣĭ romanȣ̆, aчea пeпȣtinџъ în kare se afla kaпiĭ seĭ d'a џine legate diferitele sale пърџĭ, ши kȣm administrarea imпerialъ fȣ konstrînsъ a se traџe de bȣnъ voiъ din Bretania Mare, din Galia, пekaпabilъ d'a se lȣпta în kontra disolȣџiȣniĭ aчestȣĭ întinsȣ̆ korпȣ̆. Aчeia чe se пetreчea în Imпeriȣ̆, se пetreчea asemenea ши în fiъ-kare пrovinџiъ: fiindȣ̆-къ Imпeriȣlȣ̆ se desor-

ganisase, asemenea ші fiъ-каre провinцiъ se desorganisa; kantoanele ші orашele se desпъrцia, спre a se întoarчe la o esistinцъ lokalъ ші isolatъ. Invasiѕnea lѕkra прetѕtindene totѕ kѕ aчela-ші kiпѕ, ші продѕчea aчelea-шĭ efekte. Toate legъtѕrele прin kari Roma прinvenise, dѕп' atъtea silinцe, a ѕni diferitele пъrцĭ ale lѕmiĭ, aчea mare sistemъ de administrare, de imпosite, de rekrѕtare, de lѕkrъrĭ пѕbliчe, de drѕmѕrĭ, nѕ se пѕtea manцine. Nѕmaĭ remase înfine, de kъtѕ aчeia чe пѕtea sѕbsista ka isolatѕ, ka lokalѕ, adikъ remъшiцele reцimѕlѕĭ mѕniчiпalѕ. Lokѕitoriĭ se înkiserъ earъ прin oraше; akolo ѕrmarъ a se kъrmѕi maĭ totѕ kѕm fѕsese ші пîn' aчi, kѕ aчelea-шĭ drentѕrĭ, ші прin aчeleaшĭ institѕцiѕnĭ. Miĭ de îmпrejѕrъrĭ пrobeazъ aчeastъ konчentrare a soчietъцiĭ прin oraше; eatъ ѕna kare s'a însemnatѕ пѕцinѕ. Sѕb administrarea romanъ, gѕvernatoriĭ de провinцie, konsѕliĭ, korektoriĭ ші пreseдinцiĭ, okѕпъ sчena, ші revinѕ neînчetatѕ în leцĭ ші în istoriъ; în alѕ VI-ea sekѕlѕ, nѕmele lorѕ devinѕ mѕltѕ maĭ rare: se maĭ vъdѕ înkъ ші dѕчĭ, konцĭ, kъrora este înkredinцatѕ gѕvernѕlѕ провinцielorѕ; reцiĭ barbarĭ se sileskѕ a mosчeni administrarea romanъ, a пъstra aчeia-шĭ îmпiegaцĭ, a faчe sъ kѕrgъ пѕterea lorѕ totѕ în aчelea-шĭ ka-

nale, însъ eĭ nȣ reȣmeskȣ̆ de kъtȣ̆ foarte nekomplektȣ̆, ші kȣ mare desordine. Dȣчiĭ lorȣ̆ sȣntȣ̆ maĭ mȣltȣ̆ kапĭ militarĭ, de kъtȣ̆ administratorĭ; în џenere gȣvernatoriĭ provinцielorȣ̆ nȣ maĭ aȣ̆ aчeia-шĭ importanцъ, nȣ maĭ jokȣ̆ aчela-шĭ rolȣ̆; nȣmaĭ gȣvernatoriĭ oraшelorȣ̆ împle istoria: чea maĭ mare parte din aчeĭ konцĭ de Chilperic, Gontran, de Théodebert, ale kъrora mъnkъtorie le povesteшчe Grigoriŭ de Tours, sȣntȣ̆ konцĭ de oraше stabiliцĭ în interiorȣlȣ̆ zidȣrilorȣ̆ lorȣ̆, alъtȣre kȣ episkopȣlȣ̆ lorȣ̆. Arȣ̆ fi o esaџerare a ziчe kъ provinцia a despъrȣtȣ̆; însъ è desorganisatъ, fъrъ konsistare, ші màĭ fъrъ realitate. Oraшȣlȣ̆, elementȣlȣ̆ primitivȣ̆ alȣ̆ lȣmiĭ romane, kiarȣ̆ dînsȣlȣ̆ fȣ kaȣsa rȣineĭ sale. Kompaniele sȣntȣ̆ prada Barbarilor; kiarȣ̆ akolo se stabileazъ eĭ kȣ oameniĭ lorȣ̆; ші kiarȣ̆ într' însele vorȣ̆ introdȣчe gradatȣ̆ instituцiȣnĭ, o organisare soчialъ, toate noȣe; pîn' atȣnчĭ kampaniele nȣ vorȣ̆ цine în soчietate màĭ niчĭ ȣnȣ̆ lokȣ̆, ele vorȣ̆ fi nȣmaĭ ȣnȣ̆ teatrȣ de nъvъlirĭ, de rȣinъrĭ ші de miseriъ.

Kiarȣ̆ în interiorȣlȣ̆ oraшelorȣ̆, vekia soчietate era kȣ totȣlȣ̆ departe de a se manцine întreagъ ші pȣternikъ. În mizlokȣlȣ̆ miskъriĭ invasiȣnilorȣ̆, oraшele fȣrъ maĭ mȣltȣ̆ for툴tereцe, nȣmai într' însele alerga spre skъ-

пare de bandele че ръvъшia ųara. Къndȣ emigrarea barbarъ fȣ пȣųinȣ oпritъ, kъndȣ пoпoarele чele noȣe se aшezarъ пe teritoriȣ, oraшele remaserъ înkъ fortereųe: în lokȣ d'a avea sъ se aпere în kontra bandelorȣ retъчitoare, trebȣi sъ se aпere чine-va maĭ mȣltȣ de veчinĭ, de însetaųiĭ шi tȣrbȣrъtoriĭ пosesorĭ aĭ kamпanielorȣ înveчinate. Nȣ era darъ, dȣп' aчeste slabe întъrirĭ, de kъtȣ foarte пȣųinъ sigȣranųъ. Negreшitȣ oraшele sȣntȣ чentre de пoпȣlaųiȣne шi de mȣnkъ, însъ kȣ oare-kari kondiųiȣnĭ; kȣ kondiųiȣne, пe de o пarte, ka lokȣitoriĭ de la ųarъ sъ kȣltive пentrȣ ele; пe de altъ пarte, ka ȣnȣ komerчiȣ întinsȣ, aktivȣ, sъ viĭъ a konsȣma пrodȣktele mȣnчeĭ bȣrųesilorȣ. Dak' agrikȣltȣra шi komerчiȣlȣ slъbeskȣ, шi oraшele se vorȣ пerde; пrosпeritatea шi forųa lorȣ nȣ se isoleazъ niчĭ de kȣm. Aшa darъ vъzȣrъųĭ akȣm bine în чe stare kъdea în alȣ VI-lea sekȣlȣ kamпaniele Galieĭ; oraшele пȣtea skъпa пentrȣ kъtȣ-va timпȣ, însъ din zi în zi reȣlȣ kъta sъ le koпrinzъ. Le шi koпrinse în adevърȣ, шi îndatъ aчeastъ din ȣrmъ sfъrъmъtȣrъ a Imпeriȣlȣĭ, se пъrȣ atinsъ de aчeiaшĭ slъbiчiȣne, шi în пrada aчeleia-шĭ disolȣųiȣnĭ.

Astȣ-felȣ era în alȣ VI-lea sekȣlȣ, asȣ-

пra soчietъцiї romane, efektele џenerale ale invasiѕniї, шi ale stabiliriї Barbarilor; eatъ starea în kare aѕ lъsat'o. Sъ чerчetъmѕ шi konsekѕinцele asѕпra чelѕї d'alѕ doilea elementѕ alѕ чivilisaцiѕniї moderne, asѕпra soчietъцiї џermane însъ-шї.

O retъчire destѕlѕ de mare se afla în fѕndѕlѕ чelorѕ maї mѕlte чerчetъrї, alѕ kъrora obiektѕ a maї fostѕ aчeastъ kestiѕne. S'aѕ stѕdiatѕ institѕцiѕnile Germanilor în Germania; aпoї s'aѕ trasпortatѕ întokmaї în Galia, în ѕrma Germanilor: s'a пresѕпѕsѕ kъ soчietatea џermanъ s'a aflatѕ màї aчeia-шї, atъtѕ înainte, kъtѕ шi dѕпe kѕчerire, шi aѕ пlekatѕ de aчi sпre a i determina influinцa, шi a i otъrî пartea în desvoltarea чivilisaцiѕniї moderne. Nimikѕ nѕ è maї falsѕ шi maї amъџitorѕ de kъtѕ aчeasta. Soчietatea џermanъ a fostѕ modifikatъ, desnatѕratъ, disolvatъ de invasiѕne, întokmaї ka шi soчietatea romanъ. În aчea mare revolѕцiѕne, organisarea soчialъ a învingъtorilorѕ a пeritѕ întokmaї ka шi a învinшilorѕ; atъtѕ ѕniї kъtѕ шi alцiї aѕ пѕsѕ la mizlokѕ nѕmaї sfъrъmъtѕre.

Doѕъ soчietъцї, asemъnate în fondѕ, maї mѕltѕ de kъtѕ se пѕtea krede, distinkte, kѕ toate aчestea, sѕbsista în Germania. 1-iѕ soчietatea пoпladeї saѕ a tribѕteї, kare цinta la

starea шezъtoare, пe ꙋnꙋ teritoriꙋ пꙋцinꙋ întinsꙋ, чe lꙋ kꙋltiva пrin mizlokꙋlꙋ kolonilorꙋ шi sklavilorꙋ; 2-lea soчietatea bandeĭ resbeliчe, kare se grъmъdise din întîmпlare îmпrejꙋrꙋlꙋ ꙋnꙋĭ kaпꙋ faimosꙋ, шi trъindꙋ o viaцъ retъчitoare. Eatъ чe resꙋltъ învederatꙋ din faпtele чe vi le am maĭ deskrisꙋ.

La чea d'întîiꙋ din aste doꙋъ soчietъцĭ, adikъ la tribꙋtъ, se aпlikъ, în oare-kare mъsꙋrъ, aste deskrierĭ ale stъriĭ antiчilorꙋ Germanĭ, fъkꙋte de Germaniĭ чeĭ noꙋĭ, шi de kari v'am maĭ vorbitꙋ. Într'adevъrꙋ, kъndꙋ o пoпladъ пꙋцinꙋ nꙋmeroasъ пrekꙋm era ele toate, okꙋпa ꙋnꙋ teritoriꙋ пꙋцinꙋ întinsꙋ, kъndꙋ fiъ-kare kaпꙋ de familiъ era aшezatꙋ пe dominiꙋlꙋ seꙋ, în mizlokꙋlꙋ kolonilorꙋ seĭ, organisarea soчialъ deskrisъ de aчestĭ skriitorĭ пꙋtea fi, daka nꙋ komпlektъ шi enerцikъ, чelꙋ пꙋцinꙋ skiцatъ: adꙋnarea пroпrietarilorꙋ, a kaпilorꙋ de familiъ, otъra desпre or чe lꙋkrꙋ; fiъ-kare satꙋ avea пe a sa; dreпtatea se fъчea пrin însi-шĭ oameniĭ liberĭ, sꙋb direkцiꙋnea bъtrъnilorꙋ; ꙋnꙋ felꙋ de пoliцiъ пꙋblikъ пꙋtea înчeпe între satele konfederate; institꙋцiꙋnile libere era akolo întokmaĭ пrekꙋm se întîlneskꙋ în leagъnꙋlꙋ naцiꙋnilorꙋ.

Organisarea bandeĭ resbeliчe era diferitъ; ꙋnꙋ altꙋ пrinчiпiꙋ пredomnia într'însa, пrin-

чiпiȣlȣ пatronaцiȣlȣî ȣnȣĭ kaпȣ, alȣ klienteleĭ aristokratiчe шi alȣ sȣbordinъriĭ militare. Întrebȣinцezȣ kȣ пъrere de reȣ aчeste vorbe din ȣrmъ; ele nȣ se пrea kȣvinȣ ȣnorȣ xorde barbare: kȣ toate aчestea or kътȣ de barbarĭ sъ fiъ oamenii, ȣnȣ felȣ de disчiпlinъ se întrodȣчe neaпъratȣ între kaпȣlȣ шi resbeliчiĭ seĭ, шi, de sigȣrȣ se aflъ aчi maĭ mȣltъ aȣtoritate arbitrarъ, maĭ mȣltъ sȣпȣnere silitъ de kътȣ în asoчiъrile kari n'aȣ drentȣ obiektȣ resbelȣlȣ. Banda цermanъ avea пrin ȣrmare ȣnȣ altȣ elementȣ пolitikȣ de kътȣ tribȣta. Într'aчela-шĭ timпȣ însъ libertatea sa era mare: niчĭ ȣnȣ omȣ nȣ se lega fъrъ voia lȣĭ; Germanul пъsчea în tribȣta sa, шi astȣfelȣ se afla alȣ ȣneĭ sitȣaцiȣnĭ kare nȣ era dȣпe aleцerea sa; resbelikȣlȣ шĭ aleцea kaпȣlȣ, konsoцiĭ seĭ, шi nȣ întreпrindea nimikȣ fъrъ пroпria sa voinцъ. În sînȣlȣ bandeĭ, kътre aчestea, între kaпiĭ шi oameniĭ lorȣ, inegalitatea nȣ era mare; se afla nȣmaĭ inegalitatea natȣralъ de пȣtere, de talente, de bravȣrъ: inegalitate fekȣndъ în viitorȣ, шi kare пrodȣse maĭ kȣrîndȣ saȣ maĭ tъrziȣ efekte foarte marĭ, dar kari la înчeпȣtȣlȣ soчietъцiĭ, se desfъшȣrъ în nisчe otare foarte strimte. De шi kaпȣlȣ avea o пarte maĭ mare în jokȣ, de шi avea maĭ mȣlцĭ kaĭ, maĭ mȣlte arme, nȣ era

destѕlŏ de sѕпeriorŏ în avѕџiъ пe lîngъ konsoџĭ seĭ, sпre a disпѕne de dînшiĭ fъrъ пriimirea lorŏ; fiъ-kare resbelikŏ intra în asoчiare kѕ пѕterea sa шi kѕ kѕraџiѕlŏ seŏ, destѕlŏ de пѕџinŏ diferitŏ de чeĭ alџĭ, шi stъnînŏ de a eшi kъndŏ i плъчea.

Astŏ-felŏ era чele doѕъ soчietъџĭ џermane пrimitive: чe deveniъ ele, шi ѕna шi alta пrin faпta invasiѕniĭ? чe skimbъrĭ пrodѕse ea neaпъratŏ în ele? Nѕmaĭ пrintr' aчeasta vomŏ пѕtea kѕnoasчe kare soчietate џermanъ fѕ într'adevъrŏ transпortatъ пe пъmîntѕlŏ romanŏ.

Domnilorŏ, faпta karakteristikъ, resѕltatѕlŏ чelŏ mare alŏ invasiѕniĭ, пentrѕ Germanĭ, fѕ treчerea lorŏ la starea de пroпrietarĭ, înчetarea vieџeĭ retъчitoare, шi stabilirea definitivъ a vieџeĭ agrikole.

Faпta s'a împlinitŏ sѕчesivŏ, înчetŏ шi inegalŏ; viaџa retъчitoare a ѕrmatŏ destѕlŏ de mѕltŏ timпŏ în Galia, чelŏ пѕџinŏ пentr' ѕnŏ mare nѕmъrŏ de Germanĭ. Kѕ toate aчestea, kъndŏ a џinѕtŏ чineva sokotealъ de aчeste întъrzierĭ, de aчeste desordinĭ, rekѕnoasчe kъ dѕпe toate astea kѕчeritoriĭ aŏ devenitŏ пroпrietarĭ, kъ s'aŏ lipitŏ de пъmîntŏ, kъ пroпrietatea moшianъ a fostŏ elementѕlŏ esenџialŏ alŏ stъriĭ soчiale чeleĭ noѕe.

Kari aȣ̆ fostȣ̆ konsekȣinцele asteĭ singȣre fanте în reцimȣlȣ̆ bandeĭ resbeliчe шi alȣ̆ tribȣteĭ?

Kъtȣ̆ пentrȣ tribȣtъ, adȣчeцi-vъ a minte, domnilorȣ̆, чeia чe am avȣtȣ̆ onoare de a vъ sпȣne asȣпra modȣlȣĭ stabilirii sale teritoriale în Germania, asȣпra maniereĭ kȣ kare aȣ̆ fostȣ̆ fъkȣte шi disпȣse satele: пoпȣlaцiȣnea nȣ era foarte strînsъ; fiъ-kare familiъ, fiъ-kare lokȣinцъ era isolatъ, înkonjȣratъ de ȣnȣ̆ terîmȣ̆ de kȣltȣrъ. Astȣ̆-felȣ̆ se aratъ, kiarȣ̆ kъndȣ̆ se aflъ în viaцa lorȣ̆ шezъtoare, пoпoarele kari sȣntȣ̆ abia într'aчestȣ̆ gradȣ̆ de чivilisare.

Kъndȣ̆ tribȣta fȣ transпlъntatъ пe пъmîntȣlȣ̆ galȣ̆, lokȣinцele se resпъndirъ шi maĭ mȣltȣ̆; kaпiĭ de familiъ se aшezarъ la o maĭ mare deпъrtare ȣnii de alцiĭ: eĭ okȣпarъ dominie întinse; kasele lorȣ̆ devenirъ maĭ tъrziȣ̆ kastele; satele kari se formarъ îmпrejȣrȣlȣ̆ lorȣ̆ fȣrъ пoпȣlate nȣ de oameni̇̆ liberĭ, egalĭ kȣ eĭ, чi de kolonĭ legaцĭ de пъmîntȣrile lorȣ̆. Astȣ̆-felȣ̆, sȣb raпortȣlȣ̆ materialȣ̆, tribȣta se aflѣ disolvatъ пrin singȣra fanтъ a noȣeĭ sale stabilirĭ.

Înцeleцeцĭ fъrъ greȣtate чe efektȣ̆ katъ sъ fi пrodȣsȣ̆, în institȣцiȣnile sale, astъ singȣrъ skimbare. Adȣnarea oamenilorȣ̆ liberĭ, ȣnde se trakta desпre toate lȣkrȣrile, ajȣnse

mȣltȣ̆ maĭ grea de adȣnatȣ̆. Пe kъtȣ̆ trъia ȣniĭ lîngъ alцiĭ, n'avea nevoiъ de marĭ artifiчie, de kombinъrĭ înцelente, ka sъ trakteze la olaltъ despre interesele lorȣ̆; dar kъndȣ̆ o пoпȣlaцiȣne è resпъnditъ, sпre a i remъnea aпlikabile пrinчiпiele шi formele institȣцiȣnilorȣ̆ libere, katъ sъ fiъ o mare desvoltare soчialъ; katъ sъ fiъ o avȣцiъ, o inteliџinцъ, miĭ de kondiцiȣnĭ, într'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆, kari liпsia пoпladeĭ џermaniчe, transпortatъ de o datъ пe ȣnȣ̆ teritoriȣ̆ mȣltȣ̆ maĭ întinsȣ̆ de kъtȣ̆ aчela пe kare îlȣ̆ okȣпa maĭ 'nainte. Sistema kare пredominase în esistinцa sa în Germania kъta пrin ȣrmare sъ пearъ, шi într' adevъrȣ̆ kъ пeri. Deskizîndȣ̆ чele maĭ antiчe leџĭ џermaniчe, ale Germanilor, ale Bavaresilor, ale Francilor, se vede kъ în oriџinъ adȣnarea oamenilorȣ̆ liberĭ în fiъ-kare kantonȣ̆, se fъчea foarte desȣ̆, maĭ întîiȣ̆ în toate seпtъmъnele, пe ȣrmъ în toate lȣnele: se trakta desпre toate afaчerile; se fъчea jȣdekъцile, nȣ nȣmaĭ jȣdekъцile kriminale, dar шi чele чivile; màĭ toate aktele vieцeĭ чivile se împlinia în faцa sa, vînzъrile, donaцiȣnnle, etc. Kъndȣ̆ se stabili o datъ пoпlada în Galia, adȣпъrile devenirъ maĭ rare шi maĭ grele aшa de grele, în kъtȣ̆ kъta a întrebȣinцa mizoaчe koerчitive ka sъ fakъ пe oamenii чeĭ

liberĭ sъ viiъ: aчesta este obiektѕlŏ maĭ mѕltorŏ disпosiųiѕnĭ legale. Шi daka veųĭ treчe vre o datъ de l'alŏ IV-lea sekѕlŏ, la mizlokѕlŏ чelѕĭ de alŏ VIII-lea, aflaųĭ kъ l'aчeastъ eпokъ din ѕrmъ, în fiъ-kare komitatŏ, sѕntŏ nѕmaĭ treĭ adѕпъrĭ de oamenĭ liberĭ пe anŏ; шi ele înkъ liпseskŏ adesea. Leųislaųiѕnea lѕĭ Carol чelŏ Mare пe înkredinųeazъ despre aчeasta[1].

De arŏ maĭ fi trebѕinųъ шi de alte пrobe, maĭ eatъ ѕna kare meritъ a fi însemnatъ. Kъndŏ adѕпъrile era dese, oamenii чeĭ liberĭ, sѕb nѕmele de *rachimburgi*, *ahrimanni*, *boni homines*, шi în diferite forme, otъra desпre afaчerĭ. Kъndŏ nѕ maĭ venirъ, trebѕi sъ afle чineva, în împrejѕrъrile neaпъrate, mizlokѕlŏ de a пѕne alųĭ în lokѕ-le: astŏ-felŏ vede чineva, la finele чelѕĭ de alŏ VIII-lea sekѕlŏ, jѕdekъtorĭ пermaninųĭ пѕшĭ în lokѕlŏ oamenilorŏ liberĭ în fѕnkųiѕnĭ jѕdekъtoresчĭ: *scabini*[2] lѕĭ Carol чelŏ Mare, sѕntŏ adeчъraųiĭ jѕdekъtorĭ; în fiъ-kare komitatŏ, чinчĭ, шeaпte, noѕъ oamenĭ liberĭ sѕntŏ însemnaųĭ de

[1] Vedeųĭ *Чerkѕrile asѕпra istorieĭ Francieĭ*, п. 258, 266, 271, fъkѕte de însѕ-mĭ.

[2] Пresedinųĭ aĭ maųistratѕlѕĭ în ѕnele oraшe чe dѕпe obiчeiŏ se aleųea de orъшanĭ, шi era însъrчinaųĭ kѕ пoliųia шi чele alte trebĭ ale oraшѕlѕĭ.

kъtre kontele, saȣ̆ or kare altȣ̆ maџistratȣ̆ lokalȣ̆, kȣ sarчina de a se dȣчe la adȣnarea komitatȣlȣĭ, шi a ĵȣdeka прочesele. Institȣџiȣnile пrimitive aȣ̆ devenitȣ̆ непraktikabile: пȣterea jȣdekъtoreaskъ a trekȣtȣ̆ de la поporȣ̆ la maџistraџĭ.

Astȣ̆-felȣ̆ fȣ starea în kare kъzȣ, dȣпe invasiȣne шi пrin inflȣinџa sa, întîiȣlȣ̆ elementȣ̆ alȣ̆ soчietъџiĭ џermane, попlada, tribȣta. Политikȣ̆ vorbindȣ̆, ea fȣ desorganisatъ dȣпe kȣm fȣsese soчietatea romanъ. Kъtȣ̆ пentrȣ banda resbelikъ, faпtele se îmпlineskȣ̆ într' altȣ̆-felȣ̆ шi sȣb o altъ formъ, dar kȣ aчelea-шĭ resȣltate.

Kъndȣ̆ o bandъ ajȣnџea ȣnde-va шi lȣa în поsesiȣnea sa oare-kari пъmîntȣrĭ saȣ̆ o пarte din пъmîntȣrĭ, nȣ kredeџĭ kъ aчeastъ okȣпare era sistematikъ, niчĭ kъ se îmпъrџia teritoriȣlȣ̆ kȣ loџiĭ, шi kъ fiъ-kare resbelikȣ̆ пriimia ȣnȣlȣ̆ dȣпe imпortanџa sa saȣ̆ rangȣlȣ̆ seȣ̆. Kaпȣlȣ̆ bandeĭ, saȣ̆ diferiџiĭ kaпĭ чe se adȣnaserъ, шĭ însȣшia dominie întreџĭ; чea maĭ mare пarte din resbeliчĭ kari îĭ ȣrmaserъ, kontinȣia de a trъi împrejȣrȣlȣ̆ lorȣ̆, în kasa lorȣ̆, la masa lorȣ̆, fъrъ vre o пroпrietate kare sъ fiъ a lorȣ̆ într'ȣnȣ̆ felȣ̆ sпeчialȣ̆. Banda nȣ se disolva în individe din kari fiъчe sъ deviiъ пroпrietarȣ̆; resbeliчiĭ чeĭ maĭ

însemnaці intra màĭ singȣrĭ într'aчeastъ sitȣaціȣne noȣъ: daka s'arȣ̆ fi desпъrцitȣ̆ toцĭ spre a se dȣчe a se aшeza fiъ-kare пe ȣnȣ̆ пȣnktȣ̆ alȣ̆ teritoriȣlȣĭ, sekȣritatea lorȣ̆ în mizlokȣlȣ̆ попȣlaціȣnii arȣ̆ fi fostȣ̆ îndatъ kompromisъ; eĭ avea trebȣinцъ a remъnea adȣnaці în grȣпe. Kъtre aчestea viaцa komȣnъ, jokȣlȣ̆, vînъtoarea, osпeцele, eatъ kari era плъчerile Barbarilor: kȣm arȣ̆ fi sȣferitȣ̆ eĭ a se isola? Isolarea è sȣferitъ nȣmaĭ kȣ kondiціȣne de a lȣkra чineva: omȣlȣ̆ nȣ пoate remъnea trîntavȣ̆ шi singȣrȣ̆. Aшa darъ Barbariĭ era esenціalȣ̆ trîntavĭ; avea prin ȣrmare trebȣinцъ a trъi împreȣnъ; шi mȣlцĭ însoцitorĭ remaserъ пe lîngъ kaпȣlȣ̆ lorȣ̆, trъindȣ̆ пe dominiele sale màĭ aчeia-шĭ viaцъ пe kare o trъia înainte în sȣita lorȣ̆. Dar se întîmпlъ dintr'aчeasta ka sitȣaціȣnea lorȣ̆ relativъ sъ se skimbe kȣ totȣlȣ̆. Îndatъ se пъskȣ între dînшiĭ o inegalitate foarte mare. Nȣ maĭ fȣ vorbъ de oare-kare diversitate пersonalъ de пȣtere, de kȣraціȣ̆, saȣ̆ de o пarte maĭ mare saȣ̆ maĭ mikъ de vite, de sklavĭ, de mobile пreцioase: kaпȣlȣ̆, ajȣnsȣ̆ пroпrietarȣ̆ mare, disпȣse de mȣlte mizloaчe de пȣtere; чeĭ-alцĭ remъnea totȣ̆ d'aȣna simпli resbeliчĭ, шi kȣ kъtȣ̆ ideele пroпrietъціi se întъrirъ шi se întinserъ în sпirite, kȣ atъtȣ̆

inegalitatea se desvoltĕ kѕ toate efektele sale. Se vede, la aчea епокъ, ѕnŭ mare нѕmъrŭ de oamenĭ liberĭ kъzîndŭ gradatŭ într'o kondiцiѕne foarte inferioarъ: leцile vorbeskŭ neînчetatŭ de oamenii liberĭ, de Francĭ trъindŭ пе пъmîntѕrile altѕia, шi redѕшĭ maĭ într'aчeia-шĭ stare ka шi kolonii[1]. Banda, пrivitъ ka o soчietate пartikѕlarъ, se rezima пе доѕъ faпte, asoчiarea volѕntariъ a resbeliчilorŭ спre a trъi la o laltъ o viaцъ retъчitoare, шi egalitatea lorŭ: aste доѕъ faпte пeriръ în resѕltatele invasiѕnii. Пе de o пarte, viaцa retъчitoare înчetĕ; пе de alta, inegalitatea se întrodѕse шi se mъri пе fiъ-kare zi între resbeliчiĭ шezъtorĭ.

Îmbѕkъцirea пrogresivъ a пъmîntѕrilorŭ, în чeĭ treĭ sekѕlĭ чe ѕrmarъ дѕпе invasiѕne, нѕ skimbĕ de lokŭ aчestŭ resѕltatŭ. Nѕ è niчĭ ѕnѕlŭ din dѕmneavoastrъ kare sъ нѕ fi aѕzitŭ vorbindѕse desпre beneficiele чe reцele, saŭ kaпii чeĭ însemnaцĭ kari okѕпarъ ѕnŭ teritoriŭ întinsŭ, le îmпъrцia oamenilorŭ lorŭ спre a 'i цine în serviчiѕlŭ lorŭ, saŭ a 'i resпlъti пentrѕ serviчiele fъkѕte. Astъ пraktikъ, kѕ kъtŭ se întinse, пrodѕse, asѕпra remъшiцeĭ bandeĭ resbeliчe, efekte analoцe kѕ aчe-

[1] *Чerkѕrĭ asѕпra istorieĭ Francieĭ*, п. 109—111.

lea че vi le am arъtatъ. Пe de o пarte, resbelikъlъ kъrъia i da kaпъlъ seъ ъnъ benefiчiъ se dъчea a lokъi într'însъlъ: noъ пrinчiniъ de isolare ші de individъalitate; пe de alta, aчestъ resbelikъ avea obiчinъitъ kъці-va oamenї aї seї; maї kъъta ші alці kari venia sъ trъiaskъ kъ dînsъlъ în dominiъlъ seъ: noъъ sorцinte de inegalitate.

Aчestea fъrъ efektele цenerale ale invasiъnii asъпra чelorъ doъъ antiчe soчietъці цermaniчe, tribъta ші banda. Ele se aflarъ desorganisate ші ъna ші alta. Oamenii intrarъ în sitъaціъnї kъ totъlъ diferite, în relaціъnї noъe. Sпre a 'i lega din noъ între dînшi, sпre a forma earъ o soчietate din eї, ші sпre a skoate ъnъ gъvernъ dintr'astъ soчietate, a trebъitъ s'alerцe l'alte пrinчiпie, la alte institъціъnї. Disolvatъ ka soчietatea romanъ, soчietatea цermanъ lъsъ nъmaї nisчe sfъrъmъtъre чeleї чe ъrmъ dъпe dînsa.

Sпerъ, domnilorъ, kъ aчeste vorbe, *soчietatea disolvatъ*, *soчietatea kare пeri*, nъ vъ fakъ niчї o ilъsiъne, ші kъ пъteці skoate din ele adevъratъlъ înцelesъ. O soчietate se disolveazъ nъmaї kъndъ o soчietate noъъ începe a ferbe ші a se forma în sînъlъ eї; aчeasta este lъkrarea askъnsъ kare цinteшче a i despъrці elementele, sпre a le faчe sъ intre în

nisче kombinъrĭ пoȣe. O asemenea desorganisare aratъ kъ fапtele sȣntȣ̆ skimbate, kъ relaцiȣnile шi disпosiцiȣnile oamenilorȣ̆ nȣ sȣntȣ̆ aчelea-шĭ, kъ alte пrinчiпie шi alte forme se пregъteskȣ̆ a пresida între dînшiĭ. Astȣ̆felȣ̆, zikîndȣ̆ kъ l'alȣ̆ VI-lea sekȣlȣ̆, resȣltatele invasiȣniĭ desolvarъ antika soчietate în Galia, atъtȣ̆ romanъ kъtȣ̆ шi цermanъ, ziчemȣ̆ kъ dintr'aчelea-шĭ kaȣse, l'aчeia-шĭ епokъ, пe aчela-шĭ teritoriȣ̆, soчietatea modernъ înчепea.

Nȣ è mizlokȣ̆, domnilorȣ̆, a deskȣrka niчĭ a kontîmпla lъmȣritȣ̆ aчeastъ пrimъ lȣkrare; toatъ oriцina, toatъ krearea è afȣndȣ̆ askȣnsъ, шi se aratъ maĭ tъrziȣ̆ afarъ, kъndȣ̆ a шi înчепȣtȣ̆ sъ fakъ marĭ пrogrese. Kȣ toate aчestea o пoate пresimцi чineva; шi è bine ka sъ sчiцĭ, kiarȣ̆ de astъzĭ, чeia чe ferbea шi se пъsчea sȣb aчeastъ disolȣцiȣne цeneralъ a ambelorȣ̆ elemente ale soчietъцiĭ moderne: mъ voiȣ̆ чerka a vъ da în пȣцine vorbe o ideъ desпre aчeasta.

Întîia faпtъ kare se maĭ пoate întrevedea l'aчea епokъ è oare-kare tendinцъ kъtre desvoltarea reцieĭ. Adesea s'a folositȣ̆ чine-va de reцia barbarъ în favoarea reцieĭ moderne, kȣ mare nedrептate, kȣm krezȣ̆: l'alȣ̆ IV-lea шi alȣ̆ XVII-lea sekȣlȣ̆, astъ vorbъ aratъ doȣъ instituцiȣnĭ, doъ пȣterĭ foarte diferite. Bine kъ

se afla la Barbarĭ kъџĭ-va џerminĭ de ereditate regalъ, kъte-va ȣrme ale ȣnȣĭ karakterȣ relиџiosȣ inerintȣ la oare-kare familiъ чe se trъџea din чeĭ d'întîiȣ kanĭ aĭ-naџiȣniĭ, din eroiĭ kari aȣ devenitȣ zeĭ. Niчĭ o îndoialъ kȣ toate aчestea kъ aleџerea, elekџiȣnea, nȣ era atȣnчĭ oriџina nrinчinalъ a reџieĭ, шi kъ karakterȣlȣ kanilorȣ resbeliчĭ nȣ domina în reџiĭ barbarĭ.

Kъndȣ fȣrъ transnortaџĭ ne teritoriȣlȣ romanȣ, sitȣaџiȣnea lorȣ se skimbъ. Aчi aflarъ ȣnȣ lokȣ golȣ, lokȣlȣ imneratorilorȣ. Aflarъ o nȣtere, titȣle, o maчinъ de gȣvernare, ne kari Barbariĭ le kȣnosчea, a kъrora strelȣчire o admiraserъ, шi înџeleserъ foarte kȣrîndȣ efikaчitatea lorȣ; trebȣia sъ doreaskъ foarte mȣltȣ a шi le însȣшi. Aчesta fȣ шi skonȣlȣ tȣtȣlorȣ silinџelorȣ lorȣ. Aчeste silinџe se deskonerȣ la fiъ-kare nasȣ: Clovis, Childebert, Gontran, Chilpéric, Chlothaire, lȣkreazъ neînчetatȣ kȣm sъ se îmnodobeaskъ kȣ nȣme шi sъ denrinzъ drentȣrile Imneriȣlȣĭ; arȣ voi sъ distribȣiaskъ dȣчiĭ lorȣ, konџiĭ lorȣ, nrekȣm distribȣia imneratoriĭ konsȣlariĭ lorȣ, korektoriĭ lorȣ, nresedinџiĭ lorȣ; se чearkъ a restabili toatъ aчeastъ sistemъ de imnosite, de rekrȣtare, de administrare, kare kade în rȣinъ. K'ȣnȣ kȣvîntȣ, reџia barbarъ, strîmtъ шi gro-

solanъ faчe silinџe спre a se desvolta, ши împlea, oare kȣm, kadrȣlȣ̆ чelȣ̆ nemъrџinitȣ̆ alȣ̆ reџieĭ imпeriale.

Mȣltȣ̆ timпȣ̆ kȣrsȣlȣ̆ lȣkrȣrilorȣ̆ nȣ fȣ favorabilȣ̆, ши întîiele sale чerkъrĭ avȣrъ пȣџinȣ̆ sȣчesȣ̆; kȣ toate aчestea kiarȣ̆ de la înчeпȣtȣ̆ пoate vedea чine-va kъ va remъnea чeva dintr'însele ши kъ reџia чea noȣъ va kȣleџe, în viitorȣ̆, o пarte dintr'aчea mostenire imпerialъ пe kare arȣ̆ fi voitȣ̆ sъ шĭ o însȣшeaskъ întreagъ, de o datъ; îndatъ dȣпe invasiȣne, ea devine maĭ пȣџinȣ̆ resbelikъ, maĭ mȣltȣ̆ religioasъ ши пolitikъ пe kъtȣ̆ nȣ fȣsese пîn' atȣnчĭ, adikъ kъ are maĭ mȣltȣ̆ karakterȣlȣ̆ reџieĭ imпeriale. Aчeasta este, daka nȣ mъ înчelȣ̆, întîia faптъ mare a lȣkrъriĭ din kare trebȣia sъ se naskъ soчietatea чea noȣъ; faптъ înkъ пȣџinȣ̆ aпarintъ, kȣ toate aчestea lesne de întrevъzȣtȣ̆.

A doȣa è nasчerea aristrokraџieĭ teritoriale. Пroпrietatea aпare, mȣltȣ̆ timпȣ̆ înkъ dȣпe stabilirea Barbarilor, nesigȣrъ, miskъtoare, desordinatъ, trekîndȣ̆ dintr'o mъnъ în alta kȣ o reпezime minȣnatъ. Kȣ toate aчestea è învederatȣ̆ kъ џinteazъ întrȣ a se întъri într'aчelea-шĭ mъinĭ ши a se regȣla. Џintirea benefiчielorȣ̆ este de a deveni ereditarъ; ши, kȣ toate пediчele чe o resпingȣ̆, ereditatea пre-

dominъ într'adevъrŏ din че în че maĭ mъltŏ. Într'ачela-шĭ timпŏ se vede înчепîndŏ, între пosesorii de benefiчie, astъ organisare ierarxikъ kare deveni maĭ tъrziŏ reџimъlŏ feъdalŏ. Nъ trebъe sъ transпortъmŏ la sekъlii alŏ VI-lea шi alŏ VII-lea feъdalitatea челъĭ de alŏ XIII-lea; nimikŏ asemene nъ esista: desordinea пroпrietъџilorŏ шi a relaџiъnilorŏ пersonale era nemъrџinitŏ maĭ mare; kъ toate aчestea toate lъkrъrile konkъrџea, пe de o пarte, ka sъ se fikseze пroпrietatea, пe de alta, ka sъ sè konstitъiъ soчietatea пroпrietarilorŏ dъпe oare-kare erarxiъ. Шi dъпe kъm se vede sпъntъndŏ, kiarŏ de la finele челъĭ de alŏ VI-lea sekъlŏ, reџia modernъ, asemenea se vede sпъntъndŏ шi feъdalitatea. În чele din ъrmъ, o a treia faпtъ se desvolta asemenea l'aчea eпokъ. V'am vorbitŏ desпre starea Biseriчeĭ: aџĭ vъzъtŏ kare i era пъterea, шi kъm era, ka sъ zikŏ aша, singъra remъшiџъ vietoare a soчietъџiĭ romane. Kъndŏ s'aŭ stabilitŏ Barbarii, eatъ în че stare se aflѣ Biserika, челŏ пъџinŏ че ajъnse sъ fiъ îndatъ. Eпiskoпiĭ era, пrekъm sъчiџĭ, kaпiĭ natъralĭ aĭ oraшelorŏ, eĭ administra пoпorъlŏ în interiorъlŏ fiъ-kъriĭ четъџĭ; ĭlŏ reпresinta пe lîngъ barbarĭ; era maџistraџiĭ lъĭ în întrъ, пrotektoriĭ lъĭ în чele din afarъ. Klerъlŏ avea darъ în reџimъlŏ mъniчi-

nalŏ, adikъ în чeia чe remъnea din soчietatea romanъ, redъчine nrofŏnde. Ele resъrirъ îndatъ ши într'alte lokŏrĭ: eniskoniĭ devenirъ konsiliarĭ aĭ reцilorŏ barbarĭ. Îĭ învъцarъ kŏm sъ se noarte kŏ nonoarele învinse, чe trebŏia sъ fakъ snre a deveni ereditarĭ aĭ imneratorilorŏ romanĭ. Eĭ avea maĭ mŏltъ esneriinцъ ши inteliцinцъ nolitikъ de kъtŏ Barbariĭ abia еши цĭ din Germania; avea gŏstŏlŏ nŏteriĭ, era obiчînŏiцĭ a o servi ши a nrofita de ea. Fŏrъ nrin ŏrmare konsiliarĭ aĭ reцieĭ nъskînde, remîindŏ maцistraцĭ ши natronĭ aĭ mŏniчinalitъцiĭ kare era înkъ ne niчioare.

Eatъ 'i stabiliцĭ, ne de o narte, ne lîngъ nonorŏ, ne de alta, ne lîngъ tronŏrĭ. Nŏ è destŏlŏ, o a treia sitŏaцiŏne înчene îndatъ nentrŏ dînшiĭ: devinŏ nronrietarĭ marĭ, intrъ într'aчeastъ organisare ierarxikъ a nronrietъцiĭ moшiane, kare nŏ esista înkъ, dar kare цinta a se forma; lŏkreazъ ши reŏшeskŏ foarte iŏte ka sъ okŏne ŏnŏ mare lokŏ într'însa. Astŏ-felŏ înkъtŏ l'aчea enokъ, la чele d'întîiŏ elemente ale soчietъцiĭ чeleĭ noŏe, Biserika înчenŏ a цine de toate ши fŏ akreditatъ nretŏtindene ши nŏternikъ; simntomъ sigŏrъ kъ era s'ajŏngъ чea d'întîiŏ la dominare. Într'adevъrŏ, asta se ши întîmnlъ.

Aчestea era, domnilorŏ, la finele чelŏĭ

de alŏ VI-lea ши la începutulŭ челуĭ de alŏ VII-lea sekulŭ, чele treĭ fapte marĭ, înkъ askunse, vъzute ku toate aчestea, прin kari se anunчia noua ordine soчialъ. Krezŭ kъ este ku пепutinцъ a nu le kunoasче чineva; dar, reкunoskîndu-le, sъ sчiцĭ bine kъ niчĭ una nu luase înkъ lokulŭ saŭ forma чe se kъdea a le пъstra. Toate lukrurile era înkъ mestekate ши înkurkate astŭ-felŭ de multŭ în kъtŭ arŭ fi fostŭ ku пепutinцъ okiuluĭ челuĭ maĭ bine vъzъtorŭ a aleцe kъte-va trъsure din viitorŭ. Am maĭ avutŭ okasiunea a vъ o спune, ши în чitirile dumneavoastrъ aцĭ пututŭ a vъ konvinцe despre aчeasta: nu è niчĭ o sistemъ, niчĭ o пretindere nouъ, kare sъ nu fi aflatŭ, într'aчeste oriцine ale soчietъцiĭ noastre, ku чe sъ se leцitimeze. Reцia s'a vъzutŭ suveranъ, unikъ ereditarъ a Imперiuluĭ romanŭ. Aristokraцia feudalъ a zisŭ kъ de atunчĭ ea пoseda цara întreagъ, oamenĭ ши пъmînturĭ; oraшele, kъ ele aŭ suчedatŭ la toate drептurile muniчiпalitъцilorŭ romane; klerulŭ, kъ a luatŭ пarte din toate пuterile. Astъ eпokъ singularъ a fostŭ пriimitoare de toate trebuinцele sпirituluĭ de пartidъ ши de toate iпotesele sчiinцeĭ; a datŭ argumente ши arme пoпoarelorŭ, reцilorŭ, marilorŭ, пreoцilorŭ, libertъцiĭ ka ши aristokraцieĭ, aristrokraцieĭ ka ши reцieĭ.

Kѫvîntѫlѫ̆ este, domnilorѫ̆, пentrѫ kъ ea într'adevъrѫ̆ avea în sînѫlѫ̆ eĭ toate lѫkrѫrile, teokraџia, monarxia, oligarxia, reпѫblika, konstitѫџiѫnile miste; ші toate lѫkrѫrile într'o stare de mestekъtѫrъ kare a fъkѫtѫ̆ пe fiъ kare a vedea într'însa totѫ̆ чe i venia la sokotealъ. Ferberea чea întѫnekoasъ ші fъrъ regѫlъ a sfъrъmъtѫrelorѫ̆ antiчeĭ sѻчietъџĭ, atъtѫ̆ џermanъ kъtѫ̆ ші romanъ, ші întîia lѫkrare a transformъriĭ lorѫ̆ în elementele soчietъџiĭ чeleĭ noѫe, aчeasta é adevъrata stare a Galieĭ în sekѫliĭ alѫ̆ VI-lea ші alѫ̆ VII-lea, aчesta è singѫrѫlѫ̆ karakterѫ̆ чe i arѫ̆ пѫtea da чineva.

———

LECTIUNEA IX-a.

Obiektѕlŏ lekцiѕniĭ. — Ideъ falsъ a leџiĭ saliчe. — Istoria redakцiѕniĭ aчesteĭ leџĭ. — Doѕъ sisteme пentrѕ aчestŏ sѕbiektŏ. — Ontŏ-sпre-zeчe maпѕskrise. — Doѕъ teste ale leџiĭ saliчe. — Desпre skrierea domnѕlѕĭ Wiarda asѕпra istorieĭ шi esпlikъriĭ leџiĭ saliчe. — Пrefaцele чe însoцeskŏ manѕskrisele. — Valoarea tradiцiѕnilorŏ naцionale asѕпra oriџineĭ шi redakцiѕniĭ leџiĭ saliчe. — Desпre disпosiцiѕnile sale. Ea este esenцialŏ o kondikъ пenalъ. — 1-iŭ Desпre enѕmerarea шi definiцiѕnea deliktelorŏ în leџea salikъ: 2-lea Desпre пedeпse; 3-lea desпre пroчedѕra kriminalъ. — Karakterŏ transitoriŭ alŏ aчesteĭ leџislъrĭ.

Domnilorŭ,

Avemŭ a ne okѕпa astъzĭ kѕ leџile barbare, шi maĭ vîrtosŭ kѕ чea salikъ. Maĭ în ainte însъ de toate, vъ чerŭ ertare пentrѕ kъte-va amъпѕnte minѕцioase, пeaпъrate пrekѕm krezŭ, sпre a faчe шi maĭ bine kѕnoskѕtŭ karakterѕlŭ aчesteĭ leџĭ, шi starea soчialъ чe se deskoпere într'însa. Mѕlцĭ s'aŭ în-

чelatŏ foarte tare шi mвltŏ timпŏ. S'a atribвitŏ leџiĭ saliчe o imпortanџъ foarte esaџeratъ. Sчiџĭ bine kaвsa aчesteĭ retъчirĭ, sчiџĭ asemenea kъ la sвirea lвĭ Filippŭ чelŏ Lungŭ шi în lвпta lвĭ Filippŭ de Valois шi Edпardŭ alŏ III-lea, пentrв koroana Francieĭ, leџea salikъ fв invokatъ a deпъrta sвчesiвnea femeilorŏ, шi kъ a fostŏ serbatъ înkъ de atвnчĭ de o mвlџime de skriitorĭ, ka чea d'întîiŏ sorџinte a dreпtвlвĭ nostrв пвblikŏ, o leџe totŏ d'aвna în vigŏare, leџe fвndamentalъ a monarxieĭ. Oamenii kiarŏ чeĭ maĭ streinĭ l'aчeastъ ilвsiвne, Montesquieu sпre esemпlв, totŏ aŏ sвferitŏ oare-kare inflвinџъ de la ea, шi aŏ vorbitŏ de leџea salikъ k'впŏ resпektŏ, kare fъrъ îndoialъ è greŏ a i da kъndŏ nв i se atribвe în istoria noastrъ de kъtŏ lokвlŏ чe ea џine kв adevъratŏ. Mвlџĭ arŏ пвtea krede kъ чea maĭ mare пarte din skriitoriĭ чe vorbeskŏ de aчeastъ leџe n'aŏ stвdiatŏ niчĭ istoria, niчĭ koпrinsвlŏ eĭ, шi kъ nв sчiŏ niчĭ de вnde vine шi чe lвkrв è. Astea sвntŏ, domnilorŏ, чele doвъ kestiвnĭ чe avemŏ a deslega; katъ sъ sчimŏ, пe de o пarte, kвm leџea salikъ a fostŏ întokmitъ, вnde, kъndŏ, de чine, пentrв чine; iar пe de alta, kare è obiektвlŏ шi sistema disпosiџiвniĭ eĭ.

Kъtŏ пentrв istoria eĭ, adвчeџi-vъ a min-

чele alte чinчĭ spre-zeчe, patrъ spre-zeчe s'aŭ aflatŭ în Francia, шi ȣnȣlŭ singȣrŭ în Germania.

Чele чinчĭ-spre-zeчe manȣskrise ale testȣlȣĭ kȣratŭ latinŭ, sȣntŭ în oare-kare asemъnare. Se aflъ kъte-va variante în prefaцe, epiloaцe, în disposiцiȣnea saŭ redakцiȣnea artikȣlilorŭ, însъ pȣцinŭ însemnate. Чele treĭ manȣskrise kari koprindŭ glosa цermanikъ, diferъ kȣ mȣltŭ maĭ mȣltŭ; ele diferъ în nȣmъrȣlŭ titȣlelorŭ шi alŭ artikȣlilorŭ, în ordine, în koprinsȣlŭ lorŭ kiarŭ шi înkъ шi maĭ mȣltŭ în stilŭ. Din aчeste manȣskrise, doȣъ sȣntŭ rediцiate în latina чea maĭ barbarъ.

Eatъ darъ doȣъ teste ale leцiĭ saliчe, kari sprijinъ чele doȣъ solȣцiȣnĭ ale problemeĭ; ȣnȣlŭ se pare de oriцinъ maĭ mȣltŭ romanъ, altȣlŭ maĭ mȣltŭ цermanikъ. Astŭfelŭ darъ kestiȣnea a lȣatŭ astъ formъ: Din doȣъ teste kare è чelŭ maĭ vekiŭ? Kare poate fi konsideratŭ ka primitivŭ?

Opiniȣnea komȣnъ, maĭ vîrtosŭ în Germania, atribȣe testȣlȣĭ kȣ glosa цermanikъ чea maĭ vekiъ antikitate. La чea d'întîiŭ vedere sȣntŭ oare-kari kȣvinte de a krede astŭ-felŭ. În чele treĭ manȣskrise ale aчestȣĭ testŭ se vede: *Lex salica antiqna, antiquissima, vetustior*; de oare-чe, într' ale testȣlȣĭ kȣratŭ latinŭ, se чitesчe obiчinȣitŭ: *Lex salica recentior, emendata*,

reformata. Daka s'arŏ raпorta чineva l' aчeste eпigrafe, kestiȣnea arŏ fi otъrîtъ.

O altъ îmпrejȣrare se пare a kondȣчe totŏ l' aчeia-шĭ solȣцiȣne. Mȣlte manȣskrise koпrindŏ ȣnŏ felŏ de пrefaцъ, în kare se vorbesчe de istoria leцiĭ saliчe: eatъ чea maĭ întinsъ; veцĭ vedea îndatъ чe konsekȣinцъ a пȣtȣtŏ traцe чineva asȣпra antikitъцiĭ leцiĭ.

„Naцiȣnea Francilor, ilȣstrъ, avîndŏ пe „Dȣmnezeŭ de fondatorŏ, forte sȣb arme, tare „în traktatele de пaчe, пrofȣndъ în konчiliŏ, „nobilъ шi sъпъtoasъ desпre korпŏ, de o al„beцe шi o frȣmȣseцe singȣlarъ, kȣtezъtoare, „aцerъ шi asпrъ în lȣпte, kare de пȣцinŏ „timпŏ a înbrъцiшatŏ kredinцa katolikъ, kȣ„ratъ de eresiъ; пe kъndŏ înkъ era sȣb o „kredinцъ barbarъ, kȣ insпirarea lȣĭ Dȣmne„zeŭ kъȣtъndŏ keia sчiinцeĭ; dȣпe natȣra kali„tъцilorŏ sale, dorindŏ dreпtatea, пъzindŏ пi„etatea. Leцea salikъ fȣ diktatъ de kaпiĭ aчesteĭ „naцiȣnĭ, kari în aчelŏ momentŏ komanda la „dînsa.

„Se aleserъ între maĭ mȣlцĭ, пatrȣ oamenĭ, „adikъ: Wisogast, Bodogast, Salogast шi Win„dogast[1] în lokȣrile nȣmite Salagheve, Bo-

[1] *Gast* va sъ zikъ oasпe; *gheve* saŭ *gau*, kantonŏ, distriktŏ: *Salogast* è oasпele, lokȣitorȣlŏ kantonȣlȣĭ Sale. *Bodogast,* oasпele kantonȣlȣĭ Bodo, etc

„dogheve, Windogheve. Aчestĭ oamenĭ se a-
„dsnarъ în treĭ adsnъrĭ[2], diskstarъ ks îngrijire
„toate kassele de nroчesš, tratarъ desпre fiъ-
„kare în partiksları, ші dekretarъ jsdekata lorš,
„în kinslš srmъtorš. Пe srmъ, kъndš ks a-
„jstorslš lsĭ Dsmnezeš Choldwig nletosslš, frs-
„mosslš, strelsчitslš reџe alš Francilor, nrimi
„чelš d'întîiš botezš katolikš, totš чeia чe, în
„aчeastъ învoire, era jsdekatš ka nsџinš ks-
„viinчiosš, fs înbsnъtъџitš ks lъmsrire de
„strelsчiџiĭ reџĭ Choldwig, Childebert, ші Chlo-
„thaire; ші astš-felš fs fъksts dekretslš sr-
„mъtorš.

„Trъiaskъ Cristŭ, kare isbesчe пe Franci!
„Пъzeaskъ regatslš lorš ші resпъndeaskъ a-
„sspra kaпilorš lorš lsmina graџieĭ sale! nro-
„tektsiaskъ armia, ші akoarde-le semne kari
„s'ateste kredinџa lorš, bsksria, пaчea ші fe-
„riчirea! Domnslš Isus Cristŭ sъ kondskъ
„пe kъile îndsrъriĭ domniele чelorš чe gs-
„vernъ! kъчĭ aчeastъ naџisne è singsrъ ka-
„re, mikъ în nsmъrš, însъ bravъ ші tare, sks-
„tsrъ de пe kaпsĭ asnrslš jsgš alš Romani-
„lor, ші kare, dsпe чe a reksnosksts santi-
„tatea botessлsĭ, împodobi ks asrš ші ks пe-
„tre nreџioase kornsrile sъnџilorš martirĭ, пe

[2] *Mallum*, adsnare de oamenĭ liberĭ.

„kari Romaniĭ 'i a arsŏ în fokŏ, 'i a mъчe-„lъritŏ, 'i a bъkъtъџitŏ kъ ferъlŏ, saŭ 'i a datŏ „fearelorŏ a 'i sfъшia.“

Despre inventatorii legilor, și despre ordinea lor.

„Moise fъ чelŏ d'întîiŏ între toџĭ kare „esпlikъ în litere sakre leџile divine naџiъ-„niĭ ebraiчe. Reџele Phoroneu fъ чelŏ d'în-„tîiŏ kare stabili la Greci legile шi jъdekъ-„џile. Mercuriŭ Trismegistŭ dete пentrъ пri-„ma oarъ leџĭ Egiptianilor; Solon dete Ate-„nianilor; Licurgŭ stabili пentrъ întîia oarъ „leџĭ asъпra Lacedemonianilor, пrin aъtorita-„tea lъĭ Apolon; Numa Pompiliu, kare ъrmъ „dъпe Romulŭ, dete чele d'întîiŏ leџĭ Roma-„nilor. Пe ъrmъ, fiindŏ-kъ пoпorъlŏ fatriosŏ „nъ пъtъ sъferi пe maџistraџiĭ seĭ, îшĭ formъ „deчemviriĭ, ka sъ skriъ leџĭ, шi aчestia „deпъserъ пe doъъ-sпre-zeчe table leџile „lъĭ Solon tradъse în limba latinъ. Eĭ era: Apius „Claudius Sabin, T. L. Genutius. P. Sestius „Vaticanus, T. Veturius Cicurinus, C. Iulius „Tullius, A. Manilius, P. Sulpicius Camerinus, „Sp. Postumius Albus, P. Horatius Palvillus, T. „Romilius Vaticanus. Aчestĭ deчemvirĭ fъ-„rъ nъmiџĭ ka sъ skriъ leџĭ. Konsъlъlŏ Pom-„peŭ fъ чelŏ d'întîiŏ kare voi ka leџile sъ

„fiъ skrise în kъrцĭ; dar nȣ stъrȣi într'
„aчeasta, temîndȣ-se de kalomniatorĭ: Ce-
„sar înчeпȣ în ȣrmъ a esekȣta aчeasta, însъ
„fȣ omorîtȣ maĭ 'nainte d'a termina. Пȣцinȣ
„kъte пȣцinȣ vekile leцĭ se desfiinцarъ пrin
„învekire шi neîngrijire, шi kȣ toate kъ nȣ
„se maĭ servirъ kȣ dînsele, era kȣ toate a-
„чestea neчesariȣ a le kȣnoasчe чineva. Leцile
„чele noȣe înчeпȣrъ a se sokoti de la Con-
„stantin шi de la sȣчesoriĭ lȣĭ; ele era înkȣr-
„kate шi fъrъ ordine. Înkъ de atȣnчĭ aȣgȣs-
„tȣlȣ Teodosiŭ II, imitъndȣ kondiчele lȣĭ Gre-
„goriŭ шi Ermogene, пȣse sъ se kȣleagъ шi
„sъ se disпȣiъ, sȣb nȣmele fiъ-kъrȣĭ imпera-
„torȣ konstitȣцiȣnile date de la Constantin;
„шi dȣпe nȣmele seȣ se nȣmi aчeastъ kon-
„dikъ Teodosiană. Dȣп' aчeasta, fiъ-kare na-
„цiȣne alese dȣп' obiчeiȣlȣ eĭ leцea чe i e-
„ra пroпriъ; kъчĭ ȣnȣ lȣngȣ obiчeiȣ treчe ka
„o leцe; leцea este o konstitȣцiȣne skrisъ,
„obiчeiȣlȣ este ȣnȣ învъцȣ fȣndatȣ пe veki-
„me, saȣ o leцe neskrisъ, kъчĭ leцea este nȣ-
„mitъ de la *legere*, (чitire) *(lex a legendo)*
„пentrȣ kъ este skrisъ: obiчeiȣlȣ este ȣnȣ
„lȣngȣ învъцȣ trasȣ nȣmaĭ din moravȣrĭ; obi-
„чeiȣlȣ este ȣnȣ felȣ de dreпtȣ stabilitȣ пrin
„moravȣrĭ, шi kare è lȣatȣ dreпtȣ leцe; le-
„цea è totȣ чeia чe è stabilitȣ пrin raцiȣne,

„kare se kѕvine bѕneĭ disчiпline, шi пrofitъ „mъntѕiriĭ: iar obiчeiѕ se kiamъ чeia чe è „în obiчĭnѕinцa komѕnъ.

„Theodoricŭ, reцele Francilor, пe kъndѕ „era la Chalon, alese oamenĭ înцelenцĭ din „regatѕlѕ seѕ, шi kari era învъцaцĭ în leцile „antiчe; шi kiarѕ elѕ însѕ-шĭ diktъndѕ, ordonѣ „a se skrie leцile Francilor, ale Germanilor, „ale Bavaresilor шi ale tѕtѕlorѕ naцiѕnilorѕ „kari era sѕb пѕterea sa, dѕпe obiчeiѕlѕ fiъ-„kъria. Elѕ maĭ adaѕse într'însele aчeia чe „trebѕia a se adъѕцi, skoase lѕkrѕrile reѕ re-„gѕlate, шi modifikѣ, dѕпe leцea krestinilorѕ, „чeia чe era dѕпe vekiѕlѕ obiчeiѕ пъgъnѕ. „Шi kъte releцe Theodoricŭ nѕ пѕtѕ skimba, „din kaѕsa mariĭ antikitъцĭ a obiчeiѕlѕĭ пъ-„gъnilorѕ, reцele Childebert înчeпѕ a îndreп-„ta шi reцele Chlothaire le terminѣ. Glorio-„sѕlѕ reцe Dagobert, renoi toate lѕkrѕrile a-„чestea, пrin strelѕчiцiĭ oamenĭ Claudiu, Cho-„doin, Domagne, шi Agilof; elѕ пѕse sъ se „transkriъ, kѕ mѕlte înbѕnъtъцirĭ înkъ, leцile „чele vekĭ, шi le dete sѕbskrise fiъ-kъria „naцiѕnĭ. Leцile sѕntѕ fъkѕte kѕ skoпѕ ka „reѕtatea omeneaskъ sъ fiъ înчetatъ пrin te-„mere, ka inoчinцa sъ fiъ feritъ de or чe „пerikѕlѕ, în mizlokѕlѕ oamenilorѕ reĭ, ka a-„чestĭ oamenĭ reĭ sъ se teamъ de пedeaпsъ,

„ши съ пѕiъ frîѕ dorinџeĭ lorѕ d'a вътъma.

„Ачеasta a fostѕ dekretatѕ de reџele, de „kaпiĭ ши de totѕ попорѕlѕ krestinѕ че se a-„fla în regatѕlѕ Merovingianilor.

. . . .

În numele luĭ Cristŭ:

Începe пaktѕlѕ leџiĭ saliче.

Ачеia kari aѕ întokmitѕ leџea salikъ sѕntѕ: Wisogast, Aregast, Salogast, Windogast, în Bodham, Saleham ши Widham.

Din ачеastъ пrefaџъ, din vorbele *antiqua*, *vetustior*, aflate în testѕ, ши din kъte-va alte arъtъri analoџe, s'a konkisѕ: 1-iѕ kъ leџea salikъ fѕsese întokmitъ înainte de invasiѕnea de dinkolo de Rinŭ, în limba Francilor; 2-lea kъ manѕskrisѕlѕ ameѕtekatѕ kѕ vorbe џermane, era челѕ maĭ vekiѕ, ши koпrindea remъшiџe din testѕlѕ пrimitivѕ.

Чea maĭ înџeleantъ skriere, domnilorѕ, în kare a fostѕ resѕmatъ astъ kontroversъ, è a D. Wiarda, intitѕlatъ *Istoria ши esпlikarea leџiĭ saliче*, ши пѕblikatъ la Brême, în anѕlѕ 1808. Nѕ въ voiѕ пreîmbla în labirintѕlѕ desbaterilorѕ че faче asѕпra diferitelorѕ пъrџĭ ale diferitelorѕ kestiѕnĭ че le înbrъџiшeazъ

kontroversa, însъ voiŏ arъta nъmaĭ nrinчinalele lorŏ resъltate. Ele sъntŏ în џenere snrijinite de nrobe bъne, ші kritika è nlinъ de lъare a minte.

Dъne D. Wiarda, testъlŏ amestekatŏ kъ vorbe џermane, în koniele чelŏ nъџinŏ ne kari le avemŏ, nъ este maĭ vekiŏ de kъtŏ чelŏ altŏ; ba înkъ arŏ nъtea krede чineva kъ è maĭ modernŏ. Doĭ artikъlĭ se narŏ maĭ vîrtosŏ a arъta aчesta: 1-iŏ Titъla 61, întitъlatъ, *De chrenecruda*[1], ші kare trakteasъ desnre чesiъnea bъnъrilorŏ, se aflъ asemenea în amîndoъъ testele; însъ testъlŏ kъratŏ latinŏ, ilŏ dъ ka o disnosiџiъne în vigoare, de oare-чe testъlŏ kъ glosa adaъџe kъ „În timniĭ aktъalĭ aчesta nъ se maĭ anlikъ“ 2-lea La titъla LVIII, § 1-iŏ, testъlŏ kъ glosa ziчe: „Dъne leџea antikъ, or чine va desgrona saŭ va desnoia ъnŏ kornŏ kare a fostŏ îngronatŏ se va esila. etc.“ Aчeastъ leџe kalifikatъ aчi ka antikъ se aflъ în testъlŏ kъratŏ latinŏ, fъrъ niчĭ o observare.

N'arŏ nъtea tъgъdъi чineva kъ aчeste

[1] Adikъ *desnre earba verde*, ziчere strikatъ, venitъ din vekile ziчerĭ џermane kari koresnъndŏ kъ чele moderne *grün*, verde, *green* în limba anglъ ші *kraut*, earbъ, nlantъ.

doѹъ пasaџe ale testѹlѹĭ kѹ glosa, nѹ se пarŏ a arъta o datъ пosterioarъ.

Din aчeastъ komпarare a testelorŏ, D. Wiarda treчe la esaminѹlŏ пrefaџelorŏ, шi faчe kѹ înlesnire a eшi la lѹminъ neasemъnъrile kѹ adevъrѹlŏ шi kontraziчerile. Ѹnŏ mare nѹmъrŏ de manѹskrise n'aŏ пrefaџъ; iar în aчelea kari aŏ, sѹntŏ пrea diferite. Aчeia kiarŏ пe kare v'o чitiĭ è komпѹsъ de пъrџĭ neпotrivite; a doѹa пarte, del' aчeste ziчerĭ: *Inventatoriĭ leџilorŏ*, etc., este koпiatъ testѹalŏ din *Traktatѹlŏ etimoloџielorŏ шi oriџinelorŏ* de Isidor din Sevila, skriitorŏ din alŏ VII-lea sekѹlŏ; a treia, del' aчeste vorbe: *Theodoricŭ, reџe alŏ Francilor,* se aflъ asemenea în kaпѹlŏ ѹnѹĭ manѹskrisŏ alŏ leџiĭ Bavaresilor. Nѹmele чelorŏ d'întiiŏ redaktorĭ aĭ leџiĭ Francilor Salianĭ, nѹ sѹntŏ în asemъnare în пrefaџa шi în korпѹlŏ kiarŏ alŏ leџiĭ. Din aчeste îmпrejѹrъrĭ шi din alte mѹlte, D. Wiarda faчe konklѹsiѹnea kъ пrefaџele sѹntŏ nisчe simпle adъѹџirĭ skrise în kaпѹlŏ testѹlѹĭ de koпiatorĭ, kari aŏ kѹlesŏ, fiъ-kare în felѹlŏ seŏ, sпѹse пoпѹlare, шi kъ nѹ li s'arŏ пѹtea da o adevъratъ aѹtoritate.

Kъtre aчestea niчĭ ѹnѹlŏ din vekile dokѹmente, niчĭ ѹnѹlŏ din чeĭ d'întîiŏ kronikarĭ, kari aŏ пѹblikatŏ kѹ de amъnѹntѹlŏ Istoria

Francilor, niчĭ Gregoriŭ de la Tours, niчĭ Frédégaire, спre esemnлз, нз vorbeskĕ de redakцiзnea leцilorĕ lorĕ. Katъ sъ se koboare чineva пînъ l'alĕ VIII-lea sekзlĕ, ka sъ afle vre знĕ пasaцiĕ kare sъ aminteaskъ desпre aчeasta, шi нзmaĭ într'знзlĕ din чele maĭ înkзrkate, din чele maĭ fabзloase kroniчe ale aчesteĭ eпoчe, în *Gesta Francorum*, se чitesчe:

„Dзп' o bъtъliъ чe le fъkз Imпeratorзlĕ „Valentinian, шi зnde kъzз kaпзlĕ lorĕ Priam, „Franciĭ eшirъ din Sicambria, шi venirъ sъ „se aшeze în reцiзnile Germanieĭ, la marцinile „kзrsзlзĭ Rinuluĭ... Akolo, aleserъ de reцe „пe Pharamond, fiiзlĕ lзĭ Marcomir, шi redikъndз-lĕ пe пavezele lorĕ, îlĕ пroklamarъ „reцe пletosĕ, шi atзnчĭ înчeпзrъ a avea o „leцe пe kare vekiĭ lorĕ konчiliarĭ цintilĭ, „Wisogast, Windogast, Aregast шi Salo-„gast, o întokmirъ în satele цermane din Bo-„decheim, Selecheim шi Windecheim. (Gesta „Francorum c. 3.)“

Пe aчestĕ пaragrafĕ se întemeiazъ toate пrefaцele, inskriпцiзnĭ saŭ пaraцiзnĭ пзse în kaпзlĕ manзskriselorĕ; ele n'aŭ altъ garanцiъ шi нз meritъ maĭ mзltъ kredinцъ.

Dѕпе че a deпъrtatѕ astѕ-felѕ toate dokѕmentele indirekte adѕsc în sпrijinѕlѕ înaltеї antikitъџї шi alѕ oriџinеї kѕratѕ џermane a leџiї, D. Wiarda intrъ d'a drentѕlѕ în kestiѕne, шi kѕџetъ: 1-iѕ kъ leџea salikъ s'a întokmitѕ пentrѕ пrima oarъ пe џermѕlѕ stъngѕ alѕ Rinuluї, în Belgia, пe teritoriѕlѕ aflatѕ între пъdѕrea Ardenelor, Meusa, Lys шi Escautul, џarъ în kare se stabili шi пe kare o okѕпъ mѕltѕ timпѕ tribѕta Francilor Salianї, пe kari iї gѕverna aчeastъ leџe în sпeчialѕ, шi de la kari a пriimitѕ пѕmele; 2-lea kъ în пiчї ѕпѕlѕ din testele че se aflъ aktѕalѕ пѕ se vede a treче пeste alѕ VII-lea sekѕlѕ; 3-lea în fine, kъ п'a fostѕ rediџiatъ пiчї o datъ de kъtѕ пѕmaї în limba latinъ. Aчeasta è reкѕnoskѕtѕ de toate чele alte leџї barbare, de leџile riпѕarie, bavarese, џermane, шi пimikѕ пѕ aratъ kъ leџea salikъ a fъkѕtѕ esчeпџiѕne. Dialektele џermane din aчelѕ timпѕ пѕ fѕrъ пiчї de kѕm skrise maї 'nainte de gѕvernѕlѕ lѕї Carol чelѕ Mare; шi Otfried de Weissenburg, tradѕkъtorѕlѕ Evangeliuluї, пѕmesчe înkъ în alѕ IX-lea sekѕlѕ limba frankъ *linguam indisciplinabilem.*

Astѕ-felѕ sѕntѕ resѕltatele џenerale ale învъџateї lѕkrъrї a D. Wiarda; or шi kѕm пѕъ, eѕ le krezѕ leџitime; ba înkъ s'a folo-

sitȣ̆ пrea пȣцinȣ̆ de ȣnȣ̆ felȣ̆ de пrobe maĭ tarĭ, dȣпe пъrerea mea, de kъtȣ̆ чea maĭ mare пarte din aчelea пe kari le a desbъtȣtȣ̆ aшa de inцeniosȣ̆, adikъ de koпrinsȣlȣ̆ kiarȣ̆ alȣ̆ leцiĭ saliчe шi de fantele kari se deskoпerȣ̆ lъmȣritȣ̆. Mi se пare învederatȣ̆, dȣпe disпosiцiȣnile, ideele шi toпȣlȣ̆ aчestorȣ̆ leцĭ, kъ ea se kȣvine ȣneĭ eпoчe în kare Franciĭ era înkъ de mȣltȣ̆ timпȣ̆ în mizlokȣlȣ̆ ȣneĭ пoпȣlaцiȣnĭ romane; ea vorbesчe neînчetatȣ̆ de Romanĭ; шi nȣ ka de nisчe lokȣitorĭ résпъndiцĭ iчĭ шi kolo пe teritoriȣ̆, чi ka de o пoпȣlaцiȣne nȣmeroasъ, mȣnчitoare, agrikolъ, redȣsъ, чea maĭ mare пarte чelȣ̆ пȣцinȣ̆, în stare de kolonĭ. Se maĭ vede asemenea kъ Kristianismȣlȣ̆ nȣ dateazъ de erĭ пentrȣ Francĭ, чi цine în soчietate шi sпirite ȣnȣ̆ lokȣ̆ destȣlȣ̆ de mare; adese orĭ è vorbъ de biseriчe, de eпiskoпĭ, de diakonĭ, de kleriчĭ; rekȣnoasчe чineva, în maĭ mȣlцĭ artikȣlĭ, inflȣinцa reliцiȣniĭ asȣпra kȣnosчinцelorȣ̆ morale шi skimbarea чe ea a adȣsȣ̆ în moravȣrile barbare. K'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆, пrobele intrînsiчe, trase din însъ-шĭ leцea, mi se пarȣ̆ konkizъtoare în favoarea sistemeĭ чe D. Wiarda a sȣsцinȣtȣ̆.

Krezȣ̆ kȣ toate aчestea kъ tradiцiȣnile, kari пrintre mȣlte kontraziчerĭ шi fabȣle, re-

sъnъ înkъ în nrefaцele шi eniloaцele adъѹцite ne lîngъ leцe, aŭ mѹltъ imnortanцъ шi meritъ maĭ mѹlte nrivinцe de kъtŭ li s'a akordatŭ. Ele aratъ kъ, înkъ din sekѹlѹlŭ alŭ VIII-lea, aчeasta era o kredinцъ resnъnditъ, o sѹvenire nonѹlarъ, kъ obiчeiele Francilor Salianĭ fѹseserъ adѹnate în vekime, maĭ 'nainte d'a fi krestinaцĭ, într'ѹnŭ teritoriŭ maĭ цermanŭ de kъtŭ aчela чe lŭ okѹna. Kъtŭ de nѹцinŭ aѹtentiчe, kъtŭ de viцioase sъ fiъ dokѹmentele ѹnde aчeste tradiцiѹnĭ sѹntŭ denѹse, nrobeazъ чelŭ nѹцinŭ kъ esista .Nѹ trebѹe sъ konkidemŭ kъ leцea salikъ, astŭ-felŭ nrekѹm o avemŭ, are o datъ nrea denъrtatъ, niчĭ kъ ea a fostŭ întokmitъ nrekѹm se snѹne, saŭ kiarŭ kъ a fostŭ vre o dinioarъ skrisъ în limba цermanъ; чi nѹmaĭ kъ ea se leagъ de obiчeiele kѹlese шi transmise din цeneraцiѹne în цeneraцiѹne, ne kъndŭ Francii lokѹia ne la înbѹkъtѹra Rinuluĭ, шi modifikate, întinse, esnlikate, rediцiate ka leцe, kiarŭ din aчea enokъ, nînъ la finele sekѹlѹlѹĭ alŭ VIII-lea. Aчesta è nrekѹm krezŭ resѹltatѹlŭ raцionabilŭ la kare trebѹe sъ kondѹkъ aчeastъ diskѹцiѹne.

Пermiteцi-mĭ, domnilorŭ, ka maĭ 'nainte d'a nъrъsi skrierea D. Wiarda, sъ kiъmŭ ѹnŭ momentŭ lѹarea dѹmneavoastrъ a minte asѹ-

пr' a doѹъ idee че elѹ̆ desvoltъ, шi kari koпrindѹ̆, dѹпe idea mea, o mare пarte de adeвъrѹ̆. Leџea salikъ, dѹпe dînsѹlѹ̆, nѹ è o leџe пroпriѹ̆ zisъ, o kondikъ; ea n'a fostѹ̆ întokmitъ шi пѹblikatъ de aѹtoritatea legalъ, ofiчialъ, saѹ̆ a ѹnѹĭ reџe, or a ѹneĭ adѹnъrĭ de пoпorѹ̆, saѹ̆ de maĭ marĭ. Elѹ̆ krede kъ vede într'însa o simпlъ enѹmъrare de obiчeie шi de otъrîrĭ jѹdekъtoresчĭ, o kѹleџere fъkѹtъ de vre ѹnѹ̆ omѹ̆ înџeleптѹ̆, de vre ѹnѹ̆ klerikѹ̆ barbarѹ̆; kѹleџere analogъ, kѹ *Oglinda Sasonilor*, kѹ *Oglinda Suavilor*, шi kѹ maĭ mѹlte alte monѹmente antiчe ale leџislaџiѹnіĭ џermaniчe kari n'aѹ̆ învederatѹ̆ de kъtѹ̆ aчestѹ̆ karakterѹ̆. D. Wiarda întemeiazъ aчeastъ koniektѹrъ пe esemпlѹlѹ̆ maĭ mѹltorѹ̆ alte пoпoare, kiarѹ̆ la ѹnѹ̆ asemenea gradѹ̆ de чivilisaџiѹne, шi пe ѹnѹ̆ destѹlѹ̆ de mare nѹmъrѹ̆ de argѹmente пline de џeniѹ̆. Este însъ ѹnѹlѹ̆ kare 'i a skъпatѹ̆ din vedere, шi пoate чelѹ̆ maĭ konkizъtorѹ̆: aчesta è ѹnѹ̆ testѹ̆ alѹ̆ însъ-шĭ leџiĭ saliчe, ѹnde se чitesчe:

„Daka чine-va desпoaiъ vre ѹnѹ̆ mortѹ̆, „maĭ 'nainte de a se îngroпa, aчela sъ fiъ „kondamnatѹ̆ a пlъti 1,800 dinarĭ, kari fakѹ̆ „45 solde; шi, dѹп' o altъ otъrîre *(in alia*

„*sententia*) 2,500 dinarĭ, kari fakŏ 62 soldc „шi jъmъtate [1]".

Este învederatŏ darъ, kъ asta nъ este ъnŏ testŏ leџislativŏ, kъчĭ konrinde nentrъ aчela-шĭ deliktŏ doъъ nedense diferite; шi vorbele *dъn' o altъ otъrîre*, sъntŏ kiarŏ aчelea чe le arŏ afla чineva în limbaџiъlŏ isrisnrъdinџeĭ, într' o kъleџere de otъrîrĭ.

D. Wiarda kъџetъ ne lîng' aчeasta, шi asta arŏ întъri nъrerea nreчedintъ, kъ leџea salikъ nъ konrinde toatъ leџislaџiъnea, totŏ drentъlŏ Francilor Salianĭ. Se aflъ în adevъrŏ în monъmentele sekъlilorŏ IX-lea, X-lea, шi XI-lea, ъnŏ oare-kare nъmъrŏ de kasъrĭ kari sъntŏ zise regъlate *secundum legem salicam*, шi desnre kari testъlŏ aчesteĭ leџĭ nъ vorbesчe nimikŏ.

Mъlte forme de maritaџiŏ, mъlte regъle de fidangъrĭ sъntŏ kъratŏ nъmite *secundum legem salicam*, шi nъ figъreazъ de lokŏ. De ъnde arŏ nъtea konkide чine-va kъ ъnŏ mare nъmъrŏ de obiчeie ale Francilor Salianĭ n'aŏ fostŏ niчĭ o datъ skrise шi nъ fakŏ niчĭ o narte din testъlŏ чe nosedъmŏ.

---

[1] Пaktъlŏ leџii saliчe., ed. Hérold. titъla XVII, *De exspoliationibus* § 1.

Eatъ destѕle amъnѕnte, domnilorѕ̆, ши înkъ am maĭ lъsatѕ̆ altele ши maĭ mѕlte; v'am datѕ̆ nѕmaĭ resѕltatѕlѕ̆ kontroverselorѕ̆ alѕ̆ kъrora obiektѕ̆ a fostѕ̆ nѕmaĭ istoria leџiĭ saliчe. Nѕmaĭ nentrѕ kъ nѕ шĭ a datѕ̆ чineva sokotealъ ши nentrѕ kъ n'a чerчetatѕ̆ kѕ îngrijire oriџinele ши nrefaчerile aчesteĭ leџĭ, nѕmaĭ nentrѕ aчeasta, zikѕ̆, mѕlцĭ s'aѕ̆ înчelatѕ̆ desnre natѕra eĭ. Sъ intrъmѕ̆ akѕm în esaminѕlѕ̆ leџislaцiѕniĭ eĭ însъ-шĭ, ши sъ ne silimѕ̆ a i faчe o kritikъ maĭ esaktъ, kъчĭ ши aчi aѕ̆ kъzѕtѕ̆ mѕlцĭ în deшertѕ̆ ши deklamare.

Чele doѕъ teste aѕ̆ o întindere inegalъ: testѕlѕ̆ amestekatѕ̆ kѕ vorbe џermaniчe konrinde 80 de titѕle ши 420 artikѕlĭ saѕ̆ naragrafe; testѕlѕ̆ kѕratѕ̆ latinѕ̆ are nѕmaĭ 70, 71, 72, titѕle dѕne diferitele manѕskrise, ши 406, 407 saѕ̆ 408 artikѕlĭ. Ѹnѕ̆ manѕskrisѕ̆ alѕ̆ lѕĭ Wolfenbüttel, nrea konfѕsѕ̆ în adevъrѕ̆, merџe ши maĭ denarte.

La чea d'întîiѕ̆ vedere, este kѕ neнѕtinцъ d'a nѕ fi чineva întinъritѕ̆ de xaosѕlѕ̆ leџiĭ. Ea trateazъ desnre toate lѕkrѕrile, desnre dreнtѕlѕ̆ nolitikѕ̆, drentѕlѕ̆ чivilѕ̆, drentѕlѕ̆ kriminalѕ̆, desnre nroчedѕra чivilъ, чea kriminalъ, desnre noliцia rѕralъ, ши desnre toate lѕkrѕrile amestekate fъrъ niчĭ o distinkцiѕne saѕ̆ klasifikare. Dak' arѕ̆ fi skrisѕ̆ чineva,

fiъ-kare în narte, artikъlii diferitelorŭ noastre kondiчe, шi dъne чe le arŭ fi amestekatŭ într'o ъrnъ, le arŭ fi trasŭ dintr'însa trentatŭ, ordinea чe arŭ nъne întîmnlarea între materie шi disnosiцiъnĭ n'arŭ diferi niчĭ de kъm de aшezarea lorŭ în leцea salikъ.

Kъndŭ se ъitъ чineva maĭ de anroane la konrinderea aчesteĭ leцĭ, vede nъmaĭ de kъtŭ kъ ea è nъmaĭ o leцe maĭ mъltŭ nenalъ, шi kъ drentъlŭ kriminalŭ okъnъ într'însa чelŭ maĭ mare lokŭ, màĭ totŭ lokъlŭ k'ъnŭ kъvîntŭ. Drentъlŭ nolitikŭ se vede nъmaĭ indirektŭ, шi nrin alъsiъne la institъцiъnĭ, la fante kari sъntŭ nrivite ka stabilite, шi ne kari leцea n'are niчĭ ъnŭ skonŭ a le fonda, niчĭ kiarŭ a le enъnчia. Asъnra drentъlъĭ чivilŭ, aчeastъ leцe konrinde kъte-va disnosiцiъnĭ maĭ deчise, kъ adevъratŭ imnerative, inserate kъ skonŭ. Totŭ asemenea è шi nentrъ nroчedъra чivilъ. În materiъ de nroчedъrъ kriminalъ, leцea salikъ nresъnъne máĭ toate lъkrъrile kъnoskъte шi institъite; ea nъ faчe altŭ de kъtŭ a îmnlini kъte-va lakъne, a sneчifika în oare-kari kasъrĭ îndatoririle jъdekъtorilorŭ, ale martorilorŭ, etc. E kiarŭ nenalitatea kare dominъ într'însa; ea are ъnŭ skonŭ învederatŭ a nonri deliktele шi a da nedense. Aчeasta è kondikъ nenalъ. Se nъmъrъ

într'însa 343 artikслĭ de пенalitate, шi 65 пс-маĭ în привinцa мsltorŏ altorŏ ssbiekte.

Astŏ-felŏ è karakterslŏ tstslorŏ leцisla-цisnilorŏ пъskînde; прin leцile пenale пoпoa-rele fakŏ чelŏ d'întîiŏ пasŏ visibilŏ, чelŏ d'în-tîiŏ пasŏ skrisŏ, daka пotŏ vorbi astŏ-felŏ, a-farъ din barbariъ. Ele пs ksцetъ a skrie drentslŏ пolitikŏ; пsterile чe le gsvernъ, for-mele denrinderiĭ lorŏ ssntŏ fante sigsre, kon-venite; пs è timпslŏ în kare se disпstъ kon-stitsцisnile. Drentslŏ чivilŏ ssbsistъ aseme-nea întokmaĭ ka o fantъ; konvenцisnea шi relaцisnile oamenilorŏ ssntŏ date ks totslŏ regslelorŏ ksviinцeĭ natsralę, saŭ se împli-neskŏ dsпe oare-kari пrinчiпie, oare-kari for-msle în цenere пriimite; determinarea leцisitъ a aчesteĭ пъrцĭ a drentslsĭ sosesчe ks o msltŏ maĭ mare desvoltare a stъriĭ soчialъ. Kъndŏ ssb o formъ reliцioasъ, kъndŏ ssb al-ta ksratŏ omeneaskъ, drentslŏ пenalŏ aпare чelŏ d'întîiŏ în kariera leцislativъ a naцisni-lorŏ; чea d'întîiŏ a lorŏ silinцъ kъtre пerfek-цionarea vieцeĭ чivile konsistъ întrs a oпsne de maĭ 'nainte bariere, a densnчia înkъ de maĭ 'nainte пedenзe esчeselorŏ libertъцiĭ in-dividsale. Leцea salikъ se ksvine darъ aчes-teĭ eпoчe în istoria soчietъцiĭ noastre.

Sпre a o ksnoasчe ks oare-kare sksm-

пътate, sпre a eшi din aserцiъnile шi diskъ-цiъnile aшa de deшerte alъ kъrora obiektъ a fostъ ea, sъ ne чerkъmъ a o konsidera: 1-iъ în enъmerarea шi definiцiъnea deliktelorъ; 2-lea în aпlikarea пedenselorъ; 3-lea în пroчedъra kriminalъ. Aчestea sъntъ чele treĭ elemente esenцiale ale întreцeĭ leцislaцiъnĭ пenale.

1-ıъ Deliktele пrevъzъte în leцea salikъ se klaseazъ màĭ toate sъb doъъ kaпete, fъrъlъ шi violinцa în kontra пersoanelorъ. Din 343 artikъlĭ de drentъ пenalъ, 150 se raпortъ la kasъrĭ de fъrъ; шi în aчestъ пъmъrъ 74 artikъlĭ пrevъdъ шi пedenseskъ пe fъriĭ de animale, adikъ: 20, пe fъriĭ de rîmъtorĭ; 16, пe fъriĭ de kaĭ; 13, пe fъriĭ de taъrĭ, boĭ saъ vaчe; 7, пe fъriĭ de oĭ шi de kaпre;... 4, пe fъriĭ de kъinĭ; 7, пe fъriĭ de пaserĭ; шi 7, пe fъriĭ de albine. Leцea intrъ desпre asta în чele maĭ miчĭ amъпъnte; deliktъlъ шi пedeaпsa variazъ dъпe vîrstъ, sesъ, пъmъrъlъ animalelorъ fъrate, lokъlъ шi eпoka fъrъlъĭ, etc. Kasъrile de violinцъ în kontra пersoanelorъ koпrindъ 113 artikъlĭ, din kari 30 пentrъ singъra faпtъ de slъtire, asemenea пrevъzъtъ în toate varietъцile sale; 24 пentrъ violinцele în kontra femeilorъ, etc.

Nъ voiъ dъчe maĭ deпarte aчeastъ enъmerare a deliktelorъ; doъъ karaktere ale leцiĭ sъntъ kъratъ întiпъrite aчi: 1-iъ Ea se

kȣvine ȣneĭ soчietъцĭ пȣцinȣ înaintate, пȣцinȣ komпlikate. Deskideцĭ kondiчele kriminale dintr'ȣnȣ altȣ evȣ: felȣrile de delikte sȣntȣ mȣltȣ maĭ diferite, шi în fiъ-kare felȣ sпeчifaчerea kasȣrilorȣ è mȣltȣ maĭ пȣцinъ; rekȣnoasчe чine-va totȣ de o datъ faпte mȣltȣ maĭ variate шi idee mȣltȣ maĭ џenerale. Nȣ è aчi nimikȣ altȣ de kъtȣ deliktele kari trebȣeskȣ sъ se reпrodȣkъ adese orĭ. îndatъ чe oamenii înчeпȣ a se aпroпia, or kъtȣ de simпle sъ fiъ relaцiȣnile lorȣ, or kъtȣ de monotonъ sъ fiъ viaцa lorȣ. 2-lea E învederatȣ o soчietate пrea grosolanъ, пrea brȣtalъ, în kare desordinea voinцelorȣ шi a forцelorȣ individȣale este nemъrџinitъ, ȣnde niчĭ o пȣtere пȣblikъ nȣ пoate пreveni esчesele. în kare sigȣranцa пersoanelorȣ шi a пroпrietъцilorȣ este пe fiъ-kare minȣtȣ în пerikȣlȣ. Aчeastъ liпsъ de or чe џeneralisare, de or чe lȣkrare sпre a adȣчe deliktele în nisчe karaktere maĭ simпle шi maĭ komȣne. dovedesчe totȣ în aчela-шĭ timпȣ пȣцina desvoltare intelektȣalъ шi пreчiпitarea leџislatorȣlȣĭ. Elȣ nȣ konbinъ nimikȣ, este sȣb imпeriȣlȣ ȣneĭ neчesitъцĭ grabniчe; пȣne mъna, ka sъ vorbimȣ astȣfelȣ, пe fiъ-kare akцiȣne, пe fiъ-kare kasȣ de fȣrȣ, de violinцъ, ka sъ le dea îndatъ o пe-

deansъ. Grosolanŏ elŏ însв-ші, n'are a face de kъtŏ totŏ kв oameni grosolanĭ, ші nв sчie nimikŏ maĭ mвltŏ, de kъtŏ a dвче вnŏ noŏ artikвlŏ alŏ leџii пretвtindene вnde se komite vre вnŏ deliktŏ kъtŏ de пвџinŏ diferitŏ sъ fiъ de ачelea пe kari a maĭ пвsŏ mъna.

II-lea De la delikte sъ treчemŏ la пedense, ші sъ vedemŏ kare este, sвb ачestŏ noŏ raпortŏ, karakterвlŏ leџiĭ saliчe.

La чea d'întîiŏ arвnkъtвrъ de okiŏ, vomŏ avea sъ ne mirъmŏ de blъndeџea sa. Ачeastъ leџislaџiвne, kare în materiъ de delikte deskoпere moravвrĭ аша de violinte ші brвtale, nв koпrinde niчĭ de kвm пedense krвde; ші nв nвmaĭ kъ nв è krвdъ, dar înkъ пare kъ are пentrв пersoana ші libertatea oamenilorŏ вnŏ singвlarŏ resпektŏ. Пentrв oamenĭ liberĭ se înџeleџe, kъчĭ, îndatъ чe è vorba de sklavĭ, ші kiarŏ de kolonĭ, krвzimea brвtalъ îndatъ aпare; leџea è пlinъ de tortвre ші de пedense; dar пentrв oamenii liberĭ, Francĭ saŭ kiarŏ Romanĭ, ea è foarte kвmпъtatъ. Kъte-va kasвrĭ nвmaĭ de пedeansъ kв moartea, ші înkъ se пoate totŏ d'aвna reskвmпъra чineva; niчĭ вnŏ felŏ de пedense korпorale, niчĭ вnŏ felŏ de înkisoare. Вnika пedeansъ skrisъ, vorbindŏ adevъrвlŏ, în leџea

salikъ, este reskȣmпъrarea, Wehrgeld, Widrigeld[1], adikъ oare-kare sȣmъ пe kare kȣlпabilȣlȣ̆ è îndatoratȣ̆ a o пlъti ofensatȣlȣĭ saȣ̆ familieĭ lȣĭ. Пe lîngъ *wehrgeld* se maĭ alъtȣrъ, în-tr'ȣnȣ̆ destȣlȣ̆ de mare nȣmъrȣ̆ de kasȣrĭ, чeia чe leџile џermane nȣmeskȣ̆ *fred*[2], sȣmъ пlъtitъ reџelȣĭ saȣ̆ maџistratȣlȣĭ пentrȣ reпararea kъlkъrii пъчiĭ пȣbliчe. L'aчeasta se redȣчe sistema пenalъ a leџiĭ. Reskȣmпъrarea, domnilorȣ̆, este чelȣ̆ d'întîiȣ̆ пasȣ̆ alȣ̆ leџislaцiȣnii krimi-nale, afarъ din reџimȣlȣ̆ resbȣnъrii пersonale. Dreпtȣlȣ̆ askȣnsȣ̆ sȣb aчeastъ пedeaпsъ, dreпtȣlȣ̆ kare se aflъ în inima leџiĭ saliчe шi a tȣtȣlorȣ̆ leџilorȣ̆ barbare, este dreпtȣlȣ̆ fiъkъrȣĭ omȣ̆ d'a шĭ faчe dreпtate lȣĭ însȣшĭ, d'a шĭ resbȣna пrin пȣtere; è resbelȣlȣ̆ dintre ofensorȣ̆ шi ofensatȣ̆. Reskȣmпъrarea este o чerkare пentrȣ a sȣbstitȣi ȣnȣ̆ reџimȣ̆ legalȣ̆ resbelȣlȣĭ; este dreпtȣlȣ̆ datȣ̆ ofensorȣlȣĭ d'a se пȣne, пlъtindȣ̆ o sȣmъ otъrîtъ, sȣb adeпostȣlȣ̆ resbȣnъrii ofensatȣlȣĭ; ea imпȣne ofensatȣlȣĭ îndatorirea d'a se leпъda de întrebȣinцarea пȣterii lȣĭ.

Nȣ kredeцĭ kȣ toate aчestea kъ ea a avȣtȣ̆ înkъ din oriџinъ aчestȣ̆ efektȣ̆; ofensa-

---

[1] Banĭ de aпъrare de Wehreџ, Wahren bawaren, de garanцiъ. Vedeцĭ *Чerkȣrile mele asȣпra istorieĭ Francieĭ*, п. 197.

[2] De la *frieden*, пaчe.

tȣlȣ̆ a konservatȣ̆ mȣltȣ̆ timпȣ̆ drenтȣlȣ̆ d'a aleџe între reskȣmпъrare saȣ̆ resbelȣ̆, d'a resпinџe *wehrgeld* ші d'a alerga la resbȣпare. Kroniчele ші dokȣmentele de totȣ̆ felȣlȣ̆ nȣ пermitȣ̆ a ne îndoi desпre aчeasta. Îmĭ vine sъ krezȣ̆ kъ l'alȣ̆ VIII-lea sekȣlȣ̆ rȣskȣmпъrarea era negreшitȣ̆ îndatoritoare, ші kъ refȣsȣlȣ̆ d'a se mȣlџȣmi de aчeasta era пrivitȣ̆ ka o violinџъ, iar nȣ ka ȣnȣ̆ drenтȣ̆, dar, de sigȣrȣ̆, nȣ fȣsese totȣ̆ d'aȣna astȣ̆-felȣ̆, ші reskȣmпъrarea fȣ de o kam datъ nȣmaĭ o înчerkare destȣlȣ̆ de пȣџinȣ̆ enerџikъ sпre a пȣne kaпъtȣ̆ lȣnteĭ desordinate a forџelorȣ̆ individȣale, ȣnȣ̆ felȣ̆ de darȣ̆ legalȣ̆ alȣ̆ ofensorȣlȣĭ kъtre ofensatȣlȣ̆.

În Germania, ші maĭ kȣ seamъ în timпiĭ чeĭ din ȣrmъ, îшĭ fъkȣrъ mȣlџĭ o ideъ mȣltȣ̆ maĭ înaltъ desпre aчeasta. Oamenĭ kȣ o sчiinџъ ші k'ȣnȣ̆ sпiritȣ̆ rarȣ̆, s'aȣ̆ fostȣ̆ miratȣ̆, nȣ nȣmaĭ de resпektȣlȣ̆ пentrȣ пersoana ші libertatea omȣlȣĭ, kare se vede în felȣlȣ̆ aчesta de пedeansъ, dar înkъ ші de mȣlte alte karaktere чe aȣ̆ krezȣtȣ̆ kъ le rekȣnoskȣrъ într'însa. Vъ voiȣ̆ oпri nȣmaĭ asȣпra ȣnȣia singȣrȣ̆. Kъndȣ̆ пriveшчe чineva lȣkrȣrile sȣb ȣnȣ̆ пȣnktȣ̆ de vedere înaltȣ̆ ші moralȣ̆, kare è viџiȣlȣ̆ radikalȣ̆ alȣ̆ leџislaџiȣnilorȣ̆ пenale moderne? Ele loveskȣ̆, пe-

. deпseskȣ fъr' a se îngriji sъ чisъ daka kȣlпabilȣlȣ пriimesчe saȣ nȣ пedeaпsa, daka шĭ rekȣnoasчe greшala, daka voinџa lȣĭ se ȣnesчe saȣ nȣ kȣ voinџa leџiĭ; ele ȣrmeazъ nȣmaĭ пrin kalea konstrînџeriĭ; dreпtatea nȣ iea niчĭ o îngrijire d'a se arъta, aчelȣia пe kare пȣne mъna, sȣb aste trъsȣre, de kъtȣ nȣmaĭ sȣb trъsȣrele forџeĭ.

Reskȣmпъrarea are, ka sъ vorbimȣ astȣ-felȣ, o fisionomiъ пenalъ kȣ totȣlȣ diferitъ; ea пresȣпȣne шi traџe kȣ sine mъrtȣrisirea greшeleĭ пrin ofensorȣ; din пarteĭ, è ȣnȣ aktȣ de libertate: elȣ пoate a o refȣsa, шi a se пȣne în пerikȣlȣlȣ resbȣnъriĭ ofensatȣlȣĭ: kъndȣ se sȣпȣne, se rekȣnoasчe de kȣlпabilȣ, шi dъ îndreпtarea krimeĭ. Din пarteĭ, ofensatȣlȣ, пriimindȣ reskȣmпъrarea, se împakъ kȣ ofensorȣlȣ, пromite kȣ solemnitate ȣitarea шi lъsarea de resbȣnare; astȣ-felȣ în kъtȣ reskȣmпъrarea are, ka пedeaпsъ, karaktere mȣltȣ maĭ morale de kъtȣ kiarȣ пedeпsele leџislaџiȣnilorȣ чelorȣ maĭ înџeleпte; mъrtȣrisesчe ȣnȣ simtimentȣ пrofȣndȣ de moralitate шi de libertate.

Resȣmȣ aчi, domnilorȣ, ideele ȣnorȣ skriitorĭ џermanĭ moderni, adȣkîndȣ-le în terminĭ maĭ пreчiшĭ, шi între altele, ale ȣnȣĭ jȣne kare a mȣritȣ пentrȣ marea dȣrere a sчiinџeĭ,

D. Rogge, kare le a esnʊsʊ̆ într'o *uerkare a-sʊnra sistemeĭ jʊdekʊtoresuĭ a Germanilor*, nʊb-likatъ la Hala în anʊlʊ̆ 1820. Ⅱrintre maĭ mʊlte nriviri ingenioase, ші kъteva esnlikъri nrobabile ale vekeĭ stъri soчiale џermaniчe, se aflъ, mi se nare, în aчeastъ sistemъ, o re-tъчire џeneralъ ші ʊnʊ̆ mare defektʊ̆ de in-teliџinџъ alʊ̆ omʊlʊĭ ші alʊ̆ soчietъџiĭ barbare.

Sorџintea retъчiriĭ este, daka nʊ mъ în-чelʊ̆, în idea чea falsъ чe шĭ a fъkʊtʊ̆ ade-sea desnre libertatea kare seamъnъ kъ se a-flъ în evʊlʊ̆ d'întîiʊ̆ alʊ̆ nonoarelorʊ̆. Niчĭ o îndoialъ kъ în aчeastъ enokъ libertatea indi-videlorʊ̆ era mare. Пe de o narte nʊ se aflъ, între oamenĭ, de kъtʊ̆ inegalitъџĭ nʊџinʊ̆ va-riate ші nʊџinʊ̆ tarĭ; aчelea чe vinʊ̆ din avʊ-џiъ, din vekimea familieĭ, ші dintr'o mʊlџime de alte kaʊse komnlese, n'aʊ̆ nʊtʊtʊ̆ înkъ sъ se desvoalte, saʊ̆ kъ nrodʊkʊ̆ efekte nrea tre-kъtoare. Пe de altъ narte, nʊ se maĭ aflъ, saʊ̆ màĭ kъ nʊ este nʊtere nʊblikъ kanabilъ d'a konџine saʊ̆ a onri voinџele individʊale. Oameniĭ nʊ sʊntʊ̆ darъ tare gʊvernaџĭ, niчĭ de alџĭ oamenĭ, niчĭ de soчietate; libertatea lorʊ̆ è realъ; fiъ-kare faчe màĭ чeia чe i nla-чe, dʊne nʊterea lʊĭ, ші kʊ risikʊ-nerikʊ-lʊlʊ̆ seʊ̆.

Zikʊ̆ dʊne nʊterea lʊĭ; aчeastъ koesis-

tinцъ a libertъцilorŭ individsale nз è kз adevъratŭ, în aчeastъ епокъ, de kъtŭ lзnta пзterilorŭ; adikъ resbelзlŭ între individe шi familie, resbelŭ neînчetatŭ, kaпriчiosŭ, violintŭ, barbarŭ ka шi oamenii чe шi lŭ fakŭ.

Nз è aчeasta soчietatea: nз întъrziъ чineva d'a o kзnoasчe; se fakŭ totŭ felзlŭ de silinцe ka sъ easъ dintr'o asemene stare, sпre a intra în kъile ordinii soчiale. Reзlŭ шi kaзtъ пretзtindene leakзlŭ. Astŭ-felŭ voiesчe astъ viaцъ misterioasъ, astъ пзtere sekretъ kare пresidъ la зrsitele џenзlзĭ omeneskŭ.

Doзъ leakзrĭ se пrodзkŭ: 1-iŭ inegalitatea se ivesчe între oamenĭ; зnii devinŭ avзцĭ, alцii neavзцĭ; зnii nobilĭ, alцii obskзrĭ зnii пatronĭ, alцii klienцĭ; зnii stъпînĭ, alцi; sklavĭ. 2-lea Пзterea пзblikъ se desvoaltъ; o пзtere kolektivъ se redikъ, kare, în nзmele шi în interesзlŭ soчietъцii, пroklamъ шi faчe a se esekзta oare-kari leџĭ.

Astŭ-felŭ se nasчe, пe de o пarte aristokraцia, пe de altъ пarte, gзvernзlŭ; adikъ doзъ felзrĭ de împedikъrĭ a voinцelorŭ individзale, doзъ mizloaчe d'a sзпзne maĭ mзlцĭ oamenĭ la o altъ voinцъ, iar nз la a lorŭ.

Leakзrile devinŭ шi ele rele; aristokraцia aпasъ, пзterea пзblikъ aпasъ; aпъsarea adзчe kз sine o desordine diferitъ de чea d'în-

tiiŏ, însъ profsndъ ши netolerabilъ. Ks toate aчestea în sînslŏ vieцeĭ soчiale, prin singsrslŏ efektŏ alŏ dsrateĭ sale, prin konksrsslŏ sneĭ mslцimĭ de inflsinцe, individele, singsre fiinцe reale, sъntŏ desvoltate, lsminate, perfekцionate, raцisnea lorŏ ns è аша de sksrtъ, niчĭ voinцa lorŏ аша de neregslatъ; simtŏ kъ arŏ pstea foarte bine trъi în paчe fъr' o аша de mare inegalitate, saŏ pstere psblikъ; adikъ, kъ soчietatea arŏ pstea ssbsista foarte bine, fъr' a kosta аша de sksmpŏ pe libertate. Atsnчĭ, preksm aŏ fostŏ silinцe pentrs krearea psteriĭ psbliчe, ши în folosslŏ inegalitъцiĭ între oamenĭ, totŏ аша înчepe o silinцъ kъtre snŏ skopŏ kontrariŏ, kъtre redsчerea aristokraцieĭ ши a gsvernslsĭ, adikъ soчietatea цintesчe kъtre o stare, kare, pe din afarъ чelŏ psцinŏ, ши jsdekъndŏ чineva nsmaĭ ssb raportslŏ aчesta, seamъnъ ks чeia чe era în evslŏ seŏ d'întîiŏ ks libera desvoltare a voinцelorŏ individsale, ks aчea sitsaцisne snde fiъ-kare omŏ faчe чe voiesчe, ks risiks-periksIslŏ seŏ.

Daka m'am esplikatŏ bine, domnilorŏ, sчiцĭ aksm snde se aflъ retъчirea чea mare a admiratorilorŏ stъriĭ barbare: întinъriцĭ pe de o parte de psцina desvoltare, saŏ a psteriĭ psbliчe, or a inegalitъцiĭ dintre oamenĭ,

iar пe de alta de marea libertate individѕalъ чe se vede aчi, aŭ konkisŭ dintr'aчeasta kъ soчietatea, kѕ toatъ asпrimea formelorŭ sale, era în starea eĭ normalъ sѕb imпeriѕlŭ пrinчiпielorŭ sale leџitime, astŭ-felŭ, în fine, kѕm dѕпe чele maĭ frѕmoase ale eĭ пrogrese џintesчe învederatŭ a redeveni. Eĭ aŭ ѕitatŭ nѕmaĭ ѕnŭ lѕkrѕ; nѕ s'aŭ tѕrbѕratŭ sъ komпare пe kiarŭ oamenii l'aчestĭ doĭ terminĭ aĭ vieџeĭ soчiale; aŭ ѕitatŭ kъ, în чelŭ d'întîiŭ terminŭ. oamenii, grosolanĭ, iѕџĭ, gѕvernaџĭ de пatimъ, totŭ d'aѕna gata a alerga la пѕtere, era пekaпabilĭ a trъi în пaчe dѕпe dreпtѕlŭ kѕvîntŭ шi dreпtate, adikъ, a trъi în soчietate, fъrъ vre o пѕtere esterioarъ kare sъ 'i konstrîngъ întrѕ aчeasta. Пrogresѕlŭ soчietъџiĭ konsistъ maĭ kѕ seamъ întrѕ a skimba пe omѕlŭ însѕ-шĭ, a lŭ faчe kaпabilŭ de libertate, adikъ, kaпabilŭ de a se gѕverna însѕ-шĭ dѕпe dreпtѕlŭ kѕvîntŭ. Daka libertatea a пeritŭ la intrarea în kariera soчialъ, aпoĭ aчeasta dovedesчe kъ omѕlŭ n'a fostŭ kaпabilŭ d'a înainta пъstrъnd'o, a o lѕa înkъ o datъ шi a o deпrinde din чe în чe maĭ mѕltŭ, aчesta è skoпѕlŭ, aчeasta è пerfekџiѕnea soчietъџiĭ; însъ asta nѕ era starea пrimitivъ, kondiџiѕnea stъriĭ barbare. Libertatea în viaџa barbarъ nѕ è altŭ чeva de kъtŭ imпeriѕlŭ пѕte-

riĭ, adikъ rȣina saȣ maĭ bine lipsa soчietъцiĭ. Aчeasta è darъ чeia чe a învelatȣ пe o mȣlцime de oamenĭ de spiritȣ, despre karakterȣlȣ leцislaцiȣnilorȣ barbare, шi în partikȣlarȣ despre aчela чe пe okȣпъ. Eĭ aȣ vъzȣtȣ într'aчeasta prinчipalele kondiцiȣnĭ esterioare ale libertъцiĭ, шi, în mizlokȣlȣ aчestorȣ kondiцiȣnĭ, aȣ aшezatȣ simtimentele, ideele, шi пe oamenĭ dintr'ȣnȣ altȣ evȣ. Astъ teoriъ a reskȣmпъrъriĭ, пe kare v'o espȣseĭ, n'are vre o altъ sorцinte: nekoeringa è o invederare despre aчeasta; шi în lokȣ d'a atribȣi aчestȣĭ felȣ de nedeanсъ atъta valoarea moralъ, nȣ se kade a lȣ privi maĭ mȣltȣ de kъtȣ ka ȣnȣ pasȣ d'întiiȣ afarъ din starea de resbelȣ шi de lȣpta barbarъ a forцelorȣ.

III-lea Kъtȣ pentrȣ proчedȣra kriminalъ, pentrȣ modȣlȣ prigonirii шi jȣdekъцiĭ deliktelorȣ, leцea salikъ è prea nekomplektъ, шi màĭ tъkȣtъ: iea institȣцiȣnile jȣdekъtoresчĭ ka o faптъ, шi nȣ vorbesчe niчĭ de tribȣnale, niчĭ de jȣdekъtorĭ, niчĭ de formele instrȣkцiȣniĭ. Se vede iчĭ шi kolo în prinvinga asemъnъrilorȣ, (soroчirilorȣ) a înfъцiшъriĭ înaintea drептъцiĭ, a obligъrilorȣ martorilorȣ шi jȣdekъtorilorȣ, a чerkъriĭ prin апъ feartъ etc, oare-kari dispoziцiȣnĭ speчiale; dar spre a le komplekta, spre a rekonstrȣi sistema de in-

stitѫцiѕnĭ ші de moravѕrĭ kѕ kare se leagъ, arѕ trebѕi sъ шĭ arѕnчe чineva nrivirile sale dinkolo mѕltѕ de testѕ ші kiarѕ de obiektѕlѕ leцiĭ. Пrintre însemnъmintele чe konrinde asѕnra nroчedѕreĭ kriminale, voiѕ onri lѕarea dѕmneavoastrъ a minte nѕmaĭ asѕnr' a doѕъ nѕnkte, distinkцiѕnea fanteĭ ші a drentѕlѕĭ, ші konjѕratorii saѕ *conjuratores.*

Kъndѕ ofensorѕlѕ, dѕne kiъmarea ofensatѕlѕĭ, venia în *mâl* saѕ adѕnarea oamenilorѕ liberĭ, înaintea jѕdekъtorilorѕ, or kari, konцĭ, raxinbѕrцĭ, arimanĭ, etc, чe era kiъmaцĭ a nronѕnчia, kestiѕnea чe le era sѕnѕsъ era aчeia de a sчi чeia чe ordona leцea în nrivinцa fanteĭ nronѕse: nѕ venia чineva a desbate înaintea lorѕ adevъrѕlѕ saѕ falsitatea fanteĭ, чi îmnlinia înaintea lorѕ nѕmaĭ kondiцiѕnile dѕne kari aчestѕ nѕnktѕ întîiѕ kъta sъ fiъ deчisѕ; ne ѕrmъ, dѕne leцea sѕb kare trъia nъrцile, era datorĭ a determina taksa reskѕmnъrъrii ші toate îmnrejѕrъrile nedenseĭ.

Kъtѕ nentrѕ realitatea fanteĭ însъ-шĭ, ea se stabilia înaintea jѕdekъtorilorѕ în diferite felѕrĭ, nrin rekѕrsѕlѕ la jѕdekata lѕĭ Dѕmnezeѕ, nrin чerkarea kѕ anъ feartъ, nrin kombatere, etc.; ѕne orĭ nrin mъrtѕrie ші maĭ adesea nrin jѕrъmîntѕlѕ *konjѕratorilor.* Akѕsatѕlѕ venia ѕrmatѕ de ѕnѕ oare-kare nѕmъrѕ

de oamenĭ, konsъnцenĭ, veчinĭ, amiчĭ, шease, ontŏ, noвъ, doĭ-snre-zeчe, чinчĭ-zeчĭ, шeante-zeчĭ шi doĭ, o sвtъ kiarŏ în oare-kari ka-sвrĭ, kari venia sъ jвre kъ n'a fъkвtŏ aчeia de i se îmnвta. În oare-kari kasвrĭ avea шi ofensatвlŏ ne aĭ seĭ. Aчi nв era niчĭ in-terogatoriŏ niчĭ diskвцiвne de mъrtвrie, niчĭ чerчetarea kвm amŏ ziчe a fanteĭ; *konjвrato-riĭ* atesta nвmaĭ, sвb jвrъmîntŏ, adevъrвlŏ a-serцiвniĭ ofensatвlвĭ, saŏ a degenъriĭ ofen-sorвlвĭ. Kъtŏ nentrв deskonerirea fantelorŏ, asta era mizlokвlŏ чelŏ mare, sistema цene-ralъ a leцilorŏ barbare: *konjвratoriĭ* nв nrea sвntŏ amintiцĭ aшa desŏ în leцea Francilor Salianĭ ka în чele alte leцĭ barbare, în ale Franчilor Ripuarĭ, snre esemnlв: niчĭ o în-doialъ kв toate aчestea kъ era asemene în-trebвinцaцĭ, шi kъ era kiarŏ fondвlŏ nroчe-dвreĭ kriminale.

Aчeastъ sistemъ a fostŏ, ka шi a reskвm-nъrъriĭ, вnŏ sвbiektŏ de mare admirare nen-trв o mвlцime de erвdiцĭ; eĭ aŏ vъzвtŏ într' însa merite rare: nвterea legъtвrelorŏ de fa-miliъ, de amiчiъ, saŏ de veчinъtate, шi înkre-derea leцiĭ în veraчitatea omвlвĭ: „Germaniĭ, ziчe Rogge, n'aŏ simцitŏ niчĭ o datъ trebвin-цa вneĭ adevъrate sisteme de nrobe. Aчeia чe è straniŏ în aчeastъ aserцiвne desnare;

daka чineva è aшa de пътrѕnsѕ kѕm sѕnt шi eѕ de o плinъ krediнцъ în nobilѕlѕ karakterѕ, шi, maĭ пresѕsѕ de toate, în veraчitatea nemъrцinitъ a strebѕnilorѕ nostri.[1]"

Arѕ fi kѕriosѕ, domnilorѕ, de a treчe de l'aчeastъ frasъ la чitirea lѕĭ Grigoriѕ de Tours, a пoemeĭ de *Nibelungen*, шi a tѕtѕlorѕ monѕmentelorѕ пoetiчe saѕ istoriчe, a vekilorѕ moravѕrĭ цermaniчe: viklenia, minчiѕna, lipsa de krediнцъ, se reпrodѕkѕ la fiъ-kare пasѕ, kъndѕ kѕ чea maĭ sѕbцire rafinare, kъndѕ kѕ kѕtezarea чea maĭ grosolanъ. Krede-veцĭ oare kъ Germaniĭ fѕrъ alцiĭ înaintea tribѕnalelorѕ lorѕ de kъtѕ în viaцъ-le, шi kъ reцistrele пroчeselorѕ lorѕ, daka vre ѕnѕ astѕ-felѕ de lѕkrѕ ka reцistrele esistase atѕnчĭ, demintѕ istoria lorѕ? Nѕ voiѕ a le faчe, пentrѕ aчeste viчie, niчĭ o mѕstrare пartikѕlarъ; aчestea sѕntѕ viчiele пoпoarelorѕ barbare din toate eпoчele, шi de sѕb toate zonele; tradiцiѕnile amerikane mъrtѕriseskѕ шi ele ka ale Eѕroпeĭ, шi Iliada ka шi *Nibelungen.* Asemene nѕ mĭ è de lokѕ a minte a nega aчeastъ moralitate natѕralъ a omѕlѕĭ, kare nѕ lѕ пъrъseчe în niчĭ o kondiцiѕne, în niчĭ o etate

---

[1] Ueber das gerichtwesen des Germanen, în пrefaцa, п. VI.

a soчietъџiĭ, ши kare se amestekъ kȣ чelȣ̆ maĭ brȣtalȣ̆ imпeriȣ̆ alȣ̆ nesчiinџeĭ saȣ̆ alȣ̆ пatimeĭ. În-ъ înџeleџeџĭ fъrъ greȣtate чeia чe trebȣia sъ fiъ пrea adesea în mizlokȣlȣ̆ ȣnorȣ̆ asemene obiчeie jȣrъmintele *konjȣratorilorȣ̆.*

Kъtȣ̆ пentrȣ sпiritȣlȣ̆ de tribȣtъ saȣ̆ de familiъ, elȣ̆ era пȣternikȣ̆, este adevъratȣ̆, пrintre Germanĭ, ши *konjȣratoriĭ* sȣntȣ̆ o пrobъ desпre asta între altcle mȣlte; 'dar n'avea toate kaȣsele ши nȣ пrodȣчea toate konsekȣinџele morale, чe i se atribȣia: ȣnȣ̆ omȣ̆ akȣsatȣ̆ era ȣnȣ̆ omȣ̆ atakatȣ̆, чeĭ de aпroaпe aĭ lȣĭ îlȣ̆ ȣrma ши lȣ̆ înkonjȣra înaintea tribȣnalȣlȣĭ ka la lȣпtъ. În sînȣlȣ̆ barbarieĭ resbelȣlȣ̆ sȣbsista întrc familie: чe lȣkrȣ dc miratȣ̆ este daka se grъmъdeskȣ̆ ши se пȣnȣ̆ în miskare, kъndȣ̆ resbelȣlȣ̆, sȣb kȣtare saȣ̆ kȣtare formъ, le ameninџa?

Adevъrata oriџinъ a *konjȣratorilorȣ̆*, domnilorȣ̆, este kъ or-чe altȣ̆ mizlokȣ̆ d'a konstata lȣпtele era mài пeпraktikabilȣ̆. Kȣџetaџĭ kъtъ mȣnkъ чere o asemene чerчetare, kъtъ desvoltare intelektȣalъ ши kъtъ пȣtere пȣblikъ пentrȣ aпroпierea ши konfrȣntarea diferitelorȣ̆ felȣrĭ de пrobe, sпre a adȣna ши desbate mъrtȣriele, sпre a adȣчe nȣmaĭ пe martorĭ înaintea jȣdekъtorilorȣ̆ ши a afla adevъrȣlȣ̆, în faџa akȣsatorilorȣ̆ ши a akȣsaџilorȣ̆. Ni-

mikŭ din toate aчestea nu era kъ nutinцъ în soчietatea ne kare o administra leцea salikъ; шi n'alerga чineva la judekata luĭ Dumnezeŭ шi la jurъmîntulŭ konsъnцenilorŭ nrin vr'o aleцere saŭ nrin vr'o kombinare moralъ, чi numaĭ nentru kъ nu шчia niчĭ kъ nutea faчe чeva maĭ bine.

Astŭ-felŭ suntŭ, domnilorŭ, nunktele nrinчinale ale aчesteĭ leцĭ kari mi s'aŭ nъrutŭ kъ merita luarea dumneavoastrъ a minte. Nu vъ vorbeskŭ nimikŭ desnre nisчe fragmente de drenţŭ nolitikŭ, de drentŭ чivilŭ, de nroчedurъ чivilъ, kari se vъdŭ resnъndite într'însa niчĭ kiarŭ de aчelŭ faimosŭ artikulŭ kare ordonъ ka „nъmîntulŭ salikŭ nu va fi mostenitŭ „de femeĭ, шi kъ întreaga ereditate este da„tъ bъrbaцilorŭ.“ Niminĭ nu nekunoasчe adevъratulŭ seŭ înцelesŭ. Kъte-va disnosiцiunĭ relative la formalitъцile nrin kari unŭ omŭ se noate desnъrцi de familia sa,[1] a se libera de or чe îndatorire de konsъnцenitate, шi a reintra într'o denlinъ indenendinцъ, suntŭ foarte kurioase, шi arunkъ o mare luminъ asunra stъriĭ soчiale; însъ okunъ nrea nuцinŭ lokŭ în leцe, шi nu i determinъ niчĭ de kum skonulŭ. O renetŭ kъ ea este esenцialŭ o kon-

[1] Tit. LIII, § 1-3.

dikъ nenalъ, ши înши-vъ o kъnoasчeцĭ totȣ sȣb ranortȣlȣ aчesta. Прivind'o чineva în întreцimea eĭ, è foarte kȣ neпȣtinцъ d'a nȣ afla într'însa o leцislaцiȣne komnlikatъ, nesigȣrъ, transitoriъ. Simte чineva, în fiъ-kare momentȣ, treчerea dintr'o цarъ într'alta, dintr'o stare soчialъ la o altъ stare soчialъ, dintr'o reliцiȣne într'alta, dintr'o limbъ într'alta; màĭ toate metamorfosele чe se întîmnlъ în viaцa ȣnȣĭ nonorȣ sȣntȣ întinъrite într'însa. Astȣ-felȣ esistinцa eĭ a fostȣ nrekariъ ши skȣrtъ: înkъ din alȣ X-lea sekȣlȣ, noate, ea era înlokatъ de o mȣlцime de obiчeie lokale, kъrora, de sigȣrȣ, le ajȣtase nrea mȣltȣ, dar karı se adъnaserъ asemene din alte sorцinцĭ, din drentȣlȣ romanȣ, din drentȣlȣ kanonȣ, din neчesitъцile de îmnrejȣrare; ши kъndȣ, în alȣ XIV-lea sekȣlȣ, se invokъ leцea salikъ snre a regȣla mostenirea koroaneĭ, de mȣltȣ timnȣ înkъ, fъrъ îndoialъ, nȣ se maĭ vorbia de dînsa, de kъtȣ nrin adȣчere a minte ши în vre o îmnrejȣrare mare.

Treĭ alte leцĭ barbare, ale Ripuarilor, ale Bȣrginionilor ши ale Visigoţilor, aȣ maĭ dominatȣ asȣnra nonoarelorȣ stabilite în Galia; ele vorȣ fi odiektȣlȣ fiitoareĭ noastre adȣnъrĭ.

LECTIUNEA X-a.

Obiektslš lekцiѕniĭ. — Karakterslš transitoriš alš leцiĭ saliчe se aflъ oare în leцile Ripuarilor, Burginionilor шi Visigotilor? — 1-iš Desпre leцea Ripuarilor. — Desпre Franciĭ Ripuari. — Istoria redakцiѕniĭ leцiĭ lorš. — Koпrinderea eĭ. — În чe diferъ de leцea salikъ. — 2-lea Desпre leцea Burginionilor. — Istoria redakцiѕniĭ eĭ. — Koпrinderea eĭ. — Karakterslš eĭ distinktivš. — 3-lea. Desпre leцea Visigotilor. — Ea intereseazъ maĭ mšltš istoria Spanieĭ de kъtš п'a Franчieĭ. — Karakterslš eĭ цeneralš, — Efektslš чivilisaцiѕniĭ romane asѕпra Barbarilor.

Domnilorš,

În sltima noastrъ adsnare karakterslš kare, în resѕmatš, mi s'a пъrѕtš domnitorš шi fsndamentalš în leцea salikъ, este kъ era o leцislaцiѕne transitoriъ, esenцialš цermanъ fъrъ îndoialъ, kѕ toate aчestea avîndš шi o întinъritѕrъ romanъ, o leцislaцiѕne kare nѕ va пoseda viitorslš, шi în kare se vede, пe de o пarte, treчerea din starea soчialъ цermanъ la

чea romanъ, пe de altъ пarte, dekъderea шi kontoпirea aчestorŏ doѕъ elemente, în folosѕlŏ ѕneĭ soчietъџĭ noѕe, la kare vorŏ konkѕra atъtŏ ѕnѕlŏ kъtŏ шi altѕlŏ, шi kare înчeпe a resъri în mizlokѕlŏ rѕinelorŏ lorŏ. Aчestŏ resѕltatŏ alŏ esaminѕlѕĭ leџiĭ saliчe arŏ fi singѕlarŏ konfirmatŏ, daka esaminѕlŏ чelorŏ alte leџĭ barbare пe arŏ faчe asemene s'ajѕпџemŏ akolo; kѕ atъtŏ maĭ mѕltŏ înkъ, dak'amŏ afla în aчeste diferite leџĭ, diferite eпoчe ale transiџiѕniĭ, diferite fase ale transformъriĭ чe le пoate întrevedea чineva; dak'amŏ kѕnoasчe, sпre esemпlѕ, kъ leџea Ripuarilor, leџea Burginionilor, шi leџea Visigotilor, sѕntŏ пѕse oare-kѕm în aчeia-шĭ karierъ ka шi leџea satikъ, la distanџe inegale, шi пedъ, daka este ertatŏ a întrebѕinџa aчestŏ limbaџiŏ, пrodѕkte maĭ mѕltŏ saŏ maĭ пѕџinŏ înaintate în kombinarea soчietъџiĭ џermane шi a soчietъџiĭ romane, шi în formarea stъriĭ чeleĭ noѕe kare trebѕia sъ resѕlte dintr'aчeasta.

Krezŏ kъ aчi vomŏ ajѕпџe, kѕ adevъrŏ, daka vomŏ чerчeta kѕ lѕare a minte aчeste treĭ leџĭ, adikъ toate aчelea kari aŏ avѕtŏ o adevъratъ inflѕinџъ în otarele Galieĭ.

1 Distinkџiѕnea Francilor Ripuarĭ шi a Francilor Salianĭ vъ este kѕnoskѕtъ; aчestea era чele doѕъ tribѕte пrinчiпale, saŏ maĭ bine

чele doȣъ kolekцiȣnĭ пrinчipale de tribȣte din konfederarea чea mare a Francilor. Francii Salianĭ îшĭ trъцea nȣmele, dȣпe kȣm se vede, dela rîȣlȣ Isel (Isala), пe цermiĭ kъrȣia se aшezaserъ eĭ, dȣпe miskarea пoпoarelorȣ kare le fъkȣ sъ treakъ în Batavia; nȣmele lorȣ darъ era de oriцinъ цermanъ, шi пȣtemȣ krede kъ eĭ шi lȣ deteserъ singȣrĭ. Francii Ripuarĭ, din kontra, пriimirъ пe alȣ lorȣ de la Romanĭ: eĭ lokȣia пe цermiĭ Rinului. Kȣ kъtȣ Francii Salianĭ înaintarъ kъtre sȣdȣ-vestȣ, în Belgia шi în Galia, Francii Ripuarĭ se resпъndirъ asemene la vestȣ, шi okȣпarъ цerele aflate între Rinŭ шi Meusa, pînъ la пъdȣrea Ardenelor. Чeĭ d'întîiȣ aȣ devenitȣ Francĭ din Neustria; saȣ чeva asemene; чeĭ din ȣrmъ, Francĭ din Austrasia. Aчeste doȣъ nȣme, fъr'a koresпȣnde eṡaktȣ kȣ distinkцiȣnea пrimitivъ, o пrodȣkȣ destȣlȣ de fidelȣ.

La înчeпȣtȣlȣ istorieĭ noastre, чele doȣъ tribȣte se пъrea ȣnȣ minȣtȣ reȣnite într'ȣnȣ singȣrȣ пoпorȣ шi sȣb aчela-шĭ imпeriȣ. Пermite-цi-mĭ a vъ чiti, în пrivinцa aчesteĭ reȣnirĭ, zisa lȣĭ Grigoriu de Tours, totȣ d'aȣna, шi fъrъ voiъĭ, niktorȣlȣ чelȣ maĭ adevъratȣ alȣ moravȣrilorȣ шi evenimentelorȣ din aчea eпokъ; шi veцĭ vedea într'însa чe însemna

atвnчĭ vorbele, вnire a попоarelorв ши kвче-rire:

„Kъndв Clovis veni la lвntъ kв Alaric, „reџele Goților, avea de aliatв пе fiiвlв seв „Sigebert-Claudiu (reџele Francilor Ripuarĭ, „ши kare resida la Colonia), nвmitв Chloderic. „Aчestв Sigebert skioпъta din kaвsa вneĭ lo-vitвre че приimise în џenвke la bъtъlia dela „Toleda, în kontra Germanilor... Reџele Clo-„vis, în timпвlв шederiĭ sale la Parisŭ, trimise „în sekretв kъtre fiiвlв seв ka sъ i zikъ: *„Eatъ kв tatвlв teв è bвtrвnв, ши skioaпвtъ de „niчiorвlв lвĭ чelв bolnavв; daka va mвri, rega-„tвlв lвĭ se va kвveni џie d'adrentвlв, пrekвm ши „amiчia noastrъ.„* Sedвsв de aчeastъ ambiџi-„вne, Chloderic formъ tristвlв проiektв d'a o-„morî пе tatъlв seв.

„Sigebert eшindв din oraшвlв Colonia, ши „trekîndв Rinul ka sъ se преîmble прin пъdвrea „Bucovia, adormi пе la прînzв în kortвlв seв; „fiiвlв seв trimise îndatъ în kontra lвĭ asa-„sinĭ ши lв omorîrъ, kв speranџъ kъ va poseda „dînsвlв regatвlв seв. Dar, прin jвdekata пв-„ternikвlвĭ Dвmnezeв, kъzв elв însв-шĭ în „groaпa че din reвtate o sъпase пentrв ta-„tъlв seв. Dвпе moartea tatъlвĭ seв, trimise „în datъ kъtre Clovis mesaџerĭ ka sъ i anвn-џe aчeasta ши sъ i zikъ: Tatъ-meв è mortв,

„ши eŏ am în пŏterea mea tesaŏrele ши rega-
„tŏlŏ seŏ. Trimite-mĭ kъци-va din aĭ teĭ ши
„eŏ ци 'i voiŏ întoarче kŏ aчеle tesaŏre че цĭ
„vorŏ плъчea. Clovis atŏnчĭ i resпŏnse:
„*Mŏlцŏmeskŏ din inimъ bŏnъtъцiĭ tale, ши te rogŏ*
„*a arъta tesaŏrele tale trimiшilorŏ meĭ, dŏпe*
„*kare le veĭ пoseda пe toate.*“ Clodericŭ a-
„rъtъ trimiшilorŏ toate tesaŏrele tatъlŏĭ seŏ.
„În timпŏlŏ пe kъndŏ eĭ le esamina, пrinчi-
„пele zise: „*În aчestŏ kŏfъrŏ avea tatъ-meŏ*
„*obiчeiŏ a grъmъdi aŏrŏlŏ seŏ.*“ Atŏnчĭ eĭ i ziserъ:
„*Vîrъ mъna пînъ în fŏndŏ ka sъ afli totŏ.*“ Fъ-
„kîndŏ elŏ aчeasta, ши aпlekъndŏ-se de totŏ
„în kŏfъrŏ, ŏпŏlŏ dintr'înшiĭ trase îndatъ sa-
„bia ши i tъiъ kaпŏlŏ. Astŏ-felŏ пriimi moar-
„tea aчestŏ fiiŏ nedemnŏ kare omorîse пe ta-
„tъlŏ seŏ.

„Clovis aflъndŏ kъ Sigebert ши fiiŏlŏ seŏ
„era morцĭ, veni îndatъ kiarŏ în aчela-шĭ o-
„raшŏ ши konvokъndŏ пoпorŏlŏ i zise: „*As-*
kŏltaцĭ aчeia чe s'a întîmпlatŏ. În timпŏlŏ пe
„*kъndŏ navigam пe Escautŭ, Clodericŭ, fiiŏlŏ*
„*konsъnцeanŏlŏĭ meŏ, tŏrmenta пe tatъlŏ seŏ zi-*
„*kîndŏĭ kъ voiam sъ lŏ omorŏ. Kъndŏ Sigebert*
„*fŏцia пrin пъdŏrea Buconia, Clodericŭ a trimisŏ*
„*în kontra lŏĭ omorîtori, kari lŏ aŏ ши omorîtŏ;*
„*ши kiarŏ elŏ singŏrŏ a fostŏ asasinatŏ, nŏ ştiŏ de*
„*чine, în momentŏlŏ kъndŏ deskidea tesaŏrele tatъlŏĭ*

„seŭ. Eŭ nu sunt niчĭ de kum komnliчele astorŭ „lukrurĭ. Nu notŭ resnundi sunцele konsunцeni- „lorŭ meĭ; kuчĭ aчeasta é onritŭ; dar nentru „ku aчeste lukrurĭ s'aŭ întîmnlatŭ, eŭ vu daŭ o „învuцuturu, kare, daka vu é nlukutu, nriimiцĭ-o. „Aveцĭ sneranцu în mine шi vu nuneцĭ sub nro- „tekцiunea mea.“ Ilonorulŭ resnunse l'aчeste vor- „be nrin anlaudъrĭ din mънĭ шi din gurъ, „шi înъlцъndu-lŭ ne o pavъzъ, îlŭ numirъ „reцe alŭ lorŭ. Clovis nriimi darъ regatulŭ шi „statutele luĭ Sigebert, шi le adause ne lîng' ale „luĭ. În fiъ-kare zi Dumnezeŭ fъчea sъ kazъ „inemiчiĭ luĭ sub mъnъ-ĭ, шi kresчea regatulŭ „seŭ nentru kъ dînsulŭ avea totŭ d'auna ini- „ma kuratъ шi fъчea totŭ lukrurĭ nlъkute luĭ „Dumnezeŭ. [1]

Aчeastъ reunire a douъ nonoare, daka asfŭ-felŭ de fantъ noate nurta aчestŭ nume, nu цinu multŭ. La moartea luĭ Clovis, fiiulŭ seŭ Theodoricŭ fu reцe alŭ Francilor ori- entalĭ, adikъ alŭ Francilor Ripuarĭ! elŭ resida la Metz. Aчestuia se atribue, în цe- nere, redakцiunea leцiĭ lorŭ, astŭ-felŭ ara- tъ în adevъrŭ nrefaцa leцiĭ saliчe чe v'am maĭ чitit'o, шi kare se maĭ aflъ asemene шi în

---

[1] Grigoriŭ de Tours, într'o *Colecţiune de memorie asupra istorieĭ Francieĭ.* tom: 1. naц. 104-107, fъkutъ de însu-mĭ.

kаnsлŏ leџiĭ Bavaresilor.[1] Dѕпе aчеа tradiџiѕne, leџea Ripuarilor trebѕia darъ sъ se afle între anѕlŏ 511 шi 534. Ea n'arŏ пѕtea avea, ka leџea salikъ, пretenџiѕnea d'a se ѕrka пînъ la џermѕlŏ drentŏ alŏ Rinuluĭ шi în Germania antikъ: kѕ toate aчestea antikitatea eĭ arŏ fi mare. Sѕnt silitŏ a skъdea, în forma eĭ aktѕalъ чelŏ пѕџinŏ, màĭ ѕnŏ sekѕlŏ de viaџъ. Прefaџa kare ziчe kъ è redaktatъ sѕb reџele Theodoricŭ, trebѕie totŏ aчestѕĭ kanŏ шi leџea Germanilor; aшa darъ este máĭ de totŏ sigѕrŏ kъ aчeasta fѕ redaktatъ sѕb îmпъrъџia lѕĭ Chlotaire II, de la anѕlŏ 613 пînъ la 628; astŏ-felŏ ne fakŏ sъ kredemŏ чele maĭ bѕne manѕskrise. Kъtŏ пentrѕ leџea Ripuarilor, aѕtoritatea aчeleĭ пrefaџe devine darъ foarte de пrenѕsŏ; шi dѕпе serioasa komпarare a mъrtѕrielorŏ, sѕnt nevoitŏ a krede kъ abia sѕb Dagobert 1-iŏ, la anѕlŏ 628 шi пînъ la 638 ea lѕé forma definitivъ sѕb kare a ajѕnsŏ пînъ la noĭ.

Sъ treчemŏ akѕm de la istoria eĭ la koпrinsѕlŏ eĭ. Am sѕпѕs'o totŏ l'aчeia-шĭ deskomпѕnere ka шi пe leџea salikъ. Ea koпrinde 89 saŭ 91 titѕle, шi (dѕпе felѕrite înпъrџirĭ) 224 saŭ 227 artikѕlĭ, adikъ 164 de

[1] Vezĭ lekџiѕnea пreчedentъ, пag: 238.

*

drentš nenalš, ши 113 de drentš nolitikš saš чivilš, de nroчedsrъ чivilъ saš kriminalъ. Ín чeĭ 164 artiksliĭ de drentš nenalš, se sokoteskš 94 nentrs violinцъ în kontra nersoanelorš, 16 nentrs kasuriĭ de fsrĭ, ши 64 nentrs felsrite delikte.

La чea d'întîiš nrivire, dsn' aчeastъ simnlъ deskomnsnere, leцea rinsarъ seamъnъ foate msltš ks чea salikъ; ши aчeasta è o leцislaцisne ks totslš nenalъ, ши kare dovedesчe màĭ aчeia-шĭ stare de moravsrĭ. Ks toate aчestea kъndš nrivesчe чineva maĭ de anroane, aflъ într'însa diferinцe însemnъtoare.

V'am vorbitš în sltima noastrъ adsnare desnre *konjsratorĭ* saš konjsranцiĭ kari, fъr' a da o mъrtsriъ nronriš zisъ, venia s'atesteze nrin jsrъmîntslš lorš adevъrslš saš falsitatea fantelorš fъkste de ofensatslš saš ofensorš. În leцea Ripuarilor maĭ vîrtos *konjsratoriĭ* цinš snš lokš mare. Este vorba desnre eĭ în чinчĭ-zeчĭ ши ontš de artiksliĭ aĭ aчesteĭ leцĭ, ши ea regsleazъ ks de amъnsntslš, în fiъ-kare kestisne nsmъrslš konjsraцilorš, formele înfъцiшъriĭ lorš, etc. Leцea salikъ vorbesчe desnre eĭ msltš maĭ rarš, aшa de rarš, în kъtš o msлцime de nersoane s'aš îndoitš daka sistema *konjsratorilorš* era în vigoare la Franciĭ Salianĭ. Aчeastъ îndoialъ însъ ns mi

se 'nare întemeiatъ. Daka leџea salikъ abia vorbesчe desnre eĭ, kвvîntвlв è kъ ea nrivesчe sistema ka o fantъ stabilitъ, kвviinчioasъ, шi kъ n'are niчĭ o trebвinџъ d'a o maĭ skrie-Totвlв aratъ, kъtre aчestea, kъ aчeastъ fantъ era adevъratъ шi nвternikъ. Чe kaвse aв fъkвt'o a fi aшa de desв nrodвsъ în leџea Ripuarilor? Nв se sчie nimikв: voiв da îndatъ singвra esnlikare чe o notв întrevedea.

Se maĭ amintesчe шi de вnв altв obiчeiв în leџea rinвarъ maĭ desв de kъtв în чea salikъ; voiв sъ vorbeskв desnre kombaterea jвdekъtoreaskъ. Se vede шi în leџea salikъ oare-kare вrmъ dintr' aчeasta; însъ leџea rinвarъ o institвe formalв în шease artikвlĭ diferiџĭ. Aчea institвџiвne, daka o astв-felв de fantъ meritъ nвmele de institвџiвne, a jвkatв în evвlв de mizlokв вnв rolв foarte mare, nentrв ka noĭ sъ nв maĭ чerчetъmв a o kвnoasчe bine în momentвlв kъndв se ivesчe nentrв nrima oarъ în leџĭ.

Am чerkatв a arъta kвm reskвmnъrarea, singвra nedeansъ vorbindв adevъrвlв, a leџiĭ saliчe, fв чea d'întîiв înчerkare de a sвbstitвi вnв reџimв legalв drentвlвĭ de resbelв, resbвnъrii, lвntei forџelorв. Kombaterea jвdekъtoreaskъ este o înчerkare de aчela-шi felв; ea a avвtв de skonв a sвnвne resbelвlв

kiarŭ ши resbȣnarea individȣalъ la oare-kari forme, la oare-kari regȣle. Reskȣmпъrarea ши kombaterea jȣdekъtoreaskъ sȣntŭ într'o relaцiȣne intimъ, ши s'aŭ desvoltatŭ totŭ în aчela-шĭ timпŭ. Se fъkȣse o krimъ; ȣnȣlŭ era ofensatŭ; era kiarŭ kredinцa џeneralъ kъ avea drenтȣlŭ de a шĭ resbȣna, d'a чere, пrin forцъ, îndrenтaterea reȣlȣĭ чe sȣferise. Kȣ toate aчestea ȣnŭ înчeпȣtŭ de leџe, o ȣmbrъ de пȣtere пȣblikъ intervenia, ши aȣtorisa пe ofensorŭ a da oare-kare sȣmъ пentrȣ îndrenтarea deliktȣlȣĭ seŭ. Însъ, în oriџinъ, ofensatȣlŭ avea drenтŭ d'a refȣsa reskȣmпъrarea ши d'a ziчe. „Voiŭ sъ mĭ deпrinzŭ drenтȣlŭ de resbȣnare, voiŭ resbelȣlŭ.“ Leџislatorȣlŭ atȣnчĭ saŭ maĭ bine obiчeiele, kъчĭ noĭ пersonifikъmŭ sȣb nȣmele de leџislatorŭ, nisчe kȣrate obiчeie kari mȣltŭ timпŭ n'avȣrъ niчĭ ȣnŭ felŭ de aȣtoritate legalъ; obiчeiele intervenia darъ, zikîndŭ: „Daka vreĭ sъ цĭ resbȣnĭ, ши „sъ faчĭ resbelŭ kȣ inemikȣlŭ teŭ, anoĭ îlŭ „veĭ faчe dȣпe oare-kari forme, ши de faцъ „kȣ kъцĭ-va martorĭ.“

Astŭ-felŭ se întrodȣse în leџislaцiȣne kombaterea jȣdekъtoreaskъ, ka o regȣlare a drenтȣlȣĭ de resbelŭ, ka ȣnŭ kъmпŭ nemъrџinitŭ ши deskisŭ resbȣnъrii. Astŭ-felŭ è чea d'întîiŭ ши adevъrata eĭ sorџinte; sпeranцa în jȣ-

dekata lsĭ Dsmnezeŭ, adevъrslŭ nroklamatŭ de însѕ-шĭ Dsmnezeŭ în eшitslŭ kombaterii, aчestea sъntŭ nisчe idee kari s'aŭ asoчiatŭ maĭ tъrziŭ, kъndŭ kredinцele relicioase шi klerslŭ krestinŭ aŭ jskatŭ snŭ mare rolŭ în ksцetarea шi viaцa barbarilorŭ: la înчenstŭ kombaterea jsdekъtoreaskъ a fostŭ nsmaĭ o formъ legalъ a drentslsĭ чelsĭ maĭ tare, formъ msltŭ maĭ lъmsritŭ reksnoskstъ în leцea Ripuarilor de kъtŭ în чea salikъ.

Jsdekъndŭ dsn' aчeste dosъ diferinцe, arŭ veni ksiva, în чelŭ d'întîiŭ momentŭ, a krede kъ чea d'întîiŭ din aчeste dosъ leцĭ este чea maĭ vekiъ. Niчĭ o îndoialъ, în adevъrŭ, kъ sistema *konjsratorilorŭ* шi kombaterea jsdekъtoreaskъ era ale soчietъцiĭ цermane nrimitive. Leцea rinsarъ va semъna darъ ka чea maĭ kredinчioasъ a eĭ imaцine. Dar ns è aшa. Шi maĭ întîiŭ, aчeste dosъ diferinцe, kari seamъnъ a da asteĭ leцĭ o fisionomiъ maĭ barbarъ, aratъ singsre o sforцъ, o nrimъ nъшire afarъ din barbariъ; kъчĭ aratъ skonslŭ, daka ns de a o desfiinцa, чelŭ nsцinŭ de a o regsla. Тъчerea, în nrivinцa aчeasta, lasъ toate lskrsrile ssb imnerislŭ obiчeislsĭ, adikъ alŭ violinцeĭ шi alŭ întîmnlъriĭ. Leцea rinsarъ se чearkъ, skriindŭ шi determinъndŭ obiчeislŭ, a lŭ nrefaчe în leцe, adikъ a lŭ faчe

fiksȣ шi џeneralȣ: simптomъ asigȣratъ a ȣneĭ date maĭ moderne, a ȣneĭ soчietъџĭ пȣџinȣ maĭ înalte.

Maĭ sȣntȣ пe lîng' aчestea шi alte diferinџe între aste doȣъ leџĭ, шi kari пrobeazъ nekontestabilȣ aчestȣ resȣltatȣ.

I-iȣ. Aџĭ пȣtȣtȣ vedea dȣпe singȣra enȣmerare a artikȣlilorȣ, kъ dreпtȣlȣ чivilȣ џine, în leџea riпȣarъ, ȣnȣ lokȣ mȣltȣ maĭ mare de kъtȣ în leџea salikъ. Dreпtȣlȣ пenalȣ dominъ totȣ d'aȣna într'însa; kȣ toate aчestea leџea este maĭ пȣџinȣ esklȣsivȣ o kondikъ пenalъ; пroчedȣra, mъrtȣriele, starea пersoanelorȣ, пroпrietatea шi diferitele eĭ modȣrĭ de transmitere, k'ȣnȣ kȣvîntȣ, toate пъrџile leџislaџiȣniĭ streine пenalitъџiĭ sȣntȣ чelȣ пȣџinȣ arъtate într'însa шi kъte o datъ kiarȣ kȣ destȣlъ skȣmпъtate.

2-lea. Maĭ mȣltȣ înkъ, шi aчeasta è o faпtъ imпortantъ, regalitatea aпare mȣltȣ maĭ mȣltȣ în leџea riпȣarъ de kъtȣ în чea salikъ. Aчi nȣ se aratъ sȣb vre ȣnȣ raпortȣ пolitikȣ; nȣ è vorbъ de пȣtere regalъ, niчĭ de modȣlȣ kȣ kare ea se deпrinde; чi è vorbъ de reџe, ka de ȣnȣ individȣ maĭ mȣltȣ konsiderabilȣ sȣb toate raпortȣrile, шi de kare leџea katъ sъ se okȣпe sпeчialȣ. Ea ilȣ konsiderъ maĭ kȣ seamъ ka пroпrietarȣ saȣ пatronȣ, ka ȣnȣlȣ

чe are dominie întinse, шi пe aчeste dominie koloni пe karĭ ĭi sпekъlъ, oamenii înrolaцĭ în serviчiълъ seъ, saъ пъшĭ sъb пrotekцiъnea sa; шi пe aчestъ temeiъ, ea i akoardъ, lъĭ saъ la aĭ seĭ, пrivileцie пъmeroase шi destълъ de imпortante. Vъ voiъ arъta пъmaĭ kъte-va dintr'înseele:

„I-iъ. Daka чineva rъпesчe пrin violinцъ „obiektъlъ oare-kare alъ vre-ъnъĭ omъ alъ re-„цelъĭ, saъ alъ vre-ъnъĭ omъ alъtъratъ пe lîngъ „vr'o biserikъ, va пlъti o sъmъ întreitъ de „kъtъ aчeia чe se kъdea a se пlъti, daka kri-„ma arъ fi fostъ komisъ kъtre vre-ъnъ altъ „Ripuar. (tit. XI. § 4.)

„2-lea. Daka krima s'a komisъ de vre-ъnъ „omъ alъtъratъ пe lîngъ vre-o biserikъ, saъ пe „lîngъ vre-ъnълъ din dominiele reцelъĭ, sъ пlъ-„teaskъ пe jъmъtate sъma чe s'arъ da de vre-„ъnъ altъ Franciĭ. La întîmпlare de denegare, „va trebъi sъ se jъstifiчe înfъцimъndъ-se la jъ-„rъmîntъ kъ treĭ-zeчĭ шi шease konjъraцĭ. „(tit: XVIII. § 5.)

„3-lea. Ѹnъ omъ alъtъratъ пe lîngъ do-„miniele reцelъĭ, Roman saъ liberatъ tabъlarъ, „kiъmatъ la jъstiцiъ, nъ va пъtea fi interпelatъ, „niчĭ a fi obiektълъ vre-ъneĭ akъsъrĭ kaпitale. „(tit. LX. § 22.).

„4-lea. Daka va fi kiъmatъ a veni la jъ-

„dekatъ, îшĭ va faчe kȣnoskȣtъ kondiцiȣnea „пrintr'o deklarare пe kare o va întъri пe altare; „dȣпe kare se va ȣrma în пrivinцъ-ĭ, пrekȣm „nȣ se ȣrmeazъ în пrivinцa Ripuarilor. (Ibid., „§. 23.).

„5-lea. Sklavii reцelȣĭ saȣ̆ aĭ vre ȣneĭ „biseriчe nȣ se aпъrъ niчĭ o datъ пrin orga-„nȣlȣ̆ vre ȣnȣĭ aпъrъtorȣ̆; чi se aпъrъ eĭ sin-„gȣrĭ, шi le este ertatȣ̆ a se jȣstifika пrin jȣ-„rъmîntȣ̆, fъr' a fi oпriцĭ a resпȣnde singȣrĭ „la întrebъrile чe li se vorȣ̆ adresa, (ibid., § 24.)

„6-lea. Daka vre ȣnȣlȣ̆ va întreпrinde a „restȣrna vr' o kartъ regalъ, fъr' a пȣtea пro-„dȣчe vre o alta kare sъ fi abrogatȣ̆ пe чea „d'întîiȣ̆, aчela va пlъti kȣ viaцa lȣĭ aчestȣ̆ „atentatȣ̆. (tit. VII. § 7.)

„7-lea. Or-чine va kȣteza a trъda пe „reцele va пlъti kȣ viaцa aчeastъ atentare, шi „toate bȣnȣrile lȣĭ vorȣ̆ fi konfiskate. (tit. LXXI. § 1.)

Leцea salikъ nȣ vorbesчe nimikȣ̆ aseme-ne; aчi regalitatea a fъkȣtȣ̆ învederatȣ̆ ȣnȣ̆ пrogresȣ̆ destȣlȣ̆ de mare.

3-lea. Totȣ̆ aчeia-шĭ diferinцъ se aflъ între amîndoȣъ leцile kъndȣ̆ este vorba de Biserikъ: artikȣliĭ чe 'i чitiĭ пîn' aчi пrobea-zъ totȣlȣ̆; Biserika è пretȣtindene asimilatъ reцelȣĭ; totȣ̆ aчelea-шĭ пrivileцie sȣntȣ̆ akor-

date atъtȣ пъmîntȣrilorȣ kъtȣ ші kolonilorȣ sale.

4-lea. Se maĭ deskoперъ asemene în leџea riпȣarъ o influinцъ пȣцinȣ maĭ mȣltȣ însemnatъ a leџiĭ romane; ea nȣ se mъrџineсче nȣmaĭ întrȣ a o aminti spre a ziче kъ Romaniĭ trъeskȣ sȣb imperiȣlȣ eĭ; чi priimeсче oare-kari disposiцiȣnĭ ale eĭ. Аша dаръ regȣlъndȣ formalitъцile liberъriĭ, ea ziче:

„Voimȣ ka totȣ Francul Ripuar saȣ libe-„rȣlȣ tabȣlarȣ kare, pentrȣ binele sȣfletȣlȣĭ „seȣ, saȣ prin mizlokȣlȣ vre ȣneĭ retribȣirĭ, „va voi sъ libereze pe sklavȣlȣ seȣ prin for-„mele arъtate de leџea romanъ; sъ se înfъ-„цiшeze în biserikъ înaintea preoцilorȣ, dia-„konilorȣ, klerȣlȣĭ ші popорȣlȣĭ..." (Dȣпс for-„malitъцile liberъriĭ.) (tit. LX. § I.)"

Шi aчesta è ȣnȣ semnȣ, slabȣ negreшitȣ, însъ realȣ, alȣ ȣneĭ soчietъцĭ пȣцinȣ maĭ înaintāte.

5-lea. În-fine, kъndȣ чiteсче чine-va kȣ lȣare a minte leџea riпȣarъ în toatъ întreџimea eĭ, se mirъ de ȣnȣ karakterȣ maĭ пȣцinȣ barbarȣ de kъtȣ alȣ leџiĭ saliчe; disposiцiȣnile sȣntȣ maĭ preчise, maĭ întinse; vede чine-va într'însa maĭ mȣlte intenціȣnĭ maĭ kȣџetate, maĭ politiче, inspirate de цintirĭ maĭ џenerale. Nȣ sȣntȣ totȣ d'aȣna nȣmaĭ nisче

simпle obiчeie întokmite; leцislatorȣlȣ ziчe kъte o datъ: „Stabilimȣ, ordonъmȣ.“ Totȣlȣ aratъ în-fine kъ aчea leцislaцiȣne, daka nȣ în forma eĭ, чelȣ пȣцinȣ în ideele шi obiчeiele чe fakȣ fondȣlȣ eĭ, este dintr'o eпokъ пosterioarъ, dintr'o stare maĭ пȣцinȣ barbarъ, шi dovedesчe ȣnȣ noȣ пasȣ în transakцiȣnea soчietъцiĭ цermane în чea romanъ, шi a aчestorȣ doȣъ soчietъцĭ în чea noȣъ, kare kъta sъ se naskъ din amestikȣlȣ lorȣ.

De la leцea Ripuarilor sъ treчemȣ l'a Burginionilor, шi sъ vedemȣ daka шi în aчesta aflъmȣ totȣ aчeia-шĭ faпtъ.

Redakцiȣnea leцiĭ Bȣrginionilor se krede între anȣlȣ 467 saȣ 468, a doȣa de kъndȣ kȣ domnia lȣĭ Gondebaud, шi anȣlȣ 534, eпoka kъderiĭ aчestȣĭ regatȣ sȣb armiele Francilor. Treĭ пъrцĭ, kȣ date diferite dȣпe kȣm se vede, komпȣnȣ aчeastъ leцe: чea d'întîiȣ, kare koпrinde чele пatrȣ-zeчĭ шi ȣna de titȣle d'întîiȣ, aпarteneazъ învederatȣ reцelȣĭ Gondebaud, шi se пare a fi пȣblikatъ maĭ 'nainte de anȣlȣ 501. Шlekъndȣ del' a пatrȣ-zeчĭ шi doȣa titȣlъ, karakterȣlȣ leцislaцiȣniĭ se skimbъ: leцile чele noȣe nȣ sȣnt altȣ чeva de kъtȣ nisчe modifikъrĭ ale чelorȣ vekĭ: ele esпlikъ, reformeazъ, komпlekteskȣ шi o anȣnчiъ

kъte o datъ într'adinsŏ. Dѕп' апропierea maĭ mѕltorŏ faпte în amъпѕntele kъrora n'am de lokŏ a minte a intra ачi, i vine kѕiva sъ kreazъ kъ astъ парte d'a doѕa a fostŏ redaktatъ шi пѕblikatъ пe la anѕlŏ 517, de reцele Sigismond, sѕчesorѕlŏ lѕĭ Gondebaud. În fine, doѕъ sѕпlimente formeazъ o a treia парte, adъѕцitъ la leцe, sѕb nѕmele пositivŏ de *additamenta*, kѕm se vede totŏ de Sigismond, mortŏ în anѕlŏ 523.

Пrefaцa пѕsъ în kaпѕlŏ testѕlѕĭ konfirmъ aчeste koniektѕre: ea este învederatŏ kompѕsъ de doѕъ пrefaцe, din eпoчe diferite: ѕna vine de la reцele Gondebaud шi чea altъ de la releцe Sigismond. Kъte-va manѕskrise nѕmaĭ atribѕieskŏ asemene пe aчeastъ din ѕrmъ totŏ reцelѕĭ Gondebaud; însъ чeĭ чe o daŏ lѕĭ Sigismond meritъ negreшitŏ пreferinцa.

Aчea пrefaцъ, domnilorŏ, resпъndesчe mѕltъ lѕminъ asѕпra ѕnorŏ kestiѕnĭ mѕltŏ maĭ imпortante de kъtŏ data leцiĭ, ea i dovedesчe karakterѕlŏ, шi o distinцe kѕratŏ, kiarŏ dela întîia пrivire, de чele doѕъ leцĭ barbare de kari ne amŏ okѕпatŏ. Am trebѕinцъ a v'o чiti întreagъ:

„Пrea gloriosѕlŏ reцe alŏ Burginionilor

„Gondebaud, dѕпе че maĭ întîiŭ, пentrѕ in-
„teresѕlŭ шi reпaѕѕѕlŭ пoпoarelorŭ noastre,
„a kѕцetatŭ matorŭ la konstitѕцiѕnile noastre,
„шi l'ale stremoшilorŭ nostri, пrekѕm шi la чeia
„че, în fiъ-kare materiъ шi în fiъ-kare lѕkrѕ,
„regѕla, se kѕvine maĭ bine onestъцiĭ, raцiѕ-
„niĭ шi drentъцiĭ, amŭ черчetatŭ toate aчestea
„îmпreѕnъ kѕ konvokaцiĭ nostri чeĭ marĭ; шi,
„atъtŭ dѕпе пъrerea noastrъ kъtŭ шi dѕп' a
„lorŭ, amŭ ordonatŭ a se skrie statѕtele ѕrmъ-
„toare kѕ skoпŭ ka leцile sъ remîiъ eterne.

„În nѕmele lѕĭ Dѕmnezeŭ, în alŭ doilea
„anŭ alŭ domniriĭ gloriosѕlѕĭ nostrѕ domnŭ
„reцele Sigismond, kartea ordonanцelorŭ atin-
„gъtoare de manцinerea eternъ a leцilorŭ tre-
„kѕte шi пresente s'a fъkѕtŭ la Lion, în a
„пatra zi a lѕneĭ lѕĭ aпrile.

„Пentrѕ iѕbirea drentъцiĭ, пrin mizlo-
„kѕlŭ kъria пoate sъ шĭ fakъ чineva пe Dѕm-
„nezeŭ favorabilŭ, шi sъ kaпete пѕtere de пъ-
„mîntŭ, dѕпе че maĭ întîiŭ amŭ цinѕtŭ kon-
„siliŭ kѕ konцiĭ шi kѕ чeĭ maĭ marĭ aĭ
„nostri, пe amŭ aпlikatŭ a regѕla toate lѕ-
„krѕrile astŭ-felŭ, în kъtŭ integritatea шi
„drentatea în jѕdekъцĭ sъ resпingъ or-че
„darŭ, or-че mizlokŭ de korѕmпere. Toцĭ
„aчeia kari sѕntŭ în пѕtere trebѕe, înче-
„пîndŭ de astъ-zĭ, a jѕdeka între Burgihion

„ши Roman дѕпе копrinderea leџilorѕ̆ noastre „komпѕse ши îmbѕпъtъџite într'o komѕпъ ѕ- „nire; astѕ̆-felѕ̆ în kъtѕ̆ nimінĭ sъ nѕ sпere „ши sъ nѕ kѕteze, în vre o jѕdekatъ saѕ̆ vre „o afaчere, a пriimi чeva de la ѕпa din пъr- „џile пrigonite sѕb kѕvîntѕ̆ de darѕ̆ saѕ̆ fo- „losѕ̆, чi nѕmaĭ пartea чe are dreпtate sъ шĭ „o kaпete. ши пentrѕ aчeasta sъ fiъ de ajѕnsѕ̆ „integritatea jѕdelѕĭ. Kredemѕ̆ ka o datoriъ „a ne imпѕne noĭ înши-ne aчeastъ kondiџiѕne, „ka niminĭ, în or-чe lѕkrѕ arѕ̆ fi, sъ nѕ kѕ- „teze sъ чerчe integritatea noastrъ пrin soli- „чitъrĭ saѕ̆ darѕrĭ, respingîndѕ̆ astѕ̆-feĭѕ̆ de- „пarte de noĭ maĭ întîiѕ̆, пentrѕ iѕbirea dreп- „tъџiĭ, чeia чe interziчemѕ̆ noĭ în totѕ̆ rega- „tѕlѕ̆ nostrѕ tѕtѕlorѕ̆ jѕdekъtorilorѕ̆. Fiskѕlѕ̆ „nostrѕ nѕ trebѕe sъ пretinzъ niчĭ elѕ̆ maĭ „mѕltѕ̆ de kъtѕ̆ strînџerea amendeĭ, astѕ̆-felѕ̆ „пrekѕm se aflъ stabilitъ în leџĭ. Ka чeĭ marĭ, „konџiĭ, konsiliariĭ, domestiчiĭ ши mairiĭ kaseĭ „noastre, konsilariĭ ши konџiĭ de чetъџĭ ши „de kamпanie atъtѕ̆ bѕrginionĭ kъtѕ̆ ши romanĭ, „пrekѕm ши toџĭ jѕdekъtoriĭ-deпѕtaџĭ, kiarѕ̆ „în kasѕrĭ de resbelѕ̆, sъ ѕчiъ kъ nѕ trebѕe „sъ пriimeaskъ nimikѕ̆ пentrѕ kaѕsele traktate „saѕ̆ jѕdekate înaintea lorѕ̆, ши kъ asemene „nѕ trebѕie sъ чearъ чeva de la vre o пarte „kѕ titѕlъ de пromitere saѕ̆ resпlъtire. Пъrџile

„sъ nȣ fiъ asemene silite a se tokmi kȣ jȣdele, „astȣ-felȣ ka dînsȣlȣ sъ пriimeaskъ dela ele „чeva. Ka daka vre ȣnȣlȣ din jȣdekъtoriĭ sȣsȣ „nȣmiцĭ se lasъ a se korȣпe, шi kȣ toate „leцile noastre, è konvinsȣ kъ a пriimitȣ „o resпlatъ пentrȣ vre o afaчere saȣ jȣdekatъ, „kiarȣ de a jȣdekatȣ drentȣ, atȣnчĭ пentrȣ „esemпlȣlȣ tȣtȣlorȣ, daka krima è пrobatъ, ka- „tъ sъ fiъ пedeпsitȣ kȣ moartea; шi astȣ felȣ „kȣ toate aчestea ka greшala aчelȣia чe è „konvinsȣ de vînzъrĭ, fiindȣ asȣпra lȣĭ пedeп- „sitъ, sъ nȣ linseaskъ de bȣnȣrile lȣĭ пe ko- „пiĭ saȣ mostenitoriĭ lȣĭ leцitimĭ. Kъtȣ пen- „trȣ sekretariĭ jȣdekъtorilorȣ-deпȣtaцĭ, ni se „пare kъ, пentrȣ drentȣlȣ lorȣ asȣпra jȣdekъ- „цilorȣ, o a treia пarte de aшĭ[1] katъ sъ le „fiъ destȣlъ în lȣkrъrile de пeste zeчe *solidi*; „maĭ josȣ de aчeastъ sȣmъ, katъ sъ чearъ „ȣnȣ maĭ mikȣ drentȣ. Krima vînzъriĭ fiindȣ „interzisъ sȣb aчelea-шĭ пedeпse, ordonъmȣ, „пrekȣm aȣ fъkȣtȣ шi stremoшiĭ nostri, a se „jȣdeka Romaniĭ dȣпe leцile romane, шi kъ „aчeștia sъ ȣчiъ kъ vorȣ пriimi în skrisȣ for- „ma шi koпrinderea leцilorȣ dȣпe kari trebȣe „a jȣdeka ka niminĭ sъ nȣ se пoatъ skȣsa „desпre neȣчiinцъ. Kъtȣ пentrȣ aчeia чe s'a

[1] O monedъ romanъ.

„jѕdekatѕ̆ reѕ̆ vre o altъ datъ, kaпrinderea le-
„цiĭ чeĭ vekĭ va fi konservatъ. Пe lîng' a-
„чeasta maĭ adъѕцimѕ̆ kъ, daka ѕnѕ̆ jѕde akѕ-
„satѕ̆ ka korѕпъtorѕ̆ nѕ noate fi konvinsѕ̆ niчĭ
„într'ѕnѕ̆ felѕ̆, atѕnчĭ, akѕsatorѕlѕ̆ va fi ѕѕпѕsѕ̆
„пedeпseĭ чe amѕ̆ ordonatѕ̆ a se faчe jѕdelѕĭ
„vînzъtorѕ̆. Daka vre ѕnѕ̆ пѕnktѕ̆ nѕ se aflъ
„regѕlatѕ̆ în leцile noastre, ordonъmѕ̆ a se
„raпorta nѕmaĭ jѕdekъцiĭ noastre desпre a-
„чeasta. Dak vre ѕnѕ̆ jѕde, atъtѕ̆ barbarѕ̆, kъ-
„tѕ̆ шi romanѕ̆, din simпliчitate saѕ̆ neîn-
„grijire, nѕ jѕdekъ lѕkrѕrile asѕпra kъrora a
„otъrîtѕ̆ leцea noastrъ, шi ka sa fiъ skѕtitѕ̆
„de korѕпere, sъ sчiъ kъ va пlъti treĭ-zeчĭ
„*solidi* romanĭ,[1] шi kъ, dѕпe чe se vorѕ̆ în-
„treba пъrцile, kaѕsa lorѕ̆ se ve jѕdeka din
„noѕ̆. Maĭ adъѕцimѕ̆ kъ: daka dѕп'o întreitъ
„kiъmare, jѕdekъtoriĭ n'aѕ̆ jѕdekatѕ̆, шi dak'
„aчela kare are aчea jѕdekatъ krede kъ se
„kѕvine a ne raпorta noѕъ, пrobъndѕ̆ maĭ în-
„tîiѕ̆ kъ a kiъmatѕ̆ de treĭ orĭ пe jѕdekъtoriĭ
„seĭ шi kъ n'a fostѕ̆ askѕltatѕ̆, atѕnчĭ jѕdele
„va fi kondemnatѕ̆ a пlъti o amendъ de doĭ
„-sпre-zeчe *solidi.* Dar шi daka vre ѕnѕlѕ̆,
„într'o kaѕsъ oare-kare, neîngrijindѕ̆ a kiъma
„пe jѕdekъtorĭ de treĭ orĭ пrekѕm s'a zisѕ̆
„maĭ sѕsѕ̆, va пѕtea a se adresa kъtre noĭ, va
„пlъti amenda чe amѕ̆ пѕs'o пentrѕ jѕdekъtoriĭ

„întъrzietorĭ. Шi пentrȣ ka niчĭ o lȣkrare sъ „nȣ se întъrzie din kaȣsa jȣdekъtorilorȣ̆ de- „legaцĭ, niчĭ ȣnȣ̆ konte romanȣ̆ saȣ̆ bȣr- „ginionȣ̆ sъ nȣ шĭ iea asȣпra de a jȣdeka vre „o kaȣsъ în liпsa jȣdelȣĭ la kare пrivesчe „dînsa, ka aчeia чe aleargъ la leџe sъ nȣ пoa- „tъ fi nesigȣrĭ în пrivinцa jȣridikцiȣnii. Ne „a пlъkȣtȣ̆ a konfirma aчeastъ seriъ de ordo- „nanцe, dȣпe inskriпцiȣnile konцilorȣ̆, kȣ sko- „пȣ̆ ka regȣla чe a fostȣ̆ skrisъ пrin bȣna пoa- „strъ шi a tȣtȣlorȣ̆ voinцъ, пъstratъ fiindȣ̆ de „пosteritate sъ aibъ soliditatea ȣnȣĭ пaktȣ̆ e- „ternȣ̆. (Ȣrmeazъ sȣbskrierile a treĭ-zeчĭ шi „doĭ konцĭ.)

Fъr'a merџe maĭ deпarte, domnilorȣ̆, dȣп' aчeastъ singȣrъ пrefaцъ, diferinцa dintre a- чeste treĭ leџĭ este învederatъ: aчeasta din ȣrmъ, nȣ è o simпlъ kȣleџere de obiчeie, re- daktatъ nȣ se sчie de чine, niчĭ în чe eпokъ, niчĭ kȣ чe skoпȣ̆, чi è o lȣkrare de leџislaцi- ȣne, emanatъ dintr'o пȣtere regȣlatъ, k'ȣnȣ̆ skoпȣ̆ de ordine пȣblikъ, kare aratъ, k'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆, oare-kari karaktere adevъratȣ̆ пolitiчe, шi deskoпere ȣnȣ̆ gȣvernȣ̆, skoпȣlȣ̆ чelȣ̆ пȣ- цinȣ̆ alȣ̆ ȣnȣĭ gȣvernȣ̆.

Sъ intrъmȣ̆ akȣm în interiorȣlȣ̆ kiarȣ̆ alȣ̆ leџiĭ, elȣ̆ nȣ desminte niчĭ de kȣm пrefaцa.

Ea koпrinde 110 titȣle шi 354 artikȣli,

adikъ: 142 artikslĭ de dreptŏ чivilŏ; 30 de прочedsrъ чivilъ saŭ kriminalъ, шi 182 de dreptŏ penalŏ. Dreptslŏ penalŏ se împarte în 76 artikslĭ pentrs delikte în kontra persoanelorŏ; 62 pentrs delikte în kontra proprietъцilorŏ; шi 44 artikslĭ pentrs diferite delikte. Eatъ prinчipalele resslltate, la kari kondsчe esaminslŏ disposiцisnilorŏ astŏ-felŏ klasifikate.

1-iŏ. Kondiцisnea Burginionului, шi a Romanului este aчeia-шĭ; or-чe diversitate leцisitъ a despъrstŏ; în materiъ чivilъ saŭ kriminalъ, ka ofensaцĭ saŭ ofensorĭ, eĭ ssntŏ psшĭ pe aчela-шĭ niчiorŏ de egalitate. Testele ssntŏ pline de probe. Aleseĭ kъte-va din чele чe batŏ maĭ msltŏ la okiŏ:

„1-iŏ. Ka Burginionii шi Romanii sъ fiъ „sspsшĭ l'aчeia-шĭ kondiцisne (tit: X, § 1.)

„2-lea. Daka vre o fatъ romanъ s'a snitŏ „k'snŏ Burginion fъrъ voinцa saŭ fъrъ sчirea „пъrinцilorŏ eĭ, sъ sчiъ kъ ns va kъпъta ni„mikŏ din bsnslŏ пъrinцilorŏ seĭ. (tit. XII, § 5).

„3-lea Daka vre snŏ omŏ liberŏ Bur„ginion a intratŏ în vre o kasъ ka sъ fakъ „vre o чeartъ ,sъ plъteaskъ шease *solidi* stъ„pînslsĭ kaseĭ, шi doĭ-spre-zeчe *solidi* dreptŏ „amendъ. Voimŏ ka în aчeastъ privinцъ, aчeia „-шĭ kondiцisne sъ fiъ impssъ atъtŏ Roma„nilor, kъtŏ шi Burginonilor, (tit. XV, § 1)

*

„4-lea Daka vre ȣnȣlȣ̆, kъlъtorindȣ̆ пentrȣ „interesele sale пrivate, sosesчe în kasa ȣnȣĭ „Burginion шi i чere osпitalitate, шi daka „Burginionul i aratъ kasa vre ȣnȣĭ Roman, „пrobъndȣ-se aчeasta, atȣnчĭ Bȣrginionul sъ „пlъteaskъ treĭ *solidi* aчelȣia пe a kъrȣia ka- „sъ a arъtat'o kъlъtorȣlȣĭ. шi alцĭ treĭ *solidi* „ka amendъ. (tit. XXXVIII, § 6.)

Aчestea sȣntȣ̆ fъrъ îndoialъ nisчe îngrijrĭ minȣцioase sпre a manцine пe amîndoȣъ пoпoarele în aчeia-шi nivelъ. Aшa darъ se чitesчe în Grigoriu de Tours. „Reцele Gon- „debaud institȣi, în цara чe se nȣmesчe akȣm „Burgonia, leцĭ maĭ dȣlчĭ, kȣ skoпȣ̆ d'a nȣ „aпъsa пe Romani." [1]

2-lea Drenтȣlȣ̆ пenalȣ̆ alȣ̆ Burginionilor nȣ este totȣ̆ ka шi alȣ̆ Francilor. Reskȣmпъ-rarea se aflъ шi într'însȣlȣ̆, însъ nȣ é nȣmaĭ aчeasta singȣra пedeaпsъ; пedeпsele korпorale se iveskȣ̆; se maĭ vъdȣ̆ asemene шi mȣlte alte пedeпse morale; leцislatorȣlȣ̆ se чearkъ a se ser-vi kȣ sȣferinцa saȣ̆ kȣ'rȣшinea. [2] Inventъ kiarȣ̆ nisчe пedeпse stranie, пrekȣm se vъdȣ̆ mȣlte asemene în evȣlȣ̆ de mizlokȣ̆. Daka, sпre e-

---

[1] Tom I, пaц. 96 din *Kȣleцerea mea de memoriale relative la istoria Franciei.*

[2] Vedeцĭ sȣпlementȣlȣ̆ întîiȣ̆, tit. X.

semnlȣ, vr'ȣnȣ̆ kȣrȣiȣ̆ de vînъtoare s'a fȣratȣ̆, fȣrȣlȣ̆ este atȣnчĭ kondemnatȣ̆ saȣ̆ a lъsa пe kȣrȣiȣ̆ sъ mъnînчe din kornȣlȣ̆ lȣĭ шease ȣnчie de karne, or sъ nlъteaskъ шease *solidi*. Asta însъ é mȣmaĭ o estravaganцъ selbatikъ, dar aratъ nisчe чerkъrĭ de пenalitate пrea diferite de vekile obiчeiꞔ цermaniчe. Diferinцa se maĭ vede asemene шi în alte simпtome: deliktele sȣntȣ̆ mȣltȣ̆ maĭ variate, se vъdȣ̆ mȣltȣ̆ maĭ пȣцine în kontra пersoanelorȣ̆, шi altele kari se naskȣ̆ цinîndȣ̆ de nisчe relaцiȣnĭ soчiale maĭ regȣlate шi maĭ komпlikate.

3-lea Astȣ̆-felȣ̆ dreпtȣlȣ̆ чivilȣ̆ шi пroчedȣra okȣпъ în leцea Burginionilor ȣnȣ̆ maĭ mare lokȣ̆ de kъtȣ̆ în чele пreчedente. Ele sȣntȣ̆ màĭ obiektȣlȣ̆ jȣmъtъцiĭ artikȣlilorȣ̆; în leцea Ripuarilor koпrinde nȣmaĭ doȣъ din чinчĭ пъrцĭ, шi nȣmaĭ a шeaselea în leцea salikъ. É destȣlȣ̆ a deskide чine-va leцile lȣĭ Gondebaud шi ale lȣĭ Sigismond sпre a vedea o mȣlцime de disпosiцiȣnĭ asȣпra sȣчesiȣnilorȣ̆, testamentelorȣ̆, donaцiȣnilorȣ̆, maritaцelorȣ̆, kontraktelorȣ̆, etc;

4-lea Întîlnesчe чine-va într'însa kiarȣ̆ шi oare-kari îmпrȣmȣtъrĭ пositive din leцea romanъ. Abia пȣtȣrъmȣ̆ deosebi adineaorĭ în leцea riпȣarъ kъte-va ȣrme dintr'o asemene faпtъ; aчi, este învederatъ, maĭ kȣ seamъ în aчeia чe

пrivesчe drепtȣlȣ̆ чivilȣ̆. Nimikȣ̆ maĭ simпlȣ: drепtȣlȣ̆ чivilȣ̆ era rarȣ̆ щi slabȣ̆ în leџile barbare; îndatъ чe пrogresȣlȣ̆ relaџiȣnilorȣ̆ soчiale dete materia пentrȣ aчeasta, forma fȣ lȣatъ dela leџislaџiȣnea romanъ. Eatъ doȣъ disпosiџiȣnĭ ȣnde imitarea este sigȣrъ:

1.

„Daka vre o femeiъ bȣrginionъ, dȣпe moartea bъrbatȣlȣĭ seȣ̆, treчe, dȣпe kȣm se întîmпlъ, în a doȣa saȣ̆ a treia kъsъtoriъ, щi daka are fiĭ din fiъ-kare kъsъtoriъ, sъ пosede în ȣsȣfrȣktȣ̆ пe kъtȣ̆ va trъi[1] donaџiȣnea пȣпџialъ; iar dȣпe moarte-ĭ fiъ-kare din fiiĭ eĭ sъ reafle чeia чe tatъlȣ̆ lorȣ̆ a datȣ̆ mȣmeĭ sale; femeia sъ n'aibъ niчĭ ȣnȣ̆ drептȣ̆ de a da, a vinde, saȣ̆ a resiпi чeva din чeia чe a пriimitȣ̆ ka donaџiȣne пȣпџialъ.“ (tit. XXIV, § 1.)

1.

Ka toџĭ sъ ȣчiъ kъ daka femeile, dȣпe treчerea timпȣlȣĭ leџiȣitȣ̆, trekîndȣ̆ în a doȣa kъsъtoriъ, щi avîndȣ̆ koпiĭ din kъsъtoriele trekȣte, trebȣe sъ konserve, пe kъtȣ̆ vorȣ̆ trъi, ȣsȣfrȣktȣlȣ̆ bȣпȣrilorȣ̆ чe aȣ̆ пriimitȣ̆[2] în timпȣlȣ̆ kъsъtorielorȣ̆ lorȣ̆; iar пroпrietatea sъ remъiъ koпiilorȣ̆ kъrora leџile чele maĭ sakre le dъ drептȣlȣ̆ dȣпe moarte. (Kond: Theodos: kart: III. tit: VIII. k. 3; *ibid.*, k. 2.)

2.

„Donaџiȣnile щi testamentele fъkȣte între пoпorȣlȣ̆ nostrȣ, vorȣ̆ fi va-

2.

În adaȣsele чe nȣ le пreчede ȣnȣ̆ testamentȣ̆ ka щi în testamente, inter-

[1] *Dum advivit usufructu possideat.*
[2] *Dum advixerit in usufructu possideat.* (Interpret.)

labile kъndŏ чinчĭ saŭ шease martorĭ vorŭ înkredinца nrin nъnerea siџilisлsĭ saŭ a sъbskrieriĭ." (tit: XLIII. § 1.)

venirea a чinчĭ saŭ шease martorĭ nъ trebъe niчĭ o datъ sъ linseaskъ." (Kond: Theodos:, kar. IV, tit: IV, k. 1.)

Aшĭ maĭ nъtea arъta înkъ шi alte analogie asemene.

5-lea În fine, leџea Burginionilor aratъ lъmъritŏ kъ regalitatea fъkъse, l'aчestŏ nonorŭ, nrogrese destъlŭ de marĭ. Nъ kъ è vorbъ desnre aчeasta aчi maĭ mъltŭ de kъtŭ într'altъ narte; nъ è kiarŭ de lokŭ vorbъ sъb nъnktъlŭ de vedere nolitikŭ; leџea Burginionilor este чea maĭ nъџinŭ nolitikъ dintre leџile barbare, aчeia kare intrъ maĭ mъltŭ esklъsivŭ în drentъlŭ nenalŭ шi чivilŭ, шi konrinde maĭ nъџine alъsiъnĭ nentrъ gъvernъlŭ џeneralŭ. Dar dъne totalitatea aчesteĭ leџĭ, dъne nrefaца eĭ, dъne tonъlŭ шi sniritъlŭ redakцiъniĭ sale aflъ чine-va în fiъ-kare momentŭ kъ reџele nъ è nъmaĭ ъnŭ simnlъ kanŭ de resbeliчĭ, nъmaĭ ъnŭ mare nronrietarŭ, шi kъ regalitatea a eшitŭ din kondiцiъnea eĭ barbarъ sнre a deveni o nъtere nъblikъ.

Vedeцĭ darъ bine, domnilorŭ, kъ toate aчestea nrobeazъ o soчietate maĭ desvoltatъ, maĭ regъlatъ; elementъlŭ romanŭ nredominъ din чe în чe maĭ mъltŭ asъnra чelъĭ barbarŭ; înaintъmŭ ne vъzъte în transiцiъnea ъnъia

într'altѕlѕ. saѕ maï bine în lѕkrarea ѕnirii kare trebѕe sъ le kombine împreѕnъ. Чeia чe Burginionii se parѕ kъ s'aѕ împrѕmѕtatѕ maï kѕ seamъ dela lѕmea romanъ, afarъ nѕmaï de kъte-va trъsѕre de drentѕ чivilѕ, este idea de ordine пѕblikъ, de gѕvernѕ пronriѕ zisѕ: abia se maï vede oare-kare ѕrmъ a vekilorѕ adѕnъri џermaniчe; inflѕinџa klerѕlѕï nѕ se vede niчï de kѕm domnitoare; чi è regalitatea kare пredominъ шi se silesчe a пrodѕчe пѕterea imnerialъ. Reџiï bѕrginionï sѕntѕ aчeia kari se parѕ kъ aѕ mostenitѕ maï komnlektѕ пe imneratorï, шi kari gѕvernъ dѕпe modelѕlѕ lorѕ. Поate kъ s'arѕ kѕveni a kъѕta astъ kaѕsъ în data regatѕlѕï lorѕ, fondatѕ ѕnѕlѕ din чele d'întîiѕ шi în timпѕlѕ пe kъndѕ organisarea Imnerïѕlѕï sѕbsista înkъ, saѕ era aпroaпe de sѕbsistatѕ; пoate asemene kъ шi kiarѕ stabilirea lorѕ, restrînsъ în maï strîmte otare de kъtѕ ale Visigoţilor шi Francilor, a пѕtѕtѕ lѕa în datъ o formъ maï regѕlatъ. Or шi kѕm, fanta̤è sigѕrъ шi karakterisъ пe aчestѕ пonorѕ шi leџislaџiѕnea lѕï.

Ea ѕrmъ de a fi în vigoare kiarѕ шi dѕпe чe Burginionii trekѕrъ sѕb jѕgѕlѕ Francilor; formѕlele lѕï Marculf шi kanitѕlariele lѕï Carol чelѕ Mare înkredinџeazъ desпre a-

чeasta[1]. O maĭ aflъ înkъ чine-va kiarŏ formalŏ amintitъ în alŏ IX-lea sekȣlŏ, de episkopii Agobard шi Hincmar; însъ пȣцinĭ oamenĭ, zikŏ eĭ, trъeskŏ akȣm sȣb leцea aчeastъ.

III-lea. Ȣrsita leцiĭ Visigoцilor a fostŏ maĭ mare шi maĭ lȣngъ. Ea formeazъ o kȣleцere konsiderabilъ, întitȣlatъ *Forum judicum*, шi a fostŏ sȣчesivŏ redaktatъ, de la anȣlŏ 466, epokъ a sȣiriĭ пe tronŏ a reцelȣĭ Euric, kare resida la Tulusa, шi пînъ la anȣlŏ 701, epoka morцiĭ reцelȣĭ Egica saŭ Egiza, kare resida la Toleda. Aчeastъ singȣrъ indikare aпȣnцъ kъ în aчelŏ intervalŏ skimbъrĭ marĭ s'aŭ fъkȣtŏ în sitȣaцiȣnea пoпorȣlȣĭ пentrȣ kare leцea era fъkȣtъ. Visigoцiĭ era de o kamdatъ stabiliцĭ la sȣdȣlŏ Galieĭ; шi în anȣlŏ 507 Clovis îĭ alȣngъ de akolo, le lȣъ Aquitania, шi nȣ le remase la nordȣlŏ Pirineilor de kъtŏ Septimania. Leцislaцiȣnea Visigoцilor nȣ è darъ neaпъratъ istorieĭ чivilisaцiȣniĭ noastre de kъtŏ nȣmaĭ пînъ l'aчea epokъ; maĭ tъrziŭ, Spania este maĭ singȣrъ interesatъ de dînsa.

În timпȣlŏ dominъriĭ sale la Tulusa, Euric пȣse sъ skriъ obiчeiele Visigoцilor: sȣчe-

---

[1] *Marculf.*, k. 1, 8 — Capit. 2 a. 813 — Baluze. 1, 505.

sorȣlȣ̆ lȣĭ Alaric, aчela kare fȣ omorîtȣ̆ de Clovis, пȣse sъ kȣleagъ ші sъ se пȣbliчe sȣb пȣmele de *Breviarium* leџile sȣпȣшilorȣ̆ seĭ romanĭ. Visigoţiĭ era darъ la înчeпȣtȣlȣ̆ sekȣlȣlȣĭ VI-ea, totȣ̆ în aчeia-шĭ sitȣaџiȣne ka ші Burginioniĭ ші Franciĭ; leџea barbarъ ші чea romanъ era distinkte; fiъ-kare пoпorȣ̆ пъzea пe a sa.

Kъndȣ̆ Visigoţiĭ fȣrъ alȣngaџĭ în Spania, aчeastъ stare se skimbѣ: reџele lorȣ̆ Chindasuinthe (642—652) îmпreȣпѣ amîndoȣъ leџile într'ȣna singȣrъ ші desfiiџѣ formalȣ̆ leџea romanъ; de atȣnчĭ fȣ пȣmaĭ o singȣrъ kondikъ, ȣпȣ̆ singȣrȣ̆ пoпorȣ̆. Astȣ̆-felȣ̆ fȣ sȣbstitȣitъ, пrintre Visigoţi, sistema leџilorȣ̆ reale, saȣ̆ dȣпe teritoriȣ̆, în sistema leџilorȣ̆ пersonale, saȣ̆ dȣпe oriџinъ, or dȣпe stirпĭ. Astъ din ȣrmъ sistemъ dominase ші domina înkъ maĭ la toate пoпoarele barbare; kъndȣ̆ Chindasuinthe o desfiingѣ la Visigoţi. Dar în Spania se întîmплѣ aчeastъ revolȣџiȣne; dela Chindasuinthe ші пînъ la Egica (642—701) se desvoltѣ *Forum judicum*, se komпlektѣ, ші lȣѣ forma sȣb kare îlȣ̆ kȣnoasчemȣ̆. Пe kъtȣ̆ timпȣ̆ Visigoţiĭ okȣпarъ sȣdȣlȣ̆ Galieĭ, чea din ȣrmъ redakџiȣne a vekilorȣ̆ lorȣ̆ obiчeie ші *breviarium*, dominarъ singȣre în џarъ. *Forum judicum* n'are darъ пentrȣ Fran-

ꞩia de kъtŏ ȣnŏ interesŏ nedirektŏ. Kȣ toate aчeștea, elŏ a fostŏ kъtŏ-va timпŏ în viꞡoare într'ȣna din пъrꞩile meridionale ale Galieĭ, okȣпъ în istoria ꞩeneralъ a leꞩilorŏ barbare ȣnŏ lokŏ destȣlŏ de mare, шi figȣreazъ într'însa ka ȣnŏ fenomenŏ însemnatŏ. Пermiteꞩi-mĭ darъ a vъ faчe kȣnoskȣtъ totalitatea шi karakterȣlŏ seŏ. Fъr' aчeasta, tablоȣlŏ leꞩislaꞩiȣnilorŏ barbare va fi nekomпlektŏ, шi idea чe ne va remъnea desпre dînsȣlŏ va fi neesaktъ.

Leꞩea Visigoților este fъrъ komпarare maĭ întinsъ de kъtŏ or-kare din aчelea desпre kari ne okȣпarъmŏ. Ea è komпȣsъ de o titȣlъ kare servъ ka пrefaꞩъ, шi de doȣъ-sпre-zeчe kъrꞩĭ, kari koпrindŏ 595 artikȣlĭ, saŏ leꞩĭ distinkte, de oriꞩinъ шi de datъ diferite. Toate leꞩile date saŏ formate de reꞩiĭ visigoꞩĭ, de la Euric пînъ la Egica, sȣntŏ koпrinse în aчeastъ kolekꞩiȣne.

Toate materiele leꞩislative se vъdŏ într'însa; asta nȣ è niчĭ kȣleꞩere de obiчeie antiчe, niчĭ o пrimъ înчerkare de reformъ чivilъ; чi este o kondikъ ȣniversalъ, kondikъ de dreпtŏ пolitikŏ, de dreпtŏ чivilŏ, de dreпtŏ kriminalŏ; kondikъ redaktatъ sistematikŏ, шi kare are skoпŏ de a îngriji de toate trebȣinꞩele soчietъꞩiĭ. Шi nȣ è nȣmaĭ kondikъ saŏ

adsnare de disnosiцiȣnĭ leцislative, чi o sistemъ de filosofiъ, o doktrinъ. Ea è nreчedȣtъ ші amestekatъ, iчĭ ші kolo, de disertaцiȣnĭ asȣnra oriцineĭ soчietъцiĭ, natȣreĭ, nȣteriĭ, organisъriĭ чivile, komnȣneriĭ ші nȣblikъriĭ leцilorȣ. Dar nȣ è nȣmaĭ o sistemъ, dar înkъ ші ȣnȣ magasinȣ de îndemne morale, de ameninцъrĭ, de konsilie. *Forum judicum*, k'ȣnȣ kȣvîntȣ, are totȣ de o datъ ȣnȣ karakterȣ leцislativȣ, ȣnȣ karakterȣ filosofikȣ, ші ȣnȣ karakterȣ reliцiosȣ; цine de leцe, de sчiinцъ ші de nredikъ.

Kaȣsa è simnlъ: leцea Visigoţilor este lȣkrarea klerȣlȣĭ: ea este emitъ din konчiliele de la Toleda. Konчiliele de la Toleda aȣ fostȣ adȣnъrile naцionale ale monarxieĭ snaniole. Spania are aчestȣ karaktelȣ singȣlarȣ kъ, kiarȣ din чea d'întîiȣ neriodъ a istorieĭ sale, klerȣlȣ a jȣkatȣ ȣnȣ rolȣ mȣltȣ maĭ mare de kъtȣ în alte nъrцĭ: чeia чe era la Francĭ Kъmnȣrile lȣĭ martiȣ ші maiȣ, la Anglo-Sasonĭ era Wittenagemot, la Lombarzĭ adȣnarea цeneralъ a Pavieĭ, konчiliele Toledeĭ era la Visigoţiĭ din Spania. Akolo se redakta leцile ші se desbъtea toate afaчerile чele marĭ ale цereĭ. Klerȣlȣ era ka sъ vorbimȣ astȣ-felȣ чentrȣlȣ îmnrejȣrȣlȣ kъrȣia se grъmъdea regalitatea, aristokraцia laikъ, nonorȣlȣ, soчi-

etatea întreagъ. Kondika visigotъ è darъ învederatŭ lŭkrarea eklesiastiчilorŭ; ea era viцiŭlŭ шi meritŭlŭ spiritŭlŭĭ lorŭ; este fъrъ komparare maĭ raцionatъ, maĭ dreaptъ, maĭ dŭlчe, шi maĭ esaktъ; kŭnoasчe mŭltŭ maĭ bine dreptŭrile ŭmanitъцiĭ, datoriele gŭvernŭlŭĭ шi interesele soчietъцiĭ; se silesчe în-fine s'ajŭngъ ŭnŭ skopŭ mŭltŭ maĭ înaltŭ шi maĭ komplesŭ de kъtŭ toate чele alte leцislaцiŭnĭ barbare. Dar totŭ în aчela-шĭ timpŭ, sŭb pŭnktŭlŭ de vedere politikŭ, ea lasъ soчietatea mŭltŭ maĭ lipsitъ de garanцie: o predъ pe de o parte în mъna klerŭlŭĭ, pe de alta regalitъцiĭ. Leцile france, sasone, lombarde, bŭrginione kiarŭ, lasъ sъ sŭbsiste garanцiele, kari se naskŭ din vekile obiчeie, din independinцa individŭalъ, din dreptŭrile fiъ-kъrŭĭ proprietarŭ în dominiele sale, din partiчiparea maĭ mŭltŭ saŭ maĭ pŭцinŭ regŭlatъ, maĭ mŭltŭ saŭ maĭ pŭцinŭ întinsъ, a oamenilorŭ liberĭ în afaчerile naцiŭniĭ, în jŭdekъцĭ, în redakцiŭnea aktelorŭ vieцeĭ чivile. În *Forum judicum*, maĭ toate aчeste remъшiцe ale soчietъцiĭ цermane primitive aŭ despъrŭtŭ; o întinsъ administrare semi-eklesiastikъ, semi-imrialъ, se întinde asŭpra soчietъцiĭ.

Aшĭ pŭtea fъrъ îndoialъ a pŭ spŭne aчeasta, шi kŭцetarea dŭmneavoastrъ mĭ a tre-

kɤtɤ̆ înainte: aчeasta è ɤnɤ̆ пasɤ̆ noɤ̆, ɤnɤ̆ пasɤ̆ nemъrџinitɤ̆, în kalea пe kare merџemɤ̆. De kъndɤ̆ stɤdiъmɤ̆ leџile barbare, înaintъmɤ̆ din чe în чe maĭ mɤltɤ̆ kъtre aчela-шĭ resɤltatɤ̆; fɤsiɤnea a doɤъ soчietъџĭ devine din чe în чe maĭ џeneralъ, maĭ пrofɤndъ, шi în aчeastъ fɤsiɤne, kɤ kъtɤ̆ se împlinesчe ea, kɤ atъtɤ̆ maĭ mɤltɤ̆ elementɤlɤ̆ romanɤ̆, чivilɤ̆ saɤ̆ reliџiosɤ̆, dominъ din чe în чe maĭ mɤltɤ̆. Leџea riпɤarъ este maĭ пɤџinɤ̆ џermanъ de kъtɤ̆ чea salikъ; leџea Burginionilor maĭ пɤџinɤ̆ џermanъ de kъtɤ̆ чea riпɤarъ; leџea Visigoţilor mɤltɤ̆ maĭ пɤџinɤ̆ înkъ шi de kъtɤ̆ leџea Burginionilor. Dɤпe kɤm se vede asta è lokɤlɤ̆ în kotro kɤrџe rîɤlɤ̆, asta è џinta sпre kare tinde пrogresɤlɤ̆ evenimentelorɤ̆. Singɤlarɤ spektakɤlɤ̆, domnilorɤ̆! Adineaorĭ asistamɤ̆ la чelɤ̆ din ɤrmъ evɤ̆ alɤ̆ чivilisaџiɤnii romane, шi o aflamɤ̆ în deпlinъ dekadinџъ, fъrъ пɤtere, fъrъ fekɤnditate, fъrъ strelɤчire, nekaпabilъ, ka sъ vorbimɤ̆ astɤ̆-felɤ̆, d'a sɤbsista. Eat'o învinsъ, rɤinatъ de Barbarĭ шi totɤ̆ de o datъ reaпare, пɤtinde, fekɤndъ; deпrinde asɤпra institɤџiɤnilorɤ̆, шi asɤпra moravɤrilorɤ̆ чe vinɤ̆ a se asoчia kɤ dînsa, ɤnɤ̆ imпeriɤ̆ miпɤnatɤ̆; le întinъresчe din чe în чe maĭ mɤltɤ̆ kɤ karakterɤlɤ̆ seɤ̆; dominъ în fine шi metamorfoseazъ пe învingъtorii eĭ.

Doѹъ kaѹse, între altele maĭ mѹlte, aѹ ӣrodѹsѹ aчestѹ resѹltatѹ; пѹterea ѹneĭ leџislaџiѹnĭ чivile, tare, шi bine legatъ; шi inflѹinџa natѹralъ a чivilisaџiѹniĭ asѹпra barbarieĭ. Aшezъndѹ-se, шi devenindѹ пroпrietarĭ, Barbariĭ kontraktarъ, saѹ între dînшiĭ, or kѹ Romaniĭ, relaџiѹnĭ mѹltѹ maĭ variate, шi mѹltѹ maĭ dѹrabile de kъtѹ aчelea чe eĭ kѹnoskѹserъ пîn' atѹnчĭ. Esistinџa lorѹ lѹъ maĭ mѹltъ întindere шi пermaninџъ. Leџea romanъ пѹtea nѹmaĭ ea a o regѹla, ea singѹrъ era de ajѹnsѹ l'atъtea raпortѹrĭ. Barbariĭ konservъndѹ-шĭ înkъ obiчeiele шi remъindѹ înkъ stъnînĭ aĭ џereĭ, se aflarъ пrinшĭ, ka sъ vorbimѹ aшa, în fearele aчeleĭ leџislaџiѹnĭ înџelente шi siliџĭ a i se sѹпѹne în mare пarte, nѹ fъrъ îndoialъ sѹb пѹnktѹlѹ de vedere пolitikѹ, чi în materiъ чivilъ, noѹa ordine soчialъ.

Sпektakѹlѹlѹ singѹrѹ alѹ чivilisaџiѹniĭ romane avea înkъ de atѹnчĭ asѹпra imaџinaџiѹniĭ lorѹ ѹnѹ mare imпeriѹ. Aчeia чe ne mishkъ astъ-zĭ imaџinaџiѹnea, чeia чe kaѹtъ kѹ aviditate în istoriъ, în пoeme, în kъlъtorie шi romane; este sпektakѹlѹlѹ ѹneĭ soчietъџĭ kѹ totѹlѹ streine de regѹlaritatea soчietъџiĭ noastre; è viaџa selbatikъ, indeпendinџa eĭ, noѹtatea шi aventѹrele sale. Altele era imпresiѹnile Barbarilor; пe eĭ îĭ întinъrea чivilisa-

цiȣnea, нȣmaĭ ea li se пъrea mare шi minȣ-natъ; monȣmentele antikitъцiĭ romane, четъцile sale, drȣmȣrile, aпadȣчele, arenele, aчea soчietate aшa de regȣlatъ, aшa de пrevъzъtoare, aшa de variatъ în statorniчirea eĭ, aчestea toate darъ era sȣbiektȣlȣ admirъriĭ lorȣ. De шi era învingъtorĭ, însъ se simцea inferiorĭ kъtre învinшĭ. Barbarul пȣtea desпreцȣi individȣalȣ пe Romanul, însъ lȣmea romanъ i se пъrea ȣnȣ че sȣпeriorȣ; шi toцĭ oameniĭ чeĭ marĭ din evȣlȣ kȣчeririĭ, Alaric, Ataulf, Theodoric, шi mȣlцĭ alцĭ, strikъndȣ шi lȣъndȣ în niчioare soчietatea romanъ, шĭ пȣnea toate silinцele a o imita.

Asta è, domnilorȣ, ȣna din пrinчiпalele faпte kari strelȣчeskȣ în eпoka че o strebъtȣrъmȣ, шi maĭ kȣ seamъ în redakцiȣnea шi transformarea sȣчesivъ a leџilorȣ barbare. Vomȣ черчeta, în fiitoarea noastrъ adȣnare, aчeia че a remasȣ din leџile romane, sпre a gȣverna пe însi-шĭ Romaniĭ, în timпȣlȣ пe kъndȣ Germaniĭ se aпlika a skrie пe ale lorȣ.

LECTIUNEA XI-a.

Пepпetѕitate a drentѕlѕĭ romanѕ̆ dѕпe kъderea Imпeriѕ̆lѕĭ. — Desпre *Istoria drentѕlѕĭ romanѕ̆ în evѕlѕ̆ de mizlokѕ̆*, de D. Savigny: — Merite шi lakѕпe ale aчesteĭ skrierĭ. — 1-iѕ̆ Desпre drentѕlѕ̆ romanѕ̆ la Visigoцĭ. — *Breviarium Aniani*, kѕlesѕ̆ dѕпe ordinѕlѕ̆ lѕĭ Alaric. — Istoria шi koпrinderea aчesteĭ kѕleцerĭ. — 2-lea Desпre drentѕlѕ̆ romanѕ̆ la Burginionĭ. — *Papiani responsum*. — Istoria шi koпrinderea aчesteĭ leцĭ. — 3-lea Desпre drentѕlѕ̆ romanѕ̆ la Francĭ. — Niчĭ ѕпѕ̆ felѕ̆ de kѕleцere noѕъ. — Пepпetѕitate a drentѕlѕĭ romanѕ̆ пrobatъ de diferite faпte. — Resѕmare.

Domnilorѕ̆,

Kѕnoasчemѕ̆ starea soчietъцiĭ цermane шi aчeleĭ romane de maĭ 'nainte de invasiѕne. Kѕnoasчemѕ̆ resѕltatѕlѕ̆ цeneralѕ̆ alѕ̆ пrimeĭ lorѕ̆ reaпroпiъrĭ, adikъ starea Galieĭ îndatъ dѕпe invasiѕne. Stѕdiarъmѕ̆ leцile barbare, adikъ чea d'întîiѕ̆ lѕkrare a пoпoarelorѕ̆ цermane ka s'aпliчe vekile lorѕ̆ obiчeie la noѕa lorѕ̆ sitѕaцiѕne. Sъ maĭ stѕdiъmѕ̆ darъ astъ-

zĭ шi leџislaџiвnea romanъ din aчea eпokъ, adikъ aчea пarte de institвџiвnĭ шi de dreптв romanв, kare maĭ esistъ шi dвпe invasiвne шi вrmѣ de a gвverna пe Galo-Romanĭ.

Aчesta este obiektвlв вneĭ skrierĭ џermane, vestitъ de kъџĭ-va anĭ în lвmea învъџatъ. *Istoria dreптвlвĭ* romanв, în evвlв de mizlokв, de D. Savigny. Skoпвlв aвtorвlвĭ este mвltв maĭ întinsв de kъtв alв nostrв, kъчĭ deskrie istoria dreптвlвĭ romanв, nв nвmaĭ în Francia, чi în toatъ Europa. Elв a traktatв asemene шi чeia чe пrivesчe пe Francia, kв maĭ mвlte amъnвnte de kъte пotв arъta aчi; шi maĭ 'nainte d'a atinџe fondвlв kiarв alв sвbiektвlвĭ, voiв a vъ vorbi вnв momentв desпre lвkrarea sa.

Пerпetвitatea dreптвlвĭ romanв, înkъ de la kъderea Imпeriвlвĭ шi пînъ la reпasчerea sчiinџelorв шi literelorв, este idea sa fвndamentalъ. Oпiniвnea kontrariъ a fostв mвltв timпв шi în џenere resпъnditъ; se kredea kъ dreптвlв romanв a kъzвtв de o datъ kв Imпeriвlв sпre a reînvia în alв XII-lea sekвlв, пrin deskoпerirea вnвĭ manвskrisв alв Pandectelor, aflatв la Amalfi. Aчeasta é retъчirea пe kare D. Savigny a voitв s'o resiпeaskъ; чele doвъ d'întîiв volвme sвntв kв totвlв konsakrate a kъвta toate вrmele dreп-

tѕlѕĭ romanŏ del' alŏ V-lea пînъ l'alŏ XII-lea sekѕlŏ, шi a пroba, reaflъndŏ istoria sa, kъ elŏ n'a învetatŏ niчĭ o datъ d'a sѕbsista.

Demonstrarea este konvingъtoare, џinta è пe deпlinŏ atinsъ. Kѕ toate astea skrierea, konsideratъ în întreџimea eĭ, шi ka o lѕkrare istorikъ, dъ lokŏ oare-kъrorŏ observъrĭ.

Or чe eпokъ, domnilorŏ, or чe materiъ skrisъ, daka пotŏ vorbi astŏ-felŏ, пoate fi konsideratъ sѕb treĭ пѕnkte de vedere diferite, шi imпѕne istorikѕlѕĭ o întreitъ sarчinъ. Пoate, шi trebѕe kiarŏ maĭ întîiŏ sъ kaѕte faпtele, sъ kѕleagъ шi sъ skoaџъ la lѕminъ, fъrъ altŏ skoпŏ de kъtŏ esaktitatea, totŏ чeia чe s'a пetrekѕtŏ. Dѕпe чe s'aŭ reaflatŏ faпtele, katъ sъ sчiъ чe leџĭ le a gѕvernatŏ, kѕm s'aŭ legatŏ între dînsele, пrin чe kaѕse s'aŭ îmпlinitŏ aчele întîmпlъrĭ kari sѕntŏ viaџa soчietъџiĭ, шi kari o fakŏ sъ meargъ, пrin oare-kari kъĭ, kъtre o oare-kare џintъ. Aшĭ voi sъ însemnezŏ kѕ lъmѕrire шi skѕmпъtate diferinџa a doѕъ stѕdie. Faпtele пroпriŏ zise, evenimentele esterioare шi vъzѕte, sѕntŏ korпѕlŏ istorieĭ; aчestea sѕntŏ membriĭ, oasele, mѕskiĭ, organele, elementele materiale ale trekѕtѕlѕĭ! kѕnosчinџa шi deskrierea lorŏ fakŏ чeia чe s'arŏ пѕtea nѕmi anatomia istorikъ. Însъ, пentrѕ soчietate ka шi пentrѕ individŏ,

нȣmaĭ anatomia нȣ è toatъ щiinцa. Nȣ нȣmaĭ kъ фaптele sȣbsistъ, dar înkъ se шi цinȣ̆ ȣnele de altele; se sȣчedȣ̆, шi se naskȣ̆ прin akцiȣnea oare-kъrorȣ̆ forцe, kari lȣkreazъ sȣb imпeriȣlȣ̆ oare-kъrorȣ̆ leџĭ. Este, k'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆, o organisare шi o viaцъ a soчietъцilorȣ̆ ka шi a individȣlȣĭ. Aчea organisare are шi ea щiinцa eĭ, щiinцa leџilorȣ̆ askȣnse, kare пresedъ la kȣrsȣlȣ̆ evenimentelorȣ̆. Aчeasta è fisioloџia istorieĭ.

Niчĭ anatomia, niчĭ fisioloџia istorikъ, нȣ sȣntȣ̆ istoria komпlektъ шi adevъratъ. Aцĭ enȣmeratȣ̆ faптele, щiцĭ dȣпe чe leџĭ џenerale шi interioare s'aȣ̆ пrodȣsȣ̆ ele. Kȣnoasчeцĭ asemene шi fisionomia lorȣ̆ esterioarъ шi vietoare? Sȣntȣ̆ ele dinaintea okilorȣ̆ noștri sȣb nisчe trъsȣre individȣale шi însȣfleцite? Asistaцĭ la sпektakȣlȣlȣ̆ ȣrsiteĭ шi aktivitъцiĭ omenesчĭ? Trebȣe neaпъratȣ̆, kъчĭ aste faпte, kari sȣntȣ̆ moarte, aȣ̆ trъitȣ̆; aчestȣ̆ trekȣtȣ̆ a fostȣ̆ пresentȣ̆; daka elȣ̆ нȣ s'a maĭ întorsȣ̆ пentrȣ voĭ, daka morцiĭ n'aȣ̆ înviatȣ̆, нȣ 'i kȣnoasчeцĭ; нȣ щiцĭ istoria. Anatomistȣlȣ̆ шi fisioloџistȣlȣ̆ шĭ arȣ̆ пȣtea θare faчe o ideъ desпre omȣ̆, daka нȣ îlȣ̆ arȣ̆ fi vъzȣtȣ̆ niчĭ o datъ trъindȣ̆?

Чerчetarea faпtelorȣ̆, stȣdiȣlȣ̆ organisъriĭ lorȣ̆. reпrodȣчerea formeĭ шi a miskъriĭ lorȣ̆,

eatъ istoria nrekвm o чere adevъrвlŏ. Пoate чineva sъ nriimeaskъ nвmaĭ вna saŏ alta din aчeste sarчine; noate konsidera trekвtвlŏ sвb kвtare saŏ kвrate nвnktŏ de vedere, a шĭ nronвne kвtare saŏ kвtare skonŏ; se noate okвna kв nreferinџъ de kritika fantelorŏ, de stвdiвlŏ leџilorŏ lorŏ, saŏ шi de renrodвчerea snektakвlвlвĭ. Aчeste lвkrъrĭ notŏ fi minвnate, glorioase, însъ nв trebвe a вita kъ ele sвntŏ narџiale, nekomnlekte, kъ asta nв è istoriъ, kъ ea are o întreitъ nroblemъ de deslegatŏ, kъ or чe mare onerъ istorikъ, ka sъ fiъ nвsъ la adevъratвlŏ eĭ lokŏ, katъ sъ fiъ konsideratъ шi jвdekatъ sвb вnŏ întreitŏ ranortŏ.

Sвb ranortвlŏ d'întîiŏ, nentrв чerчetarea шi kritika elementelorŏ istoriчe materiale, *Istoria drentвlвĭ romanŏ în evвlŏ de mizlokŏ*, este o karte nea demnъ de însemnatŏ. Nв nвmaĭ kъ D. Savigny a deskoneritŏ saŏ a restabilitŏ mвlte fante nekвnoskвte, dar înkъ a шi asemnatŏ foarte bine (чeia чe è maĭ rarŏ шi maĭ anevoiosŏ), adevъrata lorŏ relaџiвne. Kъndŏ zikŏ relaџiвnea lorŏ nв vorbeskŏ înkъ de legъtвrele kari le вneskŏ în desvoltarea lorŏ, чi nвmaĭ de disnosiџiвnea lorŏ, de lokвlŏ чe okвnъ вnele în nrivinџa altora шi de imnortanџa lorŏ relativъ. Nimikŏ maĭ komвnŏ

în istoriъ, kiarȣ̆ kȣ o шtiinцъ foarte esaktъ a fantelorȣ̆, de kътȣ̆ ale asemna ȣnȣ̆ altȣ̆ lokȣ̆ iar nȣ ačela če aȣ̆ okȣпatȣ̆ în adevърȣ̆, a le atribȣi o imпortanцъ če n'aȣ̆ avȣt'o nivĭ o datъ. D. Savigny s'a feritȣ̆ foarte mȣltȣ̆ de ȣna ka asta: enȣmerarea lȣĭ de fante è înџeleantъ, rigȣroasъ, elȣ̆ le mъsoarъ шi le îmпarte kȣ ačeia-шĭ шtiinцъ, kȣ ačeia-шĭ deosebire; o maĭ reпetȣ̆, în totȣ̆ čeia če цine de stȣdiȣlȣ̆ anatomikȣ̆ alȣ̆ačesteĭ пъrtičele a trekȣtȣlȣĭ, kare a fъkȣtȣ̆ obiektȣlȣ̆ lȣkrъriĭ sale, elȣ̆ nȣ lasъ maĭ nimikȣ̆ de doritȣ̆.

Ka istoriъ filosofikъ, ka stȣdiȣ̆ alȣ̆ organisъriĭ џenerale шi пrogresive a fantelorȣ̆, n'amĭ пȣtea ziče totȣ̆ atътȣ̆. Nȣ se пare ka D. Savigny sъ шĭ fi пroпȣsȣ̆ o asemene sarčinъ, saȣ̆ kiarȣ̆ sъ fi kȣџetatȣ̆ la ea.

Nȣ nȣmaĭ kъ n'a kъȣtatȣ̆ a пȣne istoria пartikȣlarъ kȣ kare se okȣпa în raпortȣ̆ kȣ istoria џeneralъ a čivilisaцiȣniĭ шi a omeniriĭ; dar înkъ, în interiorȣlȣ̆ kiarȣ̆ alȣ̆ sȣbiektȣlȣĭ seȣ̆, i a пъsȣtȣ̆ пrea пȣцinȣ̆ de legътȣra sistematikъ a fantelorȣ̆; nȣ le a konsideratȣ̆ nivĭ de kȣm ka nisče kaȣse шi efekte, în raпortȣlȣ̆ lorȣ̆ de џeneraцiȣne. Ele se пresintъ în lȣkrarea sa isolate, neavîndȣ̆ între dînsele altȣ̆ raпortȣ̆ de kътȣ̆ alȣ̆ datelorȣ̆, raпortȣ̆ kare nȣ

este o legъtвrъ adevъratъ, шi nв dъ fantelorŏ niчĭ înџelesŏ niчĭ valoare.

Adevъrвlŏ poetikŏ asemene nв se prea vede aчi; fantele nв se presintъ D-lвĭ Savigny sвb fisionomia lorŏ чea viъ. Elŏ n'are într'adevъrŏ, pentr'вnŏ astŏ-felŏ de sвbiektŏ, niчĭ karakterŏ niчĭ sчene de reprodвsŏ; personaџele lвĭ sвntŏ teste, evenementele lвĭ pвblikъrĭ saŭ abrogъrĭ de leџĭ. Aste teste însъ, aste reforme leџislative, aŭ fostŏ ale вneĭ soчietъџĭ kare шĭ avea moravвrile шi viaџa sa; ele s'aŭ asoчiatŏ kв evenimente чe era mвltŏ maĭ proprie spre a întipъri îmaџinaџiвnea, kв invasiвnĭ, kв fondъrĭ de state. Poate avea чineva aчi вnŏ oare kare aspektŏ dramatikŏ: D. Savigny nв resmi însъ; disertъrile sale nв sвntŏ niчĭ de kвm întipъrite kв kвloare, spektaklвlвĭ kв kare se leagъ; elŏ nв maĭ reprodвчe alte trъsвre esterioare шi individвale ale istorieĭ, de kъtŏ leџile sale intime шi џenerale.

Шi nв kredeџĭ, domnilorŏ, kъ se aflъ în toate aчestea vre вnŏ altŏ reŭ de kъtŏ alŏ вneĭ lakвne, шi kъ aчeastъ lakвnъ a adevъrвlвĭ filosofikŏ шi poetikŏ è fъr' efektŏ pentrв kritika elementelorŏ materiale ale istorieĭ. De maĭ mвlte orĭ D. Savigny, nepвtîndŏ koprinde bine leџile шi fisionomia fantelorŏ, a kъzвtŏ în retъчire kiarŏ asвpra lorŏ; elŏ nв s'a îngelatŏ

asвпra testelorŏ, datelorŏ; n'a skosŏ, saŏ sъ fi raпortatŏ neesaktŏ kвtare saŏ kвtare evenimentŏ; чi a komisŏ nвmaĭ вnŏ felŏ de retъчire пentrв kare Angliĭ aŏ o ziчere kare linsesчe din limba noastrъ, *misrepresentation*, adikъ kъ a resпъnditŏ asвпra faпtelorŏ o kвloare falsъ; falsitate kare nв пrovine din neesaktitatea kвtъrвia saŏ kвtъrвia amъnвntŏ, чi nвmaĭ din defektвlŏ adevъrвlвĭ întreцimiĭ, în modвlŏ kв kare oglinda reflektъ tabloвlŏ. Traktъndŏ, sпre esemпlв, desпre starea soчialъ a Germanilor maĭ 'nainte de invasiвne, D. Savigny vorbesчe kв de amъnвntвlŏ desпre oameniĭ liberĭ, desпre sitвaцiвnea шi rolвlŏ lorŏ în institвцiвnile naцionale[1]: kвnosчinцa lвĭ desпre dokвmentele istoriчe este întinsъ шi esaktъ; faпtele чe le reaminte sвntŏ adevъrate, însъ nв шĭ a înkinвitŏ bine mobilitatea neregвlatъ a institвцiвnilorŏ la Barbarĭ, niчĭ lвпta чea askвnsъ a чelorŏ doвъ soчietъцĭ, tribвta шi banda resbelikъ, чe koesista între Germanĭ, niчĭ inflвinцa чeleĭ din вrmъ пentrв a skimba egalitatea шi indeпendinцa individвalъ kare servea de basъ чelвĭ d'întîiŏ, niчĭ пrefaчerile шi transformъrile sвчesive чe sвferise kondiцiвnea oamenilorŏ liberĭ prin aчeastъ inflвinцъ. De

[1] Tom: I. пацina: 160 — 195.

ачi se пъskă darъ o retъчire џeneralъ, dăпe пъrerea mea, în пrivinџa пiktărei ačelei kondiџiăпi; elă a fъkăt'o пrea frămoasъ, пrea fiksъ, пrea пăternikъ; dar n'a fъkătă niчi într' ăпă felă sъ se simџъ slъbiчiăпea шi kъderea fiitoare.

Ačela-шi defektă se vede, kă toate kъ într'ăпă maĭ mikă gradă, шi în istoria dreптălăĭ romană del' ală V-lea пînъ l'ală XII-lea sekălă. Ea é komплektъ шi esaktъ ka kăleџere de fante, însъ fantele săntă toate пăse, ka sъ vorbimă astă-felă, пe ačela-шi пlană; n'asistъ чineva la modifikarea lorĭ săчesivъ; пă se vede dreптălă romană transformъпdă-se kă kъtă пoăa soчietate se desvoaltъ. Niчĭ ăпă felă de legъmîntă morală пă leagъ ačeste amъпăпte aшa de înџeleптă шi aшa de inџeniosă stabilite. Desekarea anatomikъ k'ăпă kăvîntă, este karakterălă domnitoră ală skrieriĭ; organisarea însъ din întră шi viaџa esterioarъ liпsesčе asemene.

Redăsъ la adevъrata eĭ natărъ, ka kritikъ a fantelorĭ materiale, kartea D. Savigny este oriџinalъ шi esчelintъ; ea katъ sъ serveaskъ de basъ la toate stădiele чe aă ačea eпokъ de obiektă, kъчĭ skoate din îndoialъ пerпetăitatea dreптălăĭ romană, del'ală V-lea пînъ l'ală XII-lea sekălă; шi astă-felă des-

„domnieĭ, lsĭ; nresidъndŏ l'aчeastъ lskrare ilss-„trslŏ konte Goiaric. Esemnlarŏ alŏ dekre-„tslsĭ; skrisoare de însчiinџare lsĭ Timoteĭ V. „S. konte.

„Ks ajstorslŏ lsĭ Dsmnezeŏ, oksnaџĭ de „interesele nonorslsĭ nostrs, amŏ korektatŏ, „dsn'o linisчitъ desbatere, aчeia чe se nъ-„rea nedrentŏ în leџĭ, astŏ-felŏ ka nrin ls-„krârea nreoџilorŏ ші чelorŏ alџĭ oamenĭ no-„bilĭ or чe obskзritate în leџea romanъ ші în „drentslŏ antikŏ sъ fiъ resinitъ, ші ka o msltŏ „maĭ mare lsminъ sъ domine într'însele, ka ni-„mikŏ sъ ns maĭ remъiъ neînџelesŏ, ші sъ ns fiъ „nentrs reklamaџĭ snŏ ssbiektŏ de lsnџĭ dis-„nste. Toate aчeste leџĭ darъ fiindŏ esnlikate „ші adsnate într'o singsrъ karte. nrin aleџerea „oamenilorŏ înџelenџĭ, nrin asimtimentslŏ ono-„rabililorŏ eniskonĭ ші alŏ ssnsшilorŏ nostri „nrovinчialĭ, alешĭ nentrs aчeastъ lskrare, a „konfirmatŏ zisa ksleџere, ks adassŏ de o ls-„minoasъ internretare.

„Kleminџa noastrъ a ordonatŏ darъ, ka „kartea sssŏ nsmitъ... sъ fiъ înkredinџatъ „kontelsĭ Goiaric nentrs otъrîrea lskrъrilorŏ, „nsmaĭ ka de aiчĭ înainte toate nroчesele sъ „fiъ terminate dsne disnosiџisnea eĭ, ші ka sъ „ns fiъ nimslsĭ ertatŏ a nsne înainte vre o „altъ leџe, niчĭ regslъ de drentŏ, dak'aчeia

„nȣ va fi konrinsъ în nresinta karte, sȣbskri-
„sъ nrekȣm amȣ̆ ordonatȣ̆ de mъna onorabi-
„lȣlȣĭ omȣ̆ Anianus. Se kȣvine darъ ka tȣ sъ
„ieĭ seama în lȣkrъrile toate, ka or че altъ
formȣlъ de drentȣ̆, saȣ̆ leџe sъ nȣ fiъ rea-
mintitъ saȣ̆ nriimitъ. Kъ daka din neîngri-
„jire se va întîmnla vre ȣnȣ̆ astȣ̆-felȣ̆ de lȣ-
„krȣ, atȣnчĭ aчeasta va fi kȣ nerikȣlȣlȣ̆ ka-
„nȣlȣĭ teȣ̆, saȣ̆ în sokoteala averiĭ tale. Or-
„donъmȣ̆ darъ, ka aчeastъ nreskriere sъ fiъ
„alъtȣratъ, ne lîngъ nartea чe џĭ trimitemȣ̆,
„ka regȣla voinџeĭ noastre, шi temerea de ne-
„deansъ sъ konџiiъ ne toџĭ sȣnȣшiĭ nostri.

„Eȣ̆, Anianus, omȣ̆ onorabilȣ̆, dȣne or-
„dinȣlȣ̆ nrea gloriosȣlȣĭ reџe Alaric, am datȣ̆
„la lȣminъ шi am sȣbskrisȣ̆ aчestȣ̆ volȣmȣ̆
„de leџĭ Theodosiane, otъrîrĭ de drentȣ̆ шi alte
„kъrџĭ, kȣlese la Aire în alȣ̆ doȣъ-zeчĭ шi
„doilea anȣ̆ alȣ̆ domnieĭ sale. Amȣ̆ nrotoko-
„lit'o.

„Datъ în a natra zi a nonelorȣ̆ lȣĭ febrȣ-
„arȣ̆, alȣ̆ doȣъ-zeчĭ шi doilea anȣ̆ alȣ̆ domnieĭ
„reџelȣĭ Alaric, la Tulusa.

Aчeastъ nrefaџъ konrinde totȣ̆ чe avemȣ̆
asȣnra istorieĭ redakџiȣniĭ aчesteĭ kondiчe. Am
nȣџine esnlikъrĭ a i maĭ adъȣџi. Goiaric era
konte alȣ̆ nalatȣlȣĭ, însъrчinatȣ̆ a nrevegia la
esekȣtarea sa în totȣ̆ regatȣlȣ̆; Anianus, în

kalitate de referendarĭ, trebѕia sъ sѕbskriъ diferitele konie, шi a le esnedia konџilorĭ nrovinчialĭ. Timoteĭ este ѕnѕlĭ din konџĭ. Чea maĭ mare narte din manѕskrise, fiindĭ nѕmaĭ nisчe konie fъkѕte într'ѕnĭ interesĭ nrivatĭ, n'aĭ niчĭ nrefaџъ, niчĭ vre ѕnĭ altĭ semnĭ de trimitere.

Kѕleџerea lѕĭ Alaric konrinde: 1-iĭ kondika Theodosianâ (16 kъrџĭ); 2-lea nѕvelele imneratorilorĭ Theodosiŭ, Valentinian, Marcian, Maioran шi Sever; 3–lea institѕџiѕnile iѕriskonsѕltѕlѕĭ Gaïus; 4–lea чinчĭ kъrџĭ ale iѕriskonsѕltѕlѕĭ Paul, intitѕlate *Receptae sententiae;* 5–lea kondika Grigorianâ (13 titѕle); 6-lea kondika Hermogeanâ (2 titѕle); în fine ѕnĭ nasaџiĭ din skrierea lѕĭ Papinian, întitѕlatĭ *Liber responsorum.*

Konstitѕџiѕnile шi nѕvelele imneratorilorĭ sѕntĭ nѕmite *Leges*; lѕkrъrile iѕriskonsѕlџilorĭ, konrinzîndĭ kondika Gregorianâ шi Hermogeanâ, kari nѕ era emanate dintr' o nѕtere nѕblikъ шi ofiчialъ nѕrtъndĭ nѕmaĭ nѕmele simnlѕ de *jus.* Aчeasta è distinkџiѕnea leџiĭ шi a iѕrisnrѕdinџeĭ.

Kѕleџerea, în armonia eĭ, era nѕmitъ *Lex romana*, earъ nѕ *Breviarium.* Nѕ se întîlnesчe niчĭ de kѕm aчestĭ din ѕrmъ nѕme

ȋnainte de sekȣlȣlȣ̆ alȣ̆ XVI-lea [1]. Nȣ se maĭ aflъ din *Breviarium Alaricianum* de kъtȣ̆ o singȣrъ ediцiȣne separatъ, datъ în anȣlȣ̆ 1528 la Bala de Sichard. Astȣ̆ *Breviarium* a maĭ fostȣ̆ inseratȣ̆ kъndȣ̆ în parte, kъndȣ̆ întregȣ̆, în diferitele ediцiȣnĭ ale kodiчeĭ Theodosiane.

E împъrцitȣ̆ în doȣъ пъrцĭ esenцiale: 1-iȣ̆ ȣnȣ̆ testȣ̆ saȣ̆ estraktȣ̆ din sorцinцile dreptȣlȣĭ pe kari le enȣmerarъmȣ̆; 2-lea o interpretare.

Institȣцiȣnile lȣĭ Gaïus sȣntȣ̆ singȣra skriere ȣnde interpretarea шi testȣlȣ̆ sȣntȣ̆ fondate împreȣnъ.

Testȣlȣ̆ nȣ è altȣ̆ чeva de kъtȣ̆ reprodȣчerea leцislaцiȣniĭ oriцinale, ea nȣ è totȣ̆ d'aȣna komplektъ: toate konstitȣцiȣnile imperiale, spre esemplȣ, nȣ sȣntȣ̆ koprinse în *Breviarium*, dar шi aчelea чe le prodȣчe nȣ sȣntȣ̆ niчĭ de kȣm slȣtite; dreptȣlȣ̆ antikȣ̆ se vede într'însȣlȣ̆ kȣ toatъ lъmȣrirea, independintȣ̆ de or чe skimbъrĭ чe a trebȣitȣ̆ a i introdȣчe kъderea Imperiȣlȣĭ. *Interpretarea*, din kontra, redaktatъ din timpȣlȣ̆ lȣĭ Alaric de iȣriskonsȣlцiĭ чivilĭ saȣ̆ eklesiastiчĭ, pe kari

[1] Se чitesчe în lekцiȣnea preчedentъ, (paцina 275-276) kъ Alaric pȣse sъ se kȣleagъ шi sъ se pȣbliчe, sȣb nȣmele de *Breviarium*, leцile sȣpȣшilorȣ̆ seĭ romanĭ. Aчeasta é o nelȣare a minte de limbaцiȣ̆.

ĭĭ însъrчinase elŏ kȣ aчeastъ lȣkrare, џine sokotealъ desпre aчeste skimbъrĭ; ші esпlikъ, modifikъ, skimbъ kъte o datъ пositivŏ testȣlŏ, sпre a îlŏ adoпta la noȣa stare a gȣvernȣlȣĭ ші a soчietъџiĭ; ea è darъ, пentrȣ stȣdiȣlŏ institȣџiȣnilorŏ ші leџilorŏ romane din aчea eпokъ, mȣltŏ maĭ imпortantъ ші maĭ kȣrioasъ de kъtŏ kiarŏ testȣlŏ însȣ-шĭ.

Nȣmaĭ esistinџa ȣneĭ asemene kъrџĭ este пroba чea maĭ lъmȣritъ ші чea maĭ konkizъtoare a пerпetȣitъџiĭ drenтȣlȣĭ romanŏ: s'arŏ пȣtea, într'adevъrŏ, skȣti чineva d'a o maĭ deskide. S'o deskidemŏ kȣ toate aчestea ші vomŏ afla пretȣtindene ȣrma soчietъџiĭ romane, a institȣџiȣnilorŏ sale, a maџistraџilorŏ seĭ, аша de bine ka ші a leџislaџiȣniĭ sale чivile.

Reџimȣlŏ mȣniчiпalŏ okȣпъ, în *Interпretarea Breviariului*, ȣnŏ lokŏ nemъrџinitŏ; kȣria ші maџistraџiĭ seĭ, *dȣmviriĭ*, *aпъrȣtoriĭ*, etc., revinŏ aчi пe fiъ-kare momentŏ, ші înkredinџeazъ kъ mȣniчiпalitatea romanъ sȣbsistъ ші lȣkreazъ. Ші nȣ nȣmaĭ kъ sȣbsistъ, dar înkъ a ші kъпъtatŏ maĭ mȣltъ imпortanџъ ші indeпendinџъ: la kъderea Imпeriȣlȣĭ, gȣvernatoriĭ пrovinчielorŏ romane, *praesides*, *consulares*, *correctores*, aȣ desпъrȣtŏ; ші în lokȣlŏ lorŏ se vъdŏ konџiĭ barbarĭ. Însъ atri-

ƅѕџiѕnile gѕvernatorilorŏ romanĭ n'aŏ trekѕtŏ toate la konџĭ чi s'aŏ împъrџitŏ într'ѕnŏ oarekare kipŏ: ѕnele se kѕvinŏ konџilorŏ, aчestea sѕntŏ, în џenere, aчelea în kari пѕterea чentralъ este interesatъ пrekѕm strînџerea impositelorŏ, a oamenilorŏ, etc; altele, aчelea kari пriveskŏ nѕmaĭ viaџa пrivatъ a чetъџenilorŏ, aŏ trekѕtŏ la kѕrie шĭ la maџistraџĭ mѕniчiпalĭ. Nѕ kѕџetŏ a enѕmera aчi toate aчele skimbъrĭ; însъ eatъ kъte-va esemпle nѕmaĭ skoase din *Interpretare*:

„1-iŏ Aчeia чe se fъчea maĭ 'nainte de „пretorĭ (*alibi* пresidentѕlŏ) katъ sъ se fakъ „akѕm de jѕdekъtoriĭ чetъџiĭ. (*Interp*: *Paul*, „1, 7, § 2. — *Interp*., C. Theod., XI, 4, 2.)

„2-lea Emanчiпarea, kare avea obiчeiŏ „sъ se fakъ înaintea пresidentѕlѕĭ, akѕm ka- „tъ sъ se fakъ înaintea kѕrieĭ. (Gaïus, 1, 6,).

„3-lea Tѕtoriĭ era nѕmiџĭ la Constantino- „pole de пrefektѕlŏ oraшѕlѕĭ, de zeчe sena- „torĭ шi de пretorѕlŏ. *Interpretarea* пѕne în „lokѕlŏ lorŏ: „пe чeĭ d'întîiŏ aĭ чetъџiĭ kѕ „jѕdele“ (negreшitŏ diѕmvirѕlŏ). (*Inter*: C., „Theod., III, 17, 3).

„4-lea Testamentele katъ sъ fiъ deskise „în kѕriъ. (*Inter*: C. Theod., IV, 4, 4.)

„Asemenĭ kasѕrĭ sѕntŏ mѕlte шi nѕ lasъ niчĭ o îndoialъ kъ, în lokŏ de a пeri kѕ

Imпeriȣlȣ̆, reџimȣlȣ̆ mȣniчiпalȣ̆ a kъпъtatȣ̆ dȣпe invasiȣne, în Galia meridionalъ, чelȣ̆ пȣцinȣ̆, maĭ mȣltъ întindere шi libertate.

O a doȣa skimbare însemnъtoare se maĭ vede asemene într' asta.

În vekia mȣniчiпalitate romanъ, maџistraцiĭ sȣпeriorĭ, *duumvir*, *quinquennalis*, etc, шĭ deпrindea jȣrisdikцiȣnea ka ȣnȣ̆ dreпtȣ̆ пersonalȣ̆, шi niчĭ de kȣm пrin kanalȣlȣ̆ delegъriĭ шi în kalitate de reпresintanцĭ aĭ kȣrieĭ; пȣterea era a lorȣ̆, iar nȣ a korпȣlȣĭ mȣniчiпalȣ̆. Пrinчiпiȣlȣ̆ reџimȣlȣĭ mȣniчiпalȣ̆ era maĭ mȣltȣ̆ aristokratikȣ̆ de kъtȣ̆ demokratikȣ̆. Astȣ̆-felȣ̆ fȣsese resȣltatȣlȣ̆ vekilorȣ̆ moravȣrĭ romane, шi maĭ kȣ seamъ alȣ̆ amestekъriĭ пrimitive a пȣterilorȣ̆ reliџioase шi пolitiчe în maџistratele sȣпerioare.

În *Breviarium*, faцa reџimȣlȣĭ mȣniчiпalȣ̆ se skimbъ; *Defensorȣlȣ̆* nȣ шĭ maĭ deпrinde пȣterea în nȣmele lȣĭ, чi în nȣmele kȣrieĭ шi ka delegatȣ̆ alȣ̆ eĭ. Jȣrisdikцiȣnea è a kȣrieĭ în korпȣ̆. Пrinчiпiȣlȣ̆ organisъriĭ sale devine demokratikȣ̆; шi astȣ̆-felȣ̆ se пregъtesчe transformarea kare va faчe din mȣniчiпalitatea romanъ, komȣna din evȣlȣ̆ de mizlokȣ̆.

Aчestea sȣntȣ̆, domnilorȣ̆, în пrivinцa пermaninцeĭ dreпtȣlȣĭ romanȣ̆ sȣb Visigoцĭ, пrinчiпalele resȣltate ale skrieriĭ D-lȣĭ Savigny.

Nȣ sчiȣ̆ daka elȣ̆ a mъsȣratȣ̆ bine imnortanџa чelȣĭ din ȣrmъ шi toate konsekȣinџele sale în istoria soчietъџiĭ moderne. Dar de sigȣrȣ̆ îlȣ̆ a întrevъzȣtȣ̆ bine, шi, în џenere, ideele sale sȣntȣ̆ atъtȣ̆ de nreчise nrekȣm шi erȣdiџiȣnea lȣĭ este esaktъ шi întinsъ. Din toџĭ învъџaџiĭ џermanĭ, kari s'aȣ̆ okȣnatȣ̆ kȣ aчestȣ̆ sȣbiektȣ̆, aчesta este fъrъ îndoialъ чelȣ̆ maĭ skȣtitȣ̆ de or чe nrejȣdekatъ џermanikъ, aчela kare se lasъ maĭ nȣџinȣ̆ a se tîrî de dorinџa d'a întinde nȣterea vekilorȣ̆ institȣџiȣnĭ saȣ̆ a moravȣrilorȣ̆ џermaniчe în чivilisaџiȣnea modernъ, шi kare faчe elementȣlȣĭ romanȣ̆ чea maĭ bȣnъ narte. Kъte o datъ kȣ toate aчestea nreokȣnarea sniritȣlȣĭ naџionalȣ̆, daka mъ notȣ̆ esnrima astȣ̆-felȣ̆, îlȣ̆ a amъџitȣ̆, шi voiȣ̆ arъta desnre aчeasta ȣnȣ̆ esemnlȣ singȣlarȣ̆. Eatъ чe ziчe elȣ̆ la finitȣlȣ̆ ȣnȣĭ kanitȣlȣ̆ asȣnra reџimȣlȣĭ mȣniчinalȣ̆ sȣb Visigoџĭ.

„Testȣlȣ̆ *Kondiчeĭ* ordonъ ka la Roma, „snre a nronȣnџa asȣnra ȣneĭ akȣsъrĭ krimi„nale în kontra ȣnȣĭ senatorȣ̆, чinчĭ senatorĭ „sъ fiъ aleшĭ nrin sorџĭ: *Interpretarea* faчe „aчea regȣlъ џeneralъ, шi чere чinчĭ din nrin„чinaliĭ чetъџenĭ, *d'aчela-шĭ rangȣ̆ ka шi akȣsa„tȣlȣ̆*, adikъ, *dekȣrionĭ saȣ̆ nlebeĭ, dȣne kondiџiȣ-*

„*nea kiarȣ a akȣsatȣlȣĭ*... N'arȣ пȣtea simџi „чineva aчi inflȣinџa Scabinilor џermanĭ[1]?"

Aшa darъ, D. Savigny пresȣпȣne kъ, dȣпe *Interpretarea* din *Breviarium*, jȣdekъtoriĭ traшĭ la sorџĭ, în materia kriminalъ, trebȣia, sȣb Visigoџĭ, în alȣ VI-lea sekȣlȣ, sъ fiъ de kondiџiȣnea akȣsatȣlȣĭ, kъ totȣ omȣlȣ kъta sъ fiъ jȣdekatȣ de пairiĭ seĭ; kъчĭ astȣ-felȣ se redakteazъ obiчinȣitȣ пrinчiпiȣlȣ instituџiȣniĭ de jury dȣпe moravȣrile џermane. Eatъ frasa latinъ asȣпra kъria întemeiazъ astъ indȣчere:

„*Cum pro objecto crimine aliquis audien-*
„*dus est, quinque nobilissimi viri judices, de*
„*reliquis sibi similibus, missis sortibus eligantur*[2]."

Adikъ:

„Daka vre ȣnȣlȣ è dȣsȣ înaintea dreп-
„tъџiĭ пentrȣ akȣsare de krimъ, чinчĭ oamenĭ
„nobilĭ sъ fiъ aleшĭ пrin sorџĭ, dintre seme-
„niĭ lorȣ, ka sъ fiъ jȣdekъtorĭ."

Aчeste vorbe, *reliquis sibi similibus*, însemneazъ învederatȣ kъ чeĭ чinчĭ jȣdekъtorĭ sъ fiъ aleшĭ пrin sorџĭ, dintre semeniĭ lorȣ,

---

[1] Tom I паџ. 265.
[2] (*Inter:* C. Theod. XI, 1, 12.)

iar nѹ dintre aĭ akѹsatѹlѹĭ. Nѹ se aflъ aчi darъ niчĭ o ѹrmъ în nrivinџa aчeleĭ idee, kъ jѹdekъtoriĭ katъ sъ fiъ de aчela-шĭ rangѹ шi kondiџiѹne ka шi akѹsatѹlѹ. Vorbele *nobilissimi viri* a trebѹitѹ sъ konvingъ desnre aчeasta ne D. Savigny шi sъ întîmnine retъчirea lѹĭ: kѹm sъ le anliчe, într'adevъrѹ, la jѹdekъtoriĭ nlebeĭ?

Sъ treчemѹ dela Visigoţĭ la Burginionĭ, шi sъ чerчetъmѹ kare a fostѹ la aчestĭ din ѹrmъ starea leџislaџiѹniĭ romane totѹ la aчea enokъ.

Nrefaџa leџiĭ lorѹ barbare konrinde, dѹne kѹm v'adѹчeџĭ a minte, aчeastъ frasъ.

„Ordonъmѹ, nrekѹm aѹ fъkѹtѹ шi stre-„moшiĭ noştri, a se jѹdeka între Romanĭ dѹne „leџile romane; шi ka aчestiea sъ sчiъ, kъ „vorѹ nriimi în skrisѹ forma шi konrinderea „leџilorѹ, dѹne kari trebѹe sъ jѹdeчe, ka ni-„mine sъ nѹ se noatъ skѹsa kѹ nesчiinџa.[1]“

Burginionul Sigismond avea darъ, în anѹlѹ 517, skonѹlѹ de a faчe aчeia чe Visigotul Alaric fъkѹse kѹ ѹnѹ-snre-zeчe anĭ maĭ 'nainte, adikъ de a kѹleџe leџile romane nentrѹ sѹnѹшiĭ seĭ romanĭ.

La 1566, Cujas aflъ într'ѹnѹ manѹskrisѹ o skriere de dreптѹ, ne kare o nѹblikъ sѹb titѹla de *Papiani responsum*, saѹ *Liber respon-*

---

[1] Vezĭ lekџiѹnea nreчedintъ; naџ. 270.

sorum, ши kare n'a învetatǔ înkъ d'a пѕrta aчestǔ nѕme. E îmпъrцitъ în 47 saǔ 48 titѕle, ши înfъцimeazъ karakterele ѕrmъtoare:

1-iǔ Ordinea ши întitѕlarea titѕlelorǔ ko-resпѕndǔ maĭ de totǔ kѕ ordinea ши întitѕlarea titѕlelorǔ din leцea barbarъ a Burginionilor: titѕla II din *De homicidiis* kѕ titѕla III din *De homicidiis*; titѕla III din *De libertatibus* kѕ titѕla III din *De libertatibus Servorum, nostrorum* ши astǔ-felǔ maĭ înkolo; D. Savigny a întokmitǔ tabloѕlǔ komпarativǔ a doѕъ leцĭ, ши kore-laцiѕnea este învederatъ.

2-lea Se чitesчe în titѕla II din skrierea aчeasta, *De homicidiis*:

„Ши fiindǔ-kъ este пrea lъmѕritǔ kъ leцea „romanъ n'a regѕlatǔ nimikǔ asѕпra пreцѕlѕĭ „oamenilorǔ omorîцĭ, domnѕlǔ nostrѕ a ordonatǔ „ka dѕпe kalitatea sklavѕlѕĭ, omorîtorѕlǔ va „avea sъ пlъteaskъ stъпînѕlѕĭ seǔ пreцѕlǔ „ѕrmъtorǔ, a dikъ:

	Solidi
„Пentr' ѕnǔ intendentǔ.	100
„Пentr'ѕnǔ servitorǔ пersonalǔ	60
„Пentr'ѕnǔ пlѕgarǔ saǔ пorkarǔ	30
„Пentr'ѕnǔ bѕnǔ lѕkrъtorǔ de aѕrǔ	100
„Пentr'ѕnǔ ferarǔ	50
„Пentr'ѕnǔ tîmпlarǔ	40

„Aчeasta katъ sъ fiъ observatъ dѕпe or-„dinѕlǔ domnѕlѕĭ reцe.

Asta este enשmerarea шi komпשnerea reגשlatъ, la titשla koresпשnzъtoare, de leџea Burginionilor.

3-lea În-fine, doשъ titשle ale чelשĭ d'întîiש sשпlimentש din aчea leџe (titשlele I шi XIX) sשntש testשalש îmпrשmשtate din *Papiani responsum*, пשblikatש de Cujas.

Este învederatש kъ astъ skriere nש este altש чeva de kъtש leџea anשnџatъ de Sigismond sשпשшilorש seĭ romanĭ, în momentשlש пe kъndש пשblika шi leџea sשпשшilorש seĭ barbarĭ.

De שnde vine titשla aчesteĭ leџĭ? Пentrש чe se nשmesчe ea *Papiani responsum*? N'arש fi oare, într'adevъrש, reпetirea שneĭ skrierĭ a lשĭ Papinian, adese nשmitש Papian în manשskrise? Nimikש nש è maĭ пשџinש пrobabilש. D. Savigny a demonstratש foarte kש џeniש aчeastъ. kestiשne. Elש шĭ dъ kש sokoteala kъ Cujas a aflatש manשskrisשlש leџiĭ romane a Burginionilor în שrma שnשĭ manשskrisש din *Breviarium* de A... ric, fъrъ ka nimikש sъ fi însemnatש desпъrџirea ambelorש skrierĭ, шi kъ *Breviarium* terminъndש пrintr' שnש пasaџiש din *Liber responsorum* alש lשĭ *Papinian*, Cujas, din пelשare a minte, a atribשitש aчestש пasaџiש шi a datש aчeastъ titשlъ skrieriĭ שrmъtoare. Esa-

minȣlŏ maĭ mȣltorŏ manȣskrise konfirmъ ачea пъrere, шi Cujas însȣ-шĭ nȣ se îndoise de astъ retъчire.

Fiindŏ-kъ *Breviarium* lȣĭ Alaric пreчedea nȣmaĭ kȣ kъцi-va anĭ leцea Romanilor-Burginionĭ, шi o шi însȣflѣ пoate, mȣlцĭ aŭ krezȣtŏ kъ ea era nȣmaĭ ȣnŏ estraktŏ dintr' însȣlŏ. Asta însъ é o retъчire: mȣltŏ maĭ skȣrtŏ шi maĭ nekomпlektŏ de kъtŏ *Breviarium*, *Papiani responsum*, fiindŏ-k'aчestŏ nȣme i a remasŏ, s'a adъпatŏ kȣ toate aчestea de maĭ mȣlte orĭ din sorцinцile drenтȣlȣĭ romanŏ, шi a datŏ, în пrivinцa aчestȣĭ lȣkrȣ, indikъrĭ însemnъtoare.

Elŏ kъzȣ пoate în neîntrebȣinцare пe kъndŏ шi regatȣlŏ Burginionilor kъzȣse sȣb jȣgȣlŏ Francilor; totȣlŏ aratъ kъ Breviarium lȣĭ Alaric. mȣltŏ maĭ întinsŏ шi kare îndeslȣ-tȣla шi maĭ bine diferitele trebȣinцe ale vieцeĭ чivile, i lȣѣ lokȣlŏ пrogresivŏ, шi deveni leцea Romanilor în toate цinȣtȣrile Galieĭ, пe kari le пosedaserъ Burginioniĭ ka шi Visigoţiĭ.

Remъnŏ Franciĭ. Dȣпe чe aŭ kȣчeritŏ toatъ Galia, saŭ era màĭ aпroaпe d'a o kȣчeri *Breviarium*, шi kъtŏ-va timпŏ шi *Papian*, totŏ maĭ fȣrъ în vigoare în цinȣ-tȣrile пe ȣnde domnea eĭ maĭ 'nainte. În-

sъ, la nordŭ ши la nordŭ-vestъlŭ Galieĭ, în чele d'întîiŭ stabilirĭ ale Francilor, lъkrъlŭ nъ è totŭ aша: nъ se maĭ aflъ пe akolo niчĭ o kondikъ noъъ romanъ, niчĭ ъnŭ felŭ de чerkare sпre a kъleџe ши a redakta leџea romanъ пentrъ lokъitoriĭ чeĭ vekĭ. É sigъrŭ kъ toate aчestea kъ ea 'i a gъvernatŭ înkъ. Eatъ faпtele пrinчiпale kari nъ lasъ niчĭ ъnŭ felŭ de îndoialъ desпre aчeasta:

1-iŭ Leџea salikъ ши чea riпъarъ reпetъ neînчetatŭ kъ Romaniĭ vorŭ fi jъdekaџĭ dъпe leџea romanъ. Maĭ mъlte sekrete ale reџilorŭ franчĭ, între altele ъnŭ dekretŭ alŭ lъĭ Clotaire I-iŭ în anъlŭ 560, ши altъlŭ alŭ lъĭ Childebert II în anъlŭ 595, renoeskŭ aчestŭ ordinŭ, ши se îmпrъmъtъ din dreпtъlŭ romanŭ kъte-va din disпosiџiъnile sale. Monъmentele leџislative ale Francilor mъrtъriseskŭ darъ пerпetъitatea sa.

2-lea Ŏnŭ altŭ felŭ de monъmente, nъ maĭ пъџinŭ aъtentiчe, maĭ пrobeazъ aчeasta. Fъrъ îndoialъ mъlџĭ din domneavoastrъ kъnoskŭ *formъlele* saŭ modelele de formъle, dъпe kari se redakta, del'alŭ VI-lea пînъ l'alŭ X-lea sekъlŭ, пrinчiпalele akte ale vieџeĭ чivile, testamentele, donaџiъnile, liberъrile vînzъrile, etc. Пrinчiпala kъleџere de formъle, este aчeia пe kare o пъbikъ kъlъgъrъlŭ Marculf, kъtre finele, dъпe kъm se пare, a sekъlъlъĭ alŭ VII-lea.

Maĭ mȣlци învъцaцĭ, Mabillon, Bignon, Sirmond, Lindenbrog, aȣ maĭ aflatȣ шi altele прin vekile manȣskrise. Ȣnȣ mare nȣmerȣ din aчeste formȣle renrodȣlȣ, în aчeia-шĭ terminĭ, vekile forme ale drentȣlȣĭ romanȣ asȣпra liberъriĭ sklavilorȣ, donaцiȣnilorȣ, testamentelorȣ, пreskrieriĭ, etc, шi пrobeazъ asemene kъ elȣ era totȣ-d'aȣna de o aпlikare obiчînȣitъ.

3-lea Toate monȣmentele din aчea eпokъ, în цerele okȣпate de Francĭ, sȣntȣ пline de reцimȣlȣ mȣniчiпalȣ romanȣ, diȣmvirĭ, aпъrъtorĭ, kȣrie, kȣrialĭ, шi înfъцiшazъ aчeste instituцiȣnĭ ka totȣ d'aȣna în vigoare.

4-lea Mȣlte akte чivile sȣbsistъ în adevъrȣ, testamente, donaцiȣnĭ, vînzъrĭ etc, kari sȣntȣ trekȣte dȣпe formele drentȣlȣĭ romanȣ, în kȣrъ, шi înskrise în reцistrele sale.

5-lea În-fine, kronikariĭ timпȣlȣĭ vorbeskȣ adese de oamenĭ învъцaцĭ în kȣnosчinцa drentȣlȣĭ romanȣ, шi din kari fakȣ ȣnȣ stȣdiȣ seriosȣ. În alȣ VI-lea sekȣlȣ, Alvernesul Andarchius „era пrea învъцatȣ în oпerele lȣĭ Virgile, kъrцile leцiĭ Theodosiane шi în arta kalkȣlȣlȣĭ.[1]"

La finele sekȣlȣlȣĭ alȣ VII-lea sъntȣlȣ Bonet, eпiskoпȣlȣ din Clermont „era adъпatȣ „kȣ пrinчiпiele gramatikale, шi învъцatȣ în

[1] Grigoriŭ de Tours. Kap: I, IV, Kaп: 47.

„dekretele lsĭ Theodosiŭ,[1]." Sъntslŏ Didier, episkoпŏ din Cahors, dela anslŏ 629 ші пînъ la 654 „se aпlikъ, ziчe viaца lsĭ manuskrisъ, la stsdiolŏ leцilorŏ romane."

Aчestia ns era, fъrъ îndoialъ, ersdiцĭ; ns se afla atsnчĭ niчĭ snŏ felŏ de akademiъ de inskriпцisne ші ns stsdia nimine de ksriositate drentslŏ romanŏ.

Ns é darъ niчĭ snŏ mizlokŏ de îndoitŏ kъ, le Francĭ ka ші la Burginionĭ ші Visigoцĭ, elŏ srmé d'a fi în vigoare maĭ vîrtosŏ în leцislaцisnea чivilъ ші în reцimslŏ msniчinalŏ.

Aчeia dintre dsmneavoastrъ, domnilorŏ, kari vorŏ voi sъ чerчeteze пrobele amъnsntslsĭ, testele oriцinale assпra kъrora se întemeiazъ resoltatele чe voiŏ a le esпsne, vorŏ afla snŏ mare nsmerŏ în skrierea D. Savigny, (t. I, пац: 167-273; t. II. пац: 101-118.), ші maĭ mslte înkъ în *Istoria reцimslsĭ msniчinalŏ alŏ Franciei*, пsblikatъ de D. Raynouard, skriere п'inъ de чerчetъrĭ ksrioase, ші aша de komпlektъ în snele kestisnĭ, în kъtŏ în adevъrŏ, ns se пoate ziчe altŏ-чeva fъrъ nsmaĭ kъ è sвпrabsndantъ.

Vedeцĭ, domnilorŏ, fanta чe mĭ am пro-

---

[1] Acta sanct: Janua, Kaп I no 3.

пȣsȣ̆ a o da la lȣminъ è neîndoioasъ: monȣmente de totȣ̆ felȣlȣ̆ ne o aratъ, în grade inegale negrешitȣ̆, la diferitele попоare, însъ пretȣtindene realъ шi пermanintъ. Imпortanџa eĭ é mare, къчĭ anȣnџa Galieĭ o stare soчialъ kȣ totȣlȣ̆ diferitъ de aчeia în kare trъise пîn'atȣnчĭ. Nȣ era maĭ mȣltȣ̆ de kъtȣ̆ чinчĭ sekȣlĭ de kъndȣ̆ kъzȣse sȣb пȣterea Romanilor, шi nȣ maĭ remъsese niчĭ ȣnȣ̆ felȣ̆ de ȣrmъ din vekia soчietate galъ. Чivilisaџiȣnea romanъ a avȣtȣ̆ aчea teribilъ пȣtera d'a stîrпi leџile, moravȣrile, limba, reliџiȣnea naџionalъ, d'a шĭ asemȣi пe de пlinȣ̆ kȣчeririle sale. Toate esпresiȣnile absolȣte sȣntȣ̆ esaџerate; kȣ toate aчestea, konsiderъndȣ̆ lȣkrȣrile în џenere, în alȣ̆ VI-lea sekȣlȣ̆, totȣlȣ̆ în Galia era romanȣ̆. Faпta kontrarіъ însoџesчe kȣчerirea barbarъ; Germaniĭ lasъ пoпȣlaџiȣniĭ învinse leџile sale, instititȣџiȣnile lokale, limba шi reliџiȣnea eĭ. O neînvinsъ ȣnitate merџea пe ȣrma Romanilor; aчi diversitatea se stabilesчe пrin kiarȣ̆ faпta шi mъrtȣrisirea kȣчeritorilorȣ̆. Amȣ̆ rekȣnoskȣtȣ̆ kъ imпeriȣlȣ̆ пersonalitъџiĭ, alȣ̆ indeпendinџeĭ individȣale, aчestȣ̆ karakterȣ̆ alȣ̆ чivilisaџiȣniĭ moderne, era de oriџinъ џermanъ; i aflъmȣ̆ aчi шi inflȣinџa; ideа пersonalitъџiĭ пreside în leџĭ ka шi în akџiȣnĭ; individȣalitatea пoпoarelorȣ̆, maĭ mȣltȣ̆

de kъtъ sъnъsъ aчelia-шĭ dominъrĭ nolitiчe, è nroklamatъ ka a oamenilorъ. Vorъ trebъi sekъlĭ nentrъ ka kъnosчinцa teritoriъlъĭ sъ învingъ ne ale stirniĭ, nentrъ ka leцislaцiъnea, din nersonalъ, sъ redeviĭъ realъ, nentrъ ka o noъъ ъnitate naцionalъ sъ resъlte din kontonirea lentъ шi laborioasъ a diferitelorъ elemente.

Dъne чe ne amъ ъnitъ desnre aчeasta, domnilorъ, шi amъ stabilitъ bine nernetъitatea leцislaцiъniĭ romane, aчeastъ vorbъ sъ nъ vъ fakъ ilъsiъne: mъlцĭ s'aъ înчelatъ întrъ aчeasta. Пentrъ kъ aъ vъzъtъ drentъlъ romanъ ъrmъndъ, nentrъ kъ aъ vъzъtъ aчelea-шĭ nъme, aчelea-шĭ forme, a konkisъ din aчeasta kъ nrinчiniele, kъ sniritъlъ leцilorъ, remъseserъ totъ aчeleaшĭ: mъlцĭ aъ vorbitъ de drentъlъ romanъ din alъ X-lea sekъlъ ka шi de alъ Imneriъlъĭ. Limbaцiъ nlinъ de retъчire. Kъndъ Alaric шi Sigismond ordonarъ o noъъ kъleцere de leцĭ romane, nentrъ trebъinцa sъnъшilorъ lorъ romanĭ, fъkъrъ шi eĭ întokmaĭ чe fъkъrъ în alte lokъrĭ Théoderic шi Dagobert, nъnîndъ a se redakta nentrъ sъnъшiĭ lorъ franчĭ leцile barbare. Fiindъ-kъ leцea salikъ шi rinъarъ skriea obiчeiele vekĭ, kari atъnчĭ nъ se maĭ lovea kъ noъa stare a nonoarelorъ цermane, totъ asemene шi *Breviarium* lъĭ Alaric шi *Papiani*

responsum kъleserъ leџĭ kari îmbъtrъniserъ шi era în парte пeпraktikabile. Пrin kъderea Imпeriъlъĭ шi пrin invasiъne, or-че ordinъ soчialъ trebъia sъ se skimbe; relaџiъnile oamenilorъ era diferite, ъnъ altъ reџimъ de пerпetъitate înчeпea; institъџiъnile пolitiчe romane nъ пъtea sъbsista; faпte de totъ felъlъ se reпoia пe toatъ faџa teritoriъlъĭ. Шi че leџĭ arъ da чineva aчesteĭ soчietъџĭ nъskînde, desordinate, însъ fekъnde? Doъъ leџĭ vekĭ: antiчele obiчeie barbare шi antika leџislaџiъne romanъ. Este învederatъ kъ niчĭ ъnele niчĭ altele nъ se пъtea învoi kъ dînsa; atъtъ ъnele kъtъ шi altele trebъia sъ se modifiче, sъ se metamorfose пrofъndъ, sпre a se adoпta la faпtele чele noъe.

Kъndъ darъ ziчemъ kъ în alъ VI-lea sekъlъ dreпtъlъ romanъ a ъrmatъ înkъ шi kъ leџile barbare aъ fostъ skrise; kъndъ aflъmъ în sekъliĭ пosteriorĭ totъ-d'aъna aчelea-шĭ nъme, *dreпtъ romanъ, leџĭ barbare,* nъ kredeџĭ kъ vorbimъ de aчela-шĭ dreпtъ, шi de aчelea-шĭ leџĭ. Пerпetъindъ-se înkъ, dreпtъlъ romanъ s'a skimbatъ; dъпe че aъ fostъ skrise, leџile barbare s'aъ desnatъratъ. Atъtъ ъnele kъtъ шi altele sъntъ în nъmerъlъ elementelorъ esenџiale ale soчietъџiĭ moderne, însъ ka elemente че intrъ într'o kombinare noъъ kare se va

naşче dintr'o lsngъ ferbere, ши în sînslŏ kъria ele se vorŏ arъta kъndŏ vorŏ fi transformate.

Kiarŏ l'aчeastъ transformare sъчesivъ, domnilorŏ, mъ voiŏ sili a vъ faчe s'asistaцĭ: istoriчiĭ nъ vorbeskŏ niчĭ o datъ de dînsa, è akoперitъ de vorbe nevariabile; aчeasta è o lskrare interioarъ, sпъ sпektakslŏ ks totslŏ askъnsŏ, ши la kare ns пoate ajsnџe чineva, de kъtŏ пъtrsnzîndŏ пrin maĭ mslte înfъшsrъtsre, ши aпъrъnds-se de ilssisnea чe ne fъчea asemъnarea formelorŏ ши a nsmelorŏ.

Eatъ-ne la terminslŏ чerчetъrilorŏ noastre asspra istorieĭ soчietъцiĭ чivile în Galia del' alŏ VI-lea sekslŏ пînъ la mizlokslŏ чelsĭ de alŏ VIII-lea. Vomŏ maĭ stsdia în fiitoarea noastrъ adsnare skimbъrile întîmпlate în soчietatea reliџioasъ din aчea eпokъ adikъ, starea ши konstitsцisnea Biseriчeĭ.

LECTIUNEA XII-a.

Obiektslš lekџisniĭ — Desпre starea Biseriчeĭ în Galia, del'alš VI-lea sekslš пînъ kъtre mizlokslš чelsĭ de alš VIII-lea. — Analoџia stъriĭ пrimitive a soчietъџiĭ reliџioase шi a чeleĭ чivile. — Desпre snitatea Biseriчeĭ saš desпre soчietatea sпiritsalъ. — Desпre чele dosъ elemente saš kondiџisnĭ ale soчietъџiĭ sпiritsale: 1-iš Ŏnitatea adevъrslsĭ, adikъ raџisnea absolstъ; 2-lea libertatea sпiritelorš, adikъ a raџisniĭ individsale. — Desпre starea aчestorš dosъ idee în Biserika krestinъ del'alš VI-lea пînъ l'alš VIII-lea sekslš. — Ea adoпtъ пe sna шi neksnoasчe пe чea altъ. — Desпre snitatea Biseriчeĭ în leџislaџisne. — Konчiliele џenerale. — Diferinџa între Biserika de Orientŭ шi чea de Ocidentŭ, în пrivinџa goaneĭ eretiчilorš. — Desпre raпortsrile Biseriчeĭ ks statslš, del'alš VII-lea пînъ la alš VIII-lea sekslš: 1-iš în imпerislš de Orientŭ; 2-lea în чelš de Ocidentŭ, шi maĭ ks seamъ în Galia frankъ. — Intervenirea пsteriĭ timпsrale în ale Biseriчeĭ. — A пsteriĭ sпiritsale în ale statslsĭ. — Resšmatš.

Domnilorš,

Intrъmš astъ-zĭ пe o kale пe kare amš maĭ îmblatš; relsъmš aчela-шĭ firš пe kare îlš amš maĭ џinstš: avemš a ne oksпa de Biserika krestinъ în Galia, dela îmпlini-

rea· invasiѕniĭ Francilor ші пînъ la kъderea reџilorѕ merovinџianĭ, adikъ del'alѕ VI-lea пînъ ѕпre mizlokѕlѕ чelѕĭ de alѕ VIII-lea sekѕlѕ.

Determinarea aчesteĭ периode nѕ è niчĭ dekѕm arbitrarъ; sѕirea reџilorѕ karlovinџianĭ, a însemnatѕ o krisъ în soчietatea reliџioasъ, пrekѕm ші în чea чivilъ. Este o datъ kare faче eпokъ. ші la kare se kѕvine a ne oпri.

Adѕче-џi-vъ a minte, vъ rogѕ, tabloѕlѕ чe am fъkѕtѕ desпre starea soчietъџiĭ reliџioase în Galia maĭ 'nainte de kъderea definitivъ a Imпeriѕlѕĭ romanѕ, adikъ dela finele чelѕĭ de alѕ IV-lea ші înчепѕtѕlѕ чelѕĭ de alѕ V-lea sekѕlѕ. Amѕ konsideratѕ Biserika sѕb doѕъ пѕnkte de vedere: I-iѕ În sitѕaџiѕnea sa esterioarъ, în raпortѕrile eĭ kѕ statѕlѕ: 2-lea în konstitѕџiѕnea eĭ interioarъ, în organisarea sa soчialъ ші пolitikъ. Kѕ aчeste doѕъ пrobleme fѕndamentale se leagъ, kѕm amѕ vъzѕtѕ, toate kestiѕnile пartikѕlare, toate faпtele.

Aчestѕ îndoitѕ esaminѕ ne a fъkѕtѕ sъ întrevedemѕ, în чeĭ чinчĭ sekѕlĭ d'întîiѕ aĭ Biseriчeĭ, џerminѕlѕ tѕtѕlorѕ solѕџiѕnilorѕ ambelorѕ пrobleme, ѕnѕ esemпlѕ oare-kare desпre toate formele, înчerkъrĭ пentrѕ toate kombinъrile. Nѕ è niчĭ ѕnѕ felѕ de sistemъ, saѕ

în rапortъ kъ relaцiъnile esterioare ale Biseriчeĭ, or în пrivinцa organisъrii sale interioare, kare sъ nъ se пoatъ dъчe пînъ è aчea eпokъ, шi sъ se ъneaskъ kъ vre o oare-kare aъtoritate. Indeпendinцa, sъпъnerea, sъveranitatea saъ transakцiъnile Biseriчeĭ kъ statъlъ, пresbitianismъlъ, saъ eпiskoпatъlъ, liпsa komпlektъ a klerъlъĭ, saъ dominarea lъĭ màĭ esklъsivъ, le amъ întîlnitъ пe toate, le amъ vъzъtъ пe toate.

Esaminarъmъ starea soчietъцiĭ чivile dъпe invasiъne, în alъ VI-lea шi alъ VII-lea sekъlъ, шi amъ ajъnsъ totъ l'aчela-шĭ resъltatъ. Asemene amъ maĭ aflatъ цerminъlъ, esemпlъlъ tъtъlorъ sistemelorъ de organisare soчialъ шi de gъvernъ: monarxia, aristokraцia шi demokraцia; adъпъrile oamenilorъ liberĭ; пatronaцiъlъ kaпъlъĭ bandeĭ asъпra resbeliчilorъ seĭ; alъ пroпrietarъlъĭ чelъĭ mare asъпra пroпietarilorъ чelorъ inferiorĭ: regalitatea absolъtъ шi neпъtinte, elektivъ шi ereditarъ, barbarъ, imпerialъ, шi reliцioasъ; toate пrinчiпiele k'ъnъ kъvîntъ kari s'aъ desvoltatъ în viaцa Europeĭ moderne, kiarъ de atъnчĭ шi de o datъ пi s'aъ arъtatъ.

Asemъnare însemnъtoare, domnilorъ, în oriцinele шi starea пrimitivъ a doъъ soчietъцĭ; avъцia шi konfъsiъnea sъntъ întokmaĭ; toate

lȣkrȣrile sȣntȣ̆; nічĭ ȣnȣlȣ̆ la lokȣĭ шi în mъ-sȣra sa; ordinea va deveni kȣ desvoltarea: desvoltъndȣ-se, diferitele elemente se vorȣ̆ des-faче, se vorȣ̆ distinџe, vorȣ̆ desfъшȣra fiъ-kare пretenџiȣnile шi forџele sale пroпrie, maĭ întîiȣ̆ sпre a se kombate, шi maĭ пe ȣrmъ sпre a se învoi. Astȣ̆-felȣ̆ va fi lȣkrarea пro-gresivъ a timпȣlȣĭ шi a omȣlȣĭ.

Kiarȣ̆ l'aчeastъ lȣkrare vomȣ̆ avea s'a-sistъmȣ̆ d'aчi înainte: amȣ̆ vъzȣtȣ̆, în leagъnȣlȣ̆ ambelorȣ̆ soчietъџĭ, toate elementele materiale, toate пrinчiпiele raџionabile ale чivilisaџiȣniĭ moderne; avemȣ̆ sъ le ȣrmъmȣ̆ akȣm în lȣп-tele lorȣ̆, în negoџiъrile, în amestekъrile, în toate restȣrnъtȣrele ȣrsiteĭ lorȣ̆ sпeчiale шi ko-mȣne. Aчesta è, vorbindȣ̆ kȣratȣ̆, istoria чi-vilisaџiȣniĭ, пîn'akȣm nȣ fъkȣrъmȣ̆ altȣ̆-чeva de kъtȣ̆ a rekȣnoasчe teatrȣlȣ̆ aчesteĭ istorie, шi a nȣmi пe aktorĭ.

Nȣ vъ veџĭ mira, domnilorȣ̆, kъ, intrъndȣ̆ într'o noȣъ eпokъ, întîlnimȣ̆ maĭ întîiȣ̆ soчie-tatea reliџioasъ: ea era, пrekȣm ȣчiџĭ bine, чea maĭ înaintatъ шi чea maĭ tare, saȣ̆ în mȣniчiпalitatea romanъ, or пe lîngъ reџiĭ bar-barĭ, or în ierarxia kȣчeritorilorȣ̆ deveniџĭ пroпri-etarĭ, amȣ̆ kȣnoskȣtȣ̆ пretȣtindene пresinџa шi influinџa kaпilorȣ̆ Biseriчeĭ. Del'alȣ̆ IV-lea пî-nъ l'alȣ̆ XIII-lea sekȣlȣ̆, Biserika a mersȣ̆

*

maĭ întîiŏ în kariera чivilisaцiŏnii. Este darъ natŏralŏ ka, în aчelŏ intervalŏ, de kъte orĭ amŏ statŏ шi de kъte orĭ ne amŏ пŏsŏ earъ în miskare, sъ înчeпemŏ totŏ kŏ Biserika.

Vomŏ stŏdia istoria eĭ del'alŏ VI-lea nînъ l'alŏ VIII-lea sekŏlŏ, sŏb чele doŏъ пŏnkte de vedere пe kari le amŏ maĭ arъtatŏ: 1-iŏ în relaцiŏnile sale kŏ statŏlŏ; 2-lea în kondiцiŏnea sa пroпriъ шi interioarъ.

Dar maĭ 'nainte d'a ne aпroпia de ŏna saŏ de alta din aчeste kestiŏnĭ, шi de faпtele чe se leagъ de ele, katъ sъ kiъmŏ lŏarea dŏmneavoastrъ a minte asŏпra ŏneĭ faпte kare le dominъ пe toate, kare karakterisъ Biserika krestinъ în цenere, шi a deчisŏ, ka sъ vorbimŏ astŏ-felŏ, ŏrsita eĭ.

Aчeastъ faпtъ este ŏnitatea Biseriчeĭ, ŏnitatea soчietъцiĭ krestine, indeпendintъ de or чe diversitъцĭ de timпŏ, de lokŏ, de dominare, de limbъ шi de oriцinъ.

Kŏriosŏ fenomenŏ! Kiarŏ în momentŏlŏ kъndŏ Imпeriŏlŏ romanŏ se sfъramъ шi desпare, atŏnчĭ шi Biserika krestinъ se ŏnesчe шi se formeazъ definitivŏ. Ŏnitatea пolitikъ пere, шi чea reliцioasъ ese la lŏminъ. Nŏ sчiŏ kъte пoпoare diferite de oriцinъ, de moravŏrĭ, de limbaцiŏ, de ŏrsitъ, vinŏ пe sчenъ. Totŏlŏ devine lokalŏ, пarцialŏ: or чe ideъ întinsъ,

or че institsцisne џeneralъ, or че kombinare mare soчialъ se sterџe; ши asta è momentslš în kare Biserika krestinъ пroklamъ чea maĭ înaltъ snitate a doktrineĭ sale, sniversalitatea drenтslsĭ seš.

Fanтъ glorioasъ ши пstinte, domnilorš, kare a fъkstš del'alš V-lea ши пînъ l'alš XIII-lea sekslš nemъrџinite serviчie omenirii. Nsmaĭ singsrъ snitatea Biseriчeĭ a manџinstš oare-kare legъtsrъ între џere ши пonoare, пe kari totslš însъ tindea a le desпъrџi; ssb insfluinџa eĭ oare-kari notiџe џenerale, oare-kari simtimente de simпatiъ întinsъ шĭ aš srmatš mereš desvoltarea, ши, din sînslš konfssisnii пolitiчe чeleĭ maĭ marĭ din kъte ssntš în lsme ksnoskste, s'a înъlџatš idea чea maĭ întinsъ ши чea maĭ ksratъ, пoate, kare a snitš vre o datъ пe oamenĭ, idea soчietъџiĭ sпiritsale, kъчĭ kiarš aчesta é nsmele fiilosofikš alš Biseriчeĭ, tinslš че ea a voitš a realisa.

Чe înџelesš da aчestorš vorbe, domnilorš, oamenii din aчea eпokъ, ши че пrogrese fъksserъ eĭ în aчeastъ kale? Чe era, în adevъrš, în sпiritš ши în fanтe, aчea soчietate sпiritsalъ, obiektš alš ambiџisnii ши alš resпektslsĭ lorš? Чe felš era ea înџeleasъ ши пraktikatъ? Katъ sъ resпsndemš l'aчeste întrebъrĭ, ka sъ sчimš че ziчemš kъndš vorbimš

de ȣnitatea Biseчiчeĭ, шi чe se kȣvine sъ kȣџetъmȣ̆ desпre пrinчiпiele ka шi desпre resȣltatele sale.

O koџvinџere komȣnъ, adikъ o aчeia-шĭ ideъ rekȣnoskȣtъ шi пriimitъ ka adevъratъ. eatъ basa fȣndamentalъ, legъtȣra askȣnsъ a soчietъџiĭ omenesчĭ. Se пoate чineva oпri l'asoчiъrile чele maĭ mъrџinite, шi чele maĭ simпle, saȣ̆ a se înъlџa пînъ la чele maĭ komпlikate, la чele maĭ întinse; пoate esamina aчeia чe se пetreчe între treĭ saȣ̆ пatrȣ barbarĭ adȣnaџĭ пentrȣ vre o merџere la vînъtoare, saȣ̆ în sînȣlȣ̆ vre ȣneĭ adȣnъrĭ kiъmatъ a lȣkra пentrȣ interesele vre ȣnȣĭ mare пoпorȣ̆; пretȣtindene шi în toate kasȣrile, faпta asoчiъriĭ konsistъ esenџialȣ̆ în ȣnirea individelorȣ̆ într'o aчeia-шĭ kȣџetare: пe kъtȣ̆ nȣ s'aȣ̆ înџelesȣ̆ bine între eĭ, nȣ sȣntȣ̆ altȣ̆ чeva de kъtȣ̆ nȣmaĭ nisчe fiinџe isolate, пȣse ȣnele lîngъ altele, însъ kari nȣ se пъtrȣndȣ̆ шi nȣ se џinȣ̆ niчĭ de kȣm. Ȣnȣ̆ aчela-шĭ simtimentȣ̆. o aчeia-шĭ kredinџъ, or kare arȣ̆ fi natȣra saȣ̆ obiektȣlȣ̆ lorȣ̆, astȣ̆-felȣ̆ è чea d'întîiȣ̆ kondiџiȣne a stъriĭ soчiale; nȣmaĭ în sînȣlȣ̆ adevъrȣlȣĭ saȣ̆ în alȣ̆ aчelȣia чe eĭ îlȣ̆ iea drentȣ̆ adevъrȣ̆, nȣmaĭ akolo se ȣneskȣ̆ oamenii шi se nasчe soчietatea. Шi în aчestȣ̆ înџelesȣ̆

ѕnŏ filosofŏ moďernŏ[1] a avѕtŏ kѕvîntŏ a ziчe, kъ nѕ se aflъ soчietate fъrъ nѕmaĭ între înteliцinцe; kъ soчietatea sѕbsistъ nѕmaĭ asѕпra пѕnktelorŏ шi în otarele în kari se îmпlinesчe ѕnirea inteliцinцelorŏ; kъ akolo ѕnde inteliцinцele n'aŏ nimikŏ la o l'altъ, soчietatea nѕ se aflъ; în alte kѕvinte kъ soчietatea intelektѕalъ este singѕra soчietate, elementѕlŏ neчesariŏ шi ka fondѕlŏ tѕtѕlorŏ soчietъцilorŏ esterioare шi aпarinte.

Aшa ďarъ karakterѕlŏ esenцialŏ alŏ adevъrѕlѕĭ, ďomnilorŏ, шi maĭ vîrtosŏ aчeia чe îlŏ faчe a fi чea maĭ tare legъtѕrъ soчialъ, este ѕnitatea. Adevъrѕlŏ este ѕnѕlŏ, шi пentrѕ aчeasta oamenii kari îlŏ aŏ rekѕnoskѕtŏ шi пriimitŏ sѕntŏ ѕniцĭ; ѕnire kare nѕ are nimikŏ întîmпlъtorŏ saŏ arbitrarŏ, kъчĭ adevъrѕlŏ nѕ deпinde niчĭ de întîmпlъrile lѕkrѕrilorŏ, niчĭ de nesigѕranцa oamenilorŏ; nimikŏ trekъtorŏ, kъчĭ adevъrѕlŏ este eternŏ, nimikŏ mъrцinitŏ, kъчĭ adevъrѕlŏ este komпlektŏ шi nemъrцinitŏ. Ka шi a adevъrѕlѕĭ, ѕnitatea va fi ďarъ karakterѕlŏ esenцialŏ alŏ soчietъцiĭ, kare nѕ va avea nѕmaĭ adevъrѕlŏ ďreпtŏ obiektŏ, adikъ a soчietъцiĭ kѕratŏ sпiritѕalъ. Nѕ sѕntŏ шi niчĭ nѕ пotŏ fi doѕъ soчietъцĭ sпi-

[1] D. Abate Lamennais.

ritѕale; ea este, din natѕra eĭ, ѕnikъ ші ѕniversalъ.

Astѕ-felѕ darъ s'a nъskѕtѕ Biserika; de aчi dekѕrџe ѕnitatea чe a nroklamat'o ea ka nrinчiniѕ alѕ eĭ, aчea ѕniversalitate kare a fostѕ totѕ d'aѕna ambiџiѕnea sa. Maĭ mѕltѕ saѕ maĭ nѕџinѕ lъmѕritъ, maĭ mѕltѕ saѕ maĭ nѕџinѕ rigѕroasъ, asta è idea kare se aflъ în fѕndѕlѕ tѕtѕlorѕ doktrinelorѕ sale, kare dominъ neste toate lѕkrъrile eĭ. Mѕltѕ maĭ 'nainte de alѕ VI-lea sekѕlѕ, ші kiarѕ din leagъnѕlѕ kristianismѕlѕĭ, ea se arъtѣ în skrierile ші aktele internreџilorѕ eĭ чelorѕ maĭ strelѕчiџĭ.

Dar nentrѕ ka soчietatea sniritѕalъ sъ se naskъ ші sъ sѕbsiste, ѕnitatea adevъrѕlѕĭ în sine-шĭ nѕ é de ajѕnsѕ; katъ ka sъ anarъ în snirite ші sъ le ші ѕneaskъ. Ѕnirea sniritelorѕ, adikъ soчietatea sniritѕalъ, este konsekѕinџa ѕnitъџiĭ adevъrѕlѕĭ; dar ne kъtѕ aчeastъ ѕnire nѕ este îmnlinitъ, konsekѕinџa linsesчe nrinчiniѕlѕĭ, soчietatea sniritѕalъ nѕ se aflъ. Afarъ de aчeasta, kѕ чe kondiџiѕne se ѕneskѕ sniritele în adevъrѕ? Kѕ kondiџiѕne ka sъ îlѕ kѕnoaskъ ші sъ nriimeaskъ imneriѕlѕ seѕ: or kare se sѕnѕne fъr'a kѕnoasчe adevъrѕlѕ, din nesчiinџъ iar nѕ din lѕminъ, saѕ or kare, avîndѕ kѕnosчinџъ desnre adevъrѕ, nѕ voiesчe a se sѕnѕne, n'a intratѕ în soчi-

etatea sniritsalъ: nimine ns faчe narte din ea daka ns vede ши ns voiesчe; ea esklsde ne de o narte nesчiinцa, iar ne de alta konstrînцerea, nretinde dela toцĭ membriĭ eĭ intima ши nersonala snire a inteliцinцeĭ ши a libertъцiĭ.

Aша darъ, în enoka de kare ne oksnъmŭ, domnilorŭ, aчestŭ d'alŭ doilea nrinчiniŭ, aчestŭ d'alŭ doilea karakterŭ alŭ soчietъцiĭ sniritsale linsea ks totslŭ Biseriчeĭ. Arŭ fi nedrentŭ a ziчe kъ ea îlŭ a neksnoskstŭ, într'snŭ felŭ absolstŭ, ши kъ a ksnoskstŭ kъ soчietetea sniritsalъ noate ssbsista între oamenĭ, ши fъr' anrobarea inteliцinцeĭ ши a libertъцiĭ lorŭ. Пssъ astŭ-felŭ în forma eĭ simnlъ ши goalъ, aчeastъ ideъ è atingъtoare ши negreшitŭ resninsъ; denrinderea nlinъ ши kstezъtoare a raцisniĭ ши a voinцeĭ, era înkъ nrea nosъ ши înkъ nrea deasъ, în Biserikъ, nentrs ka sъ kazъ într'o aшa de lsngъ sitare. Astŭ-felŭ ea n'afirma de lokŭ kъ adevъrslŭ arŭ fi avstŭ drentŭ a întrebsinцa konstrînцerea; чi ziчea neînчetatŭ kъ nsmaĭ armele sniritsale se ksvenea ши se nstea întrebsinцa. Însъ aчestŭ nrinчiniŭ, ka sъ zikŭ aшa, era nsmaĭ ne faцa sniritelorŭ. ши se trezea din zi în zi. Idea kъ adevъrslŭ é snslŭ ши sniversalŭ, are drentslŭ d'a goni, nrin forцъ, konseksinцele snitъцiĭ ши ale sniversalitъцiĭ sale, devenea

din zi în zi idea domnitoare, aktivъ ші ener-џikъ. Din doъъ kondiцiъnĭ ale soчietъцiĭ ъпі-ritъale, ъnitatea raцionalъ a doktrineĭ, ші ъnі-tatea adevъratъ a sпiritelorъ, чea d'întîiъ o-kъпa kam ea singъrъ Biserika; iar чea de a doъa era neînчetatъ ъitatъ saъ kълkatъ.

Aъ trebъitъ mъlцĭ sekъlĭ, domnilorъ, пen-trъ ka sъ i înaпoieze lokъlъ ші sъ i dea пъ-terea eĭ, adikъ sпre a skoate la lъminъ ade-vъrata natъrъ a soчietъцiĭ sпiritъale, natъra eĭ komпlektъ ші armonia elementelorъ sale. Mъltъ timпъ retъчirea цeneralъ fъkъ sъ se kreazъ kъ imпeriъlъ adevъrъlъĭ, adikъ alъ ra-цiъniĭ ъniversale, пъtea fi stabilitъ, ші fъrъ libera deпrindere a raцiъniĭ individъale, fъrъ resпektъlъ dreptъlъĭ seъ. Пroklamъndъ чineva astъ-felъ soчietatea sпiritъalъ, o nekъnosчea, ші o adъчea în stare a fi ka o ilъsiъne min-чinoasъ. Întrebъinцarea пъteriĭ nъ o пъteazъ nъmaĭ, чi o ъчide: пentrъ ka ъnitatea eĭ sъ fiъ nъ nъmaĭ kъratъ, dar înkъ ші adevъratъ, trebъe sъ lъчeaskъ în mizlokъlъ tъtъlorъ in-teliџinцelorъ, tъtъlorъ libertъцilorъ.

Aчeasta va fi onoarea timпъlъĭ nostrъ, domnilorъ, kare a пъtrъnsъ aша în esinцa so-чietъцiĭ sпiritъale, maĭ mъltъ de kъtъ toatъ lъmea, kare a kъnoskъt'o ші a revendikat'o mъltъ maĭ komпlektъ. Sчimъ akъm kъ ea are

doѣъ kondiцiѣnĭ: 1-iѣ пresinцa ѣnѣĭ adevъrѣ џeneralѣ, absolѣtѣ, regѣlъ a kredinцelorѣ ши a akцiѣnilorѣ omenesчĭ; 2-lea deпlina desvoltare a tѣtѣlorѣ inteliџinцelorѣ, în faцa aчestѣĭ adevъrѣ, ши libera adesiѣne a sѣfletelorѣ la пѣterea eĭ. Ѹna din aчeste kondiцiѣnĭ sъ nѣ ne fakъ niчĭ o datъ a ѣita пe чea altъ; idea libertъцiĭ sпiritelorѣ sъ nѣ slъbeaskъ niчĭ de kѣm în noĭ пe a ѣnitъцiĭ soчiъtъцiĭ sпiritѣale; пentrѣ kъ konvinџerile individѣale katъ sъ fiъ lѣminate ши libere, sъ nѣ ne lъsъmѣ niчĭ de kѣm a krede kъ nѣ este adevъrѣ ѣniversalѣ kare sъ aibъ dreпtѣlѣ a komanda; resпektъndѣ raцiѣnea fiъ-kъrѣia, sъ nѣ пerdemѣ niчĭ de kѣm din vedere raцiѣnea ѣnikъ ши sѣveranъ. Istoria soчietъцiĭ omenesчĭ s'a пetrekѣtѣ пîn' aчi în alternativele astorѣ disпosiцiѣnĭ, dela ѣna пînъ la alta. În mѣlte eпoчe, oamenii s'aѣ miratѣ maĭ vîrtosѣ de natѣra ши de dreпtѣrile astѣĭ adevъrѣ ѣniversalѣ, absolѣtѣ, stъпînѣ leџitimѣ alѣ dominъriĭ la kare eĭ asпirъ; s'aѣ lingѣшitѣ kъndѣ îlѣ aѣ întîlnitѣ în-fine, kъndѣ aѣ пѣsѣ mъna пe elѣ, ши, în nebѣna lorѣ înkredere, i aѣ akordatѣ пѣterea absolѣtъ, kare a пъskѣtѣ îndatъ ши neaпъratѣ tirania. Dѣпe чe a sѣferitѣ mѣltѣ timпѣ, ши a resпektatѣ kiarѣ tirania, omѣlѣ a rekѣnoskѣt'o; a vъzѣtѣ пѣmele, dreпtѣrile adevъ-

rвlвĭ вsвrпate, пrin forџe ignorante saŭ înre-вtъџite; atвnчĭ s'a întъrîtatŭ шi maĭ mвltŭ în kontra idolilorŭ, de kъtŭ s'a okвпatŭ de Dвmne-zeŭ; вnitatea raџiвniĭ divine, dak'aчeastъ es-пresiвne mĭ è ertatъ, n'a fostŭ maĭ mвltŭ o-biektвlŭ kontemпlъriĭ lвĭ obiчĭnвite, a kвџe-tatŭ maĭ vîrtosŭ la dreпtвlŭ raџiвniĭ omeneвчĭ în relaџiвnile oamenilorŭ, шi пînъ în чele din вrmъ a вitatŭ adese kъ, daka ea è liberъ, voinџa nв è niчĭ de kвm arbitrarъ; kъ, daka este dreпtŭ de esaminŭ пentrв raџiвnea indi-vidвalъ. este kв toate aчestea sвпвsŭ aчesteĭ raџiвnĭ џenerale, kare è ka o mъsвrъ шi o пeatrъ de чerkare, пentrв toate sпiritele. Шi пrekвm, în чelŭ d'întîiŭ kasŭ, a fostŭ tiraniъ, asemene шi în alŭ doilea, a fostŭ anarxiъ, a-dikъ liпsa kredinџelorŭ џenerale, пвterniчe, liпsъ de пrinчiпie în sвflete шi de чimentŭ în soчietate. Поate чineva sпera kъ timпвlŭ nostrв è kiъmatŭ a se feri de amîndoвъ stîn-чele, kъчĭ a пвsŭ, ka sъ zikŭ aшa, mъna пe xarta kare i le înseamnъ пe amîndoвъ. Des-voltarea în чivilisaџiвne katъ sъ se îmпli-neaskъ пe viitorŭ sвb inflвinџa simвltaneъ a вneĭ îndoite kredinџe, a вnвĭ îndoitŭ resпektŭ; raџiвnea вniversalъ va fi kъвtatъ ka leџea sв-пremъ шi чea din вrmъ џintъ: raџiвnea in-dividвalъ va fi liberъ шi пroklamatъ a se

desvolta ka челȣ̆ maĭ bȣnȣ̆ mizlokȣ̆ d'a ajȣn-џe la raџiȣnea ȣniversalъ. Шi daka soчietatea спiritȣalъ nȣ è niчĭ o datъ komплektъ шi пȣrъ, чeia чe nȣ пermite imпerfekџiȣnea omeneaskъ, челȣ̆ пȣџinȣ̆ ȣnitatea eĭ nȣ va fi în пerikȣlȣ̆ de a fi fъnтȣitъ шi amъџitoare.

Amȣ̆ întrevъzȣtȣ̆, domnilorȣ̆, în eпoka în kare ne okȣпъmȣ̆, starea спiritelorȣ̆ asȣпr'aчesteĭ idee marĭ, sъ treчemȣ̆ akȣm шi la starea таntelorȣ̆ шi sъ чerчetъmȣ̆ чe konsekȣinџe пraktiчe пrodȣsese aчea ȣnitate a Biseriчeĭ ale kъria karaktere raџionale le deskriserъmȣ̆ maĭ sȣs.

Ea se vede maĭ vîrtosȣ̆ în leџislaџiȣnea eklesiastikъ, шi kȣ atъta maĭ mȣltъ пrelȣчire se vede, kȣ kъtȣ̆ este kontrazikъtoare kȣ totȣ̆ чeia чe se пetreчe în alte пъrџĭ. Amȣ̆ stȣdiatȣ̆ în ȣltimele noastre adȣnъrĭ leџislaџiȣnea чivilъ del'alȣ̆ V-lea шi pînъ l'alȣ̆ VIII-lea sekȣlȣ̆, шi diversitatea, o diversitatea din чe în чe maĭ mȣltȣ̆ kreskîndъ, пi s'a пъrȣtȣ̆ trъsȣra sa fȣndamentalъ. Tendinџa soчietъџiĭ reliџioase este пrea diferitъ; ea asпirъ la ȣnitatea în leџĭ, шi ajȣnџe la ea. Шi nȣ пrovine asta пentrȣ kъ шĭ traџe esklȣsivȣ̆ leџile din monȣmentele пrimitive ale reliџiȣniĭ, din kъrџile sъnte kari sȣntȣ̆ totȣ̆-d'aȣna шi пretȣtindene aчelea-шĭ: kȣ kъtȣ̆ ea se desvoaltъ,

kȣ atъtȣ̆ maĭ mȣltȣ̆ se aratъ ші trebȣinцe noȣe; trebȣeskȣ̆ leџĭ noȣe, ȣnȣ̆ noȣ̆ leџislatorȣ̆: Чine va fi elȣ̆? Orientul s'a desпъrцitȣ̆ de Ocidentȣ̆, Ocidentul se îmbȣkъцesче пe fiъ-kare zi în state distinkte ші indeпendinte. Fi-vorȣ̆ oare ші пentrȣ Biserikъ, kare este astȣ̆-felȣ̆ îmпъrъstiatъ, maĭ mȣцĭ leџislatorĭ? Konчiliele din Galia, Spania, Italia, le vorȣ̆ da leџĭ rigȣroase? Nȣ, domnilorȣ̆; maĭ пresȣs de diversitatea Biserичelorȣ̆ naцionale, a konчilielorȣ̆ naцionale, maĭ пresȣs de toate diferinцele че se întrodȣkȣ̆ neaпъratȣ̆ în disчiпlinъ, în kȣltȣ̆, în obiчeie, пentrȣ Biserika întreagъ va fi o leџislaцiȣne џeneralъ, ȣnikъ; dekretele konчilielorȣ̆ џenerale vorȣ̆ fi пretȣtindene obligъtoare ші пriimite. Aȣ̆ fostȣ̆ del'alȣ̆ IV-lea ші пînъ l'alȣ̆ VIII-lea sekȣlȣ̆, шease konчilie ȣniversale saȣ̆ џenerale; toate s'aȣ̆ fostȣ̆ цinȣtȣ̆ în Orientȣ̆, de eпiskoпiĭ Orietuluĭ sȣb inflȣinцa imпeratorilorȣ̆ de akolo; ші nȣmaĭ kъцĭ-va eпiskoпĭ din Ocidentȣ̆ s'aȣ̆ vъzȣtȣ̆ într'însele[1]. Eĭ

[1] Tablоȣlȣ̆ Konчilielorȣ̆ џenerale del'alȣ̆ IV-lea пînъ l'alȣ̆ VIII-lea sekȣlȣ̆.

Data	Lokȣlȣ̆.	Asistanцĭ.	Orientalĭ.	Ocidentalĭ.
325	Nicea	318	315	3
381	Constantinopole	150	149	1
431	Efesȣ̆	68	67	1
451	Calcedonia	353	350	3
553	Constantinopole	164	158	6
680	Constantinopole	56	51	5

ȿine! kȣ toate aчeste kaȣse de neînцeleцere шi de desпъrцire, kȣ toatъ diversitatea limbeĭ, a gȣvernelorȣ̆, a moravȣrilorȣ̆, înkъ шi maĭ mȣltȣ̆, kȣ toatъ rivalitatea пatriarxilorȣ̆ din Roma, din Constantinopole шi din Aleasandria, leцislaцiȣnea konчilielorȣ̆ цenerale este пretȣtindene adoптatъ; Ocidentul se sȣпȣne lorȣ̆ ka Orientul; abia kъte-va din dekretele чelȣĭ de alȣ̆ чinчilea konчiliȣ̆ sȣntȣ̆ momentalȣ̆ kontestate. Kȣ kъtȣ̆ idea ȣnitъцiĭ è пȣtinte în Biserikъ, kȣ atъtȣ̆ шi legъmîntȣlȣ̆ sпiritȣalȣ̆ dominъ пeste toate lȣkrȣrile!

Kъtȣ̆ пentrȣ alȣ̆ doilea пrinчiпiȣ̆ alȣ̆ soчietъцiĭ sпiritȣale, libertatea sпiritelorȣ̆, katъ sъ faчemȣ̆ între Orientŭ шi Ocidentŭ oare-kare distinkцiȣne, starea faптelorȣ̆ nȣ era totȣ̆ aчeiaшĭ în amîndoȣъ пъrцile.

Esпȣnîndȣ̆ starea Biseriчeĭ în alȣ̆ IV-lea шi alȣ̆ V-lea sekȣlȣ̆, v'am fъkȣtȣ̆ sъ kȣnoasчeцĭ kari era, desпre eresiъ, disпosiцiȣnile leцislaцiȣniĭ шi ale sпiritelorȣ̆. Прinчiпiȣlȣ̆ пersekȣцiȣniĭ nȣ era, v'adȣчeцĭ bine a minte, niчĭ kȣratȣ̆ stabilitȣ̆, niчĭ kȣ stъrȣinцъ domnitorȣ̆; kȣ toate aчestea, elȣ̆ пredomina din чe în чe maĭ mȣltȣ̆; kȣ toate цeneroasele пrotestъrĭ ale kъtorȣ̆-va eпiskoпĭ, kȣ toatъ diversitatea kasȣrilorȣ̆, leцile lȣĭ Theodosiŭ, пersekȣцiȣnea arianilorȣ̆, a donatistilorȣ̆, a пelaцia-

nilorŭ, sȣпliчiȣlŭ пrisчilianistilorŭ, nȣ ne eartъ a ne îndoi desпre aчeasta.

Del'alŭ VI-lea sekȣlŭ, шi în Imпeriȣlŭ de Orientŭ, adevъratŭ sȣчesorŭ шi ȣrmъtorŭ alŭ Imпeriȣlȣĭ romanŭ, lȣkrȣrile шi ideele ȣrmarъ totŭ aчela-шĭ kȣrsŭ; пrinчiпiȣlŭ пersekȣцiȣniĭ se desvoaltъ, istoria monofisiцilorŭ, a monoteliцilorŭ, шi a mȣltorŭ altorŭ eresie, шi leцislaцiȣnea lȣĭ Iustinian, пe înkredinцeazъ desпre aчeasta.

În Ocidentŭ, invasiȣnea kȣ toate konsekȣinцele eĭ întreгȣпserъ пentrȣ kъtŭ-va timпŭ пrogresele aчestȣĭ пrinчiпiŭ, шi de o kam datъ màĭ or-чe miskare intelektȣalъ se oпri; în mizlokȣlŭ neînчetateĭ restȣrnъriĭ a esistinцelorŭ, чe lokŭ maĭ remъnea пentrȣ kontemпlare шi stȣdiŭ? Eresiele fȣrъ rare; lȣпta ȣrmѣ între arianĭ шi ortodoksĭ; însъ se vъzȣrъ пȣцine doktrine noȣe redikъndȣ-se, шi kiarŭ aчelea kari se чerkarъ a se пrodȣчe nȣ fȣrъ altŭ чeva de kъtŭ ȣnŭ mikŭ resȣnetŭ alŭ eresielorŭ din Orientŭ. Пersekȣцiȣnea n'avȣ darъ, ka sъ vorbimŭ astŭ-felŭ, niчĭ materiъ niчĭ okasiȣne. Шi eпiskoпiĭ nȣ o maĭ пrovoka, fiindŭ oпriцĭ de alte interese maĭ marĭ; sitȣaцiȣnea Biseriчeĭ era пerikȣloasъ; kъta sъ se okȣпe nȣ nȣmaĭ de interesele timпȣrale, dar înkъ шi de sigȣranцa, de esistinцa eĭ; nȣ

i ɪɪrea пъsa kьĭ-va de oare-kari varietъɥĭ a-le оiiiniьnii. Чiнчĭ-zeчĭ шi пatrь de konчilie aь fostь ɥinьte în Galia, în alь VI-lea sekьlь; doьъ nьmaĭ, чelь dela Orange шi чelь dela Valencia, în anьlь 529, s'aь okьнatь de dog-me; шi aь kondemnatь eresia semi-пelaɥiani-lorь, чe le era lъsatъ de sekьlьlь alь V-lea.

Reɥiĭ barbarĭ în-fine, stъпînii чeĭ noьĭ aĭ пъ-mîntьlьĭ, avea пьɥinь interesь шi arare lьa пarte în asemenĭ desbaterĭ. Imпeratorii din Ori-entŭ kьnosчca teoloɥia întokmaĭ ka шi пreoɥiĭ шi eпiskoпiĭ; eĭ fьseserъ kreskьɥĭ шi пьtriɥĭ în teoloɥiъ; eĭ avea, asьпra пroblemelorь шi чertelorь sale, oпiniьnĭ пersonale шi otъrîte, Iustinian шi Heracliu se пьserъ de bьnъ voiъ în goana eresieĭ. Gondebaud, Chilpéric шi Gontran nь se tьrbьra de aчeasta, afarъ nьmaĭ kъndь era îmпinшĭ de vre ьnь interesь пolitikь. Ne a ajьnsь dela reɥiĭ bьrginionĭ, goɥĭ шi franчĭ, ьnь mare nьmerь de fapte шi de vor-be kari пrobeazъ kъtь de пьɥinь era dis-пьшĭ a шĭ da пьterea în ajьtorьlь ьnorь ase-menĭ interese:

„Nь пьtemь komanda reliɥiьnea, ziчea „Théodoric, reɥele Ostrogoţilor; nimine nь „пoate fi silitь a krede fъrъ voia lьĭ[1]. Fi-

[1] Cassiod. Variar. epist., lib. II, epist. 27

„indȣ-kъ divinitatea sȣfere maĭ mȣlte reli-„џiȣnĭ, ziчea reџele Théodahat, nȣ kȣtezъmȣ „a пreskrie ȣna singȣrъ. Ne adȣчemȣ a min-„te kъ amȣ чititȣ kъ se kȣvine a sakrifika „lȣĭ Dȣmnezeȣ de bȣnъ voiъ, iar nȣ пrin kon-„strînџerea vre ȣnȣĭ stъпînȣ. Aчela darъ ka-„re tinde a faчe astȣ-felȣ se oпȣne învede-„ratȣ ordinilorȣ divine[1].“

Fъrъ îndoialѣ Cassiodor îmпrȣmȣtъ aчi чelorȣ doĭ reџĭ galĭ sȣпerioritatea raџiȣniĭ sale; dar în-fine eĭ adoпta limbaџiȣlȣ seȣ; ши în maĭ mȣlte alte kasȣrĭ, saȣ din nesчiinџъ, or din bȣnȣ simџȣ, se vъdȣ пrinчiпĭ barbarĭ manifestъndȣ aчelêa-шĭ disпosiџiȣnĭ.

În faпtъ darъ, ши пrin konkȣrsȣlȣ diferitelorȣ kaȣse, a doȣa kondiџiȣne a soчietъџiĭ sпiritȣale, libertatea sпiritelorȣ, fȣ maĭ пȣџinȣ violatъ l'aчea eпokъ în Ocidentŭ de kъtȣ în Orientŭ. Nȣ se kȣvine kȣ toate aчestea a se înчela чineva, asta era nȣmaĭ o întîmпlare, ȣnȣ efektȣ timпȣralȣ alȣ îmпrejȣrъrilorȣ esterioare; în fondȣ пrinчiпiȣlȣ libertъџiĭ era asemene nekȣnoskȣtȣ, ши kȣrsȣlȣ џeneralȣ alȣ lȣkrȣrilorȣ tindea de-asemene întrȣ a faчe sъ пredomine пersekȣџiȣnea.

---

[1] Cassiod. Variar. epist., lib, X. epis. 26.

Vedeци darъ, domnilorŏ, kъ afarъ de kъte-va diferinцe, ȣnitatea Biserичeĭ, kȣ konsekȣinцele înцeleсȣlȣĭ чe i se da, era пretȣtindene faпta domnitoare, în Ocidentŭ ka шi în Orientŭ, în starea soчialъ ka шi în sпirite. Aчesta era пrinчiпiȣlŏ чe пresida, în soчietatea reliцioasъ, în oпiniȣnĭ, în leцĭ, în akte, пȣnktȣlŏ dela kare пleka чineva totŏ d'aȣna, skoпȣlŏ kъtre kare nȣ înчeta d'a aцinta. Înkъ din alŏ IV-lea sekȣlŏ, astъ ideъ a fostŏ, ka sъ vorbimŏ astŏ-felŏ, steaoa sȣb inflȣinцa kъria soчietatea reliцioasъ se desvolta în Europa шi пe kare se kȣvine s'o avemŏ totŏ d'aȣna în vedere, ka sъ ȣrmъmŏ шi sъ înцeleцemŏ restȣrnъtȣrele ȣrsiteĭ sale.

Dȣпe чe пe amŏ înцelesŏ desпre aчestŏ пȣnktŏ ka шi desпre faпta karakteristikъ a asteĭ eпoчe, sъ intrъmŏ în esaminȣlŏ пartikȣlarŏ alŏ stъriĭ Biserичeĭ, шi sъ чerчetъmŏ kari era: I-iŭ raпortȣrile sale kȣ soчietatea чivilъ шi kȣ gȣvernȣlŏ seŭ; 2-lea organisarea eĭ пroпriъ шi interioarъ. Vomŏ fi пoate obligaцĭ a ne mъrцini astъ-zĭ în чea d'întîiŭ kestiȣne.

Adȣчeцi-vъ a minte, vъ rogŏ, domnilorŏ, asȣпr' aчelȣia чe am avȣtŏ onoare a vъ ziчe vorbindŏ desпre Biserikъ în alŏ V-lea sekȣlŏ: пi s'a пъrȣtŏ kъ raпoartele sale kȣ statȣlŏ, пȣtea fi regȣlate în пatrȣ sisteme diferite; 1-iŭ

*

deплina indeпendinцъ a Biserичeĭ; Biserika пezъritъ, пesчiзtъ, пeпriimindŭ dela statŭ niчĭ leџe niчĭ reazimŭ; 2-lea sȣveranitatea statȣlȣĭ asȣпra Biserичeĭ, soчietatea relіџioasъ gȣvernatъ, daka nȣ пe deпlinŭ, чelŭ пȣцinŭ în пrinчipalele sale elemente, de пȣterea чivilъ; 3-lea sȣveranitatea Biserичeĭ asȣпra statȣlȣĭ; gȣvernȣlŭ timпȣralŭ, daka nȣ d'a dreпtȣlŭ пosedatŭ, чelŭ пȣцinŭ пe deпlinŭ dominatŭ de пȣterea sпiritȣalъ; 4-lea în-fine koesistinцa a doȣъ soчietъцĭ, a doȣъ пȣterĭ, desпъrцite, însъ aliate în oarekari kondiцiȣnĭ diferite, variabile, kari le ȣneskŭ fъr' a le amesteka.

Totŭ în aчela-шĭ timпŭ amŭ maĭ rekȣnoskȣtŭ kъ în alŭ V-lea sekȣlŭ aчeastъ din ȣrmъ sistemъ пredomina; kъ Biserika krestinъ шi Imпeriȣlŭ romanŭ esista ȣna într'altȣlŭ, kъ doȣъ soчietъцĭ distinkte, avîndŭ fiъ-kare gȣvernȣlŭ seŭ, leџile sale, însъ adoпtъndȣ-se шi sȣsцinîndȣ-se mȣtȣalŭ. În sînȣlŭ alianцeĭ lorŭ, amŭ maĭ deskȣrkatŭ шi ȣrmele înkъ visibile ale ȣnȣĭ altŭ пrinчiпiŭ, ale ȣneĭ stъrĭ anterioare, sȣveranitatea statȣlȣĭ asȣпra Biserичeĭ, intervenirea шi пreпonderinцa otъrîtъ a imпeratorilorŭ în administrarea eĭ. În-fine amŭ maĭ zъritŭ, dar în deпъrtare, sȣveranitatea Biserичeĭ asȣпra statȣlȣĭ, dominarea gȣvernȣlȣĭ timпȣralŭ пrin пȣterea sпiritȣalъ.

Astŏ-felŏ ni s'a пъrstŏ, în alŏ V-lea seksloĭ sitsaцisnea Biseriчeĭ krestine în renoartele eĭ ks statslŏ.

În alŏ VI-lea sekslŏ, daka vomŏ nrivi în Imnerislŏ assnra kъrsia katъ sъ ne arsnkъmŏ totŏ-d'assna nrivirea, ka sъ înцeleцemŏ bine чeia чe se netreчea în Ocidentŭ, шi skimbъrile чe a fъkstŏ sъ ssfere în kscsslŏ lskrsrilorŏ invasisnea barbarъ, vomŏ vedea dosъ fante simsltanee.

1 iŏ Klerslŏ, maĭ vîrtosŏ eniskonatslŏ, kanъtъ neînчetatŏ dela imneratorĭ favorĭ шi nrivileцie nose. Iustinian dъ eniskonilorŏ: 1-iŏ isrisdikцisnea чivilъ assnra kъlsgъrilorŏ шi religioшilorŏ, ka шi assnra kleriчilorŏ[1]; 2-lea nrevegerea bsnsrilorŏ чetъцilorŏ, шi nrenonderinцa în toatъ administrarea msniчinalъ[2]; 3-lea liberarea nsterii nъrintesчĭ[3]; 4-lea onresчe ne jsdekъtorii timnsralĭ de a 'i kiъma ka martorĭ, шi de a le чere vre-snŏ jsrъmîntŏ[4]. Heracliŭ le akoardъ isrisdikцisnea assnra kleriчilorŏ[5]. Inflsinцa шi imsnitъцile soчietъцiĭ religioase în soчietatea чivilъ mergŏ totŏ-d'assna kreskîndŏ.

[1] Nov. Iustin., 79 шi 83 A. C. 539.

[2] Kond. Iustin. Kar. I, tit. IV. l. 26.

[3] Nov. 81.

[4] Nov. 123. K. I.

[5] Gieseler, Lehrbuch der Kirchengeschichte. t. I naц. 602.

2-lea Kȣ toate aчestea imпeratoriĭ se amestekъ din чe în чe maĭ mȣltȣ̆ în ale Biseriчeĭ, шi nȣ nȣmaĭ în relaцiȣnile sale kȣ statȣlȣ̆, dar înkъ шi în lȣkrъrile eĭ interioare, în konstitȣцiȣnea eĭ, în disчiпlina eĭ. Шi nȣ nȣmaĭ kъ se amestekъ în gȣvernȣlȣ̆ eĭ, dar шi intervinȣ̆ în kredinцele sale; daȣ̆ dekrete în favoarea kȣtъria saȣ̆ kȣtъria dogme; regȣleasъ kredinцa.

Or kȣm amȣ̆ lȣa-o, aȣtoritatea imпeratorilorȣ̆ din Orientŭ asȣпra soчietъцiĭ reliцioase este mȣltȣ̆ maĭ цeneralъ, maĭ aktivъ, maĭ deasъ шi maĭ desпotikъ de kȣm fȣsese пîn' atȣnчĭ; kȣ totȣ̆ пrogresȣlȣ̆ пrivileцielorȣ̆ sale, sitȣaцiȣnea Biseriчeĭ kъtre пȣterea чivilъ è slabъ, sȣbalternъ, kъzȣtъ din чeia чe era în vekiȣlȣ̆ Imпeriȣ̆.

Doȣъ teste kontimпȣrane nȣ vъ vorȣ̆ lъsa sъ vъ îndoiцĭ desпre aчeasta.

În mizlokȣlȣ̆ sekȣlȣlȣĭ alȣ̆ VI-lea, Franciĭ trimiserъ o ambasadъ la Constantinopole, klerȣlȣ̆ din Italia skrise trimiшilorȣ̆ franчĭ ka sъ le dea, asȣпra Imпeriȣlȣĭ de Orientŭ, esпlikъrile trebȣinчioase пentrȣ sȣчesȣlȣ̆ misiȣniĭ lorȣ̆:

„Eпiskoпiĭ greчĭ, le zise elȣ̆, aȣ̆ biseriчe „marĭ шi înavȣцite, шi nȣ sȣferъ ka sъ fiъ

„sȣsпensĭ doȣъ lȣnĭ din gȣvernarea lȣkrъri-„lorȣ̆ eklesiastiчe; astȣ̆-felȣ̆, ȣnindȣ-se kȣ tim-„пȣlȣ̆ шi kȣ voinџa пrinчiпilorȣ̆, se mȣlџȣ-„meskȣ̆ a faчe totȣ̆ чe li se чere.[1]

Eatъ ȣnȣ̆ altȣ̆ dokȣmentȣ̆ kare vorbesчe шi maĭ înaltȣ̆. Imпeratorȣlȣ̆ din Orientŭ Mauriciŭ (582-602) interzisese or-kȣĭ d'a oкȣпa fȣnkџiȣnĭ чivile, d'a se faчe klerikȣ̆, saȣ̆ d'a intra în monastire; trimisese aчeastъ konstitȣџiȣne la Roma, kъtre пaпa Grigoriŭ чelȣ̆ Mare, пentrȣ ka s'o resпъndeaskъ în Ocidentŭ. Roma nȣ maĭ џinea de imпeriȣlȣ̆ grekȣ̆, de kъtȣ̆ пrintr'o slabъ legъtȣrъ; Grigoriŭ n'avea în adevъrȣ̆ a se teme niчĭ de kȣm de Imпeratorĭ; elȣ̆ era iȣte шi mъndrȣ: dekretȣlȣ̆ lȣĭ Mauriciŭ nȣ i пlъчea; voia sъ шĭ arate neaпrobarea шi kiarȣ̆ sъ чerчe vre o resistinџъ: astȣ̆-felȣ̆ шĭ terminъ skrisoarea:

„Eȣ̆ kare zikȣ̆ aste lȣkrȣrĭ siniorilorȣ̆ meĭ, „sȣnt maĭ mȣltȣ̆ de kъtȣ̆ пȣlbere шi ver-„me de пъmîntȣ̆? Kȣ toate aчestea, dȣпe kȣm „krezȣ̆ kъ aчeastъ konstitȣџiȣne este în kon-„tra lȣĭ Dȣmnezeȣ̆, aȣtorȣlȣ̆ tȣtȣlorȣ̆ lȣkrȣri-„lorȣ̆, nȣ o пotȣ̆ taчe siniorilorȣ̆ meĭ; шi eatъ kъ „Christŭ va resпȣnde zikîndȣ-vъ, пrin mine

[1] Mansi Konr., t. IX. п. 153.

„челŏ din вrmъ dintre servitorii seĭ ші aĭ vos-
„tri:“ *Te am fъkstŏ din sekretarŏ konte de gardъ, din konte de gardъ чesarŏ, din чesarŏ imneratorŏ, ші nв nвmaĭ imneratorŏ, dar înkъ ші nъrinte de imenratorŏ; am înkredinцatŏ nreoцiĭ meĭ în mъinele tale, dar tв цĭ retraцĭ soldaцiĭ din serviчivlŏ meŏ.* “Resпвnde, te rogŏ, nrea
„nioasle siniorŏ, servitorвlвĭ teŏ, че veĭ res-
„пвnde în ziвa jвdekъцiĭ Dвmnezeвlвĭ teŏ ka-
„re va veni ші цĭ va ziче aчeste lвkrвrĭ?

„Iar kъtŏ nentrв mine, sвпввsŏ ordinвlвĭ
„teŏ, am trimisŏ aчeastъ leцe în diferitele
„nъrцĭ ale nъmîntвlвĭ, ші am zisŏ serenisi-
„milorŏ meĭ siniorĭ, în astъ foaiъ în kare mĭ
„am denвsŏ reflekцiвnile, kъ aчeastъ leцe
„merцea în kontra leцiĭ a totŏ-nвtintelвĭ Dвm-
„nezeŏ; am îmnlinitŏ darъ чeia че se kъdea
„în amîndoвъ nъrцile; am datŏ askвltare Че-
„sarвlвĭ, ші am tъkвtŏ asвnra чelorŏ че mi
„s'aŏ nъrвtŏ în kontra lвĭ Dвmnezeŏ.[1]“

Fъrъ îndoialъ, din nartea вnвĭ asemene omŏ, într'o astŏ-felŏ de sitвaцiвne, kв o аша dorinцъ, tonвlŏ aчesteĭ skrisorĭ este foarte dвlче ші modestŏ. Kв kъцĭ-va sekвlĭ maĭ tъrziŏ, Grigoriŭ a întrebвinцatŏ kв sвveranвlŏ

[1] Grig. Max. Enist., Kart. III, Enist, 65, imneratorвlвĭ Mauriciŭ.

челŏ maĭ veчinŏ шi челŏ maĭ spъimîntъtorŏ, ȣnŏ limbaџiŏ kȣ totȣlŏ altŏ-felŏ. Aчesta пe kare îlŏ întrebȣinџeazъ aчi nȣ пoate avea altъ kaȣsъ de kъtŏ nȣmaĭ obiчeiele de sȣbordinare шi de deпendinџъ a Biseriчeĭ kъtre imпeratoriĭ din Orientŭ, în mizlokȣlŏ nekontenitеĭ întinderĭ a imȣnitъџilorŏ sale.

Biserika din Ocidentŭ înfъџiшeazъ, dȣпe invasiȣne шi sȣb reџiĭ barbarĭ, ȣnŏ altŏ sпektakȣlŏ. Noȣiĭ seĭ kanĭ nȣ s'amestekъ de lokŏ în dogmele eĭ; o lasъ, în пrivinџa kredinџeĭ, a lȣkra шi a se gȣverna dȣпe kȣm i пlaчe. Nȣ maĭ intervinŏ niчĭ într'ȣnŏ felŏ în disчiпlina eĭ kȣratŏ zisъ шi în relaџiȣnile kleriчilorŏ între dînшiĭ. Însъ, în totŏ чeia чe se џine de raпortȣrile soчietъџiĭ reliџioase kȣ soчietatea чivilъ, în totŏ чeia чe пoate interesa пȣterea timпȣralъ, Biserika пerde din indeпendinџъ шi din пrivileџie; ea este maĭ пȣџinŏ liberъ; шi maĭ пȣџinŏ bine traktatъ de kъtŏ sȣb imпeratoriĭ romanĭ.

1-iŏ Aџĭ vъzȣtŏ kъ maĭ 'nainte de kъderea Imпeriȣlȣĭ, eпiskoпiĭ era aleшĭ dè klerŏ шi de пoпorŏ. Imпeratorȣlŏ intervenea nȣmaĭ în kasȣrĭ rare, пentrȣ oraшele чele maĭ konsiderabile. Nȣ é totŏ asemene шi în Galia dȣпe stabilirea monarxielorŏ barbare. Biseriчele era înavȣџite, reџiĭ barbarĭ шĭ fakŏ

din avȣцia eĭ ȣnȣ mizlokȣ de a resплъti пe servitorii lorȣ шi de a se înavȣцi eĭ însi-шĭ. În miĭ de okasiȣnĭ eĭ пȣmeskȣ d'a drentȣlȣ пe eпiskoпĭ. Biserika пrotestъ; reklamъ elekцiȣnea шi nȣ reȣшesчe totȣ d'aȣna; mȣlцĭ eпiskoпĭ sȣntȣ цinȣцĭ пe tronȣrile în kari 'i aȣ aшezatȣ reцii singȣrĭ. Kȣ toate aчestea faпta nȣ se skimbъ în drentȣ, шi ȣrmeazъ de a treчe nȣmaĭ ka ȣnȣ abȣsȣ. Reцii însi-шĭ sȣntȣ konvinшĭ desпre aчeasta de maĭ mȣlte orĭ. Biserika rekaпъtъ пȣцinȣ kъte пȣцinȣ elekцiȣnea; dar se sȣпȣne шi ea: пriimesчe шi ea kъ, dȣпe elekцiȣne, konfirmarea reцelȣĭ este de trebȣinцъ. Aшa darъ, eпiskoпȣlȣ kare o datъ se пȣnea пe tronȣ îndatъ чe era sakratȣ de mitroпolitȣlȣ, akȣm îlȣ kaпъtъ nȣmaĭ dȣпe пriimirea regalъ. Astȣ-felȣ este, nȣ nȣmaĭ faпta, dar înkъ шi leцea reliцioasъ шi чivilъ.

„Sъ nȣ fiъ ertatȣ nimȣlȣĭ, ordonъ în a-„nȣlȣ 549 konчiliȣlȣ dela Orléans, a kъпъta „eпiskoпatȣlȣ пrin banĭ; dar kȣ konsimtimen „tȣlȣ reцelȣĭ, aчela kare va fi alesȣ de klerȣ „шi пoпorȣ sъ fiъ konsakratȣ eпiskoпȣ de „mitroпolitȣ... шi de sȣfraganii[1] seĭ.

„Dȣпe moartea ȣnȣĭ eпiskoпȣ, ziчe Clo-„taire II, în anȣlȣ 1615, aчela kare se kȣ-

[1] Se ziчe de ȣnȣ eпiskoпȣ kare stъ sȣb ȣnȣ arxieпiskoпȣ.

„vine sъ fiъ nsmitš în loksĭ de mitronolitš ші
„de ssfraganiĭ seĭ, sъ fiъ alesš de klerš ші
„de nonorš, ші...... înksviinџatš ks ordinslš
„nrinчinelsĭ."

Lsnta dintre elekџisne ші nominarea reџeaskъ se renrodsче adese; însъ, în or-чe kasš, trebsinџa konfirmъriĭ este reksnoskstъ.

2-lea Ka ші ssb Imnerislš romanš, konчiliele ns notš fi konkiъmate de kъtš dsne voinџa nrinчinelsĭ, ші elš ameninџъ ne eniskonĭ, kъndš se чearkъ a se ssstraџe din ele:

„Am aflatš darъ din sgomotslš nsblikš...
„skrie în alš VII-lea sekslš reџele Sigebert
„lsĭ Didier, eniskonslš din Cahors, kъ aĭ
„fostš konvokatš de... eniskonslš din Vul-
„foleud snre a џine snš konчiliš în regatslš
„nostrs, la 1-iš sentembre..., îmnresnъ ks чeĭ
„alџĭ... eniskonĭ din nrovinџia noastrъ... Ks
„toate kъ noĭ amš dori sъ џinemš observarea
„kanoanelorš ші regslelorš eklesiastiчe dsne
„ksm le aš konservatš ші nъrinџiĭ nostri,
„*ks toate aчestea, nentrs kъ ns ni s'a datš în*
„*ksnosчinџъ konvokarea aчeleĭ adsnъrĭ, am otъ-*
„*rîtš darъ, îmnresnъ ші ks maĭ mariĭ nostri, a*
„*ns ssferi ka aчestš konчiliš sъ se fakъ fъrъ*
„*voia noastrъ în statele noastre*, ші ka niчĭ snš

„eпiskопȣ̆ din regatȣlȣ̆ nostrȣ sъ nȣ se adȣne „în fiitoarele kalende ale lȣĭ sепtembre. În „ȣrmъ, daka ne va însчiinца чineva la timпȣ̆ „în пrivinца vre ȣnȣĭ konчiliȣ̆, saȣ̆ пentrȣ re- „gȣlarea disчiпlineĭ Biseriчeĭ, saȣ̆ пentrȣ bi- „ņele statȣlȣĭ, or ши пentrȣ alte lȣkrȣrĭ, nȣ „vomȣ̆ refȣsa ka sъ se adȣne, kȣ kondiцiȣne „însъ... ka sъ ni se dea de sчire maĭ din a- „inte. Eatъ darъ пentrȣ чe цĭ skriemȣ̆ astъ „skrisoare, ka sъ sчiĭ sъ te feresчĭ de... „a te afla în aчea adȣnare, maĭ 'nainte de a „sчi voinца noastrъ.“

Monȣmentele saȣ̆ aktele kiarȣ̆ a чelorȣ̆ treĭ-sпre-zeчe konчilie adȣnate în alȣ̆ VI-lea ши alȣ̆ VII-lea sekȣlȣ̆, esпrimъ formalȣ̆ kъ ele aȣ̆ fostȣ̆ konkiъmate пrin ordinȣlȣ̆ saȣ̆ aȣ̆ fostȣ̆ цinȣte пrin konsimtimentȣlȣ̆ reџelȣĭ[1]. Ши aчestȣ̆ konsimtimentȣ̆ este trebȣinчiosȣ̆

[1] Aчestea sȣntȣ̆.

1°	Чelȣ̆ întîiȣ̆	konчiliȣ̆ din	Orleans,	în anȣlȣ̆	511
2°	—	—	Orleans,	—	533
3°	—	—	Clermont	—	535
4°	—	—	Orleans	—	549
5°	—	—	Paris	—	555
6°	—	—	Tours	—	567
7°	—	—	Lion	—	575
8°	—	—	Châlons	—	579
9°	—	—	Mâcon	—	581
10°	—	—	Valencia	—	584
11°	—	—	Verdun	—	
12°	—	—	Paris	—	615
13°	—	—	Châlons	—	650

nȣ nȣmaĭ пentrȣ konvokare, чi adese шi пentrȣ пȣnerea în vigoare a kanoanelorȣ̆ date.

Nȣ mъ îndoeskȣ̆, kȣ toate aчestea, kъ întrȣ aчeasta fanta nȣ fȣ пrea adese kontrariъ drentȣlȣĭ nekȣnoskȣtȣ̆, шi kъ o mȣlџime de konчilie, maĭ vîrtosȣ̆ konчiliele чele simпle пrovinчiale, se adȣпъ шi regȣleazъ lȣkrȣrile lorȣ̆ fъrъ vre ȣnȣ̆ felȣ̆ de aȣtorisare.

3-lea Ȣnii skriitorĭ[1] aȣ̆ kȣџetatȣ̆ kъ indeпendinџa Biseriчeĭ avȣ шi ea sъ sȣfere dela o institȣџiȣne kare lȣѣ, la Francĭ, maĭ mȣltъ desvoltare de kъtȣ̆ în alte lokȣrĭ: voiȣ̆ sъ vorbeskȣ̆ de kaпela reџelȣĭ, шi de klerikȣlȣ̆ kare, sȣb nȣmele de archicapellanus, abbas regii oratorii, apocrisiarius, avea direkџiȣnea eĭ. Însъrчinatȣ̆ maĭ întîiȣ̆ nȣmaĭ kȣ deпrinderea kȣltȣlȣĭ în interiorȣlȣ̆ пalatȣlȣĭ, aчestȣ̆ sȣпeriorȣ̆ alȣ̆ kaпeleĭ kъпъtѣ пȣџinȣ̆ kъte пȣџinȣ̆ maĭ mȣltъ imпortanџъ, шi deveni, ka sъ vorbeskȣ̆ limbaџiȣlȣ̆ aшa de пȣџinȣ̆ aпlikabilȣ̆ alȣ̆ timпȣlȣĭ nostrȣ, ȣnȣ̆ felȣ̆ de ministrȣ alȣ̆ lȣkrъrilorȣ̆ eklesiastiчe din totȣ̆ regatȣlȣ̆: se пresȣпȣne kъ ele se trakta màĭ toate пrin mizloчirea eĭ, шi kъ regalitatea avea akolo o ma-

[1] Între alџĭ D. Planck, în *Istoria Konstitȣџiȣniĭ Biseriчeĭ krestine* (în limba џermanъ) skriere de o sчiinџъ шi o neпъrtinire rarъ. Vezĭ. T. II. пaџ. 149.

re influinцъ. Se поate asemene ka aчeastъ influinцъ sъ fi fostŭ realъ în oare-kari momente, sub kutare saŭ kutare reцe, sub Carol челŭ Mare, спre esemплu; însъ, mъ îndoeskŭ foarte mъltŭ, daka institŭцiunea era enerцikъ în цenere шi пrin eá însъ-шї; ea kъtъ sъ serveaskъ maї mъltŭ пuterea Biseriчeї пe lîngъ reцe, de kъtŭ a reцeluї пe lîngъ Biserikъ.

4-lea Se afla чeva шi maї realŭ în modifikъrile чe suferirъ, în aчea eпokъ, пrivileцiele eklesiastiчe. Ele fuгъ пumeroase шi imпortante. Sпre esemплu fu oпritŭ or-kъruia eпiskoпŭ de a faчe пreotŭ пe vre-unŭ omŭ liberŭ, fъrъ konsimtimentulŭ reцeluї.[1] Kleriчiї era skutiцї de serviчiulŭ militarŭ; reцiї nu voia ka oamenii liberї, sub kuvîntulŭ aчesta, sъ пoatъ fi skutiцї duпe плъчerea lorŭ. Astŭ-felŭ darъ Biserika, în aчea eпokъ, se vede пoпulatъ, de sklavї: шi maї vîrtosŭ пrintre пroпrii seї sklavї, пîntre servii saŭ kolonii dominielorŭ sale, se rekruta ea; шi aчeastъ îmпrejurare nu é пoate una din aчelea kari aŭ kontribuitŭ kъtŭ de пuцinŭ la silinцele Biseriчeї sпre a îmbunъtъцi kondiцiunea servilorŭ. Mulцї kleriчї emiserъ din ea; шi, afarъ de motivele re-

[1] Konчiliulŭ dela Orleans, anulŭ 511, kan. 6.

liџioase, kȣnosчea toate tikъloшiele lorȣ̆, шi avea oare-kare simпatiъ пentrȣ aчeia чe era kъzȣцĭ într'însele.

În materiъ kriminalъ, klerичiĭ nȣ kъпъtaserъ, în Ocidentŭ, пrivileџiȣlȣ̆ пe kare în Orientŭ le akordase Heracliŭ; eĭ era jȣdekaцĭ de jȣdekъtorĭ ordinarĭ шi laiчĭ. În materiъ чivilъ, klerȣlȣ̆ se jȣdeka singȣrȣ̆, însъ nȣmaĭ în kasȣrile kъndȣ̆ lȣkrarea interesa nȣmaĭ пe klerичĭ; daka diferentȣlȣ̆ se întîmпla între ȣnȣ̆ klerikȣ̆ шi ȣnȣ̆ laikȣ̆, laikȣlȣ̆ nȣ era datorȣ̆ a se înfъцiшa înaintea eпiskoпȣlȣĭ; чi din kontra elȣ̆ trъцea пe klerikȣ̆ înaintea jȣdekъtorilorȣ̆ seĭ. Kъtȣ̆ пentrȣ sarчinele пȣbliчe, era nȣmaĭ kъte-va biseriчe, ale kъrora dominie se afla skȣtite de ele, шi nȣmerȣlȣ̆ lorȣ̆ kresчea din zi în zi; dar imȣnitatea nȣ era џenerală. Or kȣm amȣ̆ lȣa lȣkrȣrile, nemizloчitȣ̆ dȣпe invasiȣne шi în пrinчiпalele sale raпortȣrĭ kȣ пȣterea timпȣralъ, klerȣlȣ̆ din Galia frankъ se пare maĭ пȣцinȣ̆ indeпendintȣ̆ шi maĭ пȣцinȣ̆ învestitȣ̆ kȣ пrivileџie de kȣm fȣsese în Galia romanъ.

Dar mizloaчele nȣ i liпsea, saȣ̆ de a reafla kȣ timпȣlȣ̆ foloasele sale, or de a шĭ asigȣra komпensъrĭ marĭ. Ne intervenindȣ̆ în lȣkrъrile dogmeĭ, adikъ în gȣvernȣlȣ̆ intelektȣalȣ̆ alȣ̆ Biseriчeĭ, leџile barbare i lъsa sor-

џintea чea maĭ fekѕndъ a пѕterii. Elѕ̆ sѕчiѕ sъ tragъ mѕlte foloase dintr'însa. În Orientŭ, laiчiĭ lѕarъ пarte la teoloџiъ, шi la inflѕinџa чe ea konfera. În Ocidentŭ, nѕmaĭ klerѕlѕ̆ singѕrѕ̆ se adresѣ sпiritelorѕ̆, шi le пosedъ singѕrѕ̆. Singѕrѕ̆ vorbea пoпoarelorѕ̆, singѕrѕ̆ le ѕnea îmпrejѕrѕlѕ̆ ѕnorѕ̆ idee kari devenea leџĭ. Пrintr'aчeasta maĭ vîrtosѕ̆ шĭ reaflъ пѕterea, шi îndreпtѣ strikъчiѕnile чe invasiѕnea îlѕ̆ fъkѕ sъ sѕfere. Kъtre finele eпoчeĭ kare ne okѕпъ, пoate vedea чineva aчeasta. Biserika se skoalъ învederatѕ̆ dѕпe lovitѕrele чe i a datѕ̆ desordinѕlѕ̆ timпilorѕ̆ шi aviditatea brѕtalъ a Barbarilor. Ea faчe a se reksnoasчe шi a se konsakra dreпtѕlѕ̆ eí de asilѕ̆. Kaпъtъ, asѕпra jѕdekъtorilorѕ̆ laiчĭ de ѕnѕ̆ ordinѕ̆ inferiorѕ̆, ѕnѕ̆ felѕ̆ de dreпtѕ̆ de пrevegere шi revisiѕne. Konsekѕinџele jѕrisdikџiѕniĭ sale asѕпra tѕtѕlorѕ̆ пъkatelorѕ̆ se desvoaltъ. Пrin testamente шi maritaџe, ea пъtrѕnde din чe în чe maĭ mѕltѕ̆ în ordinѕlѕ̆ чivilѕ̆. Jѕdekъtoriĭ eklesiastiчĭ se ѕneskѕ̆ kѕ jѕdekъtoriĭ laiчĭ de kъte orĭ vre ѕnѕ̆ klerikѕ̆ é în jѕdekatъ. În-fine пresinџa eпiskoпilorѕ̆, saѕ̆ пe lîngъ reџele, or în adѕпъrile чelorѕ̆ marĭ, or în ierarxia пroпrietarilorѕ̆, le asigѕrъ o îmпъrtъшire пѕternikъ în ordinѕlѕ̆ пolitikѕ̆; шi daka sѕveranѕlѕ̆ timпѕralѕ̆ s'amestekъ în lѕkrъrile Biseri-

чeĭ, Biserika întinde шi ea, din чe în чe maĭ mьltъ, în lъkrъrile lъmesчĭ, akцiъnea шi пъterea eĭ.

Eatъ darъ, domnilorŏ, în пrivinцa sitъaцiъniĭ reчiпroчe a soчietъцiĭ чivile пrekъm шi a чeleĭ reliцioase, karakterъlŏ domnitorŏ alŏ aчeleĭ eпoчe. Пъterea timпъralъ шi чea sпiritъalъ se reaпroпiъ, se пъtrъndŏ шi se kalkъ din чe în чe maĭ mъltŏ ъna пe alta. Maĭ 'nainte de invasiъne, пe kъndŏ Imпeriъlŏ era înkъ пe пiчioare, de шi amîndoъъ soчietъцile fъrъ foarte legate între dînsele, însъ distinkцiъnea era înkъ пrofъndъ. Indeпendinцa Biserichеĭ, în чeia чe o пrivea d'a dreпtъlŏ, era destъlŏ de mare; шi, în materiъ timпъralъ, kъ toate kъ ea avъ mъltъ inflъinцъ, nъ пъtea lъkra direktŏ, de kъtŏ asъпra reцimъlъĭ mъniчiпalŏ шi în sînъlŏ чetъцilorŏ. Пentrъ gъvernъlŏ цeneralŏ alŏ statъlъĭ, imпeretorъlŏ шĭ avea makina gata, konчiliele, maцistraцiĭ, armiele sale; k'ъnŏ kъvîntŏ, ordinъlŏ пolitikŏ era komпlektŏ шi regъlatŏ, afarъ de soчietatea reliцioasъ шi de gъvernъlŏ seŏ. Dъпe invasiъne, în mizlokъlŏ întreruпerii ordinъlъĭ пolitikŏ, шi alŏ tъrbъrъriĭ ъniversale, limitele amîndъrora gъvernelorŏ desпъrъrъ; amîndoъъ trъirъ dintr'o zi пînъ într'alta, fъrъ пrinчiпie, fъrъ kondiцiъnĭ otъrîte, întîlnindъ-se пretъtin-

dene, чioknindъ-se, konfъndъndъ-se, disnъtъndъ-шi mizloaчele de akцiъne, lъntъndъ-se în întъnerikъ шi dъne întîmnlare. Aчeastъ koesistinцъ desregъlatъ a nъterii timnъrale шi a чelei sniritъale, aчeastъ înkъrkъtъrъ stranie a atribъцiъnilorъ lorъ, aчeste ъsъrnъri reчinroчe, aчeastъ nesigъranцъ a limitelorъ lorъ, totъ aчestъ xaosъ alъ Biseriчei шi alъ statъlъi, kare a jъkatъ ънъ aшa de mare rolъ în istoria noastrъ, kare a nъskъtъ atъtea evenimente шi teorie, la astъ enokъ de kare ne okъnъmъ se kъvine sъ ranortъmъ originea lorъ; era trъsъra чea maĭ strelъчitъ a eĭ.

Ne vomъ okъna în fiitoarea noastrъ adъnare, de organisarea interioarъ a Biseriчei шi de skimbъrile întîmnlate într'însa în timnъlъ aчelъia-шi intervalъ.

LECTIUNEA XIII-a.

Desпre organisarea ши starea interioarъ a Biseriчeĭ galo-franчe del'alŏ VI-lea пînъ l'alŏ VIII-lea sekвlŏ. — Fante karakteristiчe ale istorieĭ Biseriчeĭ gale în alŏ V-lea sekвlŏ. — Чe devinŏ ele dвпe invasiвne? — Dominarea esklвsivъ a klerвlвĭ în soчietatea reliџioasъ вrmeazъ. — Fante kari o modifikъ: 1° desпъrџirea пreoџieĭ ши a tвnsвreĭ: kleriчĭ neeklesiastiчĭ; 2° пatronaџiŏ alŏ laiчilorŏ asвпra biseriчelorŏ чe aŏ fondatŏ; 3° desпre oratoriele saŏ kaпelele пartikвlare; 4° desпre avokaџiĭ biseriчelorŏ. — Tobloŏ alŏ organisъriĭ џenerale a Biseriчeĭ. — Пaroxiele ши пreoџiĭ lorŏ. — Arxiпreoџiĭ ши Arxidiakoniĭ — Episkoпĭ. — Mitroпoliџĭ. — Tentative sпre a stabili пatriarxatвlŏ în Ocidentŭ. — Kъderea mitroпoliџilorŏ. — Пreпonderinџa ши desпotismвlŏ eпiskoпatвlвĭ. — Lвпta пreoџilorŏ de пaroxiъ în kontra eпiskoпilorŏ. — Eпiskoпiĭ învingŏ. — Desпotismвlŏ îĭ korвmпe. — Kъderea klerвlвĭ sekвlarŏ. — Neчesitatea вneĭ reforme.

Domnilorŏ,

Sчiџĭ kare fвrъ, în Galia frankъ, del'alŏ VI-lea пînъ l'alŏ VIII-lea sekвlŏ, raпortвrile Biseriчeĭ kв statвlŏ, ши пrinчiпalele lorŏ modifikъrĭ. Sъ esaminъmŏ astъ-zĭ ши organisa-

*

rea пропrіъ ші interioarъ a Biserічeĭ în aчea eпokъ: ea è kȣrioasъ ші плinъ de restȣrпътȣre.

O soчietate reliџioasъ поate, adȣчeџi-vъ bine a minte, a fi konstitȣitъ dȣпe doȣъ sisteme пrinчiпale. Într'ȣna kredinчioшiĭ ші laiчiĭ iea, ka ші пreoџiĭ, пarte în gȣvernȣ̆; soчietatea reliџioasъ nȣ è niчĭ de kȣm sȣb imпeriȣlȣ̆ esklȣsivȣ̆ alȣ̆ soчietъџiĭ eklesiastiчe. În чea altъ sistemъ, пȣterea se kȣvine nȣmaĭ singȣrȣlȣĭ klerȣ̆; laiчiĭ sȣntȣ̆ kȣ totȣlȣ̆ streinĭ într'aчeasta; è kiarȣ̆ soчietatea eklesiastikъ kare gȣvernъ soчietatea reliџioasъ.

Îndatъ чe amȣ̆ stabilitȣ̆ aчeastъ distinkџiȣne fȣndamentalъ, amȣ̆ rekȣnoskȣtȣ̆ ші într' ȣna ші într'alta din aчeste doȣъ marĭ sisteme, kъ se пotȣ̆ desvolta maĭ mȣlte modȣrĭ de organisare: akolo, sпre esemпlȣ, ȣnde soчietatea reliџioasъ se gȣvernъ singȣrъ, se пoate 1-iȣ̆ ka dînsa sъ formeze ȣnȣ̆ singȣrȣ̆ korпȣ̆, ka toate asoчiъrile lokale sъ fiъ reȣnite într'o biserikъ џeneralъ, sȣb direkџiȣnea ȣneia saȣ̆ maĭ mȣltorȣ̆ adȣnъrĭ în kari eklesiastiчiĭ ші laiчiĭ sъ fiъ reȣniџĭ; 2-lea ka sъ nȣ fiъ niчĭ de kȣm biserikъ џeneralъ ші ȣnikъ, ka fiъ-kare adȣnare пartikȣlarъ, fiъ-kare biserikъ lokalъ sъ se gȣverne ea însъ-шĭ; 3-lea ka sъ nȣ fiъ niчĭ ȣnȣ̆ klerȣ̆ kȣratȣ̆ zisȣ̆, niчĭ oamenĭ în-

vestiцĭ kȣ o пȣtere sпiritȣalъ пermanintъ; ka laiчii sъ îmпlineaskъ eĭ însi-шĭ fȣnkцiȣnĭ reliцioase. Aчeste treĭ modȣrĭ de organisare пe aȣ fostȣ realisate de пresbiterianĭ, de indiпendinцĭ шi de kȣakerĭ.

Daka klerȣlȣ dominъ singȣrȣ, daka soчietatea reliцioasъ este sȣпȣsъ soчietъцiĭ eklesiastiчe, aчeasta din ȣrmъ пoatъ fi konstitȣitъ шi gȣvernatъ într'ȣnȣ modȣ monarxikȣ, aristokratikȣ шi demokratikȣ de пaпalitate, de eпiskoпatȣ, saȣ de adȣnъrĭ de пreoцĭ, egalĭ între dînшiĭ. Esemпlȣlȣ aчestorȣ konstitȣцiȣnĭ diferite se întîlnesчe asemene în istoriъ.

În-faпtъ, în Biserika galъ din alȣ V-lea sekȣlȣ, doȣъ din aчeste пrinчiпie пredominaserъ. 1-iȣ Desпъrцirea soчietъцiĭ reliцioase шi a чeleĭ eklesiastiчe, a klerȣlȣĭ шi a пoпorȣlȣĭ, era konsȣmatъ; klerȣlȣ singȣrȣ gȣverna Biserika: dominare slъbitъ kȣ toate aчestea пrintr'ȣnȣ oare-kare restȣ alȣ intervenirii kredinчioшilorȣ în aleцerea eпiskoпilorȣ.

2-lea În sînȣlȣ klerȣlȣĭ, sistema aristokratikъ пredomina; eпiskoпatȣlȣ domina singȣrȣ; dominare asemene slъbitъ, пe de o пarte пrin intervenirea simпlilorȣ kleriчĭ în aleцerea eпiskoпilorȣ, iar пe de altъ пarte пrin aktivitatea konчilielorȣ, sorцinte de libertate

în Biserikъ, kȣ toate kъ nȣmaĭ eпiskoпiĭ singȣrĭ trona.

Astȣ-felȣ era, în momentȣlȣ invasiȣniĭ, faпtele domnitoare, trъsȣrele karakteristiчe ale Biseriчeĭ gale. Чe aȣ devenitȣ dînsele dȣпe invasiȣne? aȣ stъrȣitȣ saȣ a пeritȣ? чe modifikъrĭ aȣ sȣferitȣ ele del'alȣ VI-lea пînъ l'alȣ VIII-lea sekȣlȣ? Aчestea sȣntȣ kestiȣnile чe trebȣe sъ ne okȣпe astъ-zĭ.

I Шi de o kam datъ niчĭ ȣnȣ felȣ de îndoialъ kъ desпъrцirea klerȣlȣĭ шi a пoпorȣlȣĭ, dominarea esklȣsivъ a eklesiastiчilorȣ asȣпra laiчilorȣ nȣ s'a manцinȣtȣ. Nemizloчitȣ dȣпe invasiȣne, ea пъrȣ kъ se aпlekѣ ȣnȣ momentȣ; în пerikȣlȣlȣ komȣnȣ, klerȣlȣ se aпroпiѣ de пoпorȣ. Aчeastъ faпtъ nȣ este пositivȣ skrisъ шi visibilъ пe nikъirĭ, însъ se kam zъresчe, se kam întrevede пretȣtindene: strebъtîndȣ dokȣmentele aчesteĭ eпoчe, se mirъ чineva de ȣnȣ felȣ de intimitate noȣъ între пreoцĭ шi kredinчioшĭ: aчestĭ din ȣrmъ trъeskȣ ka sъ vorbimȣ astȣ-felȣ în biseriчe; în miĭ de okasiȣnĭ eпiskoпatȣlȣ îĭ ȣnesчe, le vorbesчe шi îĭ konsȣltъ. Gravitatea timпilorȣ, komȣnitatea simtimentelorȣ шi a destinъrilorȣ îndatoreazъ пe gȣvernȣ a se stabili în mizlokȣlȣ пoпȣlaцiȣniĭ: ea sȣsцine пȣterea чe o пroteцe, шi sȣsцinînd'o, iea шi dînsa пarte.

Aчestŭ efektŭ nu ηinu multŭ. Vъ aduчeηĭ bine a minte la чe kausъ nrinчinalъ amŭ atribuitŭ dominarea esklusivъ a klerulуĭ asuпra nonoruluĭ: ea mi s'a пъrutŭ maĭ ku seamъ adusъ nrin marea inferioritate a nonoruluĭ, inferioritate de inteliηingъ, de energiъ, de influingъ. Dune invasiune, aчeastъ fantъ, în lokŭ de a se skimba, maĭ rea deveni. Miseriele timnuluĭ fъkurъ a kъdea înkъ шi maĭ jos чea maĭ mare narte din nonulaηiunea galo-romanъ. Din nartea lorŭ, nreoηiĭ, kъndŭ o datъ învingъtoriĭ furъ skimbaηĭ, nu maĭ simηirъ aчeia-шĭ trebuingъ de a se ηine strînsŭ uniηĭ ku învinшiĭ; nonorulŭ nerdu darъ aчeastъ imnortangъ momentalъ ne kare se пъrea a fi kъstigat'o. Barbariĭ nu mostenirъ nimikŭ dintr'aчeasta: nu era niчĭ într'unŭ felŭ kanabilĭ a se asoчia ku guvernulŭ Biseriчeĭ; n'avea niчĭ o invidiъ nentru aчeasta шi reηiĭ furъ îndatъ singuriĭ laiчĭ kari luarъ narte dintr'însulŭ.

Maĭ multe fante ku toate aчestea kombъturъ aчeastъ isolare a soчietъηiĭ eklesiastiчe în чea relipioasъ, шi deterъ laiчilorŭ influingъ în linsa nuteriĭ.

1-iŭ Чea dîntîiŭ, foarte nuηinŭ însemnatъ, dune пъrerea mea шi kare a avutŭ lunηĭ шi imnortante konsekuinηe, fu desпъrηirea nre-

oųieĭ ші a tsnssreĭ. Пînъ în alš VI-lea sekslš, tsnssra se fъчea în momentslš intrъriĭ în ordine; аша darъ ea era пrivitъ ka semnš alš пreoųieĭ, *signum ordinis*. Del'alš VI-lea sekslš, se vede tsnssra konferitъ fъrъ vre o intrare în ordine; în lokš de a fi *signum ordinis*, ea é zisъ *signum destinationis ad ordinem*. Пrinчiпislš Biseriчeĭ fssese пîn' atsnчĭ: *Tonsura ipse est ordo,"* tsnssra è kiarš ordinslš." Astš пrinчiпiš è manųinstš, dar esпlikъnds-lš: Tsnssra è kiarš ordinslš, se ziчe, insъ în чelš maĭ largš înųelesš alš terminslsĭ, ші ka o oare-kare пregъtire пentrs serviчislš divinš.[1]. Totš înkredinųeazъ, ks snš ksvîntš, kъ inkъ de atsnчĭ tsnssra ші пreoųia fsrъ distinse, ші kъ mslųĭ oamenĭ era tsnшĭ fъr'a intra în ordine ші devenea kleriчĭ fъrъ însъ a deveni ші eklesiastiчĭ.[2]

[1] Largo sensu vocabuli et prout est quedam dispositio ad divinum officium.

[2] D. Planck ziчe asemene kъ adese se da tsnssra ші koпiilorš; ші trimite l'alš 6-a kanonš din alš 10-lea konчiliš dela Toleda, ųinstš în anslš 656, kare oпresчe d'a se da tsnssra maĭ 'nainte de etatea de 10 anĭ. Însъ, aчi é oare-kare konfssisne. Ns se vorbesчe în aчestš kanonš, dekъtš nsmaĭ de koпiĭ kresksųĭ пrin monastirĭ, ші kъ tsnssra era datъ vieųeĭ reliųioase. Aчeastъ faпtъ n'are niчĭ snš felš de analoųiъ ks aчeia de kare ne oksпъmš ші în sпrijinslš kъria D. Planck o invokъ. (*Istoria konstitsųisnil Biseriчeĭ krestine*, Vol: II пaų, 78, nota 8. — Lable, Conc. VI: col. 463)

Eĭ voia a lȣa narte din imȣnitъцile Bisericeĭ, ші ea îĭ nriimea în rangȣrile sale, întokmaĭ nrekȣm deskidea ші temnlele sale nroskrішilorȣ̆. Ea kъstiga nrin aчeasta mȣltȣ̆ întinzîndȣ-шĭ kreditȣlȣ̆ ші nȣterile sale; însъ, ші soчietatea reliцioasъ kъstiga în narteĭ ȣnȣ̆ mizlokȣ̆ de lȣkrare asȣnra soчietъцiĭ eklesiastiчe: aчestĭ simnli tȣnшĭ nȣ lȣa narte komnlektъ niчĭ din interesele niчĭ din sniritȣlȣ̆ kornȣrilorȣ̆, niчĭ kiarȣ̆ din viaцa klerȣlȣĭ kȣratȣ̆ zisȣ̆: eĭ konserva în oare-kari mъsȣre obiчeile ші simtimentele nonȣlaцiȣniĭ laiчe, ші le fъчea a nъtrȣnde în biserikъ. Mȣltȣ̆ maĭ nȣmeroasъ, dȣne kȣm se krede maĭ obiчĭnȣitȣ̆, aчeastъ klasъ de oamenĭ a jȣkatȣ̆ în istoria evȣlȣĭ–meziȣ̆ ȣnȣ̆ rolȣ̆ însemnatȣ̆. Legatъ kȣ Biserika fъr'a fi a eĭ, bȣkȣrъndȣ-se de nrivileцiele sale fъr' a kъdea sȣb jȣgȣlȣ̆ intereselorȣ̆ ші obiчeilorȣ̆ sale, nrotektatъ, iar nȣ sȣnȣsъ, kiarȣ̆ în sînȣlȣ̆ eĭ s'a desvoltatȣ̆ aчelȣ̆ snirită de libertate, ne kare îlȣ̆ vomȣ̆ vedea esbȣknindȣ̆ kъtre finele sekȣlȣlȣĭ alȣ̆ XI-lea ші desnre kare Abailard fȣ atȣnчĭ чelȣ̆ maĭ vestitȣ̆ esnlikatorȣ̆. Kiarȣ̆ del'alȣ̆ VII-lea sekȣlȣ̆, ea slъbi astъ desnъrцire a klerȣlȣĭ ші a nonorȣlȣĭ kare era karakterȣlȣ̆ domnitorȣ̆ alȣ̆ enoчeĭ ші o onri d'a nrodȣчe toate frȣktele sale.

2-lea O altъ a doȣa fantъ konkȣrĭ ші

dînsa totŭ пentrѕ aчela-шi resѕltatŭ. De kъndŭ kristianismѕlŭ devenise пѕternikŭ, era dѕпe kѕm sчiцї bine ѕnŭ obiчeiŭ mare d'a fonda шi a înzestra biseriчe. Fondatorѕlŭ se bѕkѕra, în biserika чe i era datoare oriцina, de ѕnele пrivileцie, maĭ întîiŭ kѕratŭ onorifiчe: i se înskrie пѕmele în interiorѕlŭ biseriчeĭ, se fъчea rѕgъчiѕnĭ пentrѕ dînsѕlŭ; i se maĭ akorda înkъ oare-kare influinцъ d'a aleцe пe пreoцiĭ însъrчinaцĭ kѕ ofiчiѕlŭ divinŭ. Se întîmпlѣ asemene ka шi eпiskoпiĭ sъ voiaskъ a fonda biseriчe, afarъ din dioчesiѕlŭ lorŭ, or în oraшele lorŭ natale, or în mizlokѕlŭ vre ѕnѕĭ dominiŭ, or пrin or-чe altŭ motivŭ. Aчestora li se dete dreпtѕlŭ d'a aleцe пe пreoцiĭ kiъmaцĭ a le lѕa lokѕlŭ; maĭ mѕlte konчilie se okѕпarъ kѕ regѕlarea deпrinderiĭ aчestѕĭ dreпtŭ шi raпoartele eпiskoпѕlѕĭ fondatorŭ kѕ aчela în dioчesiѕlŭ kъrѕia era sitѕatъ fondaцiѕnea.

„Daka vre ѕnŭ eпiskoпŭ, ziчe konчiliѕlŭ „dela Orange, voiesчe a zidi o biserikъ în in-„teriorѕlŭ vre ѕneĭ чetъцĭ, saŭ пentrѕ intere-„sѕlŭ dominielorŭ sale, or пentrѕ folosѕlŭ Bi-„seriчeĭ, saŭ шi kiarŭ пentrѕ vre o altъ „kѕviinцъ, dѕпe чe va пriimi voia, kare „nѕ i se пoate refѕsa fъrъ krimъ, sъ se

„amestiчe întrȣ a i faчe dedikarea, kare è „kȣ totȣlŭ reservatъ eпiskoпȣlȣĭ teritoriȣ-„lȣĭ în kare noȣa biserikъ se aflъ sitȣatъ. „Însъ aчeastъ graцiъ va fi akordatъ eпis-„koпȣlȣĭ fondatorŭ, ka eпiskoпȣlŭ lokȣlȣĭ sъ „пȣmeaskъ пe kleriчiĭ чe va dori sъ îĭ vazъ „în fondaцiȣnea sa, saŭ шi daka sȣntŭ пȣmiцĭ, „zisȣlŭ eпiskoпŭ alŭ lokȣlȣĭ sъ îĭ пriimeaskъ [1].

Aчestŭ пatronaцiŭ eklesiastikŭ adȣse în-datъ kȣ sine ȣпŭ пatronaцiŭ laikŭ totŭ de a-чea-шĭ пatȣrъ. Fondaцiȣnile de laiчĭ deve-nea din чe în чe maĭ dese. Kondiцiȣnile шi formele era пrea variate: kъte o datъ fonda-torȣlŭ шĭ reserva o пarte din veпitȣrile kȣ kari înzestra biserika; merse kiarŭ пînъ întrȣ a stiпȣla kъ va intra la пarte din чeia чe se dъrȣia biseriчeĭ шi toate bȣnȣrile чe le arŭ пȣtea kъпъta ea din altъ пarte; astŭ-felŭ înkъtŭ mȣlцĭ fonda шi înzestra biseriчe din sпekȣlъ, din întreпrindere, ka sъ ȣrmeze soartea lorŭ шi sъ se asoчieze kȣ fiitoarea lorŭ пrosпerita-te. Konчiliele lȣarъ îndatъ mъsȣre în kontra ȣ-norŭ asemenĭ abȣsȣrĭ, dar шi ele rekȣnoskȣrъ, шi konsakrarъ dreпtȣlŭ fondatorilorŭ laiчĭ ka

[1] Konчiliȣlŭ dela Orange, anȣlŭ 441 c. 10.

ши eklesiastiчĭ, a inflȣinцa în пrivinцa ale-цeriĭ пreoцilorȣ̆ kari fȣnkцiona.

„Miskaцĭ de o пioasъ komпъtimire, zikȣ̆ „eпiskoпiĭ din Spania reȣniцĭ în konчiliȣlȣ̆ „din Toleda, amȣ̆ otъrîtȣ̆ ka, atъtȣ̆ kъtȣ̆ vorȣ̆ trъi „fondatoriĭ biseriчelorȣ̆ sъ le fiъ ertatȣ̆ a avea „grije de ele, ши maĭ vîrtosȣ̆ vorȣ̆ fi datorĭ a „înfъцiшa пentrȣ ordinarea eпiskoпilorȣ̆ rek-„torĭ, demnĭ de aчele biseriчe; daka din kon-„tra eĭ nȣ vorȣ̆ fi astȣ̆-felȣ̆ atȣnчĭ, aчeia пe „kari eпiskoпiĭ lokȣrilorȣ̆ îĭ vorȣ̆ krede пlъ-„kȣцĭ lȣĭ Dȣmnezeȣ̆, sъ fiъ konsakraцĭ kȣltȣ-„lȣĭ seȣ̆, ши kȣ konsimtimentȣlȣ̆ fondatorilorȣ̆ „пotȣ̆ fȣnkцiona în biserika lorȣ̆. Kъ da-„ka, în desпreцȣlȣ̆ fondatorilorȣ̆, eпiskoпȣlȣ̆ „faчe vre o пreoцiъ, îndatъ sъ ши fiъ nimi-„чitъ, ши elȣ̆ sъ fiъ konstrînsȣ̆ sпre rȣшinea sa „a пreoцi, пentrȣ aчela-шĭ lokȣ̆, oamenĭ kȣm „se kade aleшĭ de fondatorĭ.[1]

Kȣ aчestȣ̆ drentȣ̆ darъ, laiчiĭ deпrinserъ în Biserikъ oare-kare inflȣinцъ, ши lȣarъ oa-re-kare пarte în gȣvernȣlȣ̆ eĭ.

3-lea Totȣ̆ în aчela-шĭ timпȣ̆ ши kȣ kъtȣ̆ starea soчialъ lȣa пȣцinъ fisitate, se întro-

---

[1] Alȣ̆ noȣlea konчiliȣ̆ din Toleda цinȣtȣ̆ în anȣlȣ̆ 655. o: 2.

dȣче прintre пronrietarii чеĭ marĭ пе la kъmпie шi kiarȣ прin oraшe, obiчeiȣlȣ d'a întokmi la dînшiĭ, în interiorȣlȣ kaseĭ lorȣ, ȣnȣ oratoriȣ, o kaпelъ, шi d'a avea ȣnȣ пreotȣ пentrȣ deservire. Kaпelaniĭ devenirъ îndatъ пentrȣ eпiskoпiĭ ȣnȣ sȣbiektȣ de o grije mare. Eĭ era пȣшĭ sȣb deпendinца maĭ mȣltȣ a пatronȣlȣĭ laikȣ dekъtȣ a eпiskoпȣlȣĭ veчinȣ; trebȣia sъ se îmпъrtъшeaskъ de sпiritȣlȣ kaseĭ în kare trъia, шi a se deпъrta maĭ mȣltȣ saȣ maĭ пȣцinȣ de biserikъ. Asta era пentrȣ laiчiĭ чeĭ пȣterniчĭ ȣnȣ mizlokȣ de a шĭ прokȣra ajȣtoarele reliцiȣniĭ, шi de a шĭ îmпlini datoriele lorȣ fъr' a deпinde de eпiskoпȣlȣ dioчesiȣlȣĭ. Astȣ-felȣ darъ se vъdȣ konчiliele din aчea eпokъ, пrevegindȣ kȣ îngrijire asȣпr' aчestȣĭ klerȣ neînreцimentatȣ, resпъnditȣ în soчietatea laikъ, пe kare se teme sъ nȣ o vazъ saȣ în servitȣdine, or în indeпendinцъ.

„Daka чineva, ordonъ konчiliȣlȣ din Agda, „voiesчe a avea пe пъmîntȣrile sale ȣnȣ ora„toriȣ afarъ de biserika пaroxieĭ ȣnde este reȣ„nirea ordinarъ шi leцitimъ, noĭ înkȣviinцъmȣ „aчeasta шi aflъmȣ de trebȣinцъ,ka în serbъ-

Voiȣ чita adese orĭ konчiliele din Spania, пentrȣ kъ dîn sele aȣ întokmitȣ mȣltȣ maĭ deslȣчitȣ шi maĭ lъmȣritȣ fantokari se întîmпlaserъ шi în Galia.

„torile ordinare sъ se fakъ într'însele litsrціa „пentrs komoditatea челorŏ aĭ seĭ; însъ Па-„sчele, Kreчisnslŏ, Boboteaza, Înъlцarea, Rs-„saliele, nasчerea Sъntslsĭ-Ion-Botezъtorslŏ „шi чele alte zile karĭ vorŏ fi цinste ka „serbъtorĭ marĭ, ns trebse sъ fiъ чelebrate „dekъtŏ пrin чetъцĭ шi пaroxie. Kleriчiĭ ka-„ri, fъrъ ordinslŏ шi voia eпiskoпslsĭ în ser-„bъtorile maĭ sssŏ zise, vorŏ faчe saŏ vorŏ „askslta litsrціa în vre o kaпelъ, vorŏ fi skoшĭ „din komsninate[1].

„Daka, ziчe konчiliŏslŏ dela Orléans, se „aflъ пaroxie în kasa snorŏ oamenĭ nstinцĭ, „шi daka kleriчiĭ kari fsnkцioneazъ într'însele, „dsпe чe vorŏ fi însчiinцaцĭ de arxidiakonslŏ „чetъцiĭ, neîngrijeskŏ, în favorea пsteriĭ stъ-„пînslsĭ kaseĭ, de a îndeпlini aчeia чe dsпe „gradslŏ ordinslsĭ lorŏ ssntŏ datorĭ kaseĭ Dom-„nslsĭ, sъ li se dea snŏ kanonŏ dsпe disчi-„пlina eklesiastikъ. Шi daka, пrin aцenцiĭ „seniorilorŏ, saŏ шi kiarŏ пrin seniorĭ însi-шĭ, „ziшiĭ kleriчĭ ssntŏ oпriцĭ în îmпlinirea vre „sneĭ datorie eklesiastiчe, atsnчĭ aѕtoriĭ sneĭ „asemene neleцisirĭ sъ fiъ deпъrtaцĭ de sъn-„tele чeremonie, пîn' atsnчĭ kъndŏ, îndreпtъn-„ds-se, sъ intre earъ în пaчea Biseriчeĭ[2]

---

[1] Konчiliŏslŏ d'n Agda, anslŏ 506. K. 21.
[2] Konчiliŏslŏ dela Orléans, anslŏ 541. K: 26.

„Maĭ mѕlџĭ din fraџiĭ nostri шi eniskonĭ, „ziчe asemene konчiliѕlѕ̆ dela Châlons, aѕ̆ fъ-„kѕtѕ̆ nlъnџerĭ kъtre sъntѕlѕ̆ sinodѕ̆, în nri-„vinџa oratorielorѕ̆ fъkѕte, de este mѕltѕ̆ „timnѕ̆, nrin kasele kъmnene ale чelorѕ̆ marĭ. „Aчeia kъrora se kѕvine aчeleĭ kase, dis-„nѕtъ eniskonilorѕ̆ bѕnѕrile чe aѕ̆ fostѕ̆ date „aчestorѕ̆ oratorie, шi nѕ sѕferъ kiarѕ̆ ka kle-„riчiĭ чe le deserveskѕ̆ sъ fiъ sѕb iѕrisdikџi-„ѕnea arxidiakonѕlѕĭ; le nasъ foarte nѕџinѕ̆ „de aчeasta; aшa darъ bѕnѕrile aчestorѕ̆ ka-„nele, nrekѕm шi kleriчiĭ чe le deserveskѕ̆, „sъ fiъ în nѕterea eniskonѕlѕĭ, ka elѕ̆ sъ „noatъ faчe aчeia чe se kѕvine nentrѕ kanele „шi nentrѕ serviчiѕlѕ̆ divinѕ̆; iar daka vre ѕnѕlѕ̆ „se va onѕne, anoĭ aчela sъ fiъ gonitѕ̆ din komѕ-„nitate dѕne konrinderea vekilorѕ̆ kanoane.

Eniskoniĭ darъ, în interesѕlѕ̆ nѕteriĭ lorѕ̆, nѕ nrivea fъrъ kѕvîntѕ̆ aчelѕ̆ klerѕ̆ do-mestikѕ̆ kѕ atъta neînkredere: ѕnѕ̆ esemnlѕ desnre aчeasta s'a vъzѕtѕ̆ în timniĭ moderni шi kare ne a fъkѕtѕ̆ sъ i kѕnoasчemѕ̆ efek-tele. În Anglia, sѕb gѕvernѕlѕ̆ lѕĭ Carol I-iѕ̆, maĭ 'nainte de esbѕknirea revolѕџiѕniĭ, шi în timnѕlѕ̆ lѕnteĭ Biseriчeĭ angle kѕ nartida nѕ-ritanъ, eniskoniĭ gonirъ din naroxie ne toџĭ eklesiastiчiĭ nrenѕшĭ kѕ oninisnĭ nѕritane. Чe se întîmnlѣ dѕn'aчeasta? Џintilomiĭ шi nro-

приetarii чeĭ marĭ, kari era шi eĭ de aчele oпiniɤnĭ, lɤarъ la dînшiĭ, kɤ titɤlъ de kaпelanĭ, пe toцĭ ministriĭ. O mare пarte din klerɤ̆ de kare se temea eпiskoпiĭ, se пɤse sɤb пatronaцiɤlɤ̆ soчietъцiĭ laiчe шi deпrinse o influinцъ sпъimîntъtoare asɤпra klerɤlɤĭ ofiчialɤ̆. În-deшertɤ̆ Biserika anglikanъ goni пe adversariĭ seĭ пînъ kiarɤ̆ шi în interiorɤlɤ̆ familielorɤ̆: kъndɤ̆ tirania este silitъ a пъtrɤnde aшa de mɤltɤ̆, se шi desvîneazъ îndatъ, saɤ̆ se пrevъlesчe kъtre rɤina eĭ. Nobilimea чea mikъ, înalta bɤrцesiъ a Angliei, aпъrarъ пe kaпelaniĭ lorɤ̆ kɤ чea maĭ mare eнerцiъ: iĭ askɤndea, iĭ skimba din kasъ în kasъ, înfrɤnta anatemele eпiskoпale. Eпiskoпiĭ în-deшertɤ̆ întrebɤinцarъ viklenia шi aпъrarea; eĭ nɤ maĭ era klerɤlɤ̆ ɤnikɤ̆ шi neчesariɤ̆; пoпɤlaцiɤnea askɤndea în sînɤĭ ɤnɤ̆ klerɤ̆ kɤ totɤlɤ̆ streinɤ̆ de Biserika regalъ, шi din чe în чe maĭ inemikɤ̆. Del'alɤ̆ VI-lea пînъ l'alɤ̆ VIII-lea sekɤlɤ̆, пerikɤlɤlɤ̆ nɤ era totɤ̆ aчela-шĭ, eпiskoпiĭ n'avea a se maĭ teme niчĭ de skismъ niчĭ de insɤrekцiɤne. Kɤ toate aчestea institɤцiɤnea kaпelanilorɤ̆ avea ɤnɤ̆ efektɤ̆ analogɤ̆: ea tindea a forma ɤnɤ̆ mikɤ̆ klerɤ̆ maĭ пɤцinɤ̆ strînsɤ̆, ɤnitɤ̆ kɤ korпɤlɤ̆ Biserichei, maĭ mɤltɤ̆ aпroпiatɤ̆ de laiчĭ, maĭ disпɤsɤ̆ a se imпъrtъшi de moravɤrile lorɤ̆, a faчe în-fine kaɤsъ komɤ-

пъ kȣ sekȣlȣlȣ̆ ші kȣ попогȣlȣ̆. Аша darъ, episkopiĭ пȣ înчetarъ d'a prevegia de aproape ші d'a reprima пе kapelanĭ. Еĭ пȣ пȣtȣrъ kȣ toate aчestea a'i rȣina; пȣ kȣtezarъ kiarȣ̆ піčĭ a чerka ȣna ka aчeasta: desvoltarea reџimȣlȣĭ feȣdalȣ̆, dete aчesteĭ institȣџiȣпĭ o fisitate чe i lipsea de o kam datъ; ші aчeasta fȣ înkъ ȣпȣ̆ mizlokȣ̆ prin kare laiчiĭ rekъпъtarъ, în gȣvernȣlȣ̆ soчietъџiĭ relіџioase, o inflȣinџъ чe le o refȣsa kondiџiȣпea lorȣ̆ legalъ ші esterioarъ.

4-lea Episkopiĭ fȣrъ însi-шĭ konstrînшĭ a le deskide ші altȣ̆ mizlokȣ̆. Administrarea lȣkrъrilorȣ̆ timpȣrale ші a bȣпȣrilorȣ̆ Biseriчelorȣ̆ era adese orĭ пeпtrȣ dînшiĭ o sorџinte de înkȣrkъtȣrъ ші de perikȣlĭ; eĭ avea, пȣ пȣmaĭ prigonirĭ de împъkatȣ̆, proчese de sȣsџiпȣtȣ̆; dar înkъ, în spъimîntъtorȣlȣ̆ desordiпȣ̆ alȣ̆ timpilorȣ̆, bȣпȣrile Biseriчeĭ era espȣse la пeînчetate rъvъширĭ, kari era înkȣrkate ші kompromise într'o mȣlџime de чerte, de resbele private, ші kъпdȣ̆ чerea trebȣinџa sъ se apere, kъпdȣ̆ Biserika avea, kȣ okasiȣпea dominielorȣ̆ ші dreptȣrilorȣ̆ sale, a respinџe vre-o tîlxъriъ, vre o чerkare legalъ, poate kiarȣ̆, ші în oare-kari kasȣrĭ vre o kombatere jȣdekъtoreaskъ de sȣsџiпȣtȣ̆, ameпiпџъrile pioase, îndemпъrile spre bine, eskomȣпikъrile kiarȣ̆ пȣ era totȣ̆ d'aȣпa de ajȣпsȣ̆; armele

timпвrale ши lвmesчї i linsea kв totвlв. Ka sъ шї le пrokвre, alergѣ ши ea la вnв esпedientв. De mвltв timпв înkъ, mвlte biseriчe, ши maї kв seamъ în Africa, avea obiчeiвlв de a шї aleџe anъrътorї kari, sвb nвmele de *causidici*, *tutores*, *vice-domini*, se însъrчina a se înfъцiшa пentrв ele înaintea drenтъцiї ши de a le пroteџe *adversus potentiam divitum*. O neчesitate analogъ, ши înkъ ши maї înteцitoare, fъkв пe biseriчele din Galia frankъ, a kъвta пrintre veчiniї laiчї вnв пatronв, kare, sвb nвmele de *advocatus*, le lвѣ kaвsa, ши se fъkв omвlв lorв, ши nв nвmaї în dвsbaterї jвdekъtoresчї, în kari dînsele avea trebвinцъ de elв, dar înkъ ши în kontra tîlxъrielorв чe le пвtea ameninцa. Avokaцiї Biseriчeї nв se vъdв înkъ, del'alв VI-lea пînъ l'alв VIII-lea sekвlв, kв desvoltъrile niчї sвb formele чe пrimirъ maї tъrziв, în sînвlв reџimвlвї feвdalв; nв se пotв distinџe înkъ *advocati sagati*, saв armaцї, *advocati togati*, însъrчinaцї nвmaї kв lвkrвrile чivile. Dar institвцiвnea lorв nв è maї пвцinв adevъratъ ши enerџikъ; se vъdв o mвlцime de biseriчe alegîndв-шї *avokaцi*; ele aв mare grije de a шї aleџe oamenї пвterniчї ши bravї; kiarв reџiї dъ de mвlte orї însi-шї aчelorв biseriчe kari n'aв înkъ asemenї bъrbaцї, ши se maї vъdв înkъ ши laiчї kiъ-

magĭ a faче пarte din administrarea timпѕralъ a Biseriчeĭ шi a шĭ deпrinde asѕпra lѕkrѕrilorŏ eĭ o inflѕingъ destѕlŏ de mare.

Obiчĭnѕitŏ, akordъndѕ-le oare-kari пrivileųie, шi maĭ kѕ seamъ dъndѕ-le ѕsѕfrѕktѕlŏ vre-ѕnѕĭ dominiŏ, biseriчele soliчita astŏ-felŏ sпrijinѕlŏ шi пlъtea serviчiele vre ѕnѕĭ veчinŏ пѕtinte.

Eatъ, domnilorŏ, dakъ mъ пotŏ esпrima astŏ-felŏ, пatrѕ пorųĭ deskise soчietъųiĭ reliоase пentrѕ a intra în чea eklesiastikъ, шi a deпrinde o oare-kare пѕtere: desпъrųirea пreoųieĭ шi a tѕnsѕreĭ, adikъ, întrodѕчerea în Biserikъ a ѕnѕĭ mare пѕmerŏ de kleriчĭ, iar пѕ eklesiastiчĭ; dreпtѕrile date fondъriĭ шi пatronaųiѕlѕĭ biseriчelorŏ; institѕųiѕnea oratorielorŏ пartikѕlare; шi în-fine intervenirea avokaųilorŏ în administrarea intereselorŏ timпѕrale ale Biseriчeĭ. Astŏ-felŏ sѕntŏ darъ пrinчiпalele kaѕse kari aŏ kombъtѕtŏ, în eпoka de kare пe okѕпъmŏ, dominarea esklѕsivъ a soчietъųiĭ eklesiastiчe asѕпra soчietъųiĭ reliųioase, шi a slъbitŏ saŏ a întъrziatŏ efektele sale. Amŏ пѕtea áreta шi altele maĭ mѕlte, пe kari le lasŏ пentrѕ kъ fѕrъ maĭ пѕųinŏ evidinte. *A priori*, o asemene taпtъ è lesne de пresѕmatŏ. Aчeastъ desпъrųire a gѕvernatorilorŏ шi a gѕvernaųilorŏ пѕ пѕtea fi atъtŏ

de absolstъ, пe kъtš institsцisnile ofiчiale ale Biseriчeĭ din aчea eпokъ, arš пstea faчe sъ se kreazъ. Dak' arš fi fostš întokm..ĭ аша, daka пoпorslš kredinчioшilorš arš fi fostš atъtš de streinš пentrs korпslš пreoцeskš, шi liпsitš de or-чe akцisne asпra gsvernslsĭ, gsvernslš s'arš fi aflatš îndatъ streinš de пoпorslš seš, шi liпsitš de or чe пstere. Ns trebse a krede kъ servitsdinea este komпlektъ пretstindene пe snde se întîlneskš formele шi kiarš пrinчiпiele tiranieĭ. Пrevedinцa ns eartъ ka reslš sъ se desvoalte în toatъ asпrimea konsekвinцelorš sale; шi natsra omeneaskъ, adese orĭ slabъ, аша de lesne învinsъ de or чine arš voi s'o aпese, are ks toate aчestea mizloaчe nemъrцinite, шi o пstere minsnatъ a skъпa de jsgslš чe se пare kъ îlš пriimesчe. Niчĭ snš felš de îndoialъ, kъ del'alš VI-lea шi пînъ l'alš VIII-lea sekslš, soчietatea reliцioasъ ns пsrtъ jsgsl soчietъцiĭ чeleĭ eklesiastiчe, шi kъ desпъrцirea klerslsĭ de пoпorš, sorцinte de mslte rele, nš 'i kostъ într'o zi foarte sksmпš пe amîndoĭ; dar ea era msltš maĭ пsцinš komпlektъ пe kъtš ns se пъrea; dînsa ns se eseksta dekъtš ks o mslцime de restrikцisnĭ шi de modifikъrĭ, kari singsre o fъчea пstinчioasъ шi o notъ esпlika.

II Sъ intrъmš aksm în sînslš soчietъцiĭ

eklesiastiчe, шi sъ vedemȣ чeia чe deveni, del'alȣ VI-lea шi пînъ l'alȣ VIII-lea sekȣlȣ, organisarea eĭ interioarъ, шi maĭ kȣ seamъ aчea пreпonderinцъ a eпiskoпatȣlȣĭ, kare era, în alȣ V-lea sekȣlȣ, karakterȣlȣ domnitorȣ.

Organisarea klerȣlȣĭ, domnilorȣ, era komпlektъ în aчea eпokъ, шi màĭ de totȣ astȣfelȣ, чelȣ пȣцinȣ în formele eĭ esenцiale пrekȣm à remasȣ пînъ kiarȣ în timпiĭ modernĭ. Пotȣ darъ a o пȣne înaintea okilorȣ dȣmneavoastrъ în toatъ întreцimea eĭ, шi a i ȣrma шi maĭ bine toate skimbъrile.

Klerȣlȣ koпrindea doȣъ ordinĭ, ordinile minore шi ordinile maiore. Чele d'întîiȣ era în nȣmerȣ de пatrȣ; akoliцiĭ, пortariĭ, esorчistiĭ шi чititoriĭ. Se nȣmea ordinĭ maiore, sȣb-diakoniĭ шi пreoцiĭ. Inegalitatea era mare: чele пatrȣ ordinĭ maiore nȣ era konservate de kътȣ nȣmaĭ kȣ nȣmele, шi пentrȣ resпektȣlȣ vekilorȣ tradiцiȣnĭ; kȣ toate kъ se sokotea шi ele în klerȣ, însъ, vorbindȣ adevъrȣlȣ, ele nȣ fъчe a пarte din elȣ; asȣпra lorȣ nȣ se пȣnea niчĭ o datъ mъinele, niчĭ nȣ li se rekomanda nekъsъtoria; în-fine, era konsideraцĭ maĭ mȣltȣ ka servitorĭ de kътȣ ka membri aĭ klerȣlȣĭ. Пe kъndȣ darъ se vorbesчe de klerȣ шi de gȣvernȣlȣ eklesiastikȣ din aчea eпokъ, atȣnчĭ è vorba nȣmaĭ de singȣrele ordinĭ maiore.

Kiarŏ în ordinile maiore, influinца челорŏ doвъ d'întîiŏ, a svb-diakonilorŏ шi a diakonilorŏ, era slabъ; diakoniĭ se okvпa maĭ kv seamъ de administrarea bvnvrilorŏ Biserичeĭ, шi îmпъrцirea leimosinelorŏ sale de kъtŏ de aчeia чe se nvmea gvvernŏ reliцiosŏ. Nvmaĭ în ordinea пreoцilorŏ, vorbindŏ adevъrvlŏ, se konчentra aчestŏ gvvernŏ; niчĭ ordinile minore, niчĭ чele alte doвъ maiore nv fъчea пarte din elŏ.

Korпvlŏ пreoцilorŏ svferi în чeĭ din vrmъ шease sekvlĭ nvmeroase шi imпortante пrefaчerĭ. Eпiskoпvlŏ trebve sъ fiъ konsideratŏ, dvпe пъrerea mea, ka elementvlŏ пrimitivŏ шi fvndamentalŏ; шi nv kъ doarъ aчelea-шĭ fvnkцivnĭ шi aчelea-шĭ dreпtvrĭ aŭ fostŏ totŏ d'avna aretate de aчeastъ ziчere; eпiskoпatvlŏ din alŏ II-lea sekvlŏ se deosebea foarte mvltŏ de чelŏ din alŏ VI-lea sekvlŏ; dar nv è maĭ пvцinŏ шi пvnktvlŏ de deпъrtare alŏ organisъriĭ eklesiastiчe. Eпiskoпvlŏ era în oriцinъ insпektorvlŏ, kaпvlŏ advnъriĭ reliцioase a fiъ-kъrvia oraшŏ. Biserika kristianъ è nъsкvtъ în oraшe, eпiskoпiĭ aŭ fostŏ чeĭ d'întîiŏ aĭ seĭ maцistraцĭ.

Kъndŏ kristianismvlŏ se resпъndi шi пe la kъmпiъ, eпiskoпvlŏ mvniчiпalŏ nv fv de ajvnsŏ. Atvnчĭ se vъzvrъ koreпiskoпiĭ saŭ

епiskопĭ de џarъ, епiskопĭ пreîmblъtorĭ, miskъtorĭ, *episcopi vagi*, konsideraџĭ kъndŏ ka delegaџĭ kъndŏ ka egalĭ; rivalĭ kiarŏ aĭ епiskопilorŏ de oraше, шi пe kari aчestĭ din ŏrmъ se silirъ maĭ întîiŏ a'ĭ sŏпŏne пŏteriĭ lorŏ, шi în ŏrmъ a'i desfiinџa.

Eĭ reŏшirъ: kъmпiele îndatъ чe se krestinarъ nŏ le maĭ ajŏnserъ koresпikопiĭ: le trebŏia o institŏџiŏne maĭ otъrîtъ, maĭ regŏlatъ, maĭ пŏџinŏ kontestatъ de maџistraџiĭ чeĭ maĭ inflŏinџĭ aĭ Biserичeĭ, adikъ, de епiskопiĭ чetъџilorŏ.

Atŏnчĭ se formarъ пaroxiele; fiъ-kare adŏnare kristianъ, пŏџinŏ konsiderabilъ, deveni o пaroxiъ шi avŏ drепtŏ kaпŏ reliџiosŏ ŏnŏ пreotŏ sŏпŏsŏ de natŏrъ епiskопŏlŏĭ din чetatea veчinъ, dela kare пriimea шi шĭ avea toate пŏterile sale; kъчĭ se пъrea kъ, în oriџinъ, пreoџiĭ пaroxieĭ nŏ lŏkra dekъtŏ ka delegaџĭ aĭ епiskопilorŏ, iar nŏ în пŏterea drепtŏlŏĭ lorŏ.

Reŏnirea tŏtŏlorŏ пaroxielorŏ aflate îmпrejŏrŏlŏ ŏnŏĭ oraшŏ într'o чirkŏmskriere mŏltŏ timпŏ neotъrîtъ шi variabilъ, formѣ dioчesiŏlŏ.

Dŏпe kъtŏ-va timпŏ, шi sпre a întemeia în relaџiŏnile klerŏlŏĭ dioчesianŏ maĭ mŏltъ regŏlaritate шi armoniъ, se formѣ din maĭ mŏl-

te пaroxie o asoчiare kыnoskыtъ sыb nыmele de *kaпitыlы rыralы*, шi în frыntea kaпitыlыї rыralы, fы пыsы ыnы arxiпreotы. Maї tъrziы, se ыni-rъ maї mыlte kaпitыle rыrale într'o noыъ чir-kыmskriere, nыmitъ *distriktы*,шi kare fы direk-tatъ de ыnы arxidiakonы. Aчeastъ din ыrmъ institыцiыne se пъsчea abia în eпoka desпre kare traktъmы: se maї aflъ, este adevъratы, kы mыltы timпы maї 'nainte, arxidiakonї пrin dio-чesie; însъ este nыmaї ыnыlы, шi nы пresidъ la o чirkыmskriere teritorialъ; aшezatы într'ыnы oraшы eпiskoпalы, пe lîngъ eпiskoпы, elы i iea lokыlы or în eserчiцiыlы jыrisdikцiыnii, saы пen-trы visitarea diosesiыlыї. Nыmaї kъtre finele sekыlыlыї alы VII-lea saы шi kъtre înчeпыtыlы чelыї d'alы VIII-lea se vъdы într'ыnы aчela-шї dioчesiы maї mыlцї arxidiakonї residъndы de-пarte de eпiskoпы, шi пышї fiъ-kare în kaпыlы ыnыї singыrы distriktы. Se maї întîlnesчe înkъ în Galia frankъ, din aчea eпokъ, шi kъцї-va koreпiskoпї; însъ nыmele шi însъrчinarea nы întъrziarъ mыltы de a пeri kы totыlы.

Organisarea dioчesianъ fы atыnчї kom-пlektъ шi definitivъ. Eпiskoпыlы, îlы vedeцї bine, fыsese aчeastъ kaыsъ, пrekыm remъsese шi чentrы. Elы însы-шї se skimbase foarte mыltы; dar nыmaї îmпrejыrыlы lыї шi sыb inflыinцaї se fъkыserъ maї toate чele alte skimbъrї.

Toate dioчesiele koпrinse în пrovinчia чivilъ forma пrovinчia eklesiastikъ sȣb direkцiȣnea mitroпolitȣlȣĭ saȣ a arxieпiskoпȣlȣĭ, adikъ a eпiskoпȣlȣĭ mitroпoliei пrovinчiale. Kalitatea mitroпolitȣlȣĭ n'a fostȣ dekъtȣ eпresiȣnea asteĭ faпte. Mitroпolia чivilъ era obiчĭnȣitȣ maĭ avȣtъ шi maĭ пoпȣlatъ dekъtȣ чele alte oraшe пrovinчiale; eпiskoпȣlȣ eĭ avea maĭ mȣltъ inflȣinцъ; mȣlцĭ se adȣna împrejȣrȣlȣ lȣĭ în okasiȣnĭ imпortante; resedinцa lȣĭ deveni kaпitala konчiliȣlȣĭ пrovinчialȣ, elȣ îlȣ konvoka шi îlȣ шi пresida. Elȣ era asemene шi însъrчinatȣ de a konfirma шi a ȣnцe пe eпiskoпiĭ чeĭ de kȣrîndȣ aleшĭ în пrovinчie; d'a пriimi akȣsъrile fъkȣte în kontra eпiskoпilorȣ, шi kiъmъrile deчisiȣnilorȣ lorȣ, шi de a le înfъцiшa, dȣпe чe maĭ întîiȣ le esamina elȣ пentrȣ пrima oarъ, la konчiliȣlȣ пrovinчialȣ, kare nȣmaĭ elȣ singȣrȣ avea dreпtȣlȣ de a îĭ jȣdeka kȣ adevъratȣ. Mitroпoliцiĭ se silea mȣltȣ d'a kotroпi aчestȣ dreпtȣ, шi d'a шĭ пȣtea faчe din elȣ o пȣtere пersonalъ. Eĭ reȣшirъ de mȣlte orĭ: însъ, ka sъ vorbimȣ adevъrȣlȣ, шi în toate împrejȣrъrile чele marĭ, nȣmaĭ la konчiliȣlȣ пrovinчialȣ se kȣvenea пȣterea; mitroпoliцiĭ era însъrчinaцĭ nȣmaĭ a пrevegia esekȣtarea.

În kъte-va state în-fine, maĭ kȣ seamъ în Orientȣ, organisarea Biseriчeĭ se întinse пeste

mitroпoliцї. Пrekѕm se konstitѕiserъ пaroxiele în dioчesiŏ, шi dioчesiele în пrovinчie, asemene se maї întreпrinse a se konstitѕi шi пrovinчiele în biseriчe naцionale, sѕb direkцiѕnea ѕnѕї пatriarxŏ. Întreпrinderea reѕшi în Imпeriѕlŏ de Orienţŭ, în Syria, în Palestina, în Egypetŭ; a fostŏ ѕnŏ пatriarxŏ în Antiochia, la Ierusalim, la Alexandria, la Constantinopole; шi în пrivinцa mitroпoliцilorŏ fѕ чeia чe mitroпoliцiї era în пrivinцa eпiskoпilorŏ; шi organisarea eklesiastikъ, koпresпѕnse sѕb toate gradele ierarxieї kѕ organisarea пolitikъ.

Aчeia-шї înчerkare se fъkѕ шi în Occidentŭ, nѕ nѕmaї din пartea eпiskoпilorŏ Romeї, kari lѕkrarъ îndâtъ a deveni пatriarxї în Occidentul întregŏ, dar neatîrnaцї de пretinderile lorŏ шi kiarŏ în kontra lorŏ. Nѕ este màї niчї ѕnѕlŏ din statele formate dѕпe invasiѕne, kari sъ nѕ se fi чerkatŏ, del'alŏ VI-lea шi пînъ l'alŏ VIII-lea sekѕlŏ, sъ se konstitѕiaskъ în Biserikъ naцionalъ, шi sъ шї dea ѕnŏ пatriarxŏ. În Spania, mitroпolitѕlŏ dela Toleda; în Anglia, чelŏ de la Cantorbéry; în Galia frankъ, arxieпiskoпiї din Arles, din Viena, din Lyon, din Bourges, aŏ пѕrtatŏ titѕla de пrimatŏ saŏ пatriarxѕlŏ alŏ Galielor, alŏ Mareї-Britanie, alŏ Spanieї, шi aŏ чerkatŏ a deпrinde toate dreпtѕrile lorŏ. Dar înчerkarea kъzѕ пretѕ-

tindene: Statele din Ocidentŭ abia se пъшea; otarele lorŭ, gȣvernȣlȣ lorŭ, esistinцa lorŭ kiarŭ era neînшetatŭ în kestiȣne. Galia, în партi-kȣlarŭ, era îmпърцitъ între maĭ mȣlte пonoa-re; шi în sînȣlȣ fiъ-kъrȣĭ пonorŭ, între fiiĭ re-цilorŭ; eпiskoпiĭ ȣnȣĭ regatŭ nȣ voia sъ kȣ-noaskъ aȣtoritatea ȣnȣĭ пrimatŭ streinŭ; gȣ-vernȣlȣ шivilŭ asemene se oпȣnea. Eпiskoпȣlȣ dela Roma, avîndŭ o mare inflȣinцъ kiarŭ a-kolo ȣnde sȣпremaцia sa ofiшialъ nȣ era re-kȣnoskȣtъ, kombъtea kȣ ardoare stabilirea патriarxilorŭ; în Galia, îndemъnarea lȣĭ era întrȣ a faшe sъ treakъ пrimaцia ȣnȣĭ mitro-пolitŭ la altȣlȣ, a oпri ka dînsa sъ nȣ se fik-seze mȣltŭ timпŭ totŭ пe ȣnŭ aшela-шĭ skaȣnŭ; elŭ favorisъ пretenцiȣnile kъndŭ ale mitroпo-litȣlȣĭ dela Viena, kъndŭ ale шelȣĭ din Arles, maĭ tъrziŭ пe ale aшelȣia dela Lyon, шi пȣцinŭ dȣп'aшestea шi пe ale aшelȣia dela Sens; шi, în aшeastъ miskare a ordiniĭ reliцioase шi шivile, institȣцiȣnea nȣ пȣtȣ niшĭ o datъ sъ ka-пete niшĭ forцъ, niшĭ fisitate.

Aшelea-шĭ kaȣse kari o fъkȣrъ sъ kazъ, dȣserъ шi maĭ deпarte inflȣinцa lorŭ: пrekȣm dînsele oпriserъ sistema патriarxalъ d'a пre-domina, slъbirъ asemene шi rȣinarъ шi sis-tema arxieпiskoпalъ. Del'alŭ VI-lea шi пînъ l'alŭ VIII-lea sekȣlȣ mitroпoliцiĭ merserъ din

kъdere, în kъdere astȣ-felȣ înkъtȣ la sȣirea пe tronȣ a Carlovingianilor, eĭ nȣ maĭ esista. Singȣra îmпrejȣrare a îmпъrцiriĭ Galieĭ în state diferite trebȣia sъ le fiъ fatalъ. Чirkȣmskrierea soчietъцiĭ reliцioase nȣ maĭ koresпȣnse kȣ aчeia a soчietъцiĭ чivile. Пrovinчia mitroпolitȣlȣĭ dela Lyon, de esemпlȣ, avea eпiskoпĭ deпendinцiĭ de regatȣlȣ Visigoţilor шi de alȣ Francilor, шi kari se folosea kȣ grъbire de aчestȣ mizlokȣ ka sъ skaпe de пȣterea sa, fiindȣ foarte sigȣrĭ kъ vorȣ fi sȣsцinȣцĭ de sȣveranȣlȣ timпȣralȣ. Пreпonderinцa mitroпoliцilorȣ era пъskȣtъ, kъtre aчestea, kȣm aцĭ vъzȣtȣ, din aчeia a oraшelorȣ пe ȣnde resida, шi din vekia lorȣ kalifikare de mitroпoliъ. Aшa darъ în restȣrnarea invasiȣniĭ, imпortanцa relativъ a oraшelorȣ se skimbъ; чetъцĭ avȣte, konsiderabile, adevъrate mitroпolie, sъrъчirъ шi se desпoпȣlarъ. Altele maĭ пȣцinȣ reȣ traktate de soarte konservarъ maĭ mȣltъ пȣtere шi inflȣinцъ; Astȣ-felȣ desпъrȣ kaȣsa kare fъkȣse din kȣtare saȣ kȣtare eпiskoпȣ ȣnȣ mitroпolitȣ, шi astъ vorbъ ajȣnse o minчiȣnъ; mare пerikȣlȣ пentrȣ пȣterea чe o esпrima. În-fine era în natȣra instituцiȣniĭ ka sъ fiъ atakatъ totȣ de o datъ, пe de o пarte de eпiskoпiĭ kъrora nȣ le пъsa d'a avea ȣnȣ sȣпeriorȣ; пe de altъ пarte, de eпiskoпȣlȣ

din Roma, kare nu voia rivalĭ. Asta într'adevъrŭ se шi întîmplѣ. Episkopilorŭ le plъчea maĭ mъltŭ sъ aibъ mitropolitŭ џeneralŭ pe episkopъlŭ dela Roma kare era depъrtatŭ шi kъ grije despre eĭ, kъчĭ nъ îĭ domina înkъ. Astŭ-felŭ darъ, în voia a doĭ inemiчĭ, atakaџĭ шi de sъs шi de jos, mitropoliџiĭ kъzъrъ din zi în zi; episkopiĭ înчetarъ d'a maĭ askъlta rekomandъrile saŭ învъџъtъrele lorŭ, шi kredinчioшiĭ d'a maĭ alerga la intervenirea lorŭ; шi kъndŭ în anъlŭ 744 Pepin чelŭ Scurtŭ konsъltѣ pe papa Zacharia asъpra mizloaчelorŭ d'a pъne earъ orîndъialъ în Biserika tъrbъratъ, ъna din чele d'întîiŭ kestiъnĭ чe i adresѣ fъ aчeia de a sчi kъm trebъia a faчe pentrъ ka mitropoliџiĭ sъ fiъ onoraџĭ de episkopiĭ шi de preoџiĭ paroxieĭ.

Шi în adevъrŭ kъ gъvernъlŭ Biseriчeĭ din aчea epokъ resida în episkopĭ шi preoџĭ, шi eĭ era singъriĭ eĭ membri aktivĭ шi pъterniчĭ. Kari era relaџiъnile lorŭ, шi kъm era între dînшiĭ împъrџitъ pъterea?

Fapta џeneralъ, evidintъ, è dominarea esklъsivъ, шi, pъtemŭ ziчe, despotikъ a episkopilorŭ. Sъ чerчetъmŭ de aproape kaъsele lorŭ: aчesta è чelŭ maĭ bъnŭ mizlokŭ d'a kъnoasчe bine starea Biseriчeĭ.

1-iŭ Шi maĭ întîiŭ kъderea mitropo-

liɥilorŏ, lъsѣ пе eпiskопї fъrъ sȣпeriorї. Împreȣпъ kȣ kaпȣlŏ пrovinчieї eklesiastiчe kъzȣ шi sinodȣlŏ пrovinчialŏ пe kare dînsȣlŏ îlŏ konvoka шi пresida. Aчeste adȣпъrї, adevъratŏ sȣпerioare, de eпiskопiї, înaintea kъrora se fъчea aпelŏ пentrȣ jȣdekъɥile lorŏ шi ȣnde se înfъɥiшa toate lȣkrȣrile kari пȣ пȣtea fi deчise de eї singȣrї, deveпirъ rare шi пȣɥinŏ esakte. Se ɥinȣrъ în Galia, în kȣrsȣlŏ sekȣlȣlȣї alŏ VI-lea, чinчї-zeчї шi пatrȣ de konчilie de totŏ felȣlŏ, doȣъ-zeчї пȣmaї în sekȣlȣlŏ alŏ VII-lea, шeaпte în пrima jȣmъtate a sekȣlȣlȣї alŏ VIII-lea[1]; шi înkъ чinчї de aчestea se ɥinȣrъ шi în Belgia saŭ пe ɥermiї Rinuluї. Fъrъ sȣпeriorї individȣalї, fъr' adȣпъrї de egaliї lorŏ, eпiskопiї se vъzȣrъ darъ maї indeпendinɥї.

Шi maї mȣltŏ înkъ, sistema aleɥerilorŏ eпiskопale se skimbѣ. Aɥї vъzȣtŏ kъ aleɥerea de kъtre klerŏ шi пoпorŏ maї mȣltŏ dekъtŏ legalъ шi deasъ în eпoka de kare пe okȣпъmŏ, era kȣ toate aчestea mȣltŏ maї пesigȣrъ, шi maї пȣɥinŏ adevъratъ. O пȣtere streinъ, regalitatea, interveпea пeînчetatŏ sпre a adȣчe tȣrbȣrarea шi пeпȣterea: пeînчetatŏ reɥiї пȣmea da dreпtȣlŏ пe eпiskопї, kȣ toate

[1] Vedeɥї tabloȣrile ȣrmъtoare.

пrotestъrile kontinȣe ale Biseriчeĭ, шi în toa-
te kasȣrile, alesȣlŭ avea trebȣinцъ de konfir-
marea lorŭ. Legъtȣrele kari ȣnea пe eпis-

Tablosȣlŭ konчiliielorŭ din Galia.

Data	Lokȣlŭ	Asistanцĭ
Anȣlŭ.		
506	Agda	25 eпiskoпĭ, 8 пreoцĭ, 2 diakonĭ пentrȣ eпiskoпiĭ lorŭ.
507	Tulȣsa	. . . .
511	Orléans	32 eпiskoпĭ.
515	St. Maurice	4 eпiskoпĭ, 8 konцĭ.
516	Lyon	. . . .
517	Nȣ se щie	16 eпiskoпĭ.
517	*Epaonense*	25 eпiskoпĭ.
517	Lyon	11 eпiskoпĭ.
524	Arles	14 eпiskoпĭ, 4 пreoцĭ.
527	Carpentras	19 eпiskoпĭ.
529	Orange	14 eпiskoпĭ, 8 *viri illustres*.
529	Valencia	. . . .
529	Vaison	11 saŭ 12 eпikoпĭ.
530	Angers	5 eпiskoпĭ.
533	Orléans	26 eпiskoпĭ. 5 пreoцĭ
535	Clermont	15 eпiskoпĭ.
538	Orléans	19 eпiskoпĭ, 7 пreoцĭ.
540	Orléans	. . . .
541	Orléans	38 eпiskoпĭ, 11 пreoцĭ, 1 abate.
545	Arles	. . . .
549	Orléans	50 eпiskoпĭ, 21 пreoцĭ, arxidiakonĭ saŭ abaцĭ.
549	Arles	10 eпiskoпĭ.
550	Toulȣsa	. . . .
550	Metz	. . . .
554	Arles	11 eпiskoпĭ, 8 пreoцĭ, diakonĭ saŭ arxidiakonĭ.
555	Lokŭ nesigȣr în Bretania	. . . .
555	Parisŭ	27 eпiskoпĭ.
557	Parisŭ	16 eпiskoпĭ.
563	Saintes	. . . .

Tabloslŏ konчilielorŏ din Galia în alŏ VI-lea sekslŏ (srmare)

Data	Lokslŏ	Asistanцĭ
Anslŏ.		
567	Lyon....	8 eniskonĭ, 5 nreoцĭ, 1 diakonŏ.
567	Tours...	7 eniskonĭ.
573	Parisŭ	23 eniskonĭ, 1 nreotŏ
575	Lyon	
577	Parisŭ	
578	Auxerre	En'skonĭ din Auxerre, 7 abaцĭ, 34 nreoцĭ, 3 diakonĭ, toцĭ din dioчesislŏ din Auxerre.
579	Châlons	
579	Saintes	
580	Braines	
581	Lyon	
581	Mâcon	21 eniskonĭ
583	Lyon	8 eniskonĭ, 12 delegaцĭ de eniskonĭ,
584	Valencia	
585	Mâcon	43 eniskonĭ, 15 delegaцĭ, 16 eniskonĭ fъrъ skaunŏ
587	Andelot	
588	Clermont	
588	Lokŏ nesigsrŏ	
589	Sourcy anroane de Soissons.	
589	Châlons	
589	Narbona	7 eniskonĭ.
590	IIe otarele Alverniеĭ, Ruergeĭ шi Gevaldanuluĭ.	
590	Poitier...	6 eniskonĭ
590	Mezt	
591	Nanterra	
594	Châlons.	

konĭ ks nreoцiĭ lorŏ se aflarъ asemene foarte slabe; nsmaĭ nrin singsra aleцere nstea klerslŏ a inflsinцa înkъ asunra eniskonslsĭ, шi aчeastъ inflsinцъ fs, daka ns desfiinцatъ, чelŏ nsцinŏ desvînatъ шi kontestatъ.

Tabloulŭ konчilielorŭ din Galia în alŭ VIII-lea sekulŭ.

Data	Lokulŭ	Asistanцĭ
Anulŭ		
603	Châlons	
615	Parisŭ	
	Пuцinŭ în urmъ	
	Lokŭ nesigurŭ	41 Eniskonĭ
625	Reims	
627	Mâcon	Eniskonĭ шi laiчĭ marĭ.
228	Clichy	16 Eniskonĭ, Dagobertŭ, marĭ.
633	Clichy	9 Eniskonĭ, Dagobertŭ marĭ,
638	Parisŭ	
648	Bourges	
650 saŭ 645	Orléans	
650	Châlons	
658	Nantes	
664	Parisŭ	38 Eniskonĭ, 5 abaцĭ, unŭ arxidiakonŭ
669	Clichy	25 Eniskonĭ
670	Sens	Eniskonĭ шi marĭ
670	Autun	30 Eniskonĭ
678	Lokŭ nesigurŭ.	
684 asŭ 685	În nalatulŭ reцeluĭ.	
689	*Asemene*	
692 saŭ 682	Rouen	16 eniskonĭ, 4 abaцĭ, 1 legatŭ, 3 arxidiakonĭ, mulцĭ nreoцĭ шi diakoni

2-lea Dintr'aчeasta resultъ шi o altъ împrejurare kare desnъrцi înkъ шi maĭ multŭ ne eniskonĭ de nreoцiĭ lorŭ. Kъndŭ klerulŭ îĭ aleцea, elŭ îĭ lua din sînulŭ seŭ; шi aчestĭ aleшĭ era oamenĭ kunoskuцĭ шi akreditaцĭ în dioчesiŭ. Kъndŭ din kontra, o mulцime de e-

пiskoпĭ шĭ пriimirъ titȣla lorȣ̆ dela reцĭ, чea maĭ mare пarte dintr'înшiĭ fȣrъ streinĭ, nekȣ-noskȣцĭ, fъrъ afekцiȣne шi fъrъ kreditȣ̆ în klerȣlȣ̆ че eĭ avea a gȣverna. Lȣaцĭ kiarȣ̆ din dioчesiȣ̆, eĭ era adese orĭ lipsiцĭ de kon-siderare, пentrȣ kъ era intriganцĭ kari reȣ-шiserъ пrin mizloaчe rȣшinoase, saȣ̆ шi kiarȣ̆ пrin banĭ, a kъпъta пreferinцa regalъ. Astȣ̆-felȣ̆ se sfъrъma earъ legъtȣrele kari ȣnea пe eпiskoпĭ kȣ klerȣlȣ̆; astȣ̆-felȣ̆ шi пȣterea e-пiskoпalъ, пe kare niчĭ o пȣtere sȣпeriorъ пȣ o maĭ koпrindea, skъпa asemene de inflȣinцa пoпorȣlȣĭ eĭ; шi пrekȣm klerȣlȣ̆ se desпъrцi-se de пoпȣlaцiȣnea laikъ astȣ̆-felȣ̆ шi eпis-koпatȣlȣ̆ se desпъrцea de klerȣ̆.

Tabloȣlȣ̆ konчilielorȣ̆ din Galia în чea d'întîiȣ̆ jȣmȣtate a se-kȣlȣĭ alȣ̆ VIII-lea.

Data	Lokȣlȣ̆	Asistanцĭ
719	Maëstriht	
742	În Germania	
743	Leptine	
744	Soisone	23 Eпiskoпĭ, mȣlцĭ пreoцĭ шi mirenĭ чeĭ marĭ
745	În Germania	
748	Asemene	
752	Vermeria	

3-lea Asta înkъ пȣ é totȣ̆; klerȣlȣ̆ însȣ-шĭ kъdea; пȣ пȣmaĭ kъ шĭ пerdea пȣterea,

dar înkъ шi поsiцiȣnea, шi, ka sъ vorbimȣ astȣ-felȣ, kalitatea lȣĭ se înjosea. Aцĭ vъzȣtȣ kъ ȣnȣ mare nȣmerȣ de sklavĭ intra în Biserikъ în aчea епокъ, шi kaȣsele прin kari intra. Епiskопiĭ vъzȣrъ îndatъ kъ ȣnȣ klerȣ astȣ-felȣ formatȣ era fъrъ rъdъчine, fъrъ forцъ, mȣltȣ maĭ lesne de gȣvernatȣ шi de învinsȣ, daka s'arȣ fi чerkatȣ sъ resiste. Aшa darъ în mȣlte dioчesie, eĭ avȣrъ grije de a iĭ rekrȣta totȣ kȣ aчela-шĭ kinȣ, шi d'a ajȣta eĭ singȣrĭ la kȣrsȣlȣ natȣralȣ alȣ lȣkrȣrilorȣ; шi aчeastъ oriцinъ sȣbalternъ a ȣneĭ mȣlцimĭ de пreoцĭ kontribȣi mȣltȣ timпȣ la sȣveranitatea eпiskопatȣlȣĭ.

4-lea Maĭ eatъ a пatra kaȣsъ, mȣltȣ maĭ пȣternikъ шi maĭ întinsъ. Епiskопiĭ era nȣmaĭ eĭ singȣrĭ administratorĭ aĭ bȣnȣrilorȣ Biseriчeĭ. Aчeste bȣnȣrĭ era de doȣъ felȣrĭ: пe de o пarte, fondȣrile, în fiъ-kare zi шi maĭ konsiderabile, пentrȣ kъ nȣmaĭ sȣb aчeastъ formъ se fъчea чea maĭ mare пarte de darȣrĭ la Biseriчe, пe de altъ пarte, oferirile kredinчioшilorȣ în înse-шĭ în biseriчele. Voiȣ maĭ ziчe чeva în treakъtȣ, шi desпre ȣnȣ alȣ treilea felȣ de venitȣ eklesiastikȣ, kare a jȣkatȣ maĭ tъrziȣ ȣnȣ rolȣ destȣlȣ de mare, dar kare în alȣ VII-lea sekȣlȣ, nȣ era înkъ bine stabilitȣ; voiȣ sъ vorbeskȣ desпre dizmъ. Înkъ

*

din чeĭ d'întîiŭ sekѕlĭ klerѕlŭ se silesчe neînчetatŭ a reintrodѕчe saŭ a џeneralisa aчeastъ institѕџiѕne ebraikъ; elŭ o npedikъ шi o laѕdъ adѕkîndŭ a minte tradiџiѕnile шi moravѕrile jidovilor. Doѕъ konчilie gale din alŭ VI-lea sekѕlŭ, чelŭ dela Tours în anѕlŭ 567, шi чelŭ dela Mâcon în 585, fakŭ dintr'însa obiektѕlŭ ѕnorŭ disnosiџiѕnĭ formale. Însъ, simte чineva dѕne kiarŭ tonѕlŭ lorŭ, kъ aчeste disnosiџiѕnĭ sѕntŭ maĭ mѕltŭ îndemnѕrĭ dekъtŭ leџĭ.

„Vъ însчiinџъmŭ, skrie kredinчioшilorŭ „konчiliѕlŭ dela Tours, kъ, *dѕne lekџiѕnile lѕĭ „Abraam, sъ nѕ înчetaџĭ d'a înfъџiшa lѕĭ Dѕmnezeŭ dizma din toate bѕnѕrile voastre, daka voiџĭ „ka dînsѕlŭ sъ konserve aчeia чe vъ maĭ remъne*[1]".

Шi aчeste îndemnѕrĭ aŭ nѕџinŭ efektŭ. Nѕmaĭ tъrziŭ шi sѕb Carlovingienĭ, nѕtѕ klerѕlŭ kѕ ajѕtorѕlŭ nѕteriĭ чivile, a шĭ ajѕnџe la skonŭ, шi a faчe dizma џeneralъ шi regѕlatъ. În enoka desnre kare tratъmŭ, fondѕrile шi oferirile era singѕrele sale venitѕrĭ. Aшa darъ nѕ kredeџĭ, domnilorŭ, kъ aчeste venitѕrĭ era ale Biseriчeĭ, sneчiale saŭ ale naroxieĭ de ѕnde venea: nrodѕktѕlŭ tѕtѕlorŭ dominielorŭ aflate, шi ale tѕtѕlorŭ oferirilorŭ

[1] Labbe, Tom V Col. 868.

пriimite în dioчesiŏ, forma ѕnŏ totalŏ de kare disпѕnea пѕmaĭ eпiskoпѕlŏ singѕrŏ:

„Dominiele, пъmîntѕrile, viele, sklavii, ave-„rea..., kari sѕntŏ date пaroxielorŏ, ziчe konчi-„liѕlŏ dela Orléans, sъ remъiъ în пѕterea eпis-„koпѕlѕĭ[1]“.

Însъrчinatŏ kѕ пѕterea d'a aпъra kѕltѕlŏ, ши kѕ întreџinerea пreoџilorŏ în totŏ dioчe-siѕlŏ, era пѕmaĭ eпiskoпѕlŏ kare determina пar-tea kѕvenitъ fiъ-kъria пaroxie. Mѕlte regѕle, în adevъrŏ, se întokmirъ îndatъ în aчeastъ пrivinџъ; se fъчea maĭ obiчînѕitŏ din venitѕrile ѕneĭ пaroxiъ treĭ пъrџĭ: o пarte era datъ kle-riчilorŏ kari o deservea, alta пentrѕ keltѕelile kѕltѕlѕĭ, ши чe remъnea era пe seama eпis-koпѕlѕĭ. Dar în kontra aчesteĭ rekomandъrĭ legale, adese orĭ reamintitъ de kanoane, чen-tralisarea venitѕrilorŏ eklesiastiчe remъnea ne-miskatъ; administrarea eĭ џeneralъ se kѕvenea eпiskoпѕlѕĭ, ши lѕĭ i venea lesne a пresimџi întinderea aчestѕĭ mizlokŏ de пѕtere.

5-lea Elŏ disпѕnea de пersoane máĭ ka ши de lѕkrѕrĭ, ши libertatea пreoџilorŏ пaro-xie, nѕ era maĭ bine garantatъ dekъtŏ veni-tѕlŏ lorŏ. Пrinчiпiѕlŏ servitѕdiniĭ klъkaшѕlѕĭ, daka mъ пotŏ esпrima astŏ-felŏ, se introdѕse

[1] Konчiѕlŏ dela Orléans, anѕlŏ 611, kan 14, 15.

în Biserikъ; se чitesчe în aktele konчilielorȣ:

„Este zisȣ în leџe, în privinџa klъkaшilorȣ „dela kъmпȣrĭ, kъ fiъ-kare trebȣe sъ remъiъ ako„lo, ȣnde a înчeпȣtȣ sъ treakъ. Kanoanele ordo„пъ asemene ka klerichiĭ kari lȣkreazъ пe kъm„пȣlȣ Biserichei, se remîiъ akolo пe ȣnde aȣ în„чeпȣtȣ.“[1]

„Ka, nichĭ ȣnȣ episkoпȣ sъ nȣ пoatъ înъlџa la gradȣ пe vre ȣnȣ klerikȣ streinȣ.“[2]

„Ka nimine sъ nȣ ordoane klerikȣlȣ, kare nȣ va fi пromisȣ maĭ întîiȣ sъ stea пe lokȣlȣ ȣnde îlȣ va fi пȣsȣ.“[3].

Nichĭ o datъ пȣterea asȣпra пersoanelorȣ, n'a fostȣ maĭ kȣratȣ slabilitъ.

6-lea Пrogresele imпortanџeĭ пolitiche a eпiskoпilorȣ, se întoarserъ asemene în пrofitȣlȣ dominъriĭ lorȣ reliџioase. Eĭ intra în adȣпъrile naџionale, înkonjȣra шi konsȣlta пe reџĭ. Kȣm arȣ fi пȣtȣtȣ sъrmaniĭ пreoџĭ a se lȣпta kȣ folosȣ în kontra ȣnorȣ asemenĭ sȣпeriorĭ? Astȣ-felȣ era kȣ toate aчeste, desordinȣlȣ timпilorȣ шi difikȣltatea ka шi neчesitatea d'a manџine vre o legъtȣrъ џeneralъ, vre o ȣnire în administrarea Biserichei, înkъtȣ kȣrsȣlȣ lȣkrȣrilorȣ, în ȣnire kȣ natimele oa-

[1] Konчiliȣlȣ dela Sevilla, anȣlȣ 619. C. 3.
[2] Konчiliȣlȣ dela Angers anȣlȣ 453. C. 9.
[3] Konчiliȣlȣ dela Valencia anȣlȣ 524. C. 6.

menilorŏ ađinta a fortifika nѫterea чentralъ. Desnotismѫlŏ aristokrađeĭ eniskonale nredominъ totŏ nrin aчelea-шĭ kaѫse kari fъkѫrъ a nredomni aчela alŏ aristokrađieĭ feѫdale; aчeasta era, noate, în aчea enokъ, trebѫinđa komѫnъ шi domnitoare, singѫrѫlŏ mizlokŏ de a manđine soчietatea чivilъ saŭ relițioasъ.

Dar este onoarea шi mъntѫirea natѫreĭ omenesчĭ ka reѫlŏ, kiarŏ neanъratŏ, sъ nѫ se îmnlineaskъ niчĭ o datъ fъrъ resistinđъ, шi ka libertatea, nrotestъndŏ шi lѫntъndѫ-se neînчetatŏ în kontra neчesitъđiĭ; sъ nrenare liberarea kiarŏ în momentѫlŏ kъndŏ dînsa sѫferъ jѫgѫlŏ. Eniskonii abѫsarъ foarte mѫltŏ de nemъrђinita lorŏ nѫtere; nreođiĭ шi venitѫrile dioчesielorŏ lorŏ fѫrъ în nrada violinđelorŏ шi jafѫrilorŏ de totŏ felѫlŏ; aktele konчilielorŏ, komnѫse kiarŏ de eniskonĭ, sѫntŏ într' aчeastъ nrivinđъ, martorѫlŏ чelŏ nerekѫsabilŏ.

„Amŏ aflatŏ, ziчe konчiliѫlŏ dela Toleda, „kъ eniskoniĭ trakteazъ naroxiele lorŏ, nѫ „eniskonaliчesчe, чi foarte krѫdŏ, шi ne kъndŏ „a fostŏ skrisŏ: *Nѫ domniđĭ asѫnra mostenirii* „*Domnѫlѫĭ, dar fѫчeđi-vѫ modelѫrile tѫrmeĭ*“ eĭ „înkъrkъ dioчesiele lorŏ kѫ nerderĭ шi jafѫrĭ. „Eatъ darъ nentrѫ чe toate lѫkrѫrile чe шĭ „însѫшeskŏ eniskoniĭ sъ le fiъ refѫsate, afarъ

„nsmaĭ de чeia чe le este akordatš de ve-
„kile konstitsцisnĭ; nentrs чe klerичiĭ, or naro-
„xianĭ, saš dioчesianĭ, kari ssntš nelinisчiцĭ de
„eniskonĭ sъ fakъ nlъnцerile lorš kъtre mitro-
„nolitš, шi ka mitronolitslš sъ ns întъrzie de a
„desfiinцa nisчe asemenĭ esчese.[1].

„Aчeia kari aš kъnъtatš ordinele ekle-
„siastiчe, adikъ nreoцiĭ, ziчe konчiliulš dela
„Braga, ns trebse niчĭ de ksm sъ fiъ ssnsшĭ
„bъtъieĭ, afarъ nsmaĭ kъndš fakš greшele
„marĭ шi de moarte. Ns trebse asemene ka
„fiъ-kare eniskonš, dsne gsstsĭ, шi kъndš i
„va nlъчea, sъ batъ saš sъ fakъ sъ ssfere onora-
„biliĭ seĭ membri, de frikъ sъ ns шĭ nearzъ res-
„nektslš чe ssntš datorĭ lsĭ ka nisчe ssnsшĭ."[2]

Klerичiĭ ns nerdsrъ totš resnektslš kъ-
tre eniskonĭ, însъ, ns nriimirъ niчĭ toatъ ti-
rania lorš. O fantъ imnortantъ шi nrea ns-
цinš însemnatъ se dovedesчe iчĭ шi kolo în
ksrsslš aчesteĭ enoчe, шi aчeastъ fantъ este
lsnta nreoцilorš naroxieĭ în kontra eniskoni-
lorš. Treĭ simntome nrinчinale, aflate nrin
aktele konчilielorš, ne-o fakš ksnoskstъ:

1-iš Preoцiĭ naroxieĭ, шi klerичiĭ inferi-

---

[1] Konчiliulš dela Toleda, anslš 589. c. 20
[2] Konчiliulš dela Braga anslš 675. c. 7

orĭ se ȣneskȣ̆ între dînшiĭ спre a resista; eĭ formeazъ în kontra eпiskoпȣlȣĭ *konjȣraцiȣnĭ*, asemъnate kȣ ачele konjȣraцiȣnĭ шi kȣ ачele komȣne че le formarъ maĭ tъrziȣ̆ bȣrцesiĭ oraшelorȣ̆ în kontra seniorilorȣ̆ lorȣ̆.

„Daka vre ȣniĭ din klerichĭ, прekȣm s'a maĭ „întîmплatȣ̆ aчeasta de kȣrîndȣ̆ în mȣlte lokȣrĭ, „însȣflaцĭ de diavolȣlȣ̆, rebelĭ kъtre aȣtoritate, se „reȣneskȣ̆ în konjȣraцiȣne, fakȣ̆ între dînшiĭ jȣ„rъminte, saȣ̆ шĭ daȣ̆ skrierĭ, sȣb nichĭ ȣnȣ̆ пretestȣ̆, „o asemene kȣtezare sъ nȣ remъiъ askȣnsъ, шi „îndatъ че faпta se va dovedi, eпiskoпiĭ atȣnchĭ „sъ se ȣneaskъ, шi sъ пedeпseaskъ пe kȣlпabilĭ „dȣпe rangȣlȣ̆ шi kalitatea пersoanelorȣ̆ [1].

„Daka klerichiĭ, kȣ skoпȣ̆ d'a se revolta, „se ȣneskȣ̆ în konjȣraцiȣne, saȣ̆ прin jȣrъmin„te or прin înskrise, шi întindȣ̆ kȣ vikleniъ „kȣrse eпiskoпȣlȣĭ lorȣ̆, шi daka, însчiinцaцĭ „fiindȣ̆ d'a se lъsa de aчeste faпte, eĭ nȣ voieskȣ̆ „a se sȣпȣne, atȣnchĭ sъ li se iea rangȣlȣ̆ de totȣ̆ [2].

2-lea Пreoцiĭ, în kontra eпiskoпȣlȣĭ lorȣ̆, aleargъ neînчetatȣ̆ la ajȣtorȣlȣ̆ laichilorȣ̆ шi kiarȣ̆ la пatroнȣlȣ̆ пaroxieĭ, saȣ̆ la or-kare altȣ̆

---

[1] Konчiliȣlȣ̆ dela Orléans, anȣlȣ̆ 538. C. 21.

[2] Konчiliȣlȣ̆ dela Reims, anȣlȣ̆ 625. C. 2. Vedeцĭ шi konчiliȣlȣ̆ dela Narbonna, anȣlȣ̆ 589. C. 5.

omŏ пъternikŏ kъ kare se aflъ dînшiĭ în înklinare. „Ka kleriчiĭ sъ nъ se rediчe niчĭ o datъ în kontra episkoпъlъĭ lorŏ prin mizloчirea пъterniчilorŏ sekъlъlъĭ[1]:" aчeasta este rekomandarea repetitъ neînчetatŏ de kъtre konчilie.

3-lea Dar repetindŏ aчeastъ rekomandare шi proskriindŏ *konjsrъrile* preoцilorŏ, konчiliele înse-шĭ se чearkъ a adъчe oare-kare leakŏ reъlъĭ: plъnцerile soseskŏ din toate пъrцile, шi eĭ se simtŏ siliцĭ a цine sokotealъ de dînsele. Kъte-va teste aflate în aktele lorŏ, vorŏ spъne în aчeastъ priviнцъ maĭ mъltŏ de kъtŏ or-kari alte komentarie.

„Пentrъ kъ ni sa înfъцiшatŏ plъnцerĭ
„asъpra mъltorŏ episkopĭ, kari шĭ însъшeskŏ
„lъkrъrile date de ъniĭ kredinчioшĭ paroxie-
„lorŏ într'ъnŏ astŏ-felŏ de kipŏ în kъtŏ nъ
„lasъ dekъtŏ prea пъцine, шi màĭ nimikŏ Bi-
„seriчelorŏ kъrora a fostŏ date, ni s'a пъrъtŏ
„drentŏ шi raцionabilŏ ka, daka biserika din
„чetatea ъnde presidъ episkopъlŏ kъ graцia
„lъĭ Christŭ n'are nimikŏ de lipsъ, apoĭ a-
„tъnчĭ totŏ чe remъne prin paroxie, sъ fiъ
„datŏ kleriчilorŏ чe le deserveskŏ, saŭ sъ se
„întrebъinцeze prin reпararea biчeriчelorŏ lorŏ.

[1] Konчiliъlŏ dela Clermont, anъlŏ 535. C. 4

„Dar daka episkoпѕlѕ are keltѕelĭ marĭ, шi nѕ „destѕle venitѕrĭ ka sъ i ajѕngъ, atѕnчĭ sъ lase „пaroxielorѕ чelorѕ maĭ avѕte aчeia чe se kѕvine „raџionabilѕ, saѕ пentrѕ klerichĭ, or пentrѕ în-„treџinerea bastimentelorѕ, шi episkoпѕlѕ sъ „întrebѕinџeze пe seamъĭ чeia чe va пrisosi[1].

„Daka niskaĭ-va darѕrĭ s'aѕ fъkѕtѕ basi-„liчelorѕ aшezate пrin чetъџĭ, în пъmintѕrĭ, or „miшkъtoare, saѕ alte lѕkrѕrĭ, aчestea sъ fiъ „lъsate în disпosiџiѕnea episkoпѕlѕĭ kare sъ „fiъ liberѕ a întrebѕinџa dintr'însele чeia чe „se kѕvine пentrѕ reпarъrile basiliчeĭ, or пen-„trѕ întreџinerea kleriчilorѕ чe o deserveskѕ. „Kъtѕ пentrѕ bѕnѕrile пaroxielorѕ saѕ basili-„чelorѕ aflate în bѕrbiele deпendinte de чe-„tъџĭ, sъ se observe obiчeiѕlѕ fiъ-kъrѕĭ lokѕ[2].

„A fostѕ deчisѕ ka niчĭ ѕnѕ episkoпѕ, „în visitarea dioчesiѕlѕĭ seѕ, sъ nѕ пriimeaskъ „dela niчĭ o biserikъ nimikѕ maĭ mѕltѕ din „чeia чe i se kѕvine ka semnѕ de onoare „пentrѕ skaѕnѕlѕ seѕ: asemene nѕ trebѕe sъ „iea niчĭ de kѕm vre o a treia пarte din da-„rѕrile fъkѕte de пoпorѕ biseriчelorѕ din пa-„roxiъ; чi aчeastъ a treia пarte sъ remъiъ „пentrѕ lѕminarea biseriчeĭ, шi пentrѕ reпara-

[1] Konчiliѕlѕ dela Carpentras anѕlѕ 527, C.

[2] Konчiliѕlѕ dela Orléans, anѕlѕ 538, C. 5

„rea eĭ; шi не fiъ kare anŏ sъ dea sokotealъ „eniskonълъĭ. Kъчĭ, lъъndŏ eniskoнълŏ ачеa-„stъ a treia narte, iea dela biserikъ lъmina „eĭ шi întreџinerea akoneremîntълъĭ eĭ[1].

„Avariџia este rъdъчina tъtълorŏ relelorŏ, „шi ачeastъ sete kълuabilъ konrinde kiarŏ ini-„ma eniskonilorŏ. Mълџĭ kredinчioшĭ nentrъ „isbirea lъĭ Christŭ шi a martirilorŏ, înalџъ „basiliчe în naroxiele eniskonilorŏ, шi denъnŏ „într'însele darъrĭ, iar eniskoniĭ шĭ le însъ-„шeskŏ îndatъ, шi le întrebъinџeazъ snre fo-„losълŏ lorŏ. De aчi ъrmeazъ kъ kleriчiĭ lin-„seskŏ de a serba sъntele ofiчie, kъчĭ нъ „шĭ nriimeskŏ onorarele lorŏ. Basiliчele de-„rъnъnate нъ sъntŏ niчĭ de kъm renarate, nen-„trъ kъ lъkomia nreoџeaskъ a rъnitŏ toate „mizloaчele lorŏ. Konчiliълŏ ordonъ darъ ka „eniskoniĭ sъ gъverne dioчesiele lorŏ, fъr'a „nriimi nimikŏ maĭ mълtŏ neste чeia чe li se kъ-„vine dъne vekile dekrete, adikъ a treia nar-„te din darъrile шi veniturile naroxielorŏ; kъчĭ „de vorŏ lъa maĭ mълtŏ konчiliълŏ îlŏ va în-„datora sъ întoarkъ înanoĭ, or dъne чererea „fondatorilorŏ biseriчelorŏ, saŭ dъne kiarŏ a „konsъnџenilorŏ lorŏ. Ka fondatoriĭ basiliчe-

[1] Konчiliълŏ dela Braga; anълŏ 572 C. 2.

„lorŭ sъ sчiъ kъ toate aчestea kъ nъ потŭ a-
„vea niчĭ ъnŭ felŭ de пътere asъпra bъnъri-
„lorŭ чe vorŭ da maĭ sъs ziselorŭ biseriчe;
„шi kъ dъпe kanoane, dotarea biseriчeĭ, пre-
„kъm шi biserika însъ-шĭ, è sъb iъrisdikцiъnea
„eпiskoпъlъĭ[1].

„Între lъkrъrile чe trebъe a se regъla kъ
„o komъnъ ъnire, trebъe maĭ kъ seamъ a se
„mъlцъmi шi пlъnцerile пreoцilorŭ пaroxianĭ din
„пrovinчia Galiciei; пlъnцerĭ kari aŭ de obiektŭ
„lъkomia eпiskoпilorŭ lorŭ, шi пe kari neчe-
„sitatea îĭ a îmпinsŭ a le sъпъne ъnъĭ esaminŭ
„пъblikŭ. Aчestĭ eпiskoпĭ, în adevъrŭ, dъпe
„kъm s'a doveditŭ jefъeskŭ biseriчele lorŭ пa-
„roxiane; шi în timпъlŭ пe kъndŭ eĭ trъeskŭ într'
„ъnŭ пrisosŭ largŭ, este doveditŭ kъ aŭ redъsŭ
„mъlte basiliчe máĭ în rъinъ. Пrin ъrmare пentrъ
„ka nisчe asemenĭ abъsъrĭ sъ nъ se maĭ re-
„noiaskъ, ordonъmŭ ka, dъпe sinodъlŭ dela
„Braga, fiъ-kare din eпiskoпiĭ ziseĭ пrovinчiè
„sъ nъ пriimeaskъ anъalŭ, dela fiъ-kare din
„basiliчele dioчesiъlъĭ lъĭ, maĭ mъltŭ dekъtŭ
„doĭ solidĭ. Шi пe kъndŭ eпiskoпъlŭ visiteazъ
„dioчesiъlŭ seŭ, sъ nъ kazъ în sarчina пimъlъĭ
„пrin mъlцimea servitorilorŭ seĭ, шi ka nъme-
„rъlŭ trъsъrelorŭ sale sъ nъ fiъ maĭ mare de-

[1] Konчiliъlŭ dela Toleda anъlŭ 633. C. 33

„kъtŏ чinчĭ, шi sъ nŏ remъiъ maĭ mŏltŏ de o
„zi la fiъ-kare basilikъ.[1].

Eatъ maĭ mŏltŏ dekъtŏ trebŏe negreшitŏ пentrŏ a пroba aпъsarea шi resistinцa reŏlŏĭ, шi înчerkarea de a îlŏ vindeka. Resistinцa kъzŏ, iar remediŏlŏ fŏ fъrъ пŏtere; desпotismŏlŏ eпiskoпalŏ se desvoltъ neînчetatŏ. Aшa darъ, la înчeпŏtŏlŏ sekŏlŏĭ alŏ VIII-lea, Biserika era kъzŏtъ într'ŏnŏ desordinŏ maĭ asemene kŏ aчela alŏ soчietъцiĭ чivile. Fъrъ sŏпeriorĭ шi fъrъ inferiorĭ de kari sъ se teamъ, skъпaцĭ de пrevegerea mitroпoliцilorŏ ka шi de a konчilielorŏ шi de inflŏinцa пreoцilorŏ, o mŏlцime de eпiskoпĭ se da la чele maĭ skandaloase esчese. Stъпînĭ пeste avŏцiele mereŏ kreskînde ale Biseriчeĭ, пŏшĭ în nŏmerŏlŏ пroпrietarilorŏ чelorŏ marĭ, eĭ le adoпa interesele шi moravŏrile: шi пъrъsea karakterŏlŏ lorŏ eklesiastikŏ, sпre a tъri o viaцъ laikъ; avea kъinĭ, kŏrŏĭ de vînъtoare; merцea în konjŏraцĭ de servitorĭ armaцĭ, шi se dŏчea însi-шĭ la resbelŏ: ba înkъ fъчea шi în kontra veчinilorŏ lorŏ esпediцiŏnĭ de kъlkare шi de tîlxъrie. O krisъ era de neaпъratŏ; totŏlŏ пreпarea, totŏlŏ пroklama neчesitatea ŏneĭ reforme. Veцĭ vedea kъ fŏ шi чerkatъ într'adevъrŏ, пŏцinŏ

[1] Konчiliŏlŏ dela Toleda, anŏlŏ 646, C. 4.

dȣпe sȣirea пe tronȣ a Carlovingianilor, de пȣterea чivilъ. Dar Biserika însъ-шĭ koпrindea ȣnȣ asemene џerminȣ: alъtȣre kȣ klerȣlȣ sekȣlarȣ se desvoltase ȣnȣ altȣ ordinȣ, regȣlatȣ пe alte пrinчiпie, însȣfleџitȣ de ȣnȣ altȣ sпiritȣ, шi kare se пъrea destinatȣ a пreveni desolȣџiȣnea de kare Biserika era ameninџatъ. Voiȣ sъ vorbeskȣ de kъlȣgъrĭ. Istoria lorȣ, de l'alȣ VI-lea шi пînъ l'alȣ VIII-lea sekȣlȣ, va fi obietȣlȣ fiitoareĭ noastre adȣnъrĭ.

LECTIUNEA XIV-a.

Istoria klerȣlȣĭ regȣlatȣ̆, saȣ̆ a kъlȣgъrilorȣ̆ del'alȣ̆ VI-lea пînъ l'alȣ̆ VIII-lea sekȣlȣ̆. — Kъlȣgъrii aȣ̆ fostȣ̆ maĭ întîiȣ̆ laiчĭ. — Imпortanцa aчesteĭ faпte, oriцina шi desvoltarea пrogresivъ a vieцeĭ monastiчe în Orientŭ. — Чele d'întîiȣ̆ regȣle. — Adȣчerea kъlȣgъrilorȣ̆ în Ocidentŭ. — Eĭ ȣȣntȣ̆ reȣ̆ пriimiцĭ aчi. — Пrimele lorȣ̆ пrogrese. — Diferinцa dintre monastirile orientale шi чele oчidentale. — Oпiniȣnea sъntȣlȣĭ Ieronimŭ asȣпra retъчirilorȣ̆ vieцeĭ monastiчe. — Kaȣsele цenerale ale întinderiĭ sale. — Desпre starea kъlȣgъrilorȣ̆ în Ocidentŭ în alȣ̆ V-lea sekȣlȣ̆ — Пȣterea шi neȣnirea lorȣ̆. — Sъntȣlȣ̆ Benoît. — Viaцa lȣĭ. — Elȣ̆ fondeazъ monastirea din mȣntele Cassin. — Analisa шi aпreцiarea regȣleĭ sale. — Ea se resпъndesчe în totȣ̆ Ocidentul шi gȣvernъ màĭ toate monastirile.

Domnilorȣ̆,

De kъndȣ̆ amȣ̆ aпȣkatȣ̆ earъ istoria soчietъцiĭ reliцioase în Galia frankъ, amȣ̆ konsideratȣ̆: 1-iȣ̆ faпta цeneralъ, domnitoare, kare a karakterisatȣ̆ Biserika del'alȣ̆ VI-lea шi пînъ l'alȣ̆ VIII-lea sekȣlȣ̆, adikъ ȣnitatea eĭ;

2-lea rapoartele eĭ kȣ statȣlȣ̆; 3-lea organisarea eĭ interioarъ, sitȣaџiȣnea reчiprokъ a gȣvernatorilorȣ̆ ші gȣvernaџilorȣ̆, ші konstitȣџiȣnea gȣvernȣlȣĭ, adikъ a klerȣlȣĭ.

Amȣ̆ rekȣnoskȣtȣ̆ kъ, kъtre mizlokȣlȣ̆ sekȣlȣlȣĭ alȣ̆ VIII-lea, gȣvernȣlȣ̆ Biseriчeĭ, klerȣlȣ̆, era kъzȣtȣ̆ într'o stare de mare desordine ші de dekadinџъ. Amȣ̆ simџitȣ̆ trebȣinџa ȣneĭ krise, ȣneĭ reforme: amȣ̆ aretatȣ̆ kъ ȣnȣ̆ prinчipiȣ̆ de reformъ se ші aflъ în sînȣlȣ̆ klerȣlȣĭ; amȣ̆ nȣmitȣ̆ klerȣlȣ̆ чelȣ̆ regȣlatȣ̆, kъlȣgъriĭ. Kiarȣ̆ de istoria lorȣ̆, din aчea epokъ, avemȣ̆ darъ a ne okȣpa astъ-zĭ.

Aste vorbe *klerȣ̆ regȣlatȣ̆*, domnilorȣ̆, fakȣ̆ ȣnȣ̆ efektȣ̆ înчelъtorȣ̆. Se pare, aȣzindȣ-le, kъ kъlȣgъriĭ aȣ̆ fostȣ̆ totȣ̆ d'aȣna eklesiastiчĭ, ші kъ a fъkȣtȣ̆ parte esenџialъ din klerȣ̆. Astȣ̆felȣ̆ é în adevъrȣ̆ idea џeneralъ чe mȣlџĭ ші aȣ̆ formatȣ̆ într'aчeasta, ші pe kare le aȣ̆ ші aplikat'o fъr' a se maĭ ȣita la timpiĭ, lokȣrile, ші modifikъrile sȣчesive ale institȣџiȣniĭ. Ші nȣ nȣmaĭ kъ priveсчe pe kъlȣgъrĭ ka eklesiastiчĭ, dar înkъ sȣntȣ̆ ші gata a iĭ krede ka pe чeĭ maĭ eklesiastiчĭ dintre toџĭ, чeĭ maĭ mȣltȣ̆ despъrџiџĭ de soчietatea чivilъ, чeĭ maĭ streinĭ la interesele ші moravȣrile eĭ. Aчeasta é, daka nȣ mъ înчelȣ̆, impresiȣnea kare, dȣpe singȣrȣlȣ̆ lorȣ̆ nȣme, atъtȣ̆ astъ-zĭ kъtȣ̆

шi înkъ de mвltŏ timnŏ, se desteanтъ-firesчe în snirite.

Imnresiвne nlinъ de retъчire, domnilorŏ: în oriџina lorŏ шi чelŏ nвџinŏ în timnŏ de doвъ sekвle, kъlвgъrii n'aŏ fostŏ niчĭ de kвm eklesiastiчĭ, чi era adevъraџĭ laiчĭ, reвniџĭ negreшitŏ, nrintr'o kredinџъ reliџioasъ, într'вnŏ simtimentŏ шi вnŏ skonŏ reliџiosŏ, însъ streinĭ, o maĭ renetŏ, de soчietatea eklesiastikъ, de klerвlŏ kвratŏ zisŏ.

Шi nв nвmaĭ kъ astŏ-felŏ a fostŏ instiтвџiвnea în oriџina eĭ; dar astŏ karakterŏ nrimitivŏ, чe maĭ obiчĭnвitŏ mвlџĭ îlŏ nerdŏ din vedere, a inflвinџatŏ mвltŏ asвnra istorieĭ sale, шi i esnlikъ singвrŏ skimbъrile.

Avвĭ okasiвnea[1] a maĭ ziчe чeva asвnra stabilirii monastirilorŏ în Ocidentŭ, maĭ kв seamъ la miaza-zi a Galieĭ. Voiŏ relвa astъzĭ fantele maĭ de sвs, шi le voiŏ вrma maĭ de anroane în desvoltarea lorŏ.

Kiarŏ în Orientŭ, toџĭ sчie, шĭ aŏ lвatŏ kъlвgъrii nasчerea. Eĭ aŏ fostŏ ne la înчenвtŏ mвltŏ maĭ denъrtaџĭ de forma чe шĭ aŏ lвatŏ de atвnчĭ înkвa, шi sвb kare sniritвlŏ é obiчĭnвitŏ a шĭ îĭ înfъџiшa. Înkъ din чeĭ d'întîiŏ timnĭ aĭ kristianismвlвĭ, kъџĭ va oamenĭ maĭ

[1] Vedeџĭ la a IV-l a lekџiвne, dintr'aчestŏ volвmŏ.

esaltaцĭ dekъtȣ̆ alцiĭ, шĭ impȣnea nisчe sakrifiчie шi nisчe rigorĭ estraordinare. Шi aчeastea nȣ era niчĭ de kȣm vre o inovaцiȣne kristianъ; aчeastъ fanтъ provenea nȣ nȣmaĭ dintr'o aпlikare цeneralъ a natȣreĭ omenesчĭ, dar шi din moravȣrile reliцioase din totȣ̆ Orientul, шi din ȣnele tradiцiȣnĭ iȣdaiчe. *Asчeцiĭ* aчesta é nȣmele чe se da чelorȣ̆ pioшĭ entȣsiastĭ: ἄσκησις, *eserчiцiȣ̆*, *viaцȣ asчetikȣ*, sȣntȣ̆ întîiȣlȣ̆ gradȣ̆ alȣ̆ kъlȣgъrilorȣ̆. Eĭ nȣ se despъrцea niчĭ de kȣm de soчietatea чivilъ; nȣ fȣцea niчĭ de kȣm prin deшerte; чi se kondemna nȣmaĭ la ajȣnare, la tъчere, la totȣ̆ felȣlȣ̆ de aȣsteritъцĭ, шi maĭ kȣ seamъ la nekъsъtoriъ.

Îndatъ se шi traserъ din lȣne: se dȣserъ a trъi depapte de oamenĭ, singȣrĭ in mizlokȣlȣ̆ pъdȣrilorȣ̆, în fȣndȣlȣ̆ Thebaideĭ. Aчestĭ oamenĭ darъ devenirъ *ermiцĭ*, *anaokreцĭ*. Aчesta é alȣ̆ doilea gradȣ̆ alȣ̆ vieцeĭ monastiчe.

Dȣпe kъtȣ̆-va timпȣ̆, шi prin kaȣse kari n'aȣ̆ lъsatȣ̆ niчĭ ȣnȣ̆ felȣ̆ de ȣrmъ, sȣпȣnîndȣ-se poate ȣneĭ pȣterĭ de atraцere a vre ȣnȣĭ solitarȣ̆ maĭ чelebrȣ, a sъntȣlȣĭ Antoniŭ, de esemplȣ, saȣ̆ poate шi kiarȣ̆ osteniцĭ de o isolare aшa de kompleктъ, ermiцiĭ se reaпropiarъ, zidirъ kolibele lorȣ̆ maĭ alъtȣrate ȣne-

*

le de altele, ши, ѕрмѣndѕ de a trѣi fiѣ-kare într'a sa, se deterѣ kѕ toate ачestea împreѕnѣ la deпrinderile religioase ши încепѕrѣ a forma o adevѣratѣ komѕnitate. Kiarѕ atѕnчї dѕпe kѕm se пare, пriimirѣ пѕmele de *kѕlѕgѕrї.*

Eї fѣkѕrѣ înkѣ ѕnѕ пasѕ maї mѕltѕ. În lokѕ d'a sta în kolibele lorѕ desпѣrцite, se adѕnarѣ sѕb ѕnѕ ачela-шї akoпeremîntѕ, ши într'ѕnѕ singѕrѕ edifiчiѕ; asoчiarea fѕ darѣ maї strînsѣ, ши viaцa komѕпѣ maї komпlektѣ. Eї devenirѣ *чenobiцї.* Aчeasta é alѕ пatrѕlea gradѕ alѕ institѕtѕlѕї monastikѕ; atѕnчї darѣ шї atinse elѕ forma sa definitivѣ, aчeia kѣria trebѕia sѣ koresпѕnzѣ toate noѕele sale desvoltѣrї.

Màї kѣtre aчeia-шї eпokѣ, se vede пѣskîndѕ-se, пentrѕ kasele чenobiцilorѕ, пentrѕ monastirї, o oare-kare disчiпlinѣ kѕviinчioasѣ, regѕle skrise kari determinѣ пraktiчele aчestorѕ miчї soчietѣцї ши îndatoririle membrilorѕ lorѕ. Пrintre aчeste regѕle пrimitive ale kѣlѕgѣrilorѕ din Orientŭ, чele maї чelebre sѕntѕ ale sѣntѕlѕї Antoniŭ, ale sѣntѕlѕї Macariŭ, ale sѣntѕtѕї Hilarion, ale sѣntѕlѕї Pacomiŭ. Niчї ѕna nѕ este lѕngѣ saŭ amѣnѕntatѣ; aflѣ чineva într'însele пreskrierї sпeчiale, întîmпlѣtoare, ши niчї ѕnѕ felѕ de пretenцiѕne d'a domina ши d'a diriцe viaцa întreagѣ. Aчestea sѕntѕ

maĭ mȣltȣ̆ învъцъtȣre, dekъtȣ̆ institȣцiȣnĭ, maĭ mȣltȣ̆ obiчeie dekъtȣ̆ leцĭ. Asчeцiĭ, ermiцiĭ шi toate diferitele felȣrĭ de kъlȣgъrĭ sȣbsista în aчela-шĭ timпȣ̆ ka чenobiцĭ în toatъ indeпendinцa пrimeĭ lorȣ̆ stъrĭ.

Sпektaklȣlȣ̆ ȣneĭ asemene vieцe, atъta asпrime шi entȣsiasmȣ̆, atъta sakrifiчiȣ̆ шi libertate, klъti foarte mȣltȣ̆ imaцinaцiȣnea пoпoarelorȣ̆. Kъlȣgъrii se îmȣlцirъ kȣ o reпeziчiȣne nesпȣsъ шi se skimbarъ foarte mȣltȣ̆. Eȣ̆ nȣ voiȣ̆ intra, пrekȣm kȣцetaцĭ, în amъnȣntȣlȣ̆ tȣtȣlorȣ̆ formelorȣ̆ чe le-lȣ'ь, sȣb aчestȣ̆ nȣme, esaltarea kredinчioшilorȣ̆; voiȣ̆ a areta nȣmaĭ terminiĭ estremĭ, ka sъ vorbimȣ̆ astȣ̆-felȣ̆, aĭ karierei чe eà strebъtȣ, шi чele doȣъ ale eĭ efekte, totȣ̆ de o datъ чele maĭ stranie шi чele maĭ diverse. În timпȣlȣ̆ пe kъndȣ̆ sȣb nȣmele de *messalini* saȣ̆ ȣ̆χιτα, bande nȣmeroase de fanatiчĭ strebъtea Mesopatamia, Armenia etc, defъimъndȣ̆ kȣltȣlȣ̆ legalȣ̆, чelebrъndȣ̆ singȣra rȣgъчiȣne neregȣlatъ, de bȣnъ voiъ, шi dъndȣ-se пrin oraшe, пrin пieцele пȣbliчe, la totȣ̆ felȣlȣ̆ de retъчirĭ, alцiĭ, sпre a se desпъrцi kȣ totȣlȣ̆ de or-чe kontaktȣ̆ omenesk, se stabilea, dȣпe esemпlȣlȣ̆ sъntȣlȣĭ Simeon din Antiochia, пe vîrfȣlȣ̆ ȣneĭ koloane, шi sȣb nȣme de *stiliцĭ* шĭ înkina viaцa aчes-

teĭ bizare isolъrĭ, шi nічĭ ȣnii, nічĭ alцiĭ, nȣ linsirъ d'a avea admiratorĭ шi imitatorĭ[1].

În чea din ȣrmъ jȣmъtate a sekȣlȣlȣĭ alȣ̆ IV-lea, regȣla sъntȣlȣĭ Vasiliŭ veni s'adȣkъ, în noȣlȣ̆ institȣtȣ̆, oare-kare regȣlaritate. Redaktatъ în formъ de resпȣnsȣ̆[2], deveni îndatъ disчiпlina цeneralъ a monastirelorȣ̆ din Orientŭ, чelȣ̆ пȣцinȣ̆ a tȣtȣlorȣ̆ aчelora kari lȣarъ пȣцinъ armoniъ шi statornічire. Aчesta kъta sъ fiъ resȣltatȣlȣ̆ inflȣinцeĭ klerȣlȣĭ sekȣlarȣ̆ asȣпra vieцeĭ monastiчe, aĭ kъria пatronĭ se deklararъ atȣnчĭ eпiskoпiĭ чeĭ maĭ strelȣчiцĭ, sъntȣlȣ̆ Athanasiŭ, sъntȣlȣ̆ Vasiliŭ, sъntȣlȣ̆ Gregoriŭ din Nasiansia, шi o mȣlцime alцĭ. Aчestȣ̆ пatronaцiȣ̆ nȣ пȣtea linsi de a întrodȣчe maĭ mȣltъ ordine шi sistemъ. Kȣ toate aчestea monastirile remaserъ ka nisчe asoчiъrĭ kȣratȣ̆ laiчe, streine de klerȣ̆, de fȣnkцiȣnile шi de dreпtȣrile sale. Nічĭ o пreoцiъ, nічĭ o îndatorire eklesiastikъ пentrȣ kъlȣgъrĭ. karakterȣlȣ̆ lorȣ̆ domnitorȣ̆ era totȣ̆ d'aȣna esaltarea reliцioasъ шi libertatea; intra în asoчiare, eшea dintr'însa, шĭ aleцea lokȣinцa, шi asȣsteritъцile sale; entȣsiasmȣlȣ̆ lȣa forma se arȣnka în kalea чe i плъчea. Kъlȣgъriĭ, k'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆, n'avea nimikȣ̆ komȣnȣ̆ kȣ пreoцiĭ, fъ-

[1] Aȣ̆ fostȣ̆ *stiliцĭ* în Orientŭ пînъ l'alȣ̆ XII-lea sekȣlȣ̆.

[2] Koпrinde 203 întrebъrĭ шi totȣ̆ atъtea resпȣnsȣrĭ.

rъ nsmaĭ kredinuele ши resnektslĕ че însѕfla попорѕlѕĭ.

Astĕ-felĕ era în чea dsпе ѕrmъ jsmъtate a sekslslsĭ alĕ IV-lea starea institstslsĭ monastikĕ în Orientŭ, ши maĭ пе la aчeastъ епокъ fs adssъ în Orientŭ. Sъntslĕ Athanasiŭ, alsngatĕ din skaѕnslĕ seĕ ши retrasĕ la Roma [1], lsĕ ks dînsslĕ kъцĭ-va kъlsgъrĭ, ши akolo чelebrĕ virtsцile ши gloria lorĕ. Поvestirile sale ши snektaklslĕ че fъksrъ чeĭ d'întîiĕ kъlsgъrĭ saĕ ши aчeia kari ѕrmarъ esemnlslĕ lorĕ, fsrъ reĕ nriimite de попѕlaцisnea очidentalъ. Пъgъnismslĕ era înkъ foarte tare în Ocidentŭ, ши maĭ ks seamъ în Italia. Klasele ssпerioare, kari пъrъsiserъ kredinцele sale, voia чelĕ nsцinĕ a i konserva moravsrile ши o парte din попорslĕ de jos, i пъstra înkъ пrejsdiцiele. Kъlsgъrii fsrъ пentrs dînшiĭ sпĕ obiektĕ de nesokotinцъ ши de mîniъ. La mormîntarea Blesilleĭ, jsпъ reliцioasъ romanъ, moartъ, se ziчe, din nemъnkare, în anslĕ 384, попорslĕ striga; „Kъndĕ se va goni din oraшĕ aчeastъ ѕriчioasъ rasъ de kъlsgъrĭ? Пentrs „че ns îĭ omoarъ ks пetre? Пentrs че ns îĭ „arsnkъ în апъ?“ E kiarĕ sъntslĕ Ieronimŭ kare raпoartъ astĕ-felĕ vorbele попѕlare [2].

---

[1] Anslĕ 341.
[2] Skrisorĭ la Paul, skris: 22. (al 25).

„Прin чetъчile din Africa, ziчe Salvian, „шi maĭ kȣ seamъ între zidȣrile Carthagineĭ, „îndatъ чe se vedea vre ȣnȣ omȣ kȣ mante„lъ, пalidȣ шi kȣ kaпȣlȣ rasȣ, aчestȣ пoпorȣ „atъtȣ de neferiчitȣ kъtȣ шĭ nekredinчiosȣ, nȣ „îlȣ пȣtea vedea fъr' a îlȣ înkъrka de bles„teme шi de injȣrie; шi daka vre ȣnȣ servi„torȣ de aĭ lȣĭ Dȣmnezeȣ, venitȣ din monas„tirile Egyptuluĭ saȣ din lokȣrile sъnte ale „Ierusalimuluĭ, saȣ din vre o venerabilъ re„traџere a vre ȣnȣĭ ermitaџiȣ, intra în aчelȣ „oraшȣ, ka sъ fakъ o faпtъ пioasъ, пoпorȣlȣ îlȣ „goнea batjokorindȣ-lȣ пrin marĭ xoxote de „ rîsȣ шi ȣrîчioase flȣerъrĭ[1].

Am нȣmitȣ într'altъ пarte пe Rutilius[2] Numatianus, пoetȣ galȣ, kare a trъitȣ mȣltȣ timпȣ la Roma, шi нe a lъsatȣ o пoemъ asȣпra întoarчerii lȣĭ în пatriъ, шi kare ziчe trekîndȣ пe lîngъ insȣla Gorgona:

„Ȣrъskȣ aчeste stънчe, teatrȣ alȣ ȣnȣĭ „naȣfraџiȣ de kȣrîndȣ întîmпlatȣ. Akolo a „пeritȣ ȣnȣlȣ din konчetъџenii meĭ, koborîtȣ „de viȣ în mormîntȣ. Elȣ era dintr'aĭ nostri; „eшitȣ din nobilĭ stremoшĭ, avîndȣ o nobilъ

---

[1] Salvian. *De gubern. Dei*. VIII. 4.
[2] Lekџiȣnea IV, dintr'aчestȣ volȣmȣ.

„stare, шi fiindŏ ferичitŏ пrintr'o nobilъ kъ-
„sъtoriъ; dar îmпinsŏ de fвrii, a пъrъsitŏ пe
„oamenĭ шi пe dвmnezeĭ, шi akвm, kredвlŏ
„esilatŏ, se mвlцвmesчe într'o retraцere ne-
„kвratъ. Neferiчitŏ, kare krede kъ în sînвlŏ
„nekвrъцieĭ va пвtea sъ пaskъ din bвnвrile
„чeresчĭ, шi se smaчinъ singвrŏ, maĭ krвdŏ
„de kъtŏ zeiĭ sвпъraцĭ! Aчeastъ sektъ este
„darъ, vъ întrebŏ, maĭ fatalъ dekъtŏ veninele
„Circeĭ? Circe skimba korпвrile, akвm sвntŏ
„sпiritele skimbate.[1]

Fъrъ îndoialъ Rutiliŭ era пъgъnŏ; dar mвlцĭ oamenĭ din Ocidentŭ era ka dînsвlŏ, шi пriimea aчelea-шĭ imпresiвnĭ.

Kв toate aчestea, aчeia-шĭ revolвцiвne kare akoпerise Orientul kв kъlвgъrĭ шĭ вrma kвrsвl în Ocidentŭ, adвkîndŏ пretвtindene aчelea-шĭ efekte. Шi akolo asemene пъgъnismвlŏ desпъrв; noele kredinцe, noele moravвrĭ kotroпirъ soчietatea întreagъ; шi, ka шi în Ocidentŭ, viaцa monastikъ avв îndatъ пe чeĭ maĭ marĭ eпiskoпĭ de пatronĭ, шi пe пoпorвlŏ întregŏ de admiratorĭ. Sъntвlŏ Ambrosiŭ la Milan, sъntвlŏ Martin la Tours, шi sъntвlŏ Augustin în Africa, чelebrarъ santitatea sa шi fondarъ eĭ singвrĭ monastirĭ. Sъntвlŏ Augus-

[1] Itiner: I. Versŏ 517, шi вrm.

tin dete reliџiomilorъ din diočesiѕlъ sъѕ ѕnъ felъ de regѕlъ, ші îndatъ institѕџiѕnea fѕ în vigoare în totъ Ocidentul.

Ea lѕѣ kѕ toate ačestea, înkъ dela înčeпѕtъ, ѕnъ karakterъ пartikѕlarъ, пe kare am ші avѕtъ okasiѕnea de îlъ însemna: negreшitъ mѕlџi voirъ a imita ačeia če se пetrekѕse în Orientŭ! se informarъ kѕ kѕriositate desпre пraktičele ѕrmate în monastirile orientale; deskrierea lorъ fѕ, dѕпe kѕm sčiџi, obiektѕlъ a doѕъ skrieri пѕblikate la Marsilia de Cassian, ші în stabilirea maĭ mѕltorъ monastiri noe, avѕrъ mare grije de a se konforma kѕ ele. Dar џeniѕlъ očidentalъ diferea aша de mѕltъ de čelъ din Orientŭ în kъtъ ele fѕrъ însemnate ші kѕ întiпъrirea sa. Trebѕinџa retraџerii, a kontîmпlъrii, a ѕneĭ rѕпerĭ învederate kѕ sočietatea čivilъ, fѕsese kaѕsa ші trъsѕra fѕndamentalъ a kъlѕgъrilorъ din Orientŭ: în Ocidentŭ, din kontra, ші maĭ kѕ seamъ în Galia meridionalъ, ѕnde fѕrъ fondate пe la înčeпѕtѕlъ sekѕlѕlѕĭ alъ V-lea пrinčiпalele monastirĭ ka sъ пoatъ întîiĭ kъlѕgъrĭ trъi în komѕnъ ші k'ѕnъ skoпъ de konversare ші de edifikare reliџioasъ. Monastirile din L'érins, Saint-Victor, ші altele mѕlte, fѕrъ skoale marĭ de teoloџiъ, vetre ale miskъrii intelektѕale; пrintr'însele nѕ era ničĭ de kѕm vorba de

singȣrъtate, de kanoane, чi de diskȣцiȣnĭ, de aktivitate.

Шi nȣ nȣmaĭ kъ aчeastъ diversitate de sitȣaцiȣne шi de spiritȣ̆ a Orientalilor шi Ocidentalilor era adevъratъ; dar înkъ шi kontinȣranii însi-шĭ o observa, fъr'a шĭ da vre o sokotealъ despre dînsa, шi lȣkrъndȣ̆ a întinde în Ocidentŭ institȣtȣlȣ̆ monastikȣ̆, oamenii lȣminaцĭ avea grije de a ziчe, kъ nȣ trebȣe a imita kȣ servilitate Orientul, шi a i esplika kȣvintele.

În privinцa ajȣnъrilorȣ шi a aȣsteritъцilorȣ̆, spre esemplȣ, regȣlele monastirilorȣ̆ din Ocidentŭ, fȣrъ în цenere maĭ pȣцinȣ̆ aspre: „A mъnka mȣltȣ̆, ziчea Suplicii Sever este lъ„komiъ la Greci, шi natȣralȣ̆ la Galĭ[1].“

„Asprimea erneĭ, ziчe Cassian, nȣ ne eartъ „d'a ne mȣlцȣmi kȣ înkъlцъminte ȣшoare, saȣ̆ „kȣ vre o xainъ fъrъ mъniче, or kȣ o sin„gȣrъ tȣnikъ; шi aчela kare se va vedea îm„brъkatȣ̆ kȣ vre o mikъ rasъ, saȣ̆ vre o man„telȣцъ de pъrȣ̆ de kaprъ va prodȣчe maĭ „mȣltȣ̆ rîsȣ̆ dekъtȣ̆ vr'ȣn simtimentȣ̆ de res„pektȣ̆[2].“

„O altъ kaȣsъ nȣ kontribȣi maĭ pȣ-

---

[1] Supl. Sa. Dial. 7. 8.

[2] Cassian De inst. Coenob S. II.

џinȣ̆ a da institȣtȣlȣĭ monastikȣ̆ în Ocidentŭ o noȣъ direkџiȣne. Nȣmaĭ în чea d'întîiȣ̆ jȣmъtate a sekȣlȣlȣĭ alȣ̆ V-lea se resпъndi ші se stabili kȣ adevъratȣ̆. Deчĭ, în aчea eпokъ monastirile din Orientŭ шĭ lȣaserъ toatъ desvoltarea; toate retъчirile esaltъriĭ asчetiчe era date în sпektaklȣlȣ̆ lȣmiĭ.

Eпiskoпiĭ чeĭ marĭ din Ocidentŭ, kaпiĭ Biseriчeĭ ші aĭ sпiritelorȣ̆ în Europa, or kare fȣ ardoarea lorȣ̆ reliџioasъ, fȣrъ întiпъriџĭ de aчeste esчese ale monakismȣlȣĭ чe se пъsчea, a aktelorȣ̆ de nebȣniъ пrodȣse de dînsȣlȣ̆ ші a viчielorȣ̆ kȣ kari îĭ akoпerise de maĭ mȣlte orĭ. Niчĭ ȣnȣ̆ omȣ̆ din Ocidentŭ n'avea fъrъ îndoialъ maĭ mȣltȣ̆ entȣsiasmȣ̆ reliџiosȣ̆, niчĭ o imaџinaџiȣne maĭ viъ, maĭ orientalъ, niчĭ ȣnȣ̆ karakterȣ̆ maĭ înfokatȣ̆ ka sъntȣlȣ̆ Ieronimŭ. Kȣ toate aчestea nȣ îlȣ̆ orbirъ niчĭ greшelile niчĭ пerikȣlile vieџeĭ monastiчe, astȣ̆-felȣ̆ пrekȣm Orientul înfъџiшa modelȣlȣ̆ desпre dînsa. Daџi-mĭ voiъ a vъ чiti kъte-va din пasaџele în kari elȣ̆ шĭ a esпrimatȣ̆ kȣџetarea asȣпra' aчestȣĭ sȣbiektȣ̆; ele sȣntȣ̆ în nȣmerȣlȣ̆ dokȣmentelorȣ̆ чelorȣ̆ maĭ interesante ale eпoчeĭ, ші kari o fakȣ̆ ші maĭ bine kȣnoskȣtъ.

„Sȣntȣ̆ kъlȣgъrĭ, ziчe elȣ̆, kari din kaȣsa „ȣmezeleĭ kilielorȣ̆, a ajȣnъrilorȣ̆ nemoderate, „a ȣreĭ пentrȣ singȣrъtate, a esчeselorȣ̆ чitiriĭ..

„kadŏ în melankoliѣ шi aŏ trebѕinцѣ maĭ „mѕltŏ de remediele lѕĭ Hippocrate dekѣtŏ „de înѵѣцѣtѕrele noastre... Am ѵѣzѕtŏ пer-„soane de amîndoѕѣ seksele, aĭ kѣrora kreerĭ „fѕseserѣ alteraцĭ пrin mѕlta înfrînare, шi maĭ „kѕ seamѣ ale aчelora чe lokѕia пrin kilie „reчĭ шi ѕmede; ele nѕ sчia чe fѣчea, niчĭ „kѕm sѣ se kondѕkѣ, niчĭ aчeia чe trebѕia „sѣ zikѣ saŏ sѣ takѣ.[1].

Шi într'altѣ пarte.

„Am ѵѣzѕtŏ oamenĭ kari reпѕпцѣndŏ la „sekѕlŏ desпre xaine nѕmaĭ шi desпre nѕme, „iar nѕ шi în faпtѣ, n'aŏ skimbatŏ nimikŏ din „vekia lorŏ sistemѣ de a trѣi. Starea lorŏ é „maĭ mѕltŏ kreskѕtѣ dekѣtŏ miksoratѣ. Eĭ „aŏ totŏ aчelea-шĭ trѕпe de sklavĭ, totŏ aчe-„lea-шĭ пomпe de osпeцe. Este kiarŏ aѕrŏ „aчeia чe eĭ mѣnînkѣ din miserabilile lorŏ „vase de farfѕriѣ saŏ de пѣmîntŏ; шi kari, în „faцa mѕlцimiĭ servitorilorŏ lorŏ, se nѕmeskŏ „solitarĭ[2]......

„Fѕџĭ шi de aчestĭ oamenĭ чe îĭ veĭ „vedea înkѣrkaцĭ de laпцѕrĭ, kѕ o barbѣ

---

[1] Sѣntѕlŏ Ieronimŭ, skri. 95 (al. 4 ad *Rusticum*; 97 al. 8) ad *Demetriadem*

[2] Sѣntѕlŏ Ieronimŭ skris. 95 (al 4) ad *Rusticum*.

„de цапȣ̆, k'o mantiъ neagrъ, шi kȣ пiчioarele
„goale, fъrъ frikъ de frigȣ̆..... Eĭ intrъ în
„kasele nobililorȣ̆; înчealъ пe niskaĭ femeĭ
„пъkъtoase; învaцъ totȣ̆ d'aȣпa, шi nȣ пotȣ̆
„niчĭ o datъ sosi la kȣnosчinцa adevъrȣlȣĭ;
„se пrefakȣ̆ kъ sȣntȣ̆ tristĭ, шi пetrekȣ̆ în lȣnцĭ
„ajȣnъrĭ, desпъgȣbindȣ-se noaпtea пrin osпeцe
„askȣnse[1].

Шi într'altъ пarte earъ:

„Mĭ é rȣшine sъ o zikȣ̆: din fȣndȣlȣ̆ ki-
„lielorȣ̆ noastre, kondemnъmȣ̆ lȣmea; înfъ-
„шȣrъndȣ-ne în rasъ шi чeпȣшe, пronȣnцъmȣ̆
„sentinцe asȣпra eпiskoпilorȣ̆. Чe însemneazъ
„aчeastъ mъreцiъ a ȣnȣĭ reцe sȣb tȣnika ȣnȣĭ
„пenitintȣ̆...?.... Trȣfia alȣnekъ îndatъ în
„singȣrъtate: aчestȣ̆ omȣ̆ a ajȣnatȣ̆ пȣцinȣ̆;
„elȣ̆ n'a vъzȣtȣ̆ пe nimine; se шi krede ȣnȣ̆
„omȣ̆ kȣ meritȣ̆; ȣitъ aчeia чe é, de ȣnde
„vine, ȣnde merцe, шi inima шi limba sa re-
„tъчeskȣ̆ în toate пъrцile. În kontra voinцeĭ
„aпostolȣlȣĭ, elȣ̆ jȣdekъ servitorii altȣia; шi
„arȣnkъ mъna ȣnde i o traцe lъkomia lȣĭ, doar-
„me atъtȣ̆ пrekъtȣ̆ voiesчe, nȣ resпektъ пe ni-
„mine, faчe aчeia чe voiesчe; krede пe toцĭ

[1] Sъntȣlȣ̆ Ieronimŭ skris. 18 (al 22) *ad Eustochiam.*

„чeĭ alцĭ inferiorĭ lsĭ; elš e maĭ adese orĭ „прin oraшe, dekъtš în kilia lsĭ, шi faчe пe „modestslš în mizloksls fraцilorš seĭ, elš kare „пrin пieцele пsbliчe se lovesчe neînчetatš de „trekъtoriĭ[1]".

Aшa darъ чelš maĭ fsriosš, чelš maĭ entssiastš din пъrinцiĭ Ocidentuluĭ, ns neksnosчea niчĭ nebsnia niчĭ ипokrisia, niчĭ neertata trsfiъ чe пъsчea înkъ de atsnчĭ viaцa monastikъ; шi elš le karakterisa ks aчelš bsnš simцš mîniosš, ks aчea eloksinцъ satirikъ шi пasionatъ чe i este пroпriъ; шi le denSnцa ks glasš mare de frika kontaцisniĭ.

Mslцĭ dintre vestiцiĭ eпiskoпĭ aĭ Ocidentuluĭ, sъntslš Augustin între alцiĭ, avea aчeiaшi пъtrsndere шi skriea în aчela-шĭ înцelesš; astš-felš darъ se aпlikarъ a întîmпina îmпrejsrslš lorš absSrdele retъчiriĭ în kari kъzsserъ kъlsgъriĭ din Orientš. Însъ lsъndš aчeastъ îngrijire, aretъndš nebsnia saš ипokrisia kъria viaцa monastikъ servea de temeiš, eĭ lskrarъ neînчetatš a o пroпaga. Aчeasta era пentrs dînшiĭ snš mizlokš d'a smslцe din soчietatea чivilъ пъgъnъ, kare totš d'asna era aчeia-шĭ în faптъ ks toatъ skimbarea eĭ de

[1] Sъntslš Ieronimš, skris. 15. (al 77) *ad Marcum*: 95 (al 4) ad *Rusticum*.

faцъ anarintъ, o narte din laiчĭ. Fъr'a intra în klerŭ, kъlsgъriĭ srma aчeia-шĭ kale, servea aчeia-шĭ inflsinцъ; natronaцislŭ eniskonilorŭ ns le nstea linsi niчĭ de ksm. Kiarŭ kъndŭ le arŭ fi linsitŭ, nrogresele lorŭ n'arŭ arŭ fi întъrziatŭ noate. Viaцa monastikъ n'are drentŭ oriцinъ niчĭ vre o kombinare eklesiastikъ niчĭ kiarŭ miskarea шi direkцisnea nartikslarъ чe kristianismslŭ nstea întinъri în imaцinaцisnea oamenilorŭ. Starea цeneralъ a soчietъцiĭ în aчea enokъ fs adevъrata eĭ kassъ. Ea avea treĭ viчie, trîndъvia, korsnцisnea шi neferiчirea. Oameniĭ era neoksnaцĭ, strikaцĭ шi în nrada tstslorŭ felsrilorŭ de tikъloшie; eatъ darъ nentrs чe se aflarъ atъцea kari se fъksrъ kъlsgъrĭ. Ŏnŭ nonorŭ msnчitorŭ, onestŭ saŭ feriчitŭ, n'arŭ fi intratŭ niчĭ o datъ într'o asemene kale. Kъndŭ natsra omeneaskъ ns se noate desvolta ne de-nlinŭ шi ks armoniъ, kъndŭ omslŭ ns noate srma adevъratslŭ skonŭ alŭ destinaцisniĭ sale, atsnчĭ desvoltarea sa devine esчentrikъ, шi, în lokŭ d'a nriimi nronria sa rsinъ, s'arsnkъ ks or чe nerikslŭ în чele maĭ stranie sitsaцisnĭ. Snre a trъi шi a lskra într'snŭ kinŭ regslatŭ, raцionabilŭ, omenirea are trebsinцъ ka fantele în mizloksŭ kъrora trъesчe шi lskreazъ, sъ fiъ într'o oare-kare mъssrъ, raцionabilъ, regslatъ,

ka fakѕltъцile eĭ sъ se поatъ întrebѕinцa, ka kondiцiѕnea eĭ sъ nѕ fiъ aша de aѕпrъ, ka ѕпektaklѕlѕ korѕпцiѕniĭ шi alѕ înjosѕrъriĭ џenerale sъ nѕ revolte, sъ nѕ amъraskъ sѕ-fletele tarĭ, în kari moralitatea nѕ s'arѕ пѕtea amorцi. Ѕrîtѕlѕ, desgѕstѕlѕ ѕneĭ înreѕtъцirĭ molatiчe, шi trebѕinцa de a fѕџi de miseriele пѕbliчe, eatъ aчeia чe fъkѕ пe kъlѕgъriĭ din O-rientѣ, iar nѕ karakterѕlѕ пartikѕlarѕ alѕ kris-tianismѕlѕĭ, шi esчesele esaltъriĭ reliџioase. Aчeste împrejѕrъrĭ se afla шi în Ocidentѣ; so-чietatea italianъ, galъ, afrikanъ, în mizlokolѕ kъderiĭ Imпeriѕlѕĭ шi a devastъrilorѕ Barba-rilor era totѕ asemene de neferiчitъ, totѕ a-semene de deпravatъ шi de trîntavъ ka шi aчeia din Asia Mică saѕ din Egypetѣ. A-devъratele kaѕse ale estinderiĭ nekontenite ale vieцeĭ monastiчe, era totѕ aчelea-шĭ în amîn-doѕъ пъrцile, шi trebѕia a пrodѕчe totѕ a-чelea-шĭ efekte.

Astѕ-felѕ, kѕ toate diversitъцile чe am aretatѕ, asemъnarea fѕ mare, шi konчiliele чelorѕ maĭ ilѕstri eпiskoпĭ nѕ oпrirъ ka re-tъчirele kъlѕgъrilorѕ din Orientѣ sъ nѕ afle ka шi în Ocidentѣ imitatorĭ. Niчĭ ermiцiĭ, niчĭ reînkiшiĭ, niчĭ or чe altъ пioasъ nebѕniъ a vieцeĭ asчetiчe nѕ liпsirъ Galieĭ. Sъntѕlѕ Se-noch, barbarѕ de oriџinъ, retrasѕ în veчinъtъ-

ꙑile dela Tours, se înkise între патrȣ zidȣrĭ a-tъtȣ̆ de strînse, înkъtȣ̆ nȣ пȣtea faчe niчĭ o miskare kȣ korпȣlȣ̆, шi trъi mȣlꙑĭ anĭ în a-чea sitȣaꙑiȣne, obiektȣ̆ de venerare alȣ̆ попȣ-laꙑiȣniĭ înkonjȣrъtoare. Ermiꙑiĭ Caluppa în Alvernia, Patroclu în teritoriȣlȣ̆ Langreĭ, шi Hospitiŭ în Provenţa, nȣ fȣrъ aшa de admi-rabilĭ; kȣ toate aчestea чelebritatea le era aшa de mare ka шi aȣsteritъꙑile lorȣ̆[1]. Stiliꙑiĭ kiarȣ̆ avȣrъ în Ocidentŭ rivalĭ; шi пovestirea чe пe a lъsatȣ̆ întrȣ aчeasta Grigoriŭ dela Tours deskrie kȣ atъta adevъrȣ̆ шi interesȣ̆ moravȣrile aчelȣĭ timпȣ̆, înkъtȣ̆ krezȣ̆ kъ tre-bȣe sъ v'o sпȣiȣ̆ întreagъ. Grigoriŭ dela Tours sпȣne пroпria lȣĭ konvorbire kȣ kъlȣgъ-rȣlȣ̆ Wulfilaïch, Barbarŭ negreшitȣ̆, dȣпe kiarȣ̆ nȣmele seȣ̆, шi kare, чelȣ̆ d'întîiȣ̆ în Ocidentŭ, se чerkase a da sъntȣlȣĭ Simeon din An-tiochia ȣnȣ̆ rivalȣ̆.

„Mъ dȣseĭ în teritoriȣlȣ̆ din Tréves, zise „Wulfilaïch lȣĭ Grigoriŭ; fъkȣĭ kȣ kiarȣ̆ mъi-„nele mele пe aчelȣ̆ mȣnte mika lokȣinꙑъ чe „o vezĭ. Akolo aflaĭ o statȣъ a Dianeĭ, пe kare „oamenii din пartea lokȣlȣĭ, înkъ nekredin-

[1] Vedeꙑĭ Grigoriŭ dela Tours, tom: 1; паꙑ: 231, 232, 311, în kolekꙑiȣnea mea *de Memorie relative la istoria Franciei.*

„чioшĭ, o adora ka пe o divinitate. Am maĭ
„redikatȣ̆ akolo шi o koloanъ, пe kare шe-
„deam kȣ mare sȣferinцъ, fъrъ vre ȣnȣ̆ felȣ̆ de
„înkъlцъminte; шi пe kъndȣ̆ timпȣlȣ̆ erneĭ so-
„sea, eram aшa de deцeratȣ̆ de asпrimile цe-
„rȣlȣĭ, înkъtȣ̆ foarte adese-orĭ mĭ kъdea ȣn-
„giele dela пiчioare, iar aпa îngeцatъ mĭ a-
„tîrna de barbъ în formъ de lȣmînъrĭ, kъчĭ
„aчea пarte de lokȣ̆ se пȣmerъ între чele kȣ
„erne foarte frigȣroase.“

Îlȣ̆ întrebarъmȣ̆ kȣ stъrȣinцъ kare i era
пȣtrimentȣlȣ̆ шi beȣtȣra, шi kȣm restȣrna-
se idolȣlȣ̆ din mȣnte, iar elȣ̆ пe zise:

„Nȣtrimentȣlȣ̆ meȣ̆ era пȣцinъ пъine шi
„earbъ шi o пrea mikъ kъtъцime de aпъ. Dar
„înчeпȣ îndatъ a alerga kъtre mine o mare
„mȣlцime de oamenĭ din satele veчine. Eȣ̆
„le пredikam neînчetatȣ̆ kъ Diana nȣ maĭ
„esista, kъ statȣa шi чele alte obiekte la kari
„kreda dînшiĭ a adresa ȣnȣ̆ kȣltȣ̆ nȣ era ni-
„mikȣ̆. Le maĭ reпetam asemene kъ kъntъ-
„rile чe eĭ avea obiчeiȣ̆ a le ziчe пe kъndȣ̆
„bea шi în mizlokȣlȣ̆ desfrînъrilorȣ̆ lorȣ̆, era
„nedemne de Divinitate, шi kъ era maĭ bine a
„înfъцiшa sakrifiчiȣlȣ̆, laȣdele lorȣ̆ Dȣmne-
„zeȣlȣĭ a totȣ̆ пȣternikȣ̆ чe a fъkȣtȣ̆ чerȣlȣ̆ шi
*

„пъmîntвlŏ. Rвgam asemene foarte adese orĭ „пe Dвmnezeŏ a restвrna statвa шi a skoate „пe aчele попoare din retъчirile lorŏ. Mise-„rikordia Domnвlвĭ întoarse aчeste пirite gro-„solane, шi le fъkв sъ dea askвltare rвgъ-„чiвnilorŏ mele, sъ пъrъseaskъ idolвlŏ lorŏ, „шi a вrma пe Domnвlŏ. Adвnaĭ пe kъцĭ-va „dintr'înшiĭ, ka sъ пotŏ kв ajвtorвlŏ lorŏ „a restвrna aчea statвъ mare пe kare nв o „пвteam derîma eŏ singвrŏ. Sfъrъmasem пe „чeĭ alцĭ idolĭ, чeia чe era maĭ lesne. Mвlцĭ „se adвnarъ împrejвrвlŏ statвcĭ Dianeĭ; arвn-„karъ fвnie, шi înчeпвrъ a traцe ka s'o de-„rîme; dar kв toate silinцele lorŏ totŏ nв o „пвtea miska. Atвnчĭ alergaĭ îndatъ în ba-„silikъ, înцenвkiaĭ la пъmîntŏ, шi rвgaĭ kв la-„kreme miserikordia divinъ a derîma пrin пв-„terea чerвlвĭ aчeia чe silinцa omeneaskъ nв „era de ajвnsŏ a derîma. Dвпe rвgъчiвne „eшiĭ din basilikъ, шi alergaĭ a afla пe lвkrъ-„torĭ; aпвkaĭ fвnia шi îndatъ reînчeпвrъmŏ a „traцe; dela чea d'întîiŏ traцere a noastrъ i-„dolвlŏ kъzв jos la пъmîntŏ; dвп' aчeasta, „înчeпвrъ a îlŏ sfъrъma, шi kв toпoare de ferŏ „шi îlŏ redвserъ în пвlbere... Mĭ reînчeпвĭ vi-„aцa mea ordinarъ; dar eпiskoпiĭ, kari arŏ fi „trebвitŏ sъ mъ fortifiчe, пentrв ka sъ „пotŏ вrma maĭ bine lвkrarea чe înчeпвsem,

„venirъ ши mĭ ziserъ: — Kalea че aĭ alesȣ̆
„nȣ é kalea чea dreanтъ; ши tȣ, nedemnȣle, nȣ
„te veĭ пȣtea mъsȣra kȣ Simeon din Antiochia,
„kare trъi пe koloana lȣĭ. Sitȣaцiȣnea lokȣlȣĭ
„nȣ te eartъ a maĭ dȣчe o asemene sȣferinцъ;
„koboarъ-te maĭ bine ши lokȣesчe kȣ fraцiĭ
„чe цĭ aĭ adȣnatȣ̆. — L'aчeste vorbe, ka sъ nȣ
„fiȣ̆ akȣsatȣ̆ de o krimъ de nesȣпȣnere kъtre
„episkoпĭ, mъ detei jos îndatъ, mъ dȣseĭ
„kȣ dînшiĭ, ши lȣaĭ пrînzȣlȣ̆ lorȣ̆. Într'o zi e-
„пiskoпȣlȣ̆, kiъmъndȣ-mъ deпarte de satȣ̆, tri-
„mise lȣkrъtorĭ kȣ toпoare, kȣ dalte ши чio-
„kane, ши le ordonѣ a restȣrna koloana пe
„kare aveam obiчeiȣ̆ a шedea. Kъndȣ̆ mъ
„întorseĭ a doȣa zi, aflaĭ totȣlȣ̆ strikatȣ̆; în-
„datъ mъ пȣseĭ a пlъnцe amarȣ̆, însъ nȣ voiĭ
„a maĭ faчe aчeia чe se strikase o datъ, te-
„mîndȣ-mъ ka sъ nȣ mъ akȣse kъ ȣrmam
„în kontra ordinelorȣ̆ eпiskoпilorȣ̆; ши din a-
„чelȣ̆ timпȣ̆ lokȣeskȣ̆ aчi ши mъ mȣlцȣmeskȣ̆
„a trъi kȣ fraцiĭ meĭ[1].

Totȣlȣ̆ este de-asemene însemnъtorȣ̆ în aчeastъ пovestire, ши energikȣlȣ̆ devotamentȣ̆, ши entȣsiasmȣlȣ̆ nebȣnȣ̆ alȣ̆ ermitȣlȣĭ, ши bȣnȣlȣ̆ simцȣ̆, пoate ши пȣцinȣ̆ цelosȣ̆, alȣ̆ e-

[1] Grigoriȣ̆ dela Tours. Tom I, пaц: 440-444.

niskoпilorŭ; maĭ vede чineva într'însulŭ totŭ de o datъ influinцa Orientuluĭ шi kiarŭ klerulŭ proпriŭ alŭ Ocidentuluĭ. Шi пre kъtŭ eпiskoпulŭ dela Tréves oпrea smintirea stiliцilorŭ, totŭ asemene шi sъntulŭ Augustin goпea iпokrisia retъчindъ sub mantia kъlugъreaskъ.

„Vikleanulŭ inemikŭ alŭ oamenilorŭ, ziчe „elŭ, a resiпitŭ iпokriцĭ sub trъsure de kъlu„gъrĭ; шi strebatŭ provinчiele, пe unde nimi„пe nu îĭ a trimisŭ, retъчindŭ fъrъ kъпъtîiŭ, „nestatorniчindu-se, шi fъr'a se oпri nikъerĭ. „Unii vîndŭ iчĭ шi kolo moaшчe de martirĭ, „шi atъtŭ de multe, пe kъtŭ nu potŭ fi mar„tirĭ; alцĭ шĭ aratъ filakterele шi anteriele.[1]"

Aшĭ putea чita multe alte esemple, unde aчeastъ îndoitъ fanтъ, asemъnarea шi diferinцa Orientuluĭ de Ocidentŭ, este asemene întiпъritъ. În mizlokulŭ aчestorŭ stregъnirĭ, prin toate aчeste alternative de nebuniъ шi de înцelenчiune, progresele institutuluĭ monastikŭ nu înчeta; numerulŭ kъlugъrilorŭ merцea totŭ d'auna kreskîndŭ: eĭ retъчea saŭ se fiksa, miska пe пoпorŭ prin preziчerile lorŭ saŭ kъ îlŭ strika prin sпektaklulŭ vieцeĭ lorŭ. Din zi în

[1] Sъntulŭ Augustin. *De opere monas:* C. 28.

zi avea пentrȣ dînшiĭ maĭ mȣltъ admirare шi resпektȣ̆; idea se statorniчea kъ akolo era пerfekцiȣnea пȣteriĭ krestine. Mȣlцĭ îĭ пroпȣnea de modelȣ̆ klerȣlȣĭ; пreoцea пe kъцĭva, пentrȣ a fi пreoцĭ saȣ̆ kiarȣ̆ eпiskoпĭ; шi kȣ toate aчestea, aчestia era totȣ̆ laiчĭ, konservъndȣ̆ o mare libertate, nefъkîndȣ̆ niчĭ o ȣrare, nekontraktъndȣ̆ niчĭ ȣnȣ̆ felȣ̆ de legъmîntȣ̆ reliцiosȣ̆, totȣ̆ d'aȣna deosebiцĭ de klerȣ̆, шi adese orĭ kiarȣ̆ gata a se desпъrцi de elȣ̆.

„Aчeasta e vekia пъrere a Пъrinцilorȣ̆,
„ziчe Cassian, пъrere kare stъrȣesчe totȣ̆ d'a-
„ȣna, kъ ȣnȣ̆ kъlȣgъrȣ̆ trebȣe, kȣ or чe пreцȣ̆,
„a fȣцi de eпiskoпĭ шi de femeĭ; kъчĭ niчĭ fe-
„meile niчĭ eпiskoпiĭ nȣ eartъ kъlȣgъrilorȣ̆
„ka sъ intre vre o datъ în familiaritatea lorȣ̆,
„saȣ̆ a se reпaȣsa în linisчe în kilia lorȣ̆,
„niчĭ sъ шĭ arȣnчe okiĭ lorȣ̆ asȣпra doktri-
„neĭ kȣrate шi sъnte, пrivindȣ̆ lȣkrȣrile sъnte.[1]“

Atъta libertate шi пȣtere, o lȣkrare aшa de tare asȣпra пoпoarelorȣ̆, шi o asemene liпsъ de forme цenerale, de organisare regȣlatъ, nȣ пȣtea sъ nȣ dea nasчere desordinilorȣ̆ чelorȣ̆ marĭ. Neчesitatea d'a пȣne ȣnȣ̆

[1] Cassian, *de inst. coenob* XI, 17

bilĭ, romanĭ i trimiserъ пe fiiĭ lorŏ, Maur ші Placide; Maur de doĭ-sпre-zeчe anĭ, ші Placide înkъ koпilŏ. Elŏ fondѣ împrejѕrѕlŏ пesчeriĭ sale monastirĭ. În anѕlŏ 520, dѕпe kѕm se пare, fondase doѕъ-sпre-zeчe, komпѕsъ fiъ-kare de doĭ-sпre-zeчe kъlѕgъrĭ, ші în kari înчeпѕ a чerka ideele ші institѕцiѕnile пrin kari, dѕпe пъrerea lѕĭ, viaцa monastikъ trebѕia se fiъ regѕlatъ.

Dar aчela-шĭ sпiritŏ de nesѕпѕnere ші de цelosiъ kare îlŏ gonise din monastirea Vicovaro se manifestѣ îndatъ ші în aчelea чe elŏ singѕrŏ le fondase. Ѕnŏ kъlѕgъrŏ nѕmitŏ Florenцius, i fъkѕ inemiчĭ ші i întinse kѕrse. Benoît se întъrîtѣ, renѕnцѣ пentrѕ a doѕa oarъ la lѕпtъ, ші lѕъndŏ kѕ dînsѕlŏ пe kъцĭ va din disчiпliĭ seĭ, între alцiĭ пe Placide ші пe Maur, se retrase la anѕlŏ 528 пe frontierele dela Abruzze ші ale пъmîntѕlѕĭ Labur lîngъ Cassino.

Aчi aflѣ elŏ aчeia чe ermitѕlŏ Wulfulaïch a kъrѕia istoriъ v'o чitiĭ, aflase aпroaпe de Tréves пъgъnismѕlŏ înkъ esistъndŏ, ші temпlѕlŏ ші statѕa lѕĭ Apolon пe mѕntele Cassin, koliпъ kare domiпъ oraшѕlŏ. Benoît restѕrnѣ temпlѕlŏ ші statѕa, stîrпi пъgъnismѕlŏ, adѕпѣ nѕmeroшĭ disчiпli, ші fondѣ o altъ noѕъ monastire.

Aчeasta fѕ kiarŏ aчeia în kare elŏ lokѕi ɯi dominѣ пînъ la finele vieцeĭ sale, ѕnde aпlikъ în toatъ întreцimea eĭ, ɯi пѕblikѣ a sa *Pegѕlъ a vieцeĭ monastiчe.* Ea deveni îndatъ, nimine nѕ o nekѕnoasчe leцea цeneralъ, màĭ ѕnikъ a kъlѕgъrilorŏ din Ocidentŭ. Kiarŏ пrin regѕla sъntѕlѕĭ Benoît ɯi institѕtѕlŏ monastikŏ oчidentalŏ a fostŏ reformatŏ, ɯi ɯĭ a пriimitŏ forma difinitivъ. Sъ ne oпrimŏ darъ aчi ɯi sъ esaminъmŏ kѕ пѕцinъ îngrijire aчeastъ mikъ kondikъ a ѕneĭ soчietъцĭ kare a jѕkatŏ în istoria Europeĭ ѕnŏ rolŏ aɯa de imпortantŏ. Aѕtorѕlŏ înчeпe пrin a esпѕne în-fantъ starea kъlѕgъrilorŏ oчidentalĭ din aчea eпokъ, adikъ la înчeпѕtѕlŏ sekѕlѕlѕĭ alŏ VI-lea.

„Este sчiѕtŏ, ziчe elŏ, kъ sѕntŏ пatrѕ „felѕrĭ de kъlѕgъrĭ. Maĭ întîiŏ *чenobiцiĭ*, aчeia „kari trъeskŏ într'o monastire, lѕпtъndѕ-se „sѕb o regѕlъ saŭ sѕb ѕnŏ abate. Alŏ doi-„lea felŏ este *alŏ anakoreцilorŏ*, adikъ alŏ „*ermiцilorŏ.* Aчestia sѕntŏ aчeia kari nѕ пrin-„tr'ѕnŏ zelŏ de noviчiŏ, чi lѕminaцĭ de o lѕngъ „înчerkare a vieцeĭ monastiчe, aŭ învъцatŏ, kѕ „mare пrofitŏ alŏ mѕltorŏ oamenĭ, a kombate „пe diavolѕlŏ, ɯi kari, bine пreпaraцĭ, esŏ „singѕrĭ din armia fraцilorŏ lorŏ, sпre a în-„чeпe o lѕпtъ singѕlarъ.... Alŏ treilea felŏ

„de kъlвgъrĭ este alĕ *sarabaiцilorĕ*, kari „ne fiindĕ чerkaцĭ de niчĭ o regвlъ, niчĭ de „lekцiвnile esпeriinцeĭ, пrekвm aвrвlĕ este „чerkatĕ în kвпtorĕ, шi asemъnaцĭ maĭ mвltĕ „moaleĭ natвre a пlвmbвlвĭ, пъzeskĕ, пrin lв„krъrile lorĕ, fidelitatea sekвlвlвĭ шi mintĕ lвĭ „Dвmnezeĕ пrin tвnsвra lorĕ. Se întîlneskĕ „aчestia în nвmerĕ de doĭ, treĭ, saĕ maĭ mвlцĭ, „fъrъ пъstorĕ, neokвпъndв-se de oile Dom„nвlвĭ, чi de пroпriele lorĕ tвrme; eĭ aĕ пen„trв leцe dorinцa lorĕ; aчeia чe kвцetъ saĕ „aчeia чe пreferъ eĭ, îlĕ nвmeskĕ sъntĕ; „aчeia чe nв le пlaчe, zikĕ kъ nв é ertatĕ. „A патra klasъ de kъlвgъrĭ este aчeia чe se „nвmesчe *цirovaцĭ*, kari, în toatъ viaцa lorĕ, „lokвeskĕ treĭ saĕ патrв zile diferite kilie din „diferite пrovinчie, totĕ d'aвna retъчitorĭ шi „niчĭ o datъ statorniчĭ, sвпвnîndв-se nвmaĭ vo„lвntъцilorĕ шi desfrîвrilorĕ lъkomieĭ lorĕ, шi „în toate lвkrвrile maĭ reĭ dekъtĕ sarabaiцiĭ. „Este mвltĕ maĭ bine a tъчea dekъtĕ a vor„bi de miserabilвlĕ lorĕ felĕ de traiĕ; lъsъn„dв-'ĭ darъ sвb tъчere, sъ venimĕ, kв ajвto„rвlĕ lвĭ Dвmnezeĕ, a regвla пrea пвternika „asoчiare a чenobiцilorĕ".

Dвпe чe faптele se stabilirъ astĕ-felĕ, re-

gѕla sъntѕlѕĭ Benoît se împarte în 73 kapitѕlĭ, adikъ:

9 kapitѕlĭ asѕпra datorielorѕ̆ morale шi џenerale ale fraџilorѕ̆;
13 asѕпra datorielorѕ̆ religioase, шi asѕ-пra ofiчielorѕ̆;
29 asѕпra disчiпlineĭ, greшelelorѕ̆, пedeп-selorѕ̆, etc.
10 asѕпra gѕverпѕlѕĭ шi administrъriĭ in-terioare;
12 asѕпra maĭ mѕltorѕ̆ sѕbiekte, пrekѕm oasпeџĭ..., fraџĭ de kъlъtoriъ, etc.

Adikъ: 1-iѕ̆ noѕъ kaпitѕlĭ de kondikъ moralъ; 2-lea treĭ-sпre-zeчe de kondikъ re-liџioasъ: 3-lea doѕъ-zeчĭ шi noѕъ de kondi-kъ пenalъ saѕ̆ de disчiпlinъ; 4-lea zeчe de kondikъ пolitikъ; 5-lea doѕъ-sпre-zeчe asѕ-пra maĭ mѕltorѕ̆ sѕbiekte.

Sъ lѕъmѕ̆ пe fiъ-kare din aчeste miчĭ kondiчe, шi sъ vedemѕ̆ чe пrinчiпie dominъ într'însele, kari fѕ înџelesѕlѕ шi пѕterea re-formeĭ чe fъkѕ aѕtorѕlѕ̆ lorѕ̆.

1-iѕ̆ Kъtѕ̆ пentrѕ datoriele morale шi џe-nerale ale kъlѕgъrilorѕ̆, пѕnktele asѕпra kъ-rora se întemeiazъ toatъ regѕla sъntѕlѕĭ Be-noit, sѕntѕ̆; lепъdarea de sine, sѕпѕnerea шi mѕnka. Kъџĭ-va din kъlѕgъriĭ din Orientŭ se чerkaserъ foarte mѕltѕ̆ a introdѕчe mѕnka

în viaцa lorȣ̆, dar чerkarea lorȣ̆ nȣ fȣsese niчĭ o datъ цeneralъ niчĭ ȣrmatъ. Aчeasta fȣ revolȣцiȣnea чea mare чe o fъkȣ sъntȣlȣ̆ Benoît în institȣtȣlȣ̆ monastikȣ̆; elȣ̆ întrodȣse maĭ kȣ seamъ mȣnka kȣ mъna, agrikȣltȣra. Kъlȣgъriĭ benediktinĭ aȣ̆ fostȣ̆ agrikȣltoriĭ Europeĭ; eĭ aȣ̆ kȣltivat'o în mare пarte asoчiъndȣ̆ agrikȣltȣra kȣ пredikarea. O koloniъ, o чeatъ de kъlȣgъrĭ, пȣцinȣ̆ nȣmeroasъ de o kam datъ, se transпorta пrin lokȣrĭ inkȣlte, saȣ̆ aпroaпe de inkȣlte, adese orĭ în mizlokȣlȣ̆ ȣneĭ пoпȣlaцiȣnĭ înkъ пъgъne, în Germania, sпre esemпlȣ, în Bretania; шi akolo, misionarĭ шi пlȣgarĭ totȣ̆ de o datъ, шĭ îndeпlinea îndoita lorȣ̆ sarчinъ, adese orĭ kȣ atъta пerikȣlȣ̆ шi osteneałъ. Eatъ kȣm sъntȣlȣ̆ Benoît regȣleazъ întrebȣinцarea zileĭ în monastirile sale; veцĭ vedea înшi-vъ kъ lȣkrarea цine ȣnȣ̆ mare lokȣ̆.

„Lenevirea este inemikъ a sȣfletȣlȣĭ, шi „пrin ȣrmare fraцiĭ trebȣe în oare-kari mo„mente a se okȣпa kȣ lȣkrȣlȣ̆ mъinelorȣ̆; iar „în altele, kȣ sъntele чitirĭ. Noĭ ne simцimȣ̆ „datorĭ a regȣla aчeasta astȣ̆-felȣ̆. Dela Пas„чe шi пînъ în kalendele lȣĭ oktombre, eшindȣ̆ „din чea d'întîiȣ̆, eĭ vorȣ̆ lȣkra màĭ пînъ la a „пatra orъ la чeia чe va fi neчesariȣ̆; dela

„a natra orъ máĭ nînъ anroane de a measea, „se vorŏ da la чitire. Dвn' a measea orъ, „emindŏ dela masъ, eĭ se vorŏ renaвsa în na-„tъ-le fъrъ sgomotŏ; saŏ daka vre вnвlŏ voiesчe „a чiti, sъ чiteaskъ, însъ într'вnŏ kinŏ astŏ felŏ, „a nв sвnъra ne nimine, mi sъ nв fiъ fъkвtъ „rвgъчiвnea în mizlokвlŏ чeleĭ de a onta „orъ. Dвn' aчeasta sъ lвkreze nînъ la ves-„nerъ la чeia чe va fi de fъkвtŏ. Шi daka „sъrъчia lokвlвĭ, neчesitatea saŏ rekolta frвk-„telorŏ îĭ ціnŏ neînчetatŏ okвnaцĭ, sъ nв se „sвnere niчĭ de kвm, kъчĭ eĭ sвntŏ kв a-„devъratŏ kъlвgъrĭ, daka trъeskŏ kв lв-„krвlŏ mъinelorŏ lorŏ, nrekвm aŏ fъkвtŏ nъrin-„ціĭ nostri mi anostoliĭ; însъ toate lвkrвrile „sъ fiъ fъkвte kв mъsвrъ, din kaвsa чelorŏ „slabĭ.

„Dela kalendele lвĭ oktombre mi nînъ la „înчenвtвlŏ nostвlвĭ, sъ se okвne kв чitirea nînъ „la a doвa orъ; l'a doвa sъ mĭ kъnte rвgъчiвnea „mi nînъ la nonъ toцĭ sъ lвkreze чe sвntŏ „datorĭ sъ fakъ; la întîia lovitвrъ de nonъ „toцĭ sъ mĭ nъrъseaskъ lвkrвlŏ, asteнtъndŏ „momentвlŏ kъndŏ va sвna a doвa lovitвrъ. „Dвne mъnkare sъ чiteaskъ saŏ sъ zikъ „nsalmiĭ.

„În zilele de nostŏ, sъ чiteaskъ de di-„mineaцъ mi nînъ la a treia orъ, iar ne вr-

„mъ sъ lȣkreze la чeia чe li se va ordona „nînъ la a zeчea orъ. În aчeste zile de „nostȣ, toцĭ vorȣ npiimi dela bibliotekъ kъrцĭ, „ne kari le vorȣ чiti îndatъ шi komnlektȣ. „Aчeste kъrцĭ trebȣe sъ fiъ date la înчeпȣtȣlȣ „nostȣlȣĭ. Maĭ kȣ seamъ trebȣe sъ se alea- „gъ ȣnȣlȣ saȣ doĭ din чeĭ vekĭ snre a stre- „bate monastirea în orele kъndȣ fraцiĭ se o- „kȣnъ kȣ чitirea, snre a vedea daka desko- „nerъ vre ȣnȣ frate neîngrijitorȣ kare é datȣ „la renaȣsȣ saȣ la konvorbire, шi nȣ se „anlikъ niчĭ de kȣm la чitire, шi kare nȣ nȣ- „maĭ kъ n'arȣ fi folositorȣ lȣĭ însȣ-шĭ, dar „înkъ arȣ abate шi ne чeĭ alцĭ. Daka din „întîmnlare se va afla vre ȣnȣlȣ de aчestȣ felȣ, „atȣnчĭ sъ se mȣstre o datъ saȣ de doȣъ orĭ, „iar daka шi dȣn' aчeasta nȣ se va îndren- „ta, sъ fiъ sȣnȣsȣ la nedeansъ dȣne leцe, ka „sъ se noatъ nъzi de aчeasta шi чeĭ alцĭ. „Dȣminika toцĭ sъ se okȣne kȣ чitirea, afarъ „nȣmaĭ de aчeia чe vorȣ fi aleшĭ nentrȣ di- „ferite fȣnkцiȣnĭ. Daka vre ȣnȣlȣ este neîn- „grijitorȣ шi leneшȣ, nȣ mediteazъ, niчĭ чi- „tesчe, atȣnчea, sъ i se dea vre o mȣnkъ, ka „sъ nȣ noatъ sta fъrъ sъ fakъ nimikȣ. Kъtȣ „nentrȣ fraцiĭ slabĭ шi delikaцĭ, aчestora sъ „li se imnȣiъ vre o lȣkrare saȣ sarчinъ astȣ- „felȣ înkъtȣ sъ nȣ remъiъ în trîntъviъ,

„niчĭ sъ fiъ пrea înkъrkaџĭ de mȣnkъ. Slъ-
„biчiȣnea lorȣ̆ sъ fiъ lȣatъ în konsiderare de
„abate[1]“.

Kȣ mȣnka, sъntȣlȣ̆ Benoit пreskrie sȣпȣ-
nerea oarbъ a kъlȣgъrilorȣ̆ kъtre sȣпeriorȣlȣ̆
lorȣ̆: regȣlъ maĭ пȣџinȣ̆ noȣъ, шi kare пre-
domnea asemene шi la kъlȣgъriĭ din Orientŭ,
dar пe kare a întokmit'o într'ȣnȣ̆ kinȣ̆ mȣltȣ̆
maĭ într'adinsȣ̆, шi i a desvoltatȣ̆ шi maĭ e-
saktȣ̆ konsekȣinџele. Este kȣ neпȣtinџъ, dom-
nilorȣ̆, ka, stȣdiъndȣ̆ istoria чivilisaџiȣniĭ eȣ-
roпeane, sъ nȣ ne mirъmȣ̆ de rolȣlȣ̆ чe ajȣ-
katȣ̆ aчeastъ ideъ, шi de a nȣ i kъȣta kȣ se-
riositate oriџina. Europa n'a пriimit'o, de sigȣrȣ̆,
niчĭ dela Grecia, niчĭ dela vekia Româ, niчĭ
dela Germanĭ, niчĭ dela kistianismȣlȣ̆ kȣratȣ̆
zisȣ̆. Eaînчeпe a se areta sȣb Imпeriȣlȣ̆
romanȣ̆, шi ese din kȣltȣlȣ̆ maiestъџiĭ imпe-
riale. Dar în institȣtȣlȣ̆ monastikȣ̆ s'a mъritȣ̆
într'adevъrȣ̆ шi s'a desvoltatȣ̆; de aчi a пle-
katȣ̆ ea ka sъ se resпъndeaskъ în чivilisaџi-
ȣnea modernъ. Aчesta é kiarȣ̆ fatalȣlȣ̆ пre-
sentȣ̆ чe kъlȣgъriĭ aȣ̆ fъkȣtȣ̆ Europeĭ, шi ka-
re a skimbatȣ̆ шi a slъbitȣ̆ înse-шĭ virtȣџile
eĭ. Aчestȣ̆ пrinчiniȣ̆ revine neînчetatȣ̆ în re-

---

[1] Reg. Sъnt: Bened: c, 48.

gȣla sъntȣlȣĭ Benoît: mȣlцĭ kaпitȣlĭ întitȣlaцĭ, *De obedientia*, *De humilitate*, etc, o anȣnцъ шi o deslȣчesчe kȣ amъnȣntȣlȣ̆. Eatъ doȣъ, kari vъ vorȣ̆ areta пînъ la чe пȣnktȣ̆ este ajȣnsъ asпrimea aпlikъriĭ. Kaпitȣlȣ̆ 68, întitȣlatȣ̆: *Daka чeva kȣ neпȣtinцȣ este ordonatȣ̆ vre ȣnȣĭ frate*, koпrinde ȣrmъtoarele vorbe:

„Daka din întîmпlare vre ȣnȣ̆ lȣkrȣ greȣ̆ „saȣ̆ neste пȣtinцъ se ordonъ vre ȣnȣĭ frate, é da-„torȣ̆ sъ пriimeaskъ kȣ dȣlчeaцъ шi sȣпȣnere „ordinȣlȣ̆ чe i se va da. Dar daka va vedea „kъ lȣkrȣlȣ̆ treчe mъsȣra пȣterilorȣ̆ sale, a-„tȣnчĭ sъ esпȣiъ kȣ kȣviinцъ шi rъbdare kȣ-„vîntȣlȣ̆ neпȣtinцeĭ kъtre aчela чe è maĭ mare „de kъtȣ̆ dînsȣlȣ̆, fъr'a se înfȣmȣra de mъn-„driъ, fъr'a resista шi a kontraziчe. Daka, dȣпe „observarea lȣĭ, abatele stъrȣesчe în пъre-„reaĭ шi în ordinȣ̆, disчiпlȣlȣ̆ trebȣe sъ sчiъ „kъ aшa trebȣe sъ fiъ, шi kъ înkrezîndȣ-se „în ajȣtorȣlȣ̆ lȣĭ Dȣmnezeȣ̆, sъ se sȣпȣiъ".

Kaпitȣlȣlȣ̆ 69 are dreпtȣ̆ titȣlъ: *Kȣ, în monastire, nimine sȣ nȣ kȣteze a aпȣra пe altȣlȣ̆*, шi ziчe:

„Trebȣe sъ fiъ чineva kȣ lȣare a minte „ka în niчĭ o împrejȣrare ȣnȣ̆ kъlȣgъrȣ̆ sъ nȣ

„kѕteze în monastire a апъra пe altѕlѕ̆, saѕ̆ a „îlѕ̆ пroteџe, kiarѕ̆ kъndѕ̆ àrѕ̆ fi legaџĭ пrin sъn„џe, шi niчĭ într'ѕnѕ̆ kinѕ̆ sъ nѕ kѕteze kъlѕ„gъriĭ sъ fakъ aчeasta, пentrѕ kъ din aчea„sta пotѕ̆ resѕlta marĭ okasiѕnĭ de skandalѕ̆. „Daka vre ѕnѕlѕ̆ se va abate din aчeasta, sъ „fiъ asпrѕ mѕstratѕ̆".

Leпъdarea de sine este konsekѕinџa natѕralъ a sѕпѕneriĭ oarbe. Or-чine è îndatoratѕ̆ a se sѕпѕne negreшitѕ̆, шi nѕ o faчe, or чe пersonalitate i è rъпitъ. Astѕ̆-felѕ̆ darъ regѕla sъntѕlѕĭ Benoît stabileazъ formalѕ̆ interziчerea or kъria пroпrietъџĭ ka шi a or kъria voinџe пersonale:

„Trebѕe maĭ kѕ seamъ a se stîrпi din „monastire, пînъ la rъdъчinъ, aчelѕ̆ viчiѕ̆, ka „vre ѕnѕlѕ̆ sъ пosede чeva în пroпiѕ̆. Ka ni„mine sъ nѕ kѕteze a da saѕ̆ a пriimi чeva „fъrъ ordinѕlѕ̆ abatelѕĭ, niчĭ sъ aibъ nimikѕ̆ пro„пriѕ̆, niчĭ ѕnѕ̆ lѕkrѕ, niчĭ o karte, niчĭ tъbli„џe, niчĭ vre ѕnѕ̆ stiletѕ̆, niчĭ or чe altѕ̆ lѕkrѕ arѕ̆ „fi; kъчĭ nѕ le este ertatѕ̆ a avea în пroпria „lorѕ̆ пѕtere niчĭ kiarѕ̆ korпѕlѕ̆ lorѕ̆ saѕ̆ voinџa „lorѕ̆[1]".

---

[1] Kanonѕ̆ 33.

*

Individȣalitatea ııoate fi maĭ komııletkȣ desfiinцatъ?

2-lea Nȣ vъ voiȣ oııri niчĭ de kȣm asȣııra чelorȣ treĭ-sııre-zeчe kaııitȣlĭ kari regȣleazъ kȣltȣlȣ шi ofiчiele reliцioase; ele nȣ meritъ niчĭ o observare însemnatъ.

3-lea Aчeia kari trakteazъ desııre disчiıılinъ шi ııenalitate чerȣ din kontra toatъ atenцiȣnea noastrъ. Kiarȣ aчi este, dȣııe kȣm se ııare, чea maĭ konsiderabilъ ııoate din skimbъrile fъkȣte de sъntȣlȣ Benoît în institȣtȣlȣ monastikȣ, întrodȣчerea чeremonielorȣ solemnale, ııerııetȣe. Пîn' atȣnчĭ, kȣ toate kъ intrarea într'o monastire ııresȣııȣnea skoııȣlȣ d'a remъnea într'însa, kȣ toate kъ kъlȣgъrȣlȣ kontrakta ȣnȣ felȣ de îndatorire moralъ, kare цîntea a lȣa din zi în zi maĭ mȣltъ fisitate, însъ, niчĭ ȣnȣ felȣ de înkinare, niчĭ ȣnȣ felȣ de legъmîntȣ formalȣ nȣ era înkъ ııronȣnцatȣ. Sъntȣlȣ Benoît le întrodȣse шi fъkȣ dintr'însele basa vieцeĭ monastiчe, alȣ kъria karakterȣ ıırimitivȣ ııeri kȣ totȣlȣ. Esaltarea, libertatea, astȣ-felȣ era aчestȣ karakterȣ. Înkinъrile ııerııetȣe kari nȣ ııȣtea întъrzia de a fi ııȣse sȣb ııaza ııȣteriĭ ııȣbliчe sȣbstitȣirъ o leцe, o institȣцiȣne:

„Aчela kare trebȣe sъ fiъ ııriimitȣ, ziчe

„regѕla sъntѕlѕĭ Benoît, sъ npomitъ în orato-„riŏ, inaintea lѕĭ Dѕmnezeŏ шi a sъnцilorŏ lѕĭ, „nernetѕitatea шederiĭ sale, reforma moravѕri-„lorŏ шi a sѕnѕneriĭ sale... sъ fakъ ѕnŏ aktŏ „dintr'aчeastъ npomitere în nѕmele sъnцilorŏ „ale kъrora moasчe se aflъ akolo, шi kѕ „abatele de faцъ. Sъ skriъ aчestŏ aktŏ kѕ „mъna sa; saŏ de nѕ va sчi sъ skriъ, sъ nѕiъ „ne altѕlŏ sъ skriъ în lokѕĭ; шi noviчele sъ „i fakъ o krѕчe шi sъ nѕiъ kѕ mъna sa ak-„tѕlŏ ne altarŏ[1]".

Vorba *noviчe* vъ desteantъ o altъ no-ѕtate; ѕnŏ noviчiatŏ era într'adevъrŏ konsekѕ-inцa natѕralъ a nernetѕitъцiĭ închinъrilorŏ, шi sъntѕlŏ Benoît, kare avea ne lîng' o imaцi-naцiѕne esaltatъ шi ѕnŏ karakterŏ înfokatŏ, mѕltŏ bѕnŏ simцŏ шi o nъtrѕndere npaktikъ, nѕ linsi de a îlŏ npeskrie. Dѕrata noviчiatѕlѕĭ era maĭ mѕltŏ de ѕnŏ anŏ; se чitea de maĭ mѕlte orĭ regѕla întreagъ noviчiѕlѕĭ, zikîndѕĭ: „Ea-„tъ leцea sѕb kare voiesчĭ a kombate: daka „o noцĭ nъzi, intrъ; daka nѕ o noцĭ, merцĭ „în voiъ-цĭ." Or kѕm amŏ lѕa lѕkrѕrile, kon-diцiѕnile шi formele înчerkъriĭ sѕntŏ învede-ratŏ fъkѕte k'ѕnŏ spiritŏ de sinчeritate, шi kѕ

---

[1] Kanonŏ 58.

skonȣ de a se asigȣra bine kъ voinцa intrъrii lȣĭ este adevъratъ ши solidъ.

4-lea Kъtȣ пentrȣ kondika пolitikъ, пentrȣ gȣvernȣlȣ kiarȣ alȣ monastirilorȣ, regȣla sъntȣlȣĭ Benoît înfъцiшeazъ ȣnȣ amestekȣ de desпotismȣ ши de libertate. Sȣпȣnerea oarbъ este, пrekȣm aцĭ vъzȣtȣ, пrinчiпiȣlȣ fȣndamentalȣ; totȣ în aчela-шĭ ţimпȣ gȣvernȣlȣ este elektivȣ; abatele este totȣ d'aȣna alesȣ de fraцĭ. Îndatъ чe se faчe aчeastъ aleцere, eĭ пerdȣ or чe libertate, kadȣ sȣb dominarea absolȣtъ a sȣпeriorȣlȣĭ lorȣ, пe kare eĭ шĭ îlȣ aȣ alesȣ, ши nȣmaĭ sȣb a aчelȣia singȣrȣ.

Este înkъ чeva ши maĭ mȣltȣ; imпȣnîndȣ kъlȣgъrilorȣ sȣпȣnerea, leцea ordonъ abatelȣĭ a îĭ konsȣlta. Kaпitȣlȣlȣ 3, intitȣlatȣ; *Kȣ trebȣe a lȣa пȣrerea fraцilorȣ*, ziчe kȣratȣ:

„De kъte orĭ vre ȣnȣ lȣkrȣ imпortantȣ
„va trebȣi a se faчe în monastire, abatele sъ
„konvoaчe toatъ adȣnarea, ши sъ arate de чe
„este vorba: ши dȣпe чe va afla пъrerea fra-
„цilorȣ, sъ kȣцete ши dînsȣlȣ în пarte ши
„sъ fakъ aчeia чe va jȣdeka de kȣviinцъ. Zi-
„чemȣ a kiъma пe fraцĭ în konsiliȣ, пen-
„trȣ kъ Dȣmnezeȣ deskoпerъ adese orĭ, kiarȣ
„în aчelȣ maĭ jȣne, aчeia чe este maĭ bine
„de fъkȣtȣ.

„Ka fraцiĭ sъ шĭ dea пъrerea lorŭ kŏ „toatъ sŏпŏnerea, шi sъ nŏ se чerчe a o a-„пъra kŏ stъrŏire; lŏkrŏlŭ sъ sпînzŏre din „voinцa abatelŏĭ, шi ka toцĭ sъ se sŏпŏiъ „la aчeia чe elŭ va jŏdeka de bŏnŭ. Dar „пrekŏm disчiпlŏlŭ trebŏe sъ se sŏпŏiъ ka-„пŏlŏĭ, totŭ asemene шi aчesta trebŏe sъ „regŏleze toate lŏkrŏrile kŏ înцelenчiŏne шi „drentate. Ka regŏla sъ se пъzeaskъ în toate, „шi nimine sъ nŏ kŏteze a se deпъrta întrŏ „nimikŭ de ea.

„Daka însъ nŏmaĭ oare-kari lŏkrŏrĭ miчĭ „sŏntŭ de fъkŏtŭ în interiorŏlŭ monastiriĭ, a-„tŏnчĭ sъ se iea nŏmaĭ пъrerea чelorŭ bъ-„trъnĭ, astŭ-felŭ пrekŏm este skrisŭ:

„Fŏ toate lŏkrŏrile kŏ konsiliŭ, шi nŏ te veĭ „kŏi kŏ le aĭ fŏkŏtŭ.“

Astŭ-felŭ koesistъ, într'aчestŭ singŏlarŭ gŏvernŭ, elekцiŏnea, deliberarea, шi пŏterea absolŏtъ.

5-lea Kaпitŏliĭ kari trakteazъ desпre diferite sŏbiekte n'aŭ nimikŭ însemnъtorŭ fъrъ nŏmaĭ ŏnŭ karakterŭ de bŏnŭ simцŭ шi de dŏlчeaцъ, kare dominъ în mŏlte alte пъrцĭ ale leцiĭ, шi пentrŏ kare è kŏ neпŏtinцъ d'a nŏ se mira чineva. Kŏцetarea moralъ шi disчiпlina цeneralъ sŏntŭ asпre, dar în amъnŏn-

tslĕ vieцeĭ, regsla omeneaskъ este moderatъ; maĭ omeneaskъ, maĭ moderatъ de kъtĕ kiarĕ leцile romane, dekъtĕ leцile barbare шi de kъtĕ moravsrile цenerale ale timnslsĭ; шi mъ îndoeskĕ daka fraцiĭ, înkiшĭ în interiorslĕ sneĭ monastirĭ, ns fъrъ gsvernaцĭ de o astoritate, or шi ksm maĭ raцionabilъ, шi oare ksm maĭ nsцinĕ asnrъ, ne kare aĕ avst'o în soчietatea чivilъ. Sъntslĕ Benoît era aшa de nreoksnatĕ ks neчesitatea sneĭ leцĭ dsl-чĭ шi moderate, înkъtĕ nrefaцa ks kare o înчene se terminъ nreksm srmeazъ.

„Voimĕ darъ a întokmi o skoalъ nentrs „serviчislĕ Domnslsĭ шi kredemĕ kъ n'amĕ „nssĕ în aчeastъ institsцisne niчĭ snĕ lskrs „asnrs saĕ foarte greĕ; dar daka, dsne kon-„silislĕ drentъцiĭ, se aflъ, snre îndrentarea „viчielorĕ шi manцinerea karitъцiĭ, vre snĕ „lskrs nsцinĕ kam asnrs, ns te sneria de a-„чeasta, шi sъ fsцĭ din kalea mъntsiriĭ: la în-„чenstĕ ea è totĕ d'asna strîmtъ; însъ, nrin „nrogresslĕ vieцeĭ regslate шi a kredinцeĭ, „inima se deskide шi alcargъ чineva ks o „dslчeaцъ nesnssъ ne kalea komandъrilorĕ „lsĭ Dsmnezeĕ.“

Sъntslĕ Benoît dete leцea sa în anslĕ

528: în 543, eпokъ a morцiĭ sale, ea era resпъnditъ în toate пъrцile Europeĭ. Sъntȣlȣ Placide o dȣsese în Sicilia; alцiĭ în Spania. Sъntȣlȣ Maur, disчiпlȣlȣ iȣbitȣ alȣ sъntȣlȣĭ Benoît, o întrodȣse în Francia. Dȣпe чererea lȣĭ Inocenцiŭ, eпiskoпȣlȣ din Mans, elȣ пlekѣ din mȣntele Cassin kъtre finele anȣlȣĭ 542, în timпȣlȣ пe kъndȣ trъia înkъ Sъntȣlȣ Benoît: kъndȣ sosi la Orléans, în anȣlȣ 543, sъntȣlȣ Benoît nȣ maĭ trъia; însъ institȣцiȣnea lȣĭ nȣ шĭ ȣrmѣ maĭ пȣцinȣ kȣrsȣlȣ eĭ. Чea d'întîiȣ monastire fondatъ de sъntȣlȣ Maur fȣ aчeia de Glanfeuil, în Anjou, saȣ Saint-Maur-sur-Loire. La finele sekȣlȣlȣĭ alȣ VI-lea, чea maĭ mare пarte din monastirile Francieĭ adoпtaserъ kiarȣ aчeia-шĭ regȣlъ; ea devenea disчiпlina цeneralъ a ordinȣlȣĭ monastikȣ; astȣ-felȣ înkъtȣ, kъtre finele sekȣlȣlȣĭ alȣ VIII-lea, Carol чelȣ Mare întreba în diferitele пъrцĭ ale imпeriȣlȣĭ seȣ daka maĭ esista într' însele alцĭ kъlȣgъrĭ, afarъ de чeĭ din ordinȣlȣ sъntȣlȣĭ Benoît.

N'amȣ stȣdiatȣ înkъ, domnilorȣ, пîn' aчi, dekъtȣ пe jȣmъtate, ka sъ vorbimȣ astȣ-felȣ, din revolȣцiȣnile institȣtȣlȣĭ monastikȣ în aчea eпokъ, revolȣцiȣnile sale interioare шi skimbъrile fъkȣte în reцimȣlȣ шi leцislaцiȣnea mo-

nastirilorŭ. Ne maĭ remъne akъm de чerчetatŭ revolъцiъnile lorŭ esterioare, raпoartele lorŭ пe de o пarte kъ statъlŭ шi пe de altъ пarte kъ klerъlŭ, sitъaцiъnea lorŭ în soчietatea чivilъ шi în чea eklesiastikъ. Aчesta va fi obiektъlŭ fiitoariĭ noastre adъпъrĭ.

LECTIUNEA XV-a.

Desпre raпoartele kъlȣgъrilorȣ kȣ klerȣlȣ, del'alȣ IV-lea шi пînъ l'alȣ VIII-lea sekȣlȣ. — Indeпendinцa lorȣ пrimitivъ. — Oriџina eĭ. — Kaȣsele deklinъriĭ sale. — 1-iȣ Kȣ kъtȣ nȣmerȣlȣ шi пȣterea kъlȣgъrilorȣ se adaȣџe, eпiskoпiĭ întindȣ asȣпrъ-le iȣridikцiȣnea lorȣ. — Kanoanele konчilielorȣ. — 2-lea Kъlȣgъriĭ чerȣ шi kaпъtъ пrivileџie. — 3-lea Eĭ asпirъ a intra în klerȣ. — Desbinare шi lȣптъ în пrivinцa aчestȣĭ sȣbiektȣ între kъlȣgъriĭ însi-шĭ. — Eпiskoпiĭ resпingȣ maĭ întîiȣ aчeastъ пretindere. — Se sȣпȣпȣ l'aчeasta. — Intrъndȣ în klerȣ, kъlȣgъriĭ шĭ пerdȣ indeпendinцa. — Tirania eпiskoпilorȣ asȣпra monastirilorȣ. — Resistinцa kъlȣgъrilorȣ. — Xarte konчedate de ȣniĭ eпiskoпĭ la oare-kari monastirĭ. — Kъlȣgъriĭ alergȣ la пrotekцiȣnea reџilorȣ шi a пaпilorȣ. — Karakterȣlȣ шi otarele aчesteĭ interveпirĭ. — Asemъnarea lȣпteĭ monastirilorȣ în kontra eпiskoпilorȣ, kȣ aчeia a komȣnelorȣ în kontra seniorilorȣ feȣdalĭ.

Domnilorȣ,

Amȣ stȣdiatȣ reџimȣlȣ interiorȣ alȣ monastirilorȣ del'alȣ IV-lea шi пînъ l'alȣ VIII-lea sekȣlȣ: sъ ne okȣпъmȣ kȣ sitȣaцiȣnea lorȣ

esterioarъ în Biserikъ în џenere, шi kѕ ranoartele lorѕ kѕ klerѕlѕ

Прekѕm s'a învелatѕ чineva asѕпra stъrii шi reџimѕlѕĭ interiorѕ alѕ monastirilorѕ, ѕitъndѕ karakterѕlѕ пrimitivѕ alѕ kъlѕgъrilorѕ laiчĭ maĭ întîiѕ iar nѕ eklesiastiчĭ, totѕ asemene s'a învелatѕ шi asѕпra sitѕaџiѕnii lorѕ în Biserikъ, ѕitъndѕ asemene karakterѕlѕ lorѕ пrimitivѕ, kare era libertatea, indeпendinџa.

Fѕndarea ѕnѕĭ mare nѕmerѕ de monastirĭ se kѕvine la o eпokъ în kare kъlѕgъriĭ era de mѕltѕ timпѕ înkъ inkorпoraџĭ în klerѕ; mѕlte aѕ fostѕ fѕndate de ѕnѕ пatronѕ, laikѕ saѕ eklesiastikѕ, kъndѕ de ѕnѕ eпiskoпѕ, kъndѕ de ѕnѕ reџe saѕ de ѕnѕ mare seniorѕ; шi se vъdѕ, înkъ din oriџina lorѕ, sѕпѕse ѕneĭ aѕtoritъџĭ kъria sѕntѕ datoare esistinџa lorѕ. Mѕlџĭ шĭ aѕ înkiпѕitѕ kъ aѕ fostѕ totѕ d'aѕna asemene, kъ toate monastirile fѕseserъ kreaџiѕnea vre ѕneĭ voinџe streine шi sѕпerioare kъtre însъшĭ voinџa kongregaџiѕnii, шi kare o reџinѕse maĭ mѕltѕ saѕ maĭ пѕџinѕ sѕb imпeriѕlѕ seѕ. Aчeasta va sъ zikъ a nekѕnoasчe de totѕ sitѕaџiѕnea пrimitivъ a aчestorѕ stabilimente, шi adevъratѕlѕ modѕ alѕ formъriĭ lorѕ.

Чele d'întîiѕ monastirĭ nѕ s'aѕ fѕndatѕ de nimine, чi s'aѕ formatѕ ele singѕre. Ele n'aѕ fostѕ, ka maĭ tъrziѕ, o lѕkrare пioasъ a vre

ѕнѕї omѕ avѕtѕ ші пѕtinte kare ѕъ se fi grъbitѕ ѕъ zideaskъ ѕнѕ edifiчiѕ, s'alъtѕre пe lîngъ dînsѕlѕ o biserikъ, ѕъ îlѕ doteze ші ѕъ kiъme alцї oamenї kari ѕъ trъiaskъ într'însa o viaцъ reliџioasъ. Asoчiъrile monastiчe s'aѕ formatѕ de bѕнъ voiъ, între egalї, пrin avîntѕlѕ ѕѕfletelorѕ, ші fъrъ altѕ skoпѕ dekъtѕ a le satisfaчe. Kъlѕgъrii aѕ пreчedatѕ monastirea, edifiчiele sale, biserika ші darѕrile sale; eї s'aѕ reѕнitѕ, fiъ-kare dѕпe voinцъї ші пentrѕ sokoteala sa, fъr'a депinde de nimine din afarъ, atъtѕ liberї kъtѕ ші neinteresaцї.

Reѕнindѕ-se, eї se vъzѕrъ de sine пѕшї, în totѕ чeia чe se цinea de moravѕrї, de kredinцe, de пraktiчele reliџioase, ѕѕb пrevegerea eпiskoпilorѕ. Klerѕlѕ sekѕlarѕ esista înaintea monastirilorѕ; elѕ era organisatѕ, avea drentѕrї, o aѕtoritate rekѕnoskѕtъ; kъlѕgъrii fѕrъ ѕѕпѕшї lѕї ka ші чeї alцї krestinї. Viaцa moralъ ші reliџioasъ a tѕtѕlorѕ kredinчioшilorѕ era obiektѕlѕ insпekцiѕnii ші a чensѕreї eпiskoпale; a kъlѕgъrilorѕ fѕ totѕ în aчela-шї kasѕ: eпiskoпѕlѕ нѕ era învestitѕ în пrivinцa lorѕ kѕ niчї ѕнѕ felѕ de iѕridikцiѕne, kѕ niчї ѕнѕ felѕ de aѕtoritate пartikѕlarъ; eї intra în kondiцiѕnea чea џeneralъ a laiчilorѕ ші trъia într'o mare indeпendinцъ, alegîndѕ пe ѕѕпeriorii lorѕ, ad-

ministrъndŏ bвnвrile че le noseda în komвnŏ, fъrъ niчĭ вnŏ felŏ de îndatorire, fъrъ niчĭ o însъrчinare kъtre nimine, gвvernъndв-se eĭ singвrĭ, k'вnŏ kвvîntŏ, dвne kвm le nlъчea.

Indenendinџa шi analoџia sitвaџiвniĭ lorŏ kв a чelorŏ alџĭ laiчĭ era astŏ-felŏ înkъtŏ, snre esemnlв, eĭ n'avea niчĭ o biserikъ nartikвlarъ, niчĭ o biserikъ legatъ kв monastirea lorŏ, niчĭ вnŏ felŏ de nreotŏ kare sъ чelebreze, nentrв dînшiĭ în sneчialŏ, serviчiвlŏ divinŏ; eĭ merџea la biserika чetъџiĭ saŭ a naroxieĭ veчine, ka шi чeĭ alџĭ kredinчioшĭ, reвniџĭ kв nonвlaџiвnea.

Eatъ starea nrimitivъ a monastirilorŏ, nвnktвlŏ nlekъriĭ alŏ ranoartelorŏ lorŏ kв klerвlŏ. Eĭ nв remaserъ mвltŏ în aчeastъ stare: maĭ mвlte kaвse konkвrserъ îndatъ snre a skimba indenendinџa lorŏ шi a îĭ lega шi maĭ intimŏ kв kornoraџiвnea eklesiastikъ. Sъ чerkъmŏ a le rekвnoasчe, шi a însemna diferitele grade ale transiџiвniĭ.

Nвmerвlŏ шi nвterea kъlвgъrilorŏ merџea mereŭ kreskîndŏ: kъndŏ zikŏ nвtere, voiŏ s'aratŏ inflвinџa, akџiвnea moralъ asвnra nвblikвlвĭ: kъчĭ nвtere kвratŏ zisъ, nвtere legalъ, konstitвitъ, kъlвgъriĭ n'avea: dar inflвinџa lorŏ era din zi în zi maĭ visibilъ шi maĭ tare.

Eĭ atrъџea kȣ aчeastъ singȣrъ titȣlъ din пartea eпiskoпilorȣ̆ o пrevegere maĭ stъrȣitoare, maĭ observъtoare. Klerȣlȣ̆ înџelese îndatъ kъ avea a faчe or kȣ rivalĭ sпъimîntъtorĭ saȣ̆ kȣ nisчe instrȣmente folositoare. Elȣ̆ se aпlikъ darъ kȣrîndȣ̆ a îĭ koпrinde шi a шĭ îĭ însȣшi. Istoria eklesiastikъ din alȣ̆ V-lea sekȣlȣ̆ mъrtȣrisesчe silinџele neînчetate ale eпiskoпilorȣ̆ sпre a întinde шi a konstitȣi iȣridikџiȣnea lorȣ̆ asȣпra kъlȣgъrilorȣ̆. Пrevegerea џeneralъ чe eĭ avea drentȣlȣ̆ a o deпrinde asȣпra tȣtȣlorȣ̆ kredinчioшilorȣ̆ le da miĭ de okasiȣnĭ шi de mizloaчe întrȣ aчeasta. Kiarȣ̆ libertatea de kare se bȣkȣra kъlȣgъriĭ kontribȣia l'aчeasta, kъчĭ ea fъчea sъ se naskъ mȣlte desordine; шi aȣtoritatea eпiskoпalъ era, dintre toate, чea maĭ de natȣrъ kiъmatъ a interveni sпre a le desfiinџa. Ea interveni darъ, шi aktele konчilielorȣ̆ din alȣ̆ V-lea sekȣlȣ̆ sȣntȣ̆ пline de kanoane kari n'aȣ̆ altȣ̆ skoпȣ̆ dekъtȣ̆ a întъri шi a stabili iȣridikџiȣnea eпiskoпilorȣ̆ asȣпra monastirilorȣ̆. Чelȣ̆ maĭ fȣndamentalȣ̆ este ȣnȣ̆ kanonȣ̆ alȣ̆ konчiliȣlȣĭ ekȣmenikȣ̆ џinȣtȣ̆ la Calcedonia în anȣlȣ̆ 451, шi kare ziчe:

„Aчeia kari aȣ̆ îmbrъџiшatȣ̆ sinчerȣ̆ шi „kȣ adevъratȣ̆ viaџa singȣratikъ, sъ fiъ ono-

„raцĭ dѕпe kѕviinцъ; dar fiindѕ̆-kъ ѕnii, sѕb a-
„narinцa ші nѕmele de kъlѕgъrĭ, tѕrbѕrъ lѕ-
„krъrile чivile ші eklesiastiчe, strebъtîndѕ̆ o-
„raшele, ші чerkъndѕ-se kiarѕ̆ a întokmi
„monastirĭ nѕmaĭ пe seama lorѕ̆, s'a aflatѕ̆ da-
„rъ de kѕviinцъ ka nimine sъ nѕ пoatъ zidi
„saѕ̆ fѕnda vre o monastire, saѕ̆ vre ѕnѕ̆ ora-
„toriѕ̆ fъrъ voia eпiskoпѕlѕĭ чetъцiĭ. Ka kъ-
„lѕgъriĭ din fiъ-kare чetate saѕ̆ kъmпiъ sъ
„fiъ sѕпѕшĭ eпiskoпѕlѕĭ, ші sъ stea în re-
„паѕsѕ̆, sъ se aпliчe nѕmaĭ kѕ ajѕnъrĭ ші kѕ
„înkinъчiѕnĭ ші sъ stea în lokѕlѕ̆ în kare s'aѕ̆ le-
„пъdatѕ̆ de lѕme. Ka sъ nѕ se amestiчe în lѕ-
„krъrile eklesiastiчe ші чivile, neînkѕrkъndѕ-
„se întrѕ nimikѕ̆ пe din afarъ, ші neпъrъ-
„sindѕ̆ monastirile lorѕ̆, dekъtѕ̆ nѕmaĭ atѕnчĭ
„kъndѕ̆, пentrѕ vre o trebѕinцъ neaпъratъ,
„vorѕ̆ пriimi voia eпiskoпѕlѕĭ чetъцiĭ[1]“.

Aчestѕ̆ testѕ̆ пrobeazъ kъ, пîn' atѕnчĭ, чea maĭ mare пarte din monastirĭ se fѕnda liberѕ̆, пrin singѕra voinцъ a kъlѕgъrilorѕ̆; dar aчeastъ faпtъ è пrivitъ ka ѕnѕ̆ abѕsѕ̆, ші aѕ-torisarea eпiskoпѕlѕĭ este formalѕ̆ чerѕtъ. Ne-чesitatea sa devine leцe adevъratъ, ші чiteskѕ̆ în kanonѕlѕ̆ konчiliѕlѕĭ dela Agda, цinѕtѕ̆ în anѕlѕ̆ 506:

[1] Konчiliѕlѕ̆ dela Calcedonia, anѕlѕ̆ 451. Can, 4.

„Onrimŭ kŭ totŭlŭ de a se forma noŭe „monastirĭ, fъrъ kŭnosчinца eniskonŭlŭĭ[1]".

În anŭlŭ 511, konчiliŭlŭ dela Orléans, ordonъ:

„Ka abaцiĭ, dŭne ŭmilinца чe se kŭvine „vieцeĭ reliцioase, sъ fiъ sŭnŭшĭ nŭteriĭ enis-„konilorŭ; шi daka vorŭ faчe чeva în kontra „regŭleĭ, sъ fiъ цinŭцĭ de reŭ de kъtre enis-„konĭ; шi fiindŭ konvokaцĭ, sъ se adŭne o „datъ ne anŭ în lokŭlŭ ne kare eniskonŭlŭ „îlŭ va aleцe[2]".

Aчi eniskonŭlŭ merцe шi maĭ denarte, se faчe ministrŭlŭ regŭleĭ în kiarŭ interiorŭlŭ monastirilorŭ: шi monastirile nŭ o aŭ dela dînsŭlŭ; elŭ n'a fostŭ nŭterea leцislativъ mo-nastikъ; dar iea drentŭlŭ d'a nrevegia esekŭ-tarea leцilorŭ.

Aчela-шĭ konчiliŭ maĭ adaŭцe înkъ:

„Ka niчĭ ŭnŭ kъlŭgъrŭ, nъrъsindŭ de am-„biцiŭne saŭ vanitate kongresiŭnea din mo-„nastire, sъ nŭ kŭteze a шĭ faчe vre o datъ

[1] Can. 58.
[2] Can. 19.

„o altъ kiliъ deosebitъ fъrъ voia eniskonȣ-
„lȣĭ saȣ nriimirea abatelȣĭ seȣ[1]“.

Noȣ nrogresȣ alȣ aȣtoritъџiĭ eniskonale; ermiџiĭ, anakoreџiĭ шi reînkiшiĭ atrъџea, maĭ mȣltȣ dekъtȣ чenobiџiĭ, admirarea шi favoarea nonȣlarъ; kъlȣgъrii чeĭ maĭ înfokaџĭ era máĭ totȣ d'aȣna disnȣшĭ a nъrъsi interiorȣlȣ monastirii snre a se da l'aчele glorioase aȣsteritъџĭ. Destȣlȣ de mȣltȣ timnȣ niчĭ ȣnȣ felȣ de aȣtoritate nȣ interveni snre a îlȣ onri, niчĭ kiarȣ aȣtoritatea abatelȣĭ; vedeџĭ aчi konsakratъ nȣterea renresivъ, nȣ nȣmaĭ a abatelȣĭ, dar шi a eniskonȣlȣĭ; шi elȣ se însъrчineazъ a џine ne kъlȣgъrĭ în interiorȣlȣ kaseĭ, шi a înfrъna efektele esterioare ale esaltъrii.

În anȣlȣ 553, ȣnȣ noȣ konчiliȣ din Orléans dekretъ:

„Ka abaџiĭ kari nesokoteskȣ ordinele e-
„niskonilorȣ sъ nȣ fiъ nriimiџĭ în komȣnitate,
„daka nȣ se vorȣ nъrъsi kȣ ȣmilinџъ de a-
„чeastъ revoltъ[2]“.

Iar dȣne ȣnȣ anȣ:

[1] Konчiliȣlȣ din Orléans. Can. 22.
[2] Can. 22.

„Ka monastirea шi disчiпlina kъlѕgъri-„lorŭ sъ fiъ sѕb aѕtoritatea eпiskoпѕlѕĭ, în „teritoriѕlŭ în kare se aflъ.

„Sъ nѕ fiъ ertatŭ abaцilorŭ a se re-„tъчi deпarte de monastirea lorŭ fъrъ voia e-„пiskoпilorŭ. Kъ, dak' aŭ fъkѕt'o, atѕnчĭ sъ „fiъ îndreпtaцĭ de eпiskoпѕlŭ lorŭ, dѕпe ko-„пrinderea vekilorŭ kanoane.

„Ka eпiskoпiĭ sъ aibъ îngrijire de mo-„nastirile de fete stabilite în чetatea lorŭ; шi „sъ nѕ fiъ ertatŭ niчĭ ѕneĭ abatese a faчe чeva „în kontra leцiĭ monastiriĭ sale[1]“.

Kъndŭ toate aчeste regѕle fѕrъ пrokla-mate, kѕ toate kъ nѕ koпrindea nimikŭ otъ-rîtŭ, kѕ toate kъ iѕridikцiѕnea eпiskoпilorŭ nѕ se vedea niчĭ o datъ dѕпe kѕm o ve-deцĭ, determinatъ kѕ esaktitate, însъ ea se aflĭ stabilitъ; interveni în пrinчiпalele пѕnkte ale esistinцeĭ kъlѕgъrilorŭ, în fondarea monas-tirilorŭ, în observarea disчiпlineĭ lorŭ, în da-toriele abaцilorŭ, шi, rekѕnoskѕtъ în пrinчiпiŭ, kѕ toate kъ шi adese orĭ resпinsъ în faпtъ, ea se întъri deпrinzîndѕ-se.

Kъlѕgъriĭ însi-шĭ konkѕrserъ la пro-gresele sale. Kъndŭ kъпъtarъ mѕltъ însem-

[1] Konчiliѕlŭ din Orléans, 554, Can. 1, 2, 5.

пъtate, atȣnчĭ пretinserъ o esistinцъ separatъ; пȣ le maĭ плъkȣ a fi asemъnaцĭ kȣ simпliĭ laiчĭ, шi amestekaцĭ kȣ gloata kredinчioшilorȣ̆; voirъ a fi întokmiцĭ în korпorцiȣne distinktъ în institȣцiȣne пositivъ. Indeпendinцa шi infiinцa пȣ le fȣrъ de ajȣnsȣ̆, чi le trebȣi шi пrivileцiȣlȣ̆. Dar dela чine пȣtea eĭ oare a îlȣ̆ kъпъta, daka пȣ dela klerȣ̆? Aȣtorisarea eпiskoпilorȣ̆ пȣtea singȣrъ a îĭ konstitȣi deпarte de soчietatea reliцioasъ în цenere, шi a îĭ пriveleцia în sînȣlȣ̆ eĭ. Eĭ чerȣrъ aчeste пrivileцie шi le kъпъtarъ, dar плъtindȣ-le. Era, sпre esemпlȣ, ȣnȣlȣ̆ simпlȣ aчela de a пȣ merцe la biserika пaroxieĭ, a faчe o biserikъ în interiorȣlȣ̆ monastiriĭ, шi a чelebra într'însa serviчiȣlȣ̆ divinȣ̆. Li se akordѣ aчeasta fъrъ greȣtate: dar trebȣia пreoцĭ ka sъ deserveaskъ aчeste biseriчe; aшa darъ kъlȣgъriĭ пȣ era пreoцĭ, шi n'avea drepтȣlȣ̆ de a чelebra ofiчiȣlȣ̆. Li se deterъ îndatъ пreoцĭ, шi klerȣlȣ̆ esteriorȣ̆ пȣse înkъ de atȣnчĭ пiчiorȣlȣ̆ seȣ̆ în interiorȣlȣ̆ monastirilorȣ̆; elȣ̆ i trimise oamenĭ de aĭ lȣĭ, deleгaцĭ, observatorĭ. Пrin aчeastъ singȣrъ faпtъ, indeпendinцa kъlȣgъrilorȣ̆ чerka o mare vъtъmare: eĭ vъzȣrъ aчeasta, шi se шi înчerkarъ a îndreпta reȣlȣ̆; чerȣrъ ka în lokȣlȣ̆ пreoцilorȣ̆ tri-

miшĭ din afarъ, episkopȣlȣ sъ preoцeaskъ kъцĭ va kъlȣgъrĭ.

Klerȣlȣ primi aчeasta; шi, sȣb nȣmele de *ieromonaxĭ*, monastirile avȣrъ preoцĭ aleшĭ din sînȣlȣ lorȣ. Eĭ era maĭ pȣцinȣ streinĭ dekъtȣ aчeia чe venea din afarъ; kȣ toate aчestea, eĭ se цinea de klerȣlȣ sekȣlarȣ, lȣa spiritȣlȣ seȣ, se asoчia kȣ interesele sale, se despъrцea maĭ mȣltȣ saȣ maĭ pȣцinȣ de fraцiĭ lorȣ, шi prin aчeastъ singȣrъ distinkцiȣne, stabilitъ în interiorȣlȣ monastiriĭ între simpliĭ kъlȣgъrĭ шi preoцĭ, între aчeia чe asista la ofiчie шi aчeia чe le чelebra, institȣtȣlȣ monastikȣ perdȣ чeva din independinцa шi din omoџeneitatea sa.

Perderea era aшa de adevъratъ, în kъtȣ maĭ mȣlцĭ sȣperiorĭ de monastire, maĭ mȣlцĭ abaцĭ o kȣnoskȣrъ îndatъ, шi se чerkarъ a o repara, a o mъrџini чelȣ pȣцinȣ. Regȣlele maĭ mȣltorȣ ordine monastiчe, vorbeskȣ de preoцiĭ stabiliцĭ prin monastirĭ k' ȣnȣ simtimentȣ de neînkredere, шi se aplikъ a le restrînџe kъndȣ nȣmerȣlȣ шi kъndȣ inflȣinцa. Sъntȣlȣ Benoît vorbeшчe formalȣ în doĭ kapitȣlĭ aĭ seĭ despre aчestȣ sȣbiektȣ:

„Daka vre ȣnȣ abate, ziчe elȣ, voieшчe a

„npeoꙝi neнtrȣ dînsȣlȣ̆ ne чineva, saȣ̆ a faчe „vre ȣnȣ̆ diakonȣ̆, atȣnчĭ trebȣe s'aleagъ „dintre aĭ seĭ vre ȣnȣlȣ̆ kanabilȣ̆ de a înde- „nlini fȣnkꙝiȣnile npeoꙝesчĭ. Dar ші aчela „kare va fi alesȣ̆ trebȣe sъ se nъzeaskъ de „or-чe mъndriъ, ші sъ nȣ nretinzъ nimi- „kȣ̆ din чeia чe nȣ i este nreskrisȣ̆ de a- „batele seȣ̆; ne lîng' aчeasta trebȣe sъ maĭ „sчiъ kъ este sȣnȣsȣ̆ maĭ mȣltȣ̆ de kъtȣ̆ „altȣlȣ̆ la disчinlina regȣlatъ; ka npeoꙝiĭ sъ „nȣ fiiъ o okasiȣne d'a ȣita sȣnȣnerea ші re- „gȣla; чi din kontra, trebȣe a înainta din чe „în чe maĭ mȣltȣ̆ kъtre Dȣmnezeȣ̆; sъ se ꙝiiъ „totȣ̆ d'aȣna de fȣnkꙝiȣnea nrin kare aȣ̆ intratȣ̆ în „monastire, afarъ de datoriele altarȣlȣĭ, kъndȣ̆ „kiarȣ̆, nrin aleꙝerea kongresiȣniĭ ші voinꙝa „abatelȣĭ va fi redikatȣ̆ la ȣnȣ̆ rangȣ̆ maĭ „înaltȣ̆ dȣne meritele vieꙝeĭ sale. Se sчie „kъ trebȣe sъ observe leꙝea întokmitъ de „dekanĭ ші de npeoꙝĭ, kъчĭ de va kȣteza a „lȣkra altȣ̆-felȣ̆, va fi jȣdekatȣ̆ nȣ ka npeotȣ̆, „dar ka rebelȣ̆. Iar daka, dȣne maĭ mȣlte „orĭ fiindȣ̆ însчiinꙝatȣ̆, ші nȣ se îndrenteazъ, „atȣnчĭ eniskonȣlȣ̆ sъ fiъ kiъmatȣ̆ la mъrtȣ- „riъ. Daka însъ nȣ va voi sъ se îndrenteze, „ші greшelele lȣĭ vorȣ̆ fi marĭ, sъ fiъ gonitȣ̆ „din monastire, la întîmnlare nȣmaĭ kъndȣ̆,

„revolta lȣĭ va fi astȣ-felȣ înkъtȣ sъ nȣ vo-
„ieaskъ a se sȣпȣne la regȣlъ[1].

„Daka vre ȣnȣlȣ din ordinȣlȣ пreoцilorȣ „чere a fi пriimitȣ în vre o monastire; sъ nȣ „se konsimцъ îndatъ; iar daka va stъrȣi mȣltȣ „în чererea sa, atȣnчĭ sъ sчiъ kъ va fi sȣ- „пȣsȣ la toatъ disчiпlina regȣleĭ, ші kъ nȣ i „se va lъsa nimikȣ dintr'aчeasta[2]".

Astъ temere пȣцinȣ цeloasъ, astъ пrevegiere пentrȣ înfrъnarea mъndrieĭ пreoцilorȣ, ші sȣпȣnerea lorȣ la viaцa kъlȣgъrilorȣ, se maĭ vede ші în alte lokȣrĭ ші пrin alte simпtome; dintr'însele se înцelegȣ ші maĭ bine пrogresele klerȣlȣĭ esteriorȣ în interiorȣlȣ monastirilorȣ, ші пerikȣlȣlȣ чe elȣ adȣчea vekeĭ lorȣ iцdeпendinцe.

Ea avea a sȣferi o lovitȣrъ kȣ totȣlȣ altȣfelȣ. Nemȣlцȣmiцĭ de a fi desпъrцiцĭ de soчietatea laikъ, ші înъlцaцĭ maĭ пresȣs de ea пrin пrivileцiele lorȣ, kъlȣgъriĭ avȣrъ îndatъ ambiцiȣnea de a intra пe deпlinȣ în soчietatea eklesiastikъ, a se îmпъrtъші de пȣterile ші пrivileцiele klerȣlȣĭ. Aчeastъ ambiцiȣne se simte пrea de kȣrîndȣ în institȣtȣlȣ monastikȣ. Ea nȣ era aпrobatъ de toцĭ. Kъlȣ-

[1] *Regȣla sȣntȣlȣĭ Benedic:* Can 62.
[2] *Regȣla sȣntȣlȣĭ Bendeic:* Can 60.

gъriiĭ esaltaцĭ шi asпri, aчeia a kъrora imaцinaцiвne era tare koпrinsъ de santitatea vieцeĭ monastiчe шi asпira la toate gloriele sale, nв voia sъ пriimeaskъ ordinele sakre. Ȣnii пrivea klerikatвlȣ ka o viaцъ maĭ mвltȣ lвmeaskъ чe îĭ întorчea dela kontemпlarea lвkrвrilorȣ divine, alцiĭ se jвdeka nedemnĭ de пreoцiъ шi nв se afla într'o stare destвlȣ de пerfektъ sпre a чelebra ofiчiвlȣ divinȣ. De aчi se nъsчea, între raпoartele kъlвgъrilorȣ kв klerвlȣ, întîmпlъrĭ singвlare. În alȣ IV-lea sekвlȣ, пe kъndȣ sъntвlȣ Epiphaniŭ se afla eпiskoпȣ în insвla Cipru, вnȣ kъlвgъrȣ, nвmitȣ Paulinian, renвmitȣ пrin virtвцile sale, шi îmпresвratȣ de вnȣ mare fвmȣ de santitate, se afla în insвlъ. De maĭ mвlte orĭ i se пroпвsese sъ îlȣ fakъ пreotȣ; elȣ refвsa totȣ d'aвna, zikîndȣ kъ era nedemnȣ; dar sъntвlȣ Epiphaniŭ voia negreшitȣ a îlȣ konsakra. Eatъ aчeia чe se întîmпlѣ; è kiarȣ elȣ kare пovestesчe:

„În timпвlȣ пe kъndȣ se чelebra litвrцia „în biserika вnвĭ satȣ kare este aпroaпe de „monastirea noastrъ, fъrъ voiъĭ, шi пe kъndȣ „niчĭ kъ nв s'asteпta la вna ka aчeasta, îlȣ „amȣ пrinsȣ пrin ajвtorвlȣ maĭ mвltorȣ dia„konĭ, шi i amȣ astвпatȣ gвra, de frikъ

„ka voindŭ sъ skaпe, sъ nȣ ne jȣre пe nȣ-
„mele lȣĭ Christŭ. Dȣп' aчeasta îlŭ amŭ fъ-
„kȣtŭ maĭ întîiŭ diakonŭ шi i amŭ ordonatŭ fri-
„ka lȣĭ Dȣmnezeŭ sъ împlineaskъ ofiчiȣlŭ seŭ.
„Elŭ resista tare, zikîndŭ kъ era nedemnŭ.
„A trebȣitŭ sъ îlŭ konstrînџemŭ, kъчĭ amŭ a-
„vȣtŭ mare ostenealъ a îlŭ faчe sъ se пъ-
„trȣnzъ de mъrtȣrisirile Skriптȣrelorŭ, шi are-
„tъndȣĭ ordinele lȣĭ Dȣmnezeŭ. Шi dȣпe чe
„a fъkȣtŭ fȣnkџiȣnile de diakonŭ, în sъntȣlŭ
„sakrifiчiŭ, amŭ пȣsŭ din noŭ sъ i leџe gȣra
„kȣ o mare greȣtate; îlŭ amŭ fъkȣtŭ пreotŭ;
„шi totŭ пrin aчelea-шĭ kȣvinte, îlŭ amŭ de-
„чisŭ a se пȣne în rangȣlŭ пreoџilorŭ[1]".

Foarte rarŭ se întîmпla s'ajȣngъ чineva la nisчe asemenĭ estremitъџĭ marĭ, dar aшĭ пȣtea areta шi alte mȣlte esemпle de kъlȣgъrĭ чe nȣ le пlъчea kȣ sinчeritate a se faчe пreoџĭ, шi refȣsa kȣ obstinare.

Kȣ toate aчestea nȣ era totŭ d'aȣna astŭ-felŭ disпosiџiȣnea lorŭ џeneralъ. Чea maĭ mare пarte dintr'înшiĭ dorea пrea mȣltŭ a intra în ordine, kъчĭ klerȣlŭ era korпȣlŭ sȣпeriorŭ: пriimindȣ-se în sînȣlŭ seŭ; era sъ se înalџe пrintr'aчeasta." Dak' aĭ dorinџa de a

[1] Sъntȣlŭ Epiphaniŭ skrisoare kъtre Ion, eпiskoпȣlŭ, din Ierusalim. tom II. пaџ. 312.

„deveni klerikȣ, zieea sъntȣtȣ Ieronim ȣnȣĭ „kъlȣgъrȣ, învaцъ maĭ întîiȣ ka sъ поцĭ învъ-„ца пе alцiĭ; nȣ пretinde a fi soldatȣ пînъ maĭ „întîiȣ nȣ veĭ fi militarȣ, шi învъцъtorȣ maĭ „'nainte de a fi disчiпlȣ[1]".

Dorinцa de a deveni klerikȣ îmboldea aшa de mȣltȣ пе kъlȣgъrĭ, înkъtȣ Cassian o пȣne пrintre înчerkъrile kȣ kari îĭ ȣrmъresчe demonȣlȣ, шi maĭ kȣ seamъ пrintre aчelea чe elȣ le atribȣe demonȣlȣĭ gloriеĭ vane.

„Kъte o datъ, ziчe elȣ, demonȣlȣ gloriеĭ „vane insпirъ ȣnȣĭ kъlȣgъrȣ dorinцa grade-„lorȣ klerikatȣlȣĭ, ale пreoцieĭ saȣ ale diako-„natȣlȣĭ. Krezîndȣ-lȣ чineva, daka era reves-„titȣ kȣ aчeste gradȣrĭ fъrъ voiъ, arȣ înde-„пlini datoriele kȣ atъta rigoare, înkъtȣ arȣ „пȣtea da esemпle de santitate kiarȣ шi чe-„lorȣ alцĭ пreoцĭ, шi arȣ faчe ka sъ kъstiцe „Biserika mȣlцĭ oamenĭ, nȣ nȣmaĭ пrin frȣ-„mosȣlȣ seȣ felȣ de traiȣ, dar înkъ шi пrin „doktrina sa шi diskȣrsele sale[2]".

Шi sпȣne пentrȣ aчeasta anekdota ȣr-mъtoare, пrobъ singȣlarъ într'adevъrȣ a пa-timeĭ kȣ kare mȣlцĭ kъlȣgъrĭ asпira a deveni

[1] Sъntȣlȣ Ieronim, skris: 4, *ad Rusticum*
[2] Cassian, *De Coenob. inst.* XI 14.

иreogĭ, шi a imиerisлsĭ чe lsa assиra imaцinъrii lorŭ aчeastъ dorinцъ.

„Mĭ adskŭ a minte, ziчe elŭ, kъ în timиslŭ шederii mele în singsrъtatea Sciţieĭ, snŭ bъtrъnŭ mĭ a иovestitŭ kъ, dskîndѕ-se într'o zi la kilia snsĭ oare-kare frate ka sъ îlŭ visiteze, îndatъ чe se aиroиiѣ de sшe, îlŭ aszi иronsnцъndŭ în întrs oare-kari vorbe, se aиroиiѣ иsцinŭ, voindŭ sъ sчiъ чe чitea elŭ din Skriиtsrъ, saŭ чeia чe ziчea иe din afarъ. Шi иe kъndŭ aчestŭ sиionŭ иiosŭ, ks srekia la sшe, asksltа ks ksriositate, înцelese nsmaĭ dekъtŭ kъ sиiritslŭ glorieĭ vane чerka иe fratele, kъчĭ vorbea ksm arŭ adresa în biserikъ o иredikъ kъtre иonorŭ. Bъtrъnslŭ se oиri darъ шi aszi kъ fratele, dsиe чe шĭ a terminatŭ иredika skimba ofiчislŭ, шi îndeиlinea fskцisnea de diakonŭ la litsrцia katekѕmenelorŭ. Elŭ bъts în-fine la sшe, fratele deskise иriimindѕ-lŭ ks venerarea sa obiчĭnsitъ, шi îlŭ introdsse în kilia sa. Пe srmъ, иsцinŭ tsrbsratŭ în konsчiinцa sa de ksцetele чe îlŭ oksиaserъ, îlŭ întrebѣ de kъndŭ asteиta la sшe, temîndѕ-se fъrъ îndoialъ sъ ns i fi datŭ sѕиъrarea de a îlŭ asteиta la sшe; шi bъtrъnslŭ i resиsnse ssrîzîndŭ: Am ajsnsŭ în

„minstslŏ пе kъndŏ ts чelebraĭ ofiчislŏ ka-
„teksmenelorŏ[1].“

Fъrъ îndoialъ, nisчe oamenĭ aшa de msltŏ преоksпaцĭ de o asemenе dorinцъ, kъta sъ i sakrifiчe пeaпъratŏ indeпendinцa lorŏ. Sъ vedemŏ ksm ajsnserъ la skoпslŏ lorŏ, шi чe ressltatŏ avs пentrs dînшiĭ ssчesslŏ.

Klerslŏ vъzs maĭ întîiŭ ambiцisnea kъlsgъrilorŏ ks destslъ цelosiъ шi neînkredere. Del'alŏ IV-lea sekslŏ, kъцĭ-va eпiskoпĭ maĭ kstezъtorĭ шi maĭ bine-vъzъtorĭ dekъtŏ alцĭ, saŭ ks vr'snŏ altŏ skoпŏ пartikslarŏ, îĭ пrimirъ ks favoare. Sъntslŏ Atanasiŭ, sпre esemпls, eпiskoпslŏ Alesandrieĭ, intratŏ în lsпta sa чea mare ks arianiĭ, strebъts monastirile din Egypetŭ, îmпls пe kъlsgъrĭ ks semne de distinkцisne, шi alese пe maĭ msлцĭ sпre a îĭ faчe пreoцĭ шi kiarŏ eпiskoпĭ. Kъlsgъriĭ era ortodosĭ, înfokaцĭ, пoпslarĭ. Atanasiŭ înцelese kъ îĭ arŏ avea nisчe aliaцĭ пsterniчĭ шi devotaцĭ. Esemпlslŏ seŭ fs srmatŏ шi în Ocidentŭ de kъцĭ-va eпiskoпĭ, maĭ ks seamъ de Sъntslŏ Ambrosiŭ la Milan, шi de Eusebŭ, eпiskoпslŏ din Verceil. Însъ eпiskoпatslŏ în цenere avs altъ пsrtare; пs înчeta de a trakta

[1] *Ibid.* 15.

kȣ reчealъ ши kȣ neînkredere пretenцiȣnile kъlȣgъrilorȣ̆, ши d'a nȣ kombate пe sȣb mъnъ. Пrobele desпre aчestea sȣntȣ̆ skrise пînъ în alȣ̆ VII-lea sekȣlȣ̆. La finele чelȣĭ d'alȣ̆ IV-lea sekȣlȣ̆. sпre esemпlȣ, eпiskoпȣlȣ̆ din Roma, sъntȣlȣ̆ Siriciŭ, (384-398) dъ voiъ a li se konferi ordine sakre, însъ rekomandъ ka sъ nȣ li se lase niчĭ ȣnȣ̆ intervalȣ̆ kare trebȣe sъ îĭ desпarцъ, temîndȣ-se ka ȣnȣ̆ пrea mare nȣmerȣ̆ de kъlȣgъrĭ sъ nȣ пъtrȣnzъ пrea iȣte în klerȣ̆. Пe la mizlokȣlȣ̆ sekȣlȣlȣĭ ȣrmъtorȣ̆, sъntȣlȣ̆ Leon чelȣ̆ Mare (440-460) învitъ пe Massimŭ, пatriarxȣlȣ̆ Antiochieĭ, a nȣ пrea da kъlȣgъrilorȣ̆ din dioчesiȣlȣ̆ seȣ̆, niчĭ kiarȣ̆ чelorȣ̆ maĭ sъnцĭ, voia de a пredika, kъчĭ пredikarea lorȣ̆ пoate avea, пentrȣ imпeriȣlȣ̆ klerȣlȣĭ, konsekȣinцe foarte grave.

La finele sékȣlȣlȣĭ alȣ̆ VI-lea, sъntȣlȣ̆ Gregoriŭ чelȣ̆ Mare rekomandъ eпiskoпilorȣ̆ d'a lȣa foarte rarȣ̆ пe kъlȣgъriĭ пreoцiцĭ drenтȣ̆ пreoцĭ de пaroxiъ, ши a îĭ întrebȣinцa kȣ reservъ. Or kȣm amȣ̆ lȣa lȣkrȣrile, ши kiarȣ̆ kȣ totъ favoarea чe elȣ̆ le mъrtȣrisesчe, eпiskoпatȣlȣ̆ se aretѣ totȣ̆ d'aȣna цelosȣ̆ de kъlȣgъrĭ, ши disпȣsȣ̆ a îĭ deпъrta de klerȣ̆.

Dar пrogresȣlȣ̆ пoпȣlaritъцiĭ lorȣ̆ învinse îndatъ aчeastъ resistinцъ sekretъ. Fȣ sta-

bilitŏ îndatъ kъ viaцa lorŏ era viaцa чea maĭ bŏnъ krestinъ, kъ întreчea despre meritŏ viaцa klerŏlŏĭ esteriorŏ, kare n'avea nimikŏ maĭ bŏnŏ de fъkŏtŏ dekъtŏ a le imita, шi kъ ŏnŏ preotŏ saŏ шi kiarŏ ŏnŏ episkopŏ, fъkîndŏ-se kъlŏgъrŏ, înainta pe kъile santitъцiĭ шi ale mъntŏirii. Konчiliele înse-шĭ, kompŏse de episkopĭ, proklamarъ aчeste masime.

„Daka ŏnĭ kleriчĭ, ziчe ŏnŏ konчiliŏ din „Toleda, dorindŏ a petreчe o viaцъ maĭ bŏnъ, „voieskŏ a îmbrъцiшa regŏla kъlŏgъrilorŏ, episkopŏlŏ sъ le dea voiъ sъ intre în monastire, „шi sъ nŏ sŏpere întrŏ nimikŏ dorinцa aчe-„lora kari voieskŏ a se da kontemplъriĭ[1]".

Kъndŏ ele fŏrъ în цenere rekŏnoskŏte, atŏnчĭ nŏ maĭ fŏ mizlokŏlŏ de resistatŏ la invasiŏnea kъlŏgъrilorŏ, niчĭ de a le mъsŏra preoцia шi episkopatŏlŏ kŏ ekonomiъ. La înчepŏtŏlŏ sekŏlŏlŏĭ alŏ VII-lea Bonifaciŭ IV proklamъ kъ eĭ sŏntŏ *plus quam idonei*, maĭ mŏltŏ de kъtŏ propriĭ pentrŏ toate fŏnkцiŏnile klerikatŏlŏĭ; шi pŏцinŏ kъte pŏцinŏ evenimentele шi spiritele mergîndŏ totŏ d'aŏna într'aчestŏ înцelesŏ, kъlŏgъrii se aflarъ înkorporaцĭ

[1] Konчiliŏlŏ dela Toleda, anŏlŏ 633. C 60.

în klerŭ, ші, konservъndŭ o esistinцъ distinktъ, sъntŭ asoчiaцĭ în or-чe okasiъne kъ privileџiele ші пъterea lъĭ. Este kъ neпъtinцъ a termina kъ esaktitate data otъrîtъ a aчesteĭ priimirĭ; ea a fostŭ progresivъ ші mъltŭ timпŭ nekomplektъ; în alŭ VIII-lea sekъlŭ kiarŭ, kъlъgъrii sъntŭ înkъ kъte o datъ nъmiцĭ laiчĭ, ші totŭ astŭ-felŭ konsideraцĭ. Kъ toate aчestea пъtemŭ ziчe kъ, пe la finele чelъĭ de alŭ IV-lea ші înчeпъtъlŭ чelъĭ d'alŭ VI-lea sekъlŭ, revolъцiъnea la kare lъkraserъ eĭ, înkъ dela finele чelъĭ de alŭ IV-lea sekъlŭ, era konsъmatъ; eĭ era de totŭ kleriчĭ. Sъ vedemŭ kari fъrъ resъltatele пentrъ sitъaцiъnea lorŭ esterioarъ ші чe deveniгъ kъlъgъrii în klerŭ kъndŭ fъkъrъ parte dintr'însъlŭ.

Este învederatŭ kъ eĭ trebъirъ sъ пearzъ mъltŭ din indeпendinцa lorŭ, ші ka aъtoritatea eпiskoпilorŭ asъпra monastirilorŭ sъ se întinzъ ші sъ se întъreaskъ neaпъratŭ. Sчiцĭ bine kare era, del'alŭ VII-lea ші пînъ l'alŭ VIII-lea sekъlŭ, пъterea eпiskoпatъlъĭ asъпra preoцilorŭ paroxieĭ. Soartea kъlъgъrilorŭ nъ fъ maĭ bъnъ. Aчeste miчĭ asoчiъrĭ пe kari le am vъzъtŭ atъtŭ de indeпendinte, asъпra kъrora avea eпiskoпiĭ abia o iъridikцiъne moralъ, ші пentrъ kari lъkra kъ atъta îngrijire a le atraџe sъb imпeriъlŭ lorŭ, eatъ kъm

era traktate înkъ din alŏ VII-lea sekslŏ; lasŏ a vorbi konчiliele singsre:

„S'a înkъnosчiinцatŏ konчilislsĭ пresentŏ „kъ kъlsgъrii, dsпe ordinslŏ eпiskoпilorŏ, era „sъпsшĭ la nisчe msnчĭ servile шi kъ în kon- „tra institstelorŏ kanoniчe, drentsrile monas- „tirilorŏ era ssърпate ks o kstezare neleцi- „timъ; astŏ-felŏ înkъtŏ o monastire devenea „máĭ snŏ dominiŏ, шi aчeastъ ilsstrъ пar- „te a korпslsĭ lsĭ Christŭ era máĭ redssъ la „desonoare шi la sevitsdine. Însчiinцъmŏ da- „rъ пe kaпiĭ biseriчelorŏ ka sъ ns maĭ komi- „tъ nimikŏ asemene, шi ka eпiskoпiĭ sъ ns „fakъ în monastirĭ dekъtŏ nsmaĭ aчeia чe le „пreskrie kanoanele, adikъ a îndemna пe kъ- „lsgъrĭ kъtre o viaцъ sъntъ, a instits ʼпe a- „baцĭ шi alцĭ ofiчiarĭ, шi a reforma lskrsrile „kari vorŏ fi în kontra regslei[1]".

„Kъtŏ пentrs darsrile чe se fakŏ sneĭ „monastirĭ, eпiskoпiĭ sъ ns se atingъ niчĭ de „ksm de ele[2]...

„Ŏnŏ lskrs de пlъnsŏ s'a întîmпlatŏ, пe „kare ssntemŏ siliцĭ a îlŏ stîrni пrintr'o чen- „ssrъ asпrъ. Amŏ aszitŏ kъ oare-kari eпis- „koпĭ..... statorniчeskŏ пe nedreпtate пrelaцĭ

[1] Konчislŏ dela Toleda, anslŏ 633. C. 51.
[2] Konчilislŏ dela Lerida, anslŏ 524. C. 3.

„în maĭ mѕlte monastirĭ, пe ѕniĭ din konsъn-„џeniĭ saŭ din favoriџiĭ lorŭ..... шi le пro-„kѕrъ avantaџe nedreпte, kѕ skoпŭ de a kъs-„tiga în ѕrmъ dela eĭ or чeia чe se kѕvine „kѕ adevъratŭ eпiskoпѕlѕĭ dioчesiѕlѕĭ, saŭ totŭ „чeia чe пoate rъшi dela monastire violinџa „jefѕitorѕlѕĭ пe kare îlŭ aŭ trimisŭ akolo[1]".

Aшĭ пѕtea îmѕlџi aчeste чitaџiѕnĭ; шi toate vorŭ înkredinџa kъ monastirile sѕferea în aчea eпokъ, din пartea eпiskoпilorŭ, o tiraniъ ѕrîчioasъ.

Kѕ toate aчestea, eĭ avѕrъ шi mizloaчe de resistinџъ, шi le шi întrebѕinџarъ. Ka sъ пѕtemŭ esпlika шi maĭ bine natѕra lorŭ, daџi-mĭ voiъ de a lъsa пentr' ѕnŭ momentŭ пe kъlѕgъrĭ, шi de a kiъma lѕarea dѕmneavoastrъ a minte asѕпra faпteĭ analoaџe, шi mѕltŭ maĭ kѕnoskѕtъ.

Toџĭ sчiŭ kъ del'alŭ VIII-lea шi пînъ l'alŭ X-lea sekѕlŭ, oraшele kari sѕbsista înkъ în Galia, marĭ saŭ miчĭ, fѕrъ adѕse în stare a intra în soчietatea feѕdalъ, a пriimi toate karakterele aчestѕĭ reџimŭ noŭ, a lѕa lokŭ în ierarxia sa, a i kontrakta obligъrile sпre a le kъпъta dreпtѕrile шi a trъi sѕb пatronaџiѕlŭ

[1] Konчiliѕlŭ dela Toleda, anѕlŭ 655. C. 3.

ȣnȣĭ seniorȣ̆. Ачestȣ̆ пatronaцiȣ̆ era asпrȣ, desregȣlatȣ̆, ши oraшele sȣferea foarte mȣltȣ̆ greȣtъцile lȣĭ. Îndatъ че fȣrъ intrate în feȣdalitate, ele se silirъ a sgȣdȣi aчeastъ greȣtate ши a къпъta o oare-kare indeпendinцъ. Kari fȣrъ însъ mizloaчele lorȣ̆? Se maĭ afla înkъ пrin komȣne oare-kari sfъrъmъtȣre din vekiȣlȣ̆ reцimȣ̆ mȣniчiпalȣ̆, în kondiцiȣnea lorȣ̆ mizerabilъ, ele шĭ aleцea înkъ oare-kari neînsemnaцĭ maцistraцĭ; le maĭ remъnea kъte-va пroпrietъцĭ, пe kari le administra ele înse-шĭ; konserva k'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆, în mȣlte пrivinцe, o esistinцъ kȣ totȣlȣ̆ deosebitъ de aчeia че avȣseserъ intrъndȣ̆ în soчietatea feȣdalъ, o esistinцъ kare se lega kȣ instituцiȣnĭ, пrinчiпie, kȣ o stare soчialъ пrea diferitъ. Aчeste remъшiцe din vekia lorȣ̆ esistinцъ, aчeste sfъrъmъtȣre din reцimȣlȣ̆ mȣniчiпalȣ̆ devenirъ пȣnktȣlȣ̆ de sпrijinire kȣ ajȣtorȣlȣ̆ kъrȣia se lȣпtarъ komȣnele în kontra domnȣlȣĭ feȣdalȣ̆ kare le kotroпise, ши rekъпъtarъ kȣ înчetȣlȣ̆ oare-kare libertate.

O faптъ analoagъ s'a întîmпlatȣ̆ în istoria monastirilorȣ̆ ши raпoartele lorȣ̆ kȣ klerȣlȣ̆. Vъzȣrъцĭ пe kъlȣgъrĭ intrъndȣ̆ în soчietatea eklesiastikъ, ши kъzîndȣ̆ sȣb aȣtoritatea eпiskoпilorȣ̆, пrekȣm intrarъ maĭ tъrziȣ̆ ши komȣnele în soчietatea feȣdatъ ши kъzȣrъ

sȣb aȣtoritatea seniorilorȣ̆. Dar kъlȣgъriĭ maĭ konservarъ чeva din esistinцa lorȣ̆ пrimitivъ, шi din indeпendinцa lorȣ̆ oriџinarъ; li se deteserъ, sпre esemпlȣ, dominie, aчeste dominie nȣ fȣrъ amestekate kȣ ale eпiskoпȣlȣĭ în dioчesiȣlȣ̆ kъrȣia se afla monastirea; aчeste dominie nȣ se пerdȣrъ în masa komȣnъ a bȣnȣrilorȣ̆ Biseriчeĭ, a kъrïa administrare o avea nȣmaĭ eпiskoпȣlȣ̆, чi remaserъ пroпrietatea distinktъ шi пersonalъ a fiъ-kъrȣia aшezъmîntȣ̆. Kъlȣgъriĭ kȣ aчestȣ̆ kiпȣ̆ nȣ înчetarъ de a deпrinde kъte-va din dreпtȣrile lorȣ̆; aleџerea abatelȣĭ шi a altorȣ̆ ofiчiarĭ monastiчĭ, administrarea interioarъ a monastiriĭ etc...

Aшa darъ, пrekȣm komȣnele пъstrarъ înkъ oare kari remъшiцe din reџimȣlȣ̆ mȣniчiпalȣ̆ шi din пroпrietъцile lorȣ̆, шi se servirъ kȣ ele sпre a se lȣпta în kontra tiranicĭ feȣdale, totȣ̆ asemene шi kъlȣgъriĭ konservarъ înkъ oare-kari remъшiцe din konstitȣцiȣnea interioarъ шi din bȣnȣrile lorȣ̆, шi se servirъ kȣ ele sпre a se lȣпta în kontra tiranieĭ eпiskoпale. Шi kȣ toate aчestea într'ȣnȣ̆ kiпȣ̆ astȣ̆-felȣ̆ înkътȣ̆ komȣnele aȣ̆ mersȣ̆ пe ȣrmele monastirilorȣ̆, шi nȣ kъ le a imitatȣ̆, чi nȣmaĭ пentrȣ kъ aчeia-шĭ sitȣaцiȣne a adȣsȣ̆ aчeleа-шĭ resȣltate.

*

Sъ ȣrmъmȣ în toate restȣrnъtȣrele resistinua kъlȣgъrilorȣ în kontra episkopilorȣ; ші veuĭ vedea desfъшȣrъndȣ-se din че în че maĭ mȣltȣ ачeia-шĭ analouiъ.

Lȣnta se mъruini maĭ întîiȣ în nlъnuerĭ, în reklamъrĭ adȣse or episkonȣlȣĭ însȣ-шĭ, saȣ konчilielorȣ. Kъte o datъ konчiliele le nriimea, ші da kanoane nentrȣ înчetarea reȣlȣĭ; v'am чititȣ akȣm kъte-va teste kari nrobeazъ aчeasta. Dar ȣnȣ remediȣ skrisȣ are nȣuinъ nȣtere. Kъlȣgъrii simuirъ neчesitatea d'a alerga la vre-ȣnȣ altȣ mizlokȣ. Eĭ resistarъ de fauъ la eniskonȣlȣ lorȣ; refȣsarъ de a se sȣnȣne ordinelorȣ lȣĭ, d'a îlȣ nriimi în monastire, ші de maĭ mȣlte orĭ resninserъ kȣ mъnъ armatъ ne trimiшiĭ lorȣ. Kȣ toate aчestea resistinua lorȣ îĭ anъsa, eniskonȣlȣ îĭ eskomȣnika, ші interziчea nreouiĭ lorȣ: lȣnta era tristъ nentrȣ touĭ. Se traktъ desnre aчeasta, kъlȣgъriĭ nromiserъ sъ reintre în ordine, sъ fakъ kъte-va darȣrĭ eniskonȣlȣĭ, sъ i dea o narte din dominiȣ, daka voia sъ se îndatoreze a resnekta monastirea ne viitorȣ, a nȣ rȣina stъrile eĭ, ші a îĭ lъsa sъ se bȣkȣre în naчe de drentȣrile lorȣ. Eniskonȣlȣ se învoi l'aчeasta ші dete monastiriĭ o xartъ. Aчeste imȣnitъuĭ, aчeste nrivileuie, date ȣnorȣ monastirĭ de kъtre eniskonii lorȣ, ші a kъrora

întrebsinųare deveni ama deasъ, înkъtš i se aflъ redakųisnea ofiчialъ în *Formslele* lsĭ Marculf, ssntš nisчe xarte adevъrate. Voiš sъ v'o чiteskš; vъ veųĭ mira de karaktersls aчelorš akte:

„Sъntslsĭ Seniorš ші venerabilslsĭ frate în „Christŭ, abatele kstare, saš kongregaųisniĭ în„treųĭ a kstъriĭ monastirĭ, ziditъ în kstare „saš kstare lokš, de kstare, în onoarea ks„tъrorš sъnųĭ; kstare episkopš. Amorsls чe „îlš avemš pentrs voĭ, ne a împinsš, inspi„raųĭ de divinitate, a regsla pentrs repaossls „vostrs, lskrsrĭ kari ne asigsrъ o resplъtire „eternъ, ші fъrъ a ne depъrta de kalea чea „dreaptъ saš d'a treчe vre sпš otarš, a sta„bili regsle kari sъ kapete ks ajstorsls Dom„nslsĭo eternъ dsratъ; kъчĭ ns шĭ poate asigsra „чineva o maĭ mikъ rekompensъ dela Dsm„nezeš aplikъndš-se l'aчeia чe trebse sъ se „petreakъ în timpiĭ fiitorĭ, dekъtš dъndš, în „timpsls de faųъ, ajstoare neavsųilorš. Noĭ „ne kredemš datorĭ a psne în aчeastъ foaiъ „aчeia чe voĭ ші srmъtoriĭ vostri trebse sъ „fakъ ks asistarea Sъntslsĭ-Spiritš, saš maĭ „bine aчeia чe è datorš episkopsls Sъnteĭ „Biseriчe însъ-шĭ; adikъ: kъ aчeia din kon„gresisnea voastrъ kari trebse sъ deprinzъ

„în monastirea voastrъ sъntele ministere kъndȣ „vorȣ fi пresintaцĭ de abate шi de toatъ kon-„gregaцiȣnea, sъ пriimeaskъ dela noĭ saȣ dela „sȣчesoriĭ nostri ordinele sakre, fъrъ ka пen-„trȣ aчeastъ onoare, sъ mizloчeaskъ vre ȣnȣ „darȣ; ka eпiskoпȣlȣ sȣs zisȣ, пentrȣ resпek-„tȣlȣ lokȣlȣĭ, шi fъr'a пriimi vre ȣnȣ пreцȣ, sъ „bine-kȣvinteze altarȣlȣ monastiriĭ шi sъ akoar-„de, daka i se va чere, sъntȣlȣ mirȣ în fiъ-„kare anȣ; iar kъndȣ, dȣпe voinцa divinъ, vre „ȣnȣ abate va treчe din monastire la Dȣmne-„zeȣ, atȣnчĭ eпiskoпȣlȣ lokȣlȣĭ sъ înalцe, fъr'a „maĭ astepta vre o resпlъtire, în rangȣlȣ de „abate, пe kъlȣgъrȣlȣ însemnatȣ пrin meritele „vieцeĭ, sale пe kare îlȣ va kȣnoasчe alesȣ din „sînȣlȣ seȣ, atъtȣ dȣпe regȣlъ, kъtȣ шi пrin „konglъsȣirea kongregaцiȣniĭ kъlȣgъrilorȣ. Ka „ȣrmъtoriĭ nostri, eпiskoпĭ saȣ arxidiakonĭ, saȣ „or чe alцĭ administratorĭ, or kare пersoanъ „чe arȣ пȣtea fi din чetatea sȣs-zisъ, sъ nȣ шĭ „însȣшeaskъ niчĭ o altъ пȣtere asȣпra ziseĭ „monastirĭ, niчĭ în пreoцia пersoanelorȣ, niчĭ „asȣпra bȣnȣrilorȣ, niчĭ asȣпra moшielorȣ date, „saȣ kari se vorȣ da în ȣrmъ de reцe, or „de пartikȣlarĭ. Sъ nȣ kȣteze asemene a пre-„tinde, saȣ a lȣa чeva, kȣ dreпtȣ de darȣ, dela „zisa monastire, saȣ dela alte monastirĭ or пa-„roxie; sъ nȣ se atingъ de чeia чe a fostȣ

„datŏ saŭ va fi пe viitorŏ de oamenĭ temъtorĭ
„de Dȣmnezeŭ, or de va fi fostŏ aчesta пȣsŏ
„пe altarŏ saŭ de arŏ fi niskâĭ kъrџĭ sъnte,
„niчĭ de or чe altŏ lȣkrȣ kare arŏ koпrinde
„sпlendoarea kȣltȣlȣĭ divinŏ. Шi atarъ nȣmaĭ
„de arŏ fi rȣgaџĭ de kongregaџiȣne saŭ de abate
„ka sъ meargъ sпre a faчe rȣgъчiȣnea, niчĭ
„ȣnȣlŏ dintre noĭ sъ nȣ intre în interiorȣlŏ
„monastiriĭ, saŭ sъ i treakъ împrejmȣirea. Шi
„daka, dȣпe чe maĭ întîiŭ a fostŏ kiъmatŏ de
„kъlȣgъrĭ, eпiskoпȣlŏ a venitŏ ka sъ fakъ rȣ-
„gȣчiȣnea saŭ sъ fiъ oare-kȣm folositorŏ, în-
„datъ dȣпe чelebrarea sъntelorŏ mistere, шi
„dȣпe чe a пriimitŏ simпlele шi skȣrtele mȣl-
„џȣmirĭ, sъ kȣџete la întoarчerea sa a kasъ
„fъr'a avea trebȣinџъ de a i se ziчe aчeasta
„de nimine; astŏ-felŏ înkъtŏ kъlȣgъriĭ, kari
„trekŏ ka solitarĭ, sъ пoatъ, sȣb kondȣчerea lȣĭ
„Dȣmnezeŭ, a шĭ пetreчe timпȣlŏ într'ȣnŏ reпaȣsŏ
„deпlinŏшi ka trъindŏ într'o regȣlъ sъntъ, шi i-
„mitъndŏ пe sъnџiĭ Пъrinџĭ, шi sъ пoatъ gȣra пe
„Dȣmnezeŭ пentrȣ binele Biseriчeĭ шi mъntȣ-
„irea пatrieĭ. Шi daka vre ȣnĭ kъlȣgъrĭ din aчes
„tŏ ordinŏ se пoartъ kȣ reчealъ шi nȣ kȣm se ka-
„de, sъfiъ, daka é de trebȣinџъ, îndreпtaџĭ dȣпe
„regȣlъ de kъtre abatele lorŏ daka nȣ, atȣnчĭ
„eпiskoпȣlŏ oraшȣlȣĭ katъ sъ îĭ konstrîngъ ka
„sъ nȣ пearzъ nimikŏ aȣtoritatea kanonikъ, ka-

„re faче reпaѕsѕlŏ servitorilorŏ kredinцeĭ. Da-
„ka vre ѕnѕlŏ din sѕчesorii̊ nostri (sъ fereas-
„kъ Dѕmnezeŭ!) пlinŏ de пerfidiъ шi îmпinsŏ
„de lъkomiъ, voiesчe, kѕ vre ѕnŏ kѕцetŏ de
„kѕtezare, sъ kalчe чele maĭ sѕs koпrinse, a-
„tѕnчĭ sъ kazъ sѕb lovitѕra resbѕnъrii̊ divine,
„sъ fiъ sѕпѕsŏ la anatemъ, шi sъ sчiъ kъ é
„skosŏ пentrѕ treĭ anĭ din komѕnitatea fraцilorŏ;
„шi kъ пrivileцiѕlŏ aчesta sъ fiъ kѕ toate a-
„чestea пentrѕ totŏ d'aѕna пeklintitŏ. Пentrѕ
„ka aчeastъ konstitѕцiѕne sъ remъiъ totŏ d'a-
„ѕna în vigoare, noĭ шi fraцiĭ nostri se-
„niorii̊ eпiskoпĭ, amŏ voitŏ a o întъri kѕ
„semъnъtѕrele noastre.

„Fъkѕtъ în kѕtare lokŏ, kѕtare zi a kѕ-
„tъrѕĭ anŏ.[1].

Kъndŏ vomŏ sosi la istoria komѕnelorŏ, veцĭ vedea kъ xartele чe le smѕlserъ seniori-lorŏ lorŏ se пarŏ adese fъkѕte dѕп'aчestŏ mo-delŏ.

Se întîmпlѣ monastirilorŏ чeia чe trebѕia sъ se întîmпle шi komѕnelorŏ: пrivileцiele lorŏ era neînчetatŏ kъlkate saŭ desfiinцate. Fѕrъ silite a alerga la o garanцiъ sѕпerioarъ, invokarъ пe aчeia a reцelѕĭ. Ѵnŏ пretestŏ

[1] Marculf, kaп I. form. I.

natsralš se înfъціші, reџiĭ fsnda monastirĭ, ші fondъndš-le avea oare-kare îngrijire d'a le пs-ne l'adeпostslš tiranieĭ eпiskoпilorš; eĭ le пъzea ssb пrotekџisnea lorš sпeчialъ: oпrea пe eпiskoпĭ de or чe ssrпare a bsnsrilorš ші dreпtsrilorš kъlsgъrilorš. Astš-felš se пъskъ intervenirea regalitъџiĭ în raпoartele monastirilorš ks klerslš. Kiarš monastirile kari пs era fsndate de reџĭ, alergarъ la dînшiĭ, ші пriiшirъ пrotekџisnea lorš, or пrin banĭ, saš пrin vre snš altš mizlokš. Reџiĭ пs atenta niчĭ într'snš felš la isridikџisnea eпiskoпilorš; lorš пs li se kontesta niчĭ snslš din dreпtsrile reliџioase; garanџia se da máĭ esklssivš assпra bsnsrilorš monastiчe. Ea fs sne-orĭ energikъ; eпiskoпiĭ пsserъ însъ totslš în lskrare ka sъ o nimiчeaskъ: adese refssarъ d'a reksnoasчe skrisorele de пrotekџisne ші de imsnitate date de reџĭ; kъte o datъ le falsifika, ші пrin ajstorslš vre snsĭ aџentš, alš vre snsĭ trъdъtorš, le пrefъksrъ înџelesslš, saš le rъпirъ din arxivele monastirilorš. Sпre a sпekula ші maĭ liberš avsџiele lorš, alergarъ la snš altš mizlokš: se пsшirъ eĭ însi-шĭ abaџĭ. O пoartъ le era deskisъ пrin aчeastъ nosъ kotroпire, mslџĭ kъlsgъrĭ deveniserъ eпiskoпĭ, ші în џenere eпiskoпĭ aĭ dioчesislsĭ în kare se afla monastirea lorš; kon-

servaserъ darъ akolo relaџiыnĭ шi partisanĭ; шi postыlы de abate devenindы vakantы, шĭ îlы însышea maĭ lesne. Episkopiĭ шi abaџiĭ totы de o datъ se pыtea da fъrъ konstrînџere la totы felыlы de abыsыrĭ. Apъsarea шi rыinarea monastirilorы merџea totы d'aыna kreskîndы: kъlыgъriĭ darъ kъtarъ ыnы noы protektorы; se adresarъ la papa. Pыterea papilorы se întъrise шi se întinsese; шi kъыta bыkыrosы okasiыnile de a se întinde шi maĭ mыltы; interveni darъ prekыm intervenise шi regalitatea, totы în aчelea-шĭ limite, чelы pыџinы pentr'ыnы timpы îndelыngatы, fъr'a atinџe iыridikџiыnea spiritыalъ a episkopilorы, fъr'a i rъpi vre ыnы drentы, чi pыmaĭ ka sъ opreaskъ violinџele lorы asыpra bыnыrilorы шi persoanelorы, шi ka sъ manџiъ regыlele monastiчe. Privileџiele akordate de papĭ kъtorы-va monastirĭ din Galia frankъ, pînъ la înчepыtыlы sekыlыlыĭ alы VIII-lea, nы mergы maĭ departe; le skapъ de sыb iыridikџiыnea episkopalъ, ka sъ le pыiъ sыb iыridikџiыnea papilorы. Monastirea din Fulde fы чea d'întîiы pentrы kare se fъkы aчeastъ preskimbare шi ea se fъkы kы voia episkopыlыĭ dioчesiыlыĭ, sъntыlы Bonifaciы, kare pыse elы însы-шĭ monastirea sыb aыtoritatea direktъ a sъntыlыĭ skaыnы. Nы se maĭ aflъ pîn'atыnчĭ niчĭ ыnы esemplы de aчestы-

felŏ, ши папiĭ ши реџiĭ intervinŏ нвmaĭ ka съ fakъ пе епiskoпĭ съ reîntre în otarele drenтвrilorŏ lorŏ.

Astŏ-felŏ fвrъ, domnilorŏ, restвrnъtвrele прin kari trekвrъ, în timпвlŏ ачestвĭ intervalŏ, asочiъrile monastiче în raпoartele lorŏ kв klerвlŏ. Starea lorŏ пrimitivъ este indeпendinџa; ele пerdŏ чeva din momentвlŏ în kare чerŏ ши пriimeskŏ dela klerŏ oare-kari пrivileџie. Aчeste пrivileџie aџîџъ ambiџiвnea lorŏ; kъlвgъriĭ voieskŏ a intra în korпoraџiвnea eklesiastikъ; intrъ ши se aflъ de atвnчĭ, ka ши пreoџiĭ, свпвшĭ aвtoritъџiĭ reŏ definite ши reŏ otъrîte a eпiskoпilorŏ. Eпiskoпiĭ abвsъ; monastirile resistъ kв ajвtorвlŏ remъшiџelorŏ indeпendinџeĭ lorŏ пrimitive, kaпъtъ oare-kari garanџie, oare-kari xarte. Aчeste xarte свntŏ пвџinŏ resпektate; aleargъ la aвtoritatea чivilъ, la regalitate, kare konfirmъ xartele ши le iea свb пrotekџiвnea sa. Пrotekџiвnea regalъ нв è de ajвnsŏ; kъlвgъriĭ se adresъ la пaпĭ, kari intervinŏ kв altъ titвlъ, însъ fъrъ vre вnŏ свчesŏ deчisivŏ. În aчeastъ stare de lвпtъ între пrotekџiвnea reџilorŏ ши пaпilorŏ kв tirania eпiskoпilorŏ, lъсъmŏ monastirile în mizlokвlŏ sekвlвlвĭ alŏ VIII-lea. Sвb Carlovingianĭ, ele avвrъ a свferi lovitвre înkъ ши maĭ fatale, ши din kari

abia шĭ venirъ în fire dȣпe nisчe silinџe foarte marĭ. Vomȣ̆ vorbi desпre aчeasta l'aчea eпokъ. În aчeia чe пe okȣпъ, analoџia istorieĭ monastirilorȣ̆ kȣ a komȣnelorȣ̆, kare se vъzȣ kȣ doĭ sekȣlĭ maĭ tъrziȣ̆, este faпta чea maĭ de însemnatȣ̆.

Eatъ-ne darъ, domnilorȣ̆, la terminȣlȣ̆ istorieĭ чivilisaџiȣniĭ soчiale del'alȣ̆ VI-lea sekȣlȣ̆ pînъ kъtre mizlokȣlȣ̆ чelȣĭ de alȣ̆ VIII-lea. Amȣ̆ strebъtȣtȣ̆ revolȣџiȣnile soчietъџiĭ чivile шi a чeleĭ reliџioase, konsiderate atъtȣ̆ ȣna kъtȣ̆ шi alta în diferitele lorȣ̆ elemente. Avemȣ̆ înkъ a maĭ stȣdia, totȣ̆ în aчeia-шĭ eпokъ, istoria чivilisaџiȣniĭ kȣratȣ̆ intelektȣalъ, moralъ, ideele чe aȣ̆ пreokȣпatȣ̆ пe oamenĭ, oпerele чe aȣ̆ пrodȣsȣ̆, шi k'ȣnȣ̆ kȣvîntȣ̆ istoria filosofikъ шi literarъ a Francieĭ; în kare vomȣ̆ intra sъmbъta fiitoare.

FINELE VOLUMULUĬ ALŬ IV-lea.